

Збірник тез

**Міністерство освіти і науки України
Херсонська обласна державна адміністрація
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Херсонський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування,
державних підприємств, установ і організацій
Навчально-науковий центр «Інститут післядипломної освіти та
дорадництва»
Херсонська державна морська академія**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Публічне управління та адміністрування
у процесах економічних реформ»
з дистанційною участю**

24 березня 2021 року

м. Херсон

Оргкомітет конференції

Кирилов Юрій Євгенович – доктор економічних наук, професор, ректор Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Бутрій Дмитро Степанович- перший заступник голови Херсонської обласної державної адміністрації

Грановська Вікторія Григорівна – доктор економічних наук, доцент, перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Аверчев Олександр Володимирович – доктор сільськогосподарських наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Крикунова Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, декан економічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Потравка Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Вольська Олена Михайлівна – доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Білорусов Сергій Георгійович – кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, директор Херсонського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій;

Грицук Ігор Валерійович- доктор технічних наук, професор кафедри експлуатації судових енергетичних установок Херсонської державної морської академії;

Булгаков Микола Петрович – кандидат технічних наук, доцент кафедри експлуатації судових енергетичних установок Херсонської державної морської академії;

Карташова Ольга Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Херсонського державного аграрно-економічного університету.

УДК 35: 33.021.8

Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції з дистанційною участю, 24 березня 2021 р. – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2021. – 271 с.

У матеріалах конференції висвітлені передові науково-практичні результати досліджень, отримані в галузі публічного управління та адміністрування. Для студентів, аспірантів, науковців та фахівців.

© Колектив авторів, 2021

© ДВНЗ «ХДАУ», 2021

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ДО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Шановні учасники конференції!

Щиро вітаю всіх з початком роботи V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ»!

Конференція проводиться кафедрою публічного управління та адміністрування Херсонського державного аграрно-економічного університету та спрямована на вирішення актуальних напрямів розвитку публічного управління та адміністрування, як основи становлення будь-якого суспільства.

Даний захід покликаний поєднати зусилля науковців, представників органів влади та місцевого самоврядування, підприємців та громадськості для пошуку механізмів подальшої взаємодії заради сталого розвитку територій, регіонів, розбудови нашої України. Серед актуальних питань суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави є реформування місцевого самоврядування, ефективного функціонування територіальних громад, забезпечення доступу їх мешканців до якісних адміністративних, соціальних та інших послуг.

Одним із найбільш дієвих інструментів публічного управління щодо формування національної свідомості, відповідальності є проведення науково-освітніх заходів, під час яких поєднуються теоретичні знання, наукові здобутки, практичний досвід представників різних регіонів України.

Маю надію, що досвідчені професіонали надихнуть молодь до розуміння власної ролі в соціально-економічному житті свого району, міста, країни, допоможуть у вихованні почуття відповідальності за свою громаду та країну.

Бажаю учасникам конференції натхнення, конструктивних дискусій, нових ідей, плідної та творчої роботи, взаємного збагачення новими знаннями та успішного втілення всіх задумів! Сподіваюсь на подальшу плідну співпрацю!

З повагою,
ректор ХДАЕУ

Юрій КИРИЛОВ

Збірник тез
ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»	13
Виклюк М. І. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ	13
Данкевич В.Є., Гарічева К.А. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	15
Івашко А.О., Вергелюк Ю.Ю. ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З НЕРУХОМІСТЮ В УКРАЇНІ	18
Криган Ю.М., Мелешко О.О. ФІСКАЛЬНИЙ ПРОСТІР У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В ЕРУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	20
Кулібаба М.Б., Яцюк В.О., Шевчук Р.М. ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ СВІДОМОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ	22
Леонтович С.П. НОВАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	24
Прокопчук О.Т., Козаченко В.В. НАУКОВЕ ПІДґРУНТЯ ТА ҐЕНЕЗА СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	27
СЕКЦІЯ «ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»	30
Бабко Н.М. АГРОТУРИСТИЧНИЙ КЛАСТЕР ЯК СКЛАДОВА ПРОГРАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	30
Беновська Л.Я. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ В УМОВАХ КОРОНОКРИЗИ	32
Воленко В.Г. МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	34
Карімов Г.І., Драко Р.С. ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	36

Карпенко О.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	38
Кічіков К.В., Болотова О.О. ВЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ТА СВІТУ	40
Котляров Є.І. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯМ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	42
Кузьменко В.П. БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕЗОРАЙОНУВАННЯ ЇЇ ТЕРЕНУ	44
Лупак В.С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ОТГ	47
Мацегора Є.О., Болотова О.О. ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ЕКОНОМІЦІ	50
Морозова О.Г. РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ГЛАБОЛІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ	52
Нестор О.Ю. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	53
Ніколайчук Т.О. НОРМАТИВНО-ЕКОНОМІЧНІ КОНСТРУКЦІЇ У ЦАРИНІ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ, ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІКО-ГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ	56
Решетняк О.І., Лободін Р.О. ВПЛИВ «РОЗУМНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ» НА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ	58
Силечник М.В. ДЕРЖАВНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ТА КОМУНАЛЬНОЮ УСТАНОВОЮ	60
Столярова Т.М. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	63
Тюріна Н.М., Назарчук Т.В., Карвацка Н.С. РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ	66

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»	69
Базько О. А. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОГО УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	69
Боліла С.Ю. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ	71
Брадул К.С., Сита Є.М. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТЕРМІНУ «МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ»	73
Брюшкова Н.О., Бондар В.А. УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	75
Виноградова Т.І. ЛІДЕРСТВО В СУЧАСНОМУ УПРАВЛІННІ	77
Вишневська Л.В. ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	80
Галат Л.М. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	83
Грабовська І.В. ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ	86
Джайн Прадіп Кумар ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	88
Дурман О.Л., Цилюрник Є.В. ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	90
Зілінська А.С. РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	92
Капінос Г.І. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	95
Карбань К.Є., Болотова О.О. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	97
Ковтун А.А. СТАРОСТА В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	99

Ковтун Ю.А. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	101
Макаренко В.І. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ	103
Мовчанюк А.В. СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	105
Сисоєнко І.А., Семибратня В.В. АНАЛІЗ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ, ЩО НАДАЮТЬСЯ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ	108
Сімак С.В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	110
Ткаченко М.Р. ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	112
Шевченко С.О., Трещов М.М. БЮДЖЕТНА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ	114
Шумська Г.М. ВИЗНАЧЕННЯ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РЕФОРМ	116
СЕКЦІЯ «СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ»	119
Азаренков Г.Ф. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	119
Вергелюк Ю.Ю. ІНДЕКСНА ОЦІНКА СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ	121
Вольська О.М., Сапельнікова Н.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ	123
Ганцяк М.О. БОРГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВИ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ	125

Губарєва І.О. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ПРОГРЕСИВНОСТІ СТРУКТУРИ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	127
Гуторов О.І. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНО- ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ	129
Дурман М.О., Темніков О.О. РЕГУЛЯТОРНІ НОВАЦІЇ ПРИ УХВАЛЕННІ РІШЕНЬ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ СТАВОК МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ	131
Клименко К.В., Савостьяненко М.В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МВФ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	133
Лещенко М.А., Вергелюк Ю.Ю. ПОДАТКОВІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ	135
Лойшин А.А., Волков Є.В. ДО ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОРУ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ОБОРОНИ	137
Марунич К. В., Петрик К. Б., Виклюк М. І. БАЗОВІ КОНЦЕПЦІЇ ТА МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	140
Паянок Т.М., Мовчун С.В. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ	142
Писарчук О.В. НАПРЯМКИ ЗМІНИ ОБЛІКУ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ	144
Рудік Н. М. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КООПЕРАТИВУ	147
Стоянова В. В., Гордей О. Д. АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	149
Царан О.С., Бичкова Н.В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ	153

Ясентюк А.С., Вергелюк Ю.Ю. РОЛЬ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ У АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	155
СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ»	
Аксьонов В.В., Халявка В.В., Мельниченко М.В. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКСПЕРНОЇ СЛУЖБИ МВС	158
Виноградова Т.І. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	159
Виноградова Т.І., Янченко М.А. ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА У КОНФЛІКТОЛОГІЇ	162
Дорошенко Н.А., Омельченко С.М., Смігунова О.В. ФЕНОМЕН КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	166
Силечник М.В. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	168
СЕКЦІЯ «ІСТОРИЧНО-НАЦІОНАЛЬНІ ТА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ»	
Виноградова Т.І., Ринденко М.О. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ	170
Коляда Т. А. ГЕНЕЗА ТА ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ	174
Мальчев Б.Р. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	176
Нікітенко С.В. ФОРМИ ПРАВОВІДНОСИН В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ УКРАЇНИ	178
СЕКЦІЯ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ»	
Антонюк І.В. МОНІТОРИНГ СТАНУ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДИ	181

Антощенкова В.В. ПРАВОВА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ	184
Беженар І.М. ПЕРЕВАГИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ	186
Волошин М.М. НАУКОВІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗРОШЕННЯ В УКРАЇНІ	188
Данкевич В.Є., Ліпковська К. А. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВИХОДУ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ	191
Коновалов О.Л. ПЛЮСИ ТА МІНУСИ «СХІДНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ» ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	193
Корнієнко В. С., Антощенкова В.В. СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ	198
Маркова С.В., Головань О.О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ	200
Мацибора Т.В. СВІТОВИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	202
Морозов Р.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ	204
Некраса Г.С. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	207
Павлишин С. В., Виклюк М. І. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	209
Радченко О.Д. СТАН ФІНАНСУВАННЯ АГРОСЕКТОРУ ЗА БЮДЖЕТНОЮ ПРОГРАМОЮ КРЕДИТНОЇ КОМПЕНСАЦІЇ	211
Сергійчук О.О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКТІВ М'ЯСОПЕРЕРОБКИ	213
Сторожук Т.М. СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	215

Шевчук Д.О. ДЕРЖАВНИЙ МОНІТОРИНГ ЯКІСНОГО СТАНУ МАСИВІВ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД	218
Явтушенко А.В., Стукан Є.С. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ	220
СЕКЦІЯ «ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»	223
Єрмоленко О.А., Єрмоленко О.О. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ХАРКОВА	223
Коломенська А.Р., Гурочкіна В.В. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	225
Лобода О.М. РОЛЬ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	227
Остапенко В.М. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ	229
Чурсін М.О. ВПРОВАДЖЕННЯ Е-УРЯДУВАННЯ У РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	231
Шуліка А.А. МЕРЕЖЕВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ	233
Ющенко Н.В. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ	235
СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВНА ПОЛІТИКА У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»	238
Bolotova O.O. ANALYSIS OF PUBLIC RELATIONS IN THE CONTEXT OF PUBLIC POLICY IMPLEMENTATION IN THE COUNTRY	238
Баніт О.Р. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ	240

Варнавська І.В. КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	242
Євченко О.В. РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	244
Лупандіна Г. М. ПУБЛІЧНА КОМУНІКАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	248
Макухіна С.В. СТАНОВЛЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	250
Танасова Н.С. ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	252
СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА»	256
Колесник К.О., Болотова О.О. ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ	256
Константинова А. Ю., Виклюк М.І. ВАЖЛИВІСТЬ РЕЗЮМЕ В РОЗРІЗІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КАНДИДАТА НА ВАКАНТНУ ПОСАДУ	258
Кузьменко Л. Г. ДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	260
Морозов І.Р. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	262
Стратічук О.В., Рудік Н. М. КООПЕРАЦІЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИРОБНИКІВ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	263
Черненко Н.І. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	266
Чурсін М.О. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ	268
Яцула Т.В. ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОСТІ.	270

Збірник тез

СЕКЦІЯ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

Виклюк М. І.

доцент кафедри менеджменту, к.е.н., доцент,
Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Міжнародна практика засвідчує існування великої кількості різноманітних індексів та субіндексів, які відображають стан податкової сфери держави, а від так і її податкової безпеки у міжнародному вимірі. Серед них визначальне місце займає Індекс Світового банку «Ведення бізнесу» («Doing Business») та його розширена версія – Індекс сплати податків (Paying Taxes).

Індекс Світового банку «Ведення бізнесу» («Doing Business») представляє інтегрований показник, що оцінює простоту ведення підприємницької діяльності за десятьма показниками у 190 країнах світу. У рейтингу «Doing Business» у частині «Оподаткування» оцінюються податки і обов'язкові відрахування, котрі суб'єкти господарювання повинні сплатити чи утримати у відповідному році, визначається рівень податкового навантаження та якість податкового адміністрування. Важливою складовою рейтингу легкості сплати податків є показники періодичності подання податкової звітності та сплати податків, а також щодо затрат часу, необхідного для виконання бізнесом свого податкового обов'язку. Крім цього, рейтинг включає ще й оцінку процесів, які йдуть за сплатою податкових платежів, зокрема проведення податкових перевірок, отримання бюджетних відшкодувань за податками, адміністративні оскарження тощо. Зазначене дозволяє зробити ґрунтовний аналіз місця країни за ефективністю їх податкових систем та легкості податкових процесів.

Впродовж 2008-2020 рр. за субіндексом «Сплата податків» Україна піднялася у рейтингу з 177 до 65 місця і покращила свою позицію аж на 112 пунктів. Тобто, Україна перейшла із статусу країн із найгіршими податковими умовами ведення бізнесу до 10 топ-країн реформаторів податкової сфери і впродовж 2011-2018 рр., згідно даних Financial Times, Україна – глобальний лідер за темпами зростання у рейтингу Doing Business протягом останніх семи років.

**Місце України у світовому рейтингу The Doing Business за Індексом сплати податків (Paying Taxes),
2008-2020 рр.**

Показник/рік	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2008
Індекс ведення бізнесу (The Doing Business), в т.ч. :	146 (з 176)	145 (з 176)	147 (з 183)	149 (з 178)	152 (з 183)	137 (з 184)	112 (з 189)	96 (з 185)	83 (з 189)	80 (з 190)	76 (з 190)	71 (з 190)	64 (з 190)	↑82
Індексом сплати податків (Paying Taxes):	177	180	181	181	183	165	164	108	107	84	43	54	65	↑112
- Платежі (кількість в рік)	99	99	147	135	135	28	28	5	5	5	5	5	5	-94
- Час (годин в рік)	2085	848	736	657	657	491	390	350	350	355,5	327,5	327,5	328	-1757
- Загальна ставка податків та внесків (% від прибутку)	57,3	58,4	57,2	55,5	57,1	55,4	54,9	52,9	52,2	51,9	37,8	41,7	45,2	-12,1%
- Індекс процедур після подання звітності та оплати податків (0-100)	-	-	-	-	-	-	-	70,33	70,69	72,72	80,77	79,35	86,0	-
Наявність реформ:	-	+	-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-
- зниження податку на працю або ставок внесків;		+			+	+								
- Спрощений процес сплати податків;														
- Спрощений процес дотримання податкового законодавства;		+					+							
- Спрощення процедур дотримання податків або зменшення кількості податкових декларацій або платежів											+			

Джерело: сформовано автором на основі даних Світового банку [1].

Збірник тез

Впродовж 2008-2018 рр. відбулося поступове підвищення позицій України у рейтингу з 177 до 43 місця. Це засвідчує, що Україна стала більше як в 4 рази привабливішою для інвесторів з точки зору податкового законодавства. У 2018 році сусідами України по рейтингу, замість Конго і республіки ЧАД, стали Румунія і Кіпр; позаду залишилося багато географічних сусідів, таких як, Словаччина і Польща, РФ і Чехія. Францію так само Україна випередили і впритул наблизилися до Австрії з Німеччиною [2]. Так, за даний період Україна наблизилась до оптимального значення на 62,1 в.п. (з 16% до 78,1% від оптимального значення) по відношенню до Об'єднаних Арабських Еміратів (100 пунктів), – світового лідера у цій сфері, де здійснюються 4 податкові платежі при витратах часу на сплату податків – 12 годин (на рік). Втім, у порівнянні із країнами-сусідами та багатьма країнами пост-радянського простору Україна досі залишається позаду.

Наочно це демонструє зміна податкового курсу впродовж 2019-2020 рр. , що погіршило позицію України у рейтингу до 65 місця серед 190 країн. При цьому Молдова зайняла 33 місце, Росія – 58 місце, Польща - 77 місце, Білорусь - 99 місце. Найбільш успішні країни пострадянського простору: Грузія (14 місце) та Латвія (16 місце). На першому місці вже довгий час залишається Бахрейн, за ним - Гонконг і Катар. На переконання експертів погіршення позицій України у рейтингу пов'язані із сповільненням та неналежним створенням більш-менш сприятливих умов для малого бізнесу та підвищення рівня податкового навантаження.

Література:

1. Doing Business rankings. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>.
2. Простота сплати податків: індикатор привабливості. Рейтинг. URL: <https://rating.zone/prostota-splaty-podatkov-indykator-pryvablyvosti/>.

Данкевич В.Є.,
доктор економічних наук,
Гарічева К.А.,
студентка
Поліський національний університет, Житомир

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Актуальність вдосконалення управління економічною безпекою держави обумовлена необхідністю адаптації до процесів глобалізації та інтеграції України до системи світових зв'язків. Нині наша держава знаходиться в залежності від іноземних інвестицій і валют, фундаментом економіки є сировинний сектор та дешева робоча сила. Виникає необхідність захистити

національні інтереси і повною мірою використати потенціал народного господарства [1-3]. У процесі дослідження виокремлено ключові напрями вдосконалення управління економічною безпекою держави в умовах сучасних глобальних викликів.

Питання реформування бюджетної політики України. За такої ситуації необхідна зміна концепції формування бюджету України у напрямку істотного посилення ролі регіонів у його виконанні та зростання їх відповідальності за вирішення проблем соціально-економічного розвитку країни.

Використання ресурсів розвитку економіки за умов фінансової кризи. В умовах фінансової кризи суттєво загострюється проблема ресурсного забезпечення економічного розвитку. Сьогодні для України наполовину віртуальними, наполовину реальними ресурсами залишаються внутрішні заощадження населення, іноземні інвестиції, кошти від приватизації, земля, емісійні ресурси та кошти тіньової економіки.

Вирішення проблем економічного суверенітету України. Головними механізмами зміцнення економічного суверенітету, а отже, й економічної безпеки держави мають стати: активна мобілізація внутрішніх резервів економічного зростання, зокрема послідовне нарощування ефективності управління державною власністю та утилізація за реальною вартістю “надлишкового” державного майна; амністія тіньових капіталів з одночасним посиленням боротьби з економічною злочинністю та розкраданням державного майна; інтеграція у світові торговельно-економічні інститути; удосконалення та введення в дію правових механізмів захисту потенційно конкурентоспроможного національного виробника; послаблення податкового тиску з одночасним посиленням кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків та зловживання у використанні бюджетних коштів.

Побудова в Україні державної системи стратегічного планування і прогнозування. У проекті Положення про Державну комісію з питань стратегії економічного і соціального розвитку одним з головних напрямів діяльності є створення цілісної системи стратегічного планування і прогнозування. Наступний рівень має бути представлений обмеженим колом програм за основними цільовими напрямками.

Нині в умовах посилення інтеграційних процесів ми повинні на державному рівні закласти нову ідеологію економічного зростання. Це не конкуренція за ринки збуту, яка передбачає відстоювання національних інтересів протекціоністськими заходами, а конкуренція з іншими економічними системами за ефективніше використання ресурсів, праці та капіталу, що передбачає наявність високомотиваційного середовища для економічної діяльності. Мають бути створені структури моніторингу процесів глобалізації та відстеження кон'юнктури світових ринків, а також підготовлені фахівці, здатні розробляти пропозиції щодо стратегії і тактики реалізації економічних зв'язків між країнами з різним економічним потенціалом [4-5]. Глобалізація – це об'єктивний процес, до якого раніше чи пізніше залучатимуться всі країни, і місце кожної з них визначиться відповідно до тих зусиль, які докладатимуться

сьогодні.

Головними напрямками державної стратегії у сфері забезпечення економічної безпеки України є: розширення місткості внутрішнього ринку та збільшення внутрішнього попиту; забезпечення науково обґрунтованих обсягів грошової маси, необхідних для забезпечення відтворювального процесу, поєднання жорсткого контролю над динамікою грошової маси зі стимулюванням структурної перебудови та економічного зростання; створення стійкої конкурентоспроможної національної кредитно-фінансової системи, розвиток інститутів довгострокового кредитування, інструментів стимулювання у наданні інвестиційних кредитів, контролю за їх цільовим спрямуванням, страхових гарантій їх повернення; подолання кризи платежів, нормалізація платіжного процесу. Таким чином, управління економічною безпекою базується на необхідності: недопущення переростання негативних чинників у загрози; запобігання кризовим ситуаціям; гарантії стабільного рівня об'єкту безпеки; мінімізації можливих економічних збитків.

Література:

1. Дзюбик С. Д. Економічна безпека держави: зміст, структура та класифікація [Електронний ресурс] Основи економічної теорії Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/14210923/politekonomiya/ekonomichna_bezpeka_devi
2. Адміністративно-правові засади діяльності державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mydisser.com/ru/avtoref/view/7226.html>
3. Баженова О. В. Аналіз стану економіки України в контексті її економічної безпеки / Олена Володимирівна Баженова // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та приваблювання іноземних інвестицій: регіональний аспект : сб. науч. тр. ДонНУ.: Изд-во ДонНУ, 2004. – С. 839-845.
4. Богдан Н.М. Формування економічної безпеки регіону через реалізацію його економічних інтересів як умова забезпечення регіонального розвитку / Н.М. Богдан, А.П. Косяк // Економіка і регіон. 2013. № 1. С. 26–31.
5. Концепція державної регіональної політики // Київський регіональний портал «Ділова ініціатива і воля громади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bizvolnet.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=207&Itemid=82

Івашко А.О.,
здобувачка вищої освіти
ННІ фінансів, банківської справи та страхування
Науковий керівник: **Вергелюк Ю.Ю.**,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь

ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З НЕРУХОМІСТЮ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринку нерухомості України особлива увага приділяється регулюванню операцій з нерухомим майном. Це пов'язано, насамперед, із необґрунтованим рівнем цін на ринку нерухомості України. Одним із важелів впливу на операції з нерухомістю є податки. Іпотечний ринок – важливий чинник житлової, аграрної, фінансової політики, а також займає одне з найважливіших місць серед фінансових механізмів і стабільного розвитку країни, тому завжди залишається актуальною темою дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематику оподаткування нерухомого майна досліджували такі науковці, як: О. Багрій, М. Березін, В. Вишневський, О. Гриценко, М. Карлін та Л. Чубук. Незважаючи на високий рівень публікацій вищезазначених авторів, в основному увага приділяється дослідженню оподаткування володіння нерухомого майна, тоді як особливості справляння податків при здійсненні операцій з нерухомим майном (купівля-продаж) недостатньо розкриті, що зумовлює необхідність подальшого опрацювання зазначених питань.

Постановка завдання. Дослідити й визначити особливості оподаткування операцій з нерухомістю в Україні

Виклад основного матеріалу. Питання оподаткування по операціях з нерухомістю регулюються статтею 167, де встановлені ставки оподаткування для кожного з видів, та статтею 172 Податкового кодексу України, в якій визначено порядок оподаткування операцій з продажу об'єктів нерухомого майна.

Оподаткування операцій з нерухомим майном розглядають у контексті сплати таких платежів як державне мито, збір на загальнообов'язкове пенсійне страхування, податок з доходів фізичних осіб (від реалізації нерухомого майна, його успадкування чи дарування) та ПДВ (для юридичних осіб, які реалізують інвестиційні проекти в будови).

Платниками податку на нерухоме майно є суб'єкти господарювання, які є власниками об'єктів житлової або нежитлової нерухомості.

Покупець нерухомості повинен сплатити суму в розмірі 1% від ціни нерухомості в Пенсійний фонд (для резидентів і нерезидентів), державне мито в розмірі 1% від вартості об'єкта та адміністративні збори за переоформлення права власності в Державному реєстрі речових прав.

Збірник тез

В свою чергу продавцю, який володіє нерухомістю менше трьох років, потрібно оплатити: держмити (1% від ціни об'єкта, зазначеної в договорі, але не нижче його оціночної вартості); податок на дохід (5% від вартості нерухомості) і військовий збір (1,5% від вартості нерухомості). Якщо нерухомість перебуває у володінні понад три роки і це перша продаж нерухомості протягом календарного року, то розмір мита складе 1% від ціни об'єкта, зазначеної в договорі, але не нижче його оціночної вартості [1].

В кінці 2019 року в Україні прийнято законопроект, яким передбачено, що дохід, отриманий фізичною особою від продажу другого об'єкту нерухомості протягом року (наприклад, 2020 року), підлягає оподаткуванню за ставкою 5%. Дохід, отриманий фізичною особою від продажу третього та всіх наступних об'єктів нерухомості протягом року (наприклад, 2020 року), підлягає оподаткуванню за ставкою 18%.

З 2018 р. для фізичних осіб діють пільги щодо зменшення бази оподаткування об'єктів житлової нерухомості у таких розмірах: для квартир (незалежно від їх кількості) – на 60 кв. метрів; для житлових будинків – на 120 кв. метрів; для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного володіння квартирою та житловим будинком) – на 180 кв. метрів. Податок на нерухомість сплачується за кожен квадратний метр, що перевищує норму.

Ставки податку для об'єктів нерухомості встановлюються у відсотках стосовно розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року за 1 кв. метр бази оподаткування, та визначаються на підставі рішення сільських, селищних та міських рад. Отже, для кожного окремого регіону України існують різні ставки щодо сплати податку. При цьому ставка податку за 1 кв. метр не може перевищувати 1,5% від розміру мінімальної заробітної плати [2, с.37].

Що стосується оподаткування операцій з реалізації майнових прав на нерухоме майно для забудовника об'єкта житлового фонду, Податковим кодексом встановлено, що операції з першого постачання житла оподатковуються ПДВ у загальнозстановленому порядку за ставкою 20%, тоді як операції з подальшого постачання готового новозбудованого житла третім особам звільняються від сплати ПДВ.

Висновки. Отже, податок на операції з нерухомістю є однією зі складових податку на майно і належить до місцевих податків, визначених статтею 10 Податкового кодексу України. Податок сплачується за місцем розташування об'єкта оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу України. Він має суттєві переваги і може розглядатися як один з перспективних варіантів трансформації податкової системи України, який сприятиме прискоренню економічного зростання та оздоровленню ділового клімату.

Збірник тез

Література:

1. Податковий кодекс України: Податковий кодекс України від 01.07.2019 р. № 2755 VI. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/275517](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275517) (дата звернення: 25.01.2021).
2. Дубровський В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? *Європейський інформаційно-дослідницький центр*. Київ. 2016. С. 37. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/Doslidzhennya-Yak-udoskonalyty-podatok-na-neruhome-majno.pdf> (дата звернення: 28.01.2021)

Криган Ю.М.,
аспірант,

Мелешко О.О.,
аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ

ФІСКАЛЬНИЙ ПРОСТІР У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В ЕРУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Сучасна світова економіка характеризується глобалізацією бізнесу, зростанням діджиталізації, що призвело до потужного зростання комерції за допомогою всесвітньої мережі Інтернет. Отже, виникає потреба сформувати механізм, який дозволив би при розширенні фіскального простору забезпечити фінансову безпеку держави та, поряд з цим, сприяв би задоволенню пріоритетів держави у наповненні бюджетів усіх рівнів, створив би умови бізнес структурам отримувати вигоди від електронної комерції, тобто йдеться про системне управління потоками капіталу та товарів, яке виступає найбільш проблематичним елементом моделі формування фіскального простору в епоху діджиталізації, при цьому, не створюючи фінансову безпеку для окремо взятої держави. Зважаючи на те, що капітал рухається у напрямі де він отримує найбільшу користь, необхідно виокремити динамізуючі детермінанти зовнішніх умов господарювання та запропонувати заходи з балансування інтересів суб'єктів господарювання у міжнародній діяльності та гармонізації податкових систем у світовій економіці.

Як вже зазначалося, міжнародна економічна діяльність створює умови для «втягнення» держави в інтеграційний процес, але при цьому міжнародні інститути формують для неї певну нішу і для країн, що мають не досить успішну економіку, що не завжди сприяє формуванню ефективної національної бізнес-моделі розвитку економічних процесів.

Вихід полягає у здійсненні всебічної оцінки як економічної так і фінансової сфери та розробці різноманітних варіантів виходу із множини ситуацій, що передбачаються та окресленні заходів на довгостроковий період.

Наступна складова – низький рівень інвестування у всіх сферах вітчизняної економіки. Вирішення даного питання полягає у активному

Збірник тез

застосуванні можливостей діджиталізації: через інформаційно-комунікаційні зв'язки викликати інтерес серед іноземних інвесторів, намагатися створити фіскальний простір, який би задовольняв їх потреби. Слушна думка у цьому аспекті Руденко Л.: «Капітал рухається у тому напрямі, де він отримує найбільші вигоди, а, оскільки, він виступає передвісником процвітання, ТНК вступають у боротьбу за його залучення» [1, с. 4].

У цьому контексті досить важливою виступає пропозиція зі створення фонду фінансування фіскальних (податкових, бюджетних) програм, мета яких полягатиме у модернізації економічних процесів в умовах глобалізації в аспекті гарантування фінансової безпеки держави.

Складність розробки таких програм полягає у відсутності чіткого розуміння як досягти означених результатів, ґрунтуючись на знаннях, отриманих у минулому. Це пов'язано з тим, що вітчизняне суспільство після отримання незалежності розвивалося в симбіозі секторів з різними векторами направленості: реальний сектор економіки ґрунтувався на кооперативних принципах; фінансовий та інформаційно-комунікаційний сектор у призмі європейської інтеграції; гуманітарний сектор відстоював свої права на автономію.

Проте, з часом ситуація змінюється на краще, але не досить швидко. Також не повільно відбувається сприйняття світогляду стосовно входження в глобалізаційні процеси і не завжди на державному рівні прораховуються ризики при цій інтеграції, а також і вигоди. Це відбувається завдяки тому, що якби об'єднання не створювалися, наприклад, Європейський союз та інші, все одно країни-члени цих об'єднань будуть діяти в своїх інтересах.

Звідси, забезпечення фінансової безпеки держави при розширенні фіскального простору в еру діджиталізації є головною складовою пристосування до світових викликів сьогодення. Мета розробки підходів до формування ефективного фіскального простору повинна полягати у створенні сприятливих економічних умов розвитку економіки країни, а це, у свою чергу, можливо при задоволенні потреб підприємців в активізації підприємницької діяльності, у першу чергу через сприятливу фіскальну політику, також у побудові та впровадженні заходів з боку держави, що підштовхують інвесторів до активних дій на території нашої держави, до широкого впровадження процесів діджиталізації як у діяльність бізнес-структур так і урядових установ, зважаючи, при цьому, на певні критерії створення фіскального поля у межах національної безпеки.

Таким чином, створення вище означених умов дасть можливість досягти сталої економіки в державі, підвищить рівень добробуту вітчизняного населення і, у свою чергу, створить конкурентні переваги в інтеграційному процесі у світовий економічний простір.

Література:

1. Руденко Л. В. Управління потоками капіталу у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій : монографія / Л. В. Руденко. – Київ : Кондор. 2004. – 480 с.

Кулібаба М.Б.,

магістрант

Яцюк В.О.,

магістрантка

Шевчук Р.М.,

магістрант

Уманський національний університет садівництва

м. Умань

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ СВІДОМОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ

У контексті розвитку фінансової грамотності рекомендується опиратись на аналізі можливостей та перспектив розвитку ринку страхових послуг в Україні в контексті становлення страхової свідомості та культури. Однією з ключових проблем розвитку ринку страхових послуг є недостатній рівень страхової культури населення та низька репутація ринку загалом. Слід зауважити, що означені проблеми склались історично внаслідок боргових зобов'язань Укрдержстраху, нелегальних фінансових схема іноземних страховиків, зловживанням і фінансових прорахунків окремих вітчизняних страховиків в період гіперінфляції 1990-х років в Україні. Навіть попри розвиток обов'язкових видів страхування (наприклад, страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів) рівень страхової культури залишається низьким. Стабільно на ринку страхових послуг створюються нові послуги, з'являються нові продукти, умови страхування все більше відрізняються одні від інших, також існують значні відмінності в розмірах пропонованих страхових платежів.

Коло ключових факторів, що відповідають за формування страхової культури формують:

1. *Страхова свідомість.* Рівень розвитку системи страхування багато в чому залежить від позитивного сприйняття та розуміння потенційними страхувальниками доцільності покриття наявних ризиків за допомогою страхування. Рушійною силою розвитку страхування має виступати обопільний інтерес до даної фінансової інституції як страхувальників, так і страховиків.

2. *Освіченість та інформаційна обізнаність страхувальників щодо пропонованих страхових продуктів.* Важливим для страховика чи страхового посередника є донесення у доступній формі страхувальнику всіх наявних переваг тієї чи іншої страхової послуги, що реалізується на ринку.

3. *Прозорість та ступінь доступності.* Сучасний розвиток технологій та ускладнення страхового договору дещо суперечать даному принципу, що викликає необхідність використання з метою захисту інтересів страхувальників професійних посередників чи державні інституції [1].

4. *Партнерські взаємовідносини між страховиком та страхувальником.* Такі взаємовідносини дозволяють максимально узгодити майнові інтереси та ретельно виконувати взяті на себе обов'язки згідно з договором страхування.

5. *Надійність та безпечність.* Передбачає формування страхової послуги, що повністю відповідає очікуванням клієнта щодо об'єкта страхування.

6. *Швидке, якісне й справедливе врегулювання страхових випадків* зобов'язує суб'єктів страхування оперативно виконувати взяті на себе зобов'язання, що сприяє відповідному реноме страхової інституції.

7. *Рівень страхового менеджменту стосовно культури надання страхових послуг.* Кожен страхувальник (юридична або фізична особа) максимально зацікавлений у високій організації укладання, дії та виконанні умов договору страхування (особливо на стадії урегулювання збитків та виплаті страхового відшкодування) з боку страховика. Від цього залежить імідж, авторитет та ділова репутація страхової компанії.

8. *Конкуренція між страхувальниками.* Зростання конкуренції між страховими компаніями змушує їх до постійного вдосконалення системи надання страхових послуг своїм клієнтам [2-3].

9. *Центральне місце у формуванні страхової культури належить страховій освіті.* У широкому розумінні страхова освіта охоплює ознайомлення й засвоювання людиною знань зі страхування протягом усього життя. У дитячому віці важливу роль відіграє інформація, яку отримує дитина від батьків та інших родичів. Їхнє відношення до страхування формує страхову культуру молодшої людини, що визначає схожість рівня страхової культури цілих поколінь. Особливе місце у страховій освіті відводиться вищим навчальним закладам. Адже, має стати аксіомою, що жодний випускник економічного університету не повинен отримати диплома, якщо він не підтвердив наявності визначеного мінімуму знань зі страхових дисциплін.

Під поняттям «страхова культура» ми розуміємо рівень поширеності серед населення знань, навичок, правил, вимог, цінностей, які стимулюють споживачів до користування страховими послугами та їхню страхову свідомість. Однак, варто зазначити, що страхова культура визначає не просто рівень поширеності, а виступає відбитком страхової свідомості, тобто є результатом взаємодії людей та досвіду використання окремих страхових послуг від визначених страхових інституцій.

Поза всяким сумнівом, всі ці елементи мають вагоме значення у формуванні сучасного ринку страхових послуг України. Адже, суттєва взаємозалежність в інституційній ієрархії формування ринку страхових послуг моделює сталість процесу, а оцінка фінансових показників та надбань інноваційного розвитку засвідчує значні обсяги для зростання. Потенціал ринку

страхових послуг узалежнених від соціально-економічного, культурного та технічного розвитку суспільства.

Література:

1. Прокопчук О.Т. Розвиток українського ринку страхових послуг в контексті забезпечення економічної безпеки країни. *Збірник праць Уманського національного університету садівництва*. Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань: Видавництво «Сочінський М.М.». 2019, Вип. 94. Ч. 2: Економічні науки. С. 69-85. DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-69-85.

2. Мальований М.І., Прокопчук О.Т, Улянич Ю.В. Інформаційні технології в інноваційній діяльності страхового ринку України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Випуск 96. Частина друга: Економічні науки. 2020. С. 103-115. DOI 10.31395/2415-8240-2020-96-2-103-115.

3. Деркач О.М. Фактори впливу на стан фінансової безпеки страхового ринку. *Бізнес Інформ*. 2012. №. 6. С. 187-190.

Леонтович С.П.,

кандидат економічних наук,

Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського

НОВАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Питання фінансової складової національної безпеки розглядаються в рамках забезпечення економічної безпеки, яка за Конституцією поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу.

Комплексним аудитом національної економіки України (2020) визначено загрозові недопустимі стани, які являються критичними перепонами для розвитку країни. У переважній більшості вони стосуються фінансових аспектів, зокрема неякісне використання економічних стимулів; відступ від реформування недорозвинутих ринків та галузей економіки; неефективне використання бюджетних коштів; втрата кредитоспроможності та зниження кредитних рейтингів держави; критичний рівень боргового навантаження (понад 80 %) тощо. Саме тому є актуальним необхідність формування та розвитку цілісних теорій і систем знань про фінансові складові та інструменти національної безпеки.

Національна безпека в своїй основі має і фінансовий вимір - обсяг, ефективність та збалансованість фінансових ресурсів, які забезпечують її сталий розвиток. Огляд законодавчих і нормативних положень України та наукових джерел щодо категорії “фінансові складові національної безпеки” дозволив виділити наступні складові (напрями): *фінансова безпека; безпека*

фінансової системи/сфери; фінансове регулювання/забезпечення національної безпеки які споріднені між собою, але мають певні відмінності.

Суть *фінансової безпеки* визначено у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (Наказ Мінекономрозвитку від 29.10.2013 р. № 1277) як здатність фінансової системи створювати необхідні умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечувати її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів через структуру банківської, небанківського фінансового сектору, боргової, бюджетної, валютної, грошово-кредитної безпеки.

Безпека фінансової системи/сфери через явища та чинники зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері розкрита у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері від 15.08.2012 № 569 та включає питання безпеки в бюджетній сфері, у сфері управління державним боргом за видами, боргом корпоративного сектору, податковій сфері, сфері фінансів реального сектору економіки, банківській сфері, сфері валютного ринку та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору.

Фінансове регулювання/забезпечення національної безпеки – це здатність держави визначати цілі, механізми та способи функціонування фінансового механізму, організуючий і регулюючий вплив фінансових важелів на економічну діяльність з метою її результативності та ефективності. Основні його складові висвітлені в низці законів щодо фінансової політики держави, зокрема діяльності фінансових та контролюючих органів.

Зміна внутрішнього і зовнішнього середовища, глобальні фінансові виклики, пандемія COVID-19, порушення цілісності території держави, війна та інші виклики розширюють рамки фінансової безпеки. Це потребує визначення допустимих меж та розширення напрямів та показників моніторингу національної безпеки України в умовах гібридних загроз [1], а у їх складі - необхідність наявності окремих фінансових індикаторів національної безпеки України [2], на що нами вказано раніше.

Новації фінансової складової національної безпеки привнесені відповідно до Національної економічної стратегії на період до 2030 року [3], де фінансову безпеку визначено основою для формування державної безпекової політики в складі економічної безпеки серед виробничої, інвестиційно-інноваційної, зовнішньоекономічної, макроекономічної. На доповнення до уже чинних, безпекові фінансові складові за змістом цієї стратегії розширюються до необхідності:

- створення віртуального фінансового центру; сучасної інфраструктури ринку капіталів;
- інструментів для забезпечення стійкості фінансового сектору до викликів;
- підвищення якості корпоративного управління та управління ризиками у фінансовому секторі;

Збірник тез

заходів, спрямованих на підтримку банківського кредитування економіки; законодавчого врегулювання питання щодо впровадження нових та розвитку наявних фінансових інструментів;

залучення довгострокових фінансових ресурсів через інвестиційні фонди, венчурні фонди, страхові компанії та недержавні пенсійні фонди;

внесення змін до законодавства та запровадження стимулів для розвитку ринків небанківських фінансових послуг;

інтегрування фінансового ринку України у світовий фінансовий простір, зокрема через продовження валютної лібералізації та міжнародне співробітництво;

розроблення та впровадження уніфікованих баз даних, правил захисту інформації, порядку обміну інформацією між базами даних інформації, зокрема через програмний інтерфейс тощо.

Таким чином, нові виклики економічного і політичного життя України та світу породжують потребу розширення меж показників фінансової у складі економічної та загалом національної безпеки. Розробка та затвердження розширених показників фінансової безпеки з критичними межами та цільовими орієнтирами сприятиме збалансованості фінансової сфери, стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатності забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави.

Література:

1. Леонтович С.П. Огляд індикаторів національної безпеки України в умовах гібридних загроз. Актуальні проблеми розвитку менеджменту, фінансів та фінансової науки: ідеї та їх впровадження: Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (із зарубіжною участю) (м. Покровськ, 12-14 травня 2020 р.). Покровськ : ДВНЗ «ДонНТУ», 2020. С. 315-321.

2. Leontovich S., Radchenko O. The Role of State Financial Regulation in Strengthening the National Security of Ukraine *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung.* / Kornieiev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. P. 7-16.

3. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Постанова КМУ від 3 березня 2021 р. № 179. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

Прокопчук О.Т.,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, к.е.н., доцент,

Козаченко В.В.,
магістрант

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

НАУКОВЕ ПІДґРУНТЯ ТА ГЕНЕЗА СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Перехід до ринкової економіки забезпечує суттєве зростання ролі страхування в суспільному відтворенні, значно розширює сферу страхових послуг і розвиток альтернатив соціальному страхуванню.

Міжнародний аспект страхового захисту спрямований на усунення національних відмінностей у законодавстві країн і уніфікації засобів захисту інтересів господарюючих суб'єктів, з одного боку, і розробку таких юридичних норм, які забезпечують страховикам наявність достатніх фінансових гарантій, з іншого боку [1].

Сучасне економічне середовище, яке характеризується динамічними змінами, інноваційними процесами, міжнародною конкуренцією, постійним зростанням вимог споживачів до якості і швидкості надання послуг призвело до зміни світового страхового ринку й обумовило потребу вдосконалення ведення страхової справи з метою пристосування до вимог бізнес-середовища.

У зв'язку з цим, світовий ринок страхування являє собою процес стирання законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими господарствами, що відбувається під впливом змін у світовій економіці, і має в якості кінцевої мети формування глобального страхового простору. У сучасній економіці ринок страхових послуг виконує надзвичайно важливу роль. По-перше, за його участі відбувається перерозподіл ризиків в світовому масштабі. По-друге, створюються умови для підвищення рівня соціального захисту населення при істотному зниженні фінансового навантаження на державний та місцеві бюджети. По-третє, створюються значні інвестиційні ресурси, як в рамках національних економік, так і в міжнародному масштабі. В результаті, ринок страхових послуг сприяє інтеграції національних економік в систему світового господарства і активізує процеси глобалізації. Страхування як особливий вид економічних відносин в усі часи визнавалося найважливішим сектором, як світової, так і національної фінансової системи. Сучасна держава для свого повноцінного розвитку використовує цілий набір ринкових механізмів і інструментів, серед яких, одним з найважливіших вважається страхування.

Слід зазначити, що на сьогодні не існує єдиної думки щодо усталеного трактування такої економічної категорії як «страховий ринок», що дозволило удосконалити понятійно-категоріальний апарат дослідження світового ринку страхових послуг. Тому пропонуємо розглядати світовий ринок страхових

послуг як складну багатофакторну інтегровану систему економічних відносин між суб'єктами страхового процесу та регуляторними органами, що включає структурні елементи, діяльність яких спрямована на формування попиту, пропозиції і ціни на страхові послуги з метою реалізації механізму зниження трансакційних витрат, а також структурування поведінки економічних агентів з приводу створення, купівлі-продажу та споживання страхових послуг на принципах вільної конкуренції, що представляє діалектичну єдність двох систем – внутрішньої системи і зовнішнього середовища – у глобальному економічному просторі.

Розвиток світового ринку страхування безпосередньо залежить від економічних тенденцій, які актуальні в світовій економіці. Кризові явища у фінансовій сфері, валютні коливання, зміна цінової кон'юнктури – фактори, що безпосередньо впливають на страховий ринок в цілому і на кожну з страхових компаній, зокрема. Зростання кількості стихійних лих, кліматичні зміни на планеті, розвиток автомобілебудування, в тому числі, безпілотних автомобілів, рівень поширення захворювань і інші тенденції вносять корективи у функціонування світового страхового ринку. У зв'язку з цим також варто відзначити стрімкий розвиток інноваційних технологій і розробку нових програм в страховій галузі як відповідь на вимоги ринку.

Ринок страхування в кожній країні оцінюється за обсягом і темпами зростання реальних страхових премій (*real premium growth*), тобто засобів, які страхові компанії отримують від продажу полісів. У 2019 р. світовими лідерами за цим показником були США – 1,35 трлн дол. США страхових премій на рік, Японія – 471 млрд дол. США, Китай – 466 млрд дол. США. Згідно з останнім звітом Swiss Re, світовий страховий ринок у 2019 р. збільшився на 4% [2].

Проведений аналіз механізмів діяльності міжнародного страхового бізнесу дозволяє зробити висновок, що страхування як фінансова послуга, пропонована на ринку, є інструментом захисту від ризику, широко використовується насамперед у розвинених країнах. Страхування дозволяє оптимізувати управління ризиками, знизити їх, або диверсифікувати. По-перше, за рахунок використання страхування значно знижується фінансове навантаження на бізнес, населення і державу. По-друге, страхування є ефективним способом захисту особистих інтересів, дозволяючи забезпечити захист прав та інтересів населення в результаті несприятливих подій (пенсії, страхування життя, непрацездатності, втрати роботи і інші механізми). По-третє, у зв'язку з розробкою сучасних страхових продуктів, що поєднують в собі елементи інших інструментів (банківський депозит, пайові фонди і т.д.) і індивідуальної їх підстроюванням під потреби споживачів страхування стає основним вибором населення і бізнесу в пошуку фінансових послуг, що підтверджується тим фактом, що частка страхового ринку в окремих країнах перевищує 10 % ВВП цих держав. По-четверте, страхування слугує державним інтересам, наприклад за підтримки національного експорту, з використанням механізмів державно-приватного партнерства.

Збірник тез

Література:

1. Бунін С. В. Сучасний стан і тенденції світового ринку страхових послуг. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків.нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. Харків: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2017. Вип. 6. С. 15-19.

2. Prokopchuk O., Nesterchuk Y., Tsymbalyuk Y., Rolinskyi O. Current trends in agricultural insurance market operation in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 2019. 17(3), 57-75. doi:10.21511/ppm.17(3).2019.05.

СЕКЦІЯ

**«ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА РОЗВИТОК
ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»**

Бабко Н.М.,

Доцент кафедри маркетингу та медіакомунікацій, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка, м. Харків

**АГРОТУРИСТИЧНИЙ КЛАСТЕР ЯК СКЛАДОВА ПРОГРАМИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

Розвиток сільських територій - важливе завдання, закладене в Державній стратегії регіонального розвитку України. Зважаючи на тренди та потреби українського села, вкрай актуальним є розвиток агротуристичних кластерів, які об'єднують в ефективну систему туристичні об'єкти, сільських жителів, фермерів, підприємців та аграрні ЗВО України.

З метою ефективної соціальної взаємодії та розвитку туристичних напрямків по всій Україні ще у 2014 році розпочав свою дію проект «Туристичні кластери 300+», мета якого – створити понад 300 кластерів і всю потрібну інфраструктуру для їх ефективної діяльності. За підрахунками авторів проекту десять кластерів протягом п'яти років нададуть державі додаткові 500 мільйонів доларів до бюджету. Десять кластерів - це 800 робочих місць в туризмі і суміжних сферах. При створенні 300 кластерів - порядок цифр збільшується відповідно [1].

На сьогоднішній день по Україні вже утворилось і успішно функціонують близько 20 організацій у різних регіонах. Сюди ввійшли Київ, Вишгород, Черкаси, Диканька, Полтава, Харків, Запоріжжя, Канів, Умань, Хуст, Ужгород та ін.

В Інвестиційному паспорті досліджуваного регіону зазначено, що враховуючи особливості природного, ресурсного та виробничого потенціалу району, специфіку регіонального ринку праці, пріоритетними складовими господарського комплексу, які потребують першочергового залучення інвестиційних ресурсів є [2]:

1. Сільське господарство - (високий агрокліматичний потенціал, наявність якісних сільгоспугідь, сприятливі кліматичні умови, відсутність в регіоні шкідливого промислового виробництва, що сприятиме у перспективі розвитку екологічно чистого сільського господарства);

2. Туризм - створення постійно діючих туристичних маршрутів дасть змогу жителям регіону краще пізнати та вивчити привабливі місця, а гостям - ознайомитись з красою краю, пізнати традиції, культуру, архітектуру та спадщину.

Також в Інвестиційному паспорті даного регіону наголошується, що «туристична інфраструктура потребує детальної роботи над вдосконаленням та розвитком. Сьогодні перспективним для району ми вважаємо розвиток сільського зеленого туризму, гастрономічного туризму, промислового туризму, родієвого туризму» [2].

У Програмі розвитку культури і туризму регіону, що досліджується, на 2019 - 2023 рр. зазначено, що «туристична інфраструктура орієнтується на знайомство з природою та історією рідного краю, старовинними та новітніми традиціями, відображає сучасні тенденції розвитку району. Сільський туризм є одним з пріоритетних на сьогодні напрямків розвитку туристичної галузі району» [2].

Отже, виходячи із наявного ресурсного потенціалу та актуальних потреб регіону, вважаємо, що саме створення агротуристичного кластера дасть можливість поєднати два пріоритетних напрямки регіону – органічне виробництво і туризм.

Зазначимо, що даний регіон має ряд проблем. Він не використовує в повній мірі наявні природні та економічні можливості для виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, а також для відпочинку та рекреації. Дрібні фермери і домашні господарства, що виробляють невеликі партії сільськогосподарської продукції для продажу на місцевих ринках, не мають можливостей для розширення власного виробництва. Через відсутність робочих місць сільська молодь вимушена виїжджати в пошуках роботи в міста чи за кордон [3].

Слід відмітити, що популярність внутрішнього туризму щороку стійко зростає, а тривалість відпочинку значно скоротилась: за останні 50 років з 30-45 днів до 2-7 днів. У жителів великих міст з'явилась потреба у короткотривалому відпочинку у радіусі 2 годин шляху від домівки. Разом з тим, залишається актуальним й інтерес до продуктів місцевого виробництва: люди все більше схильні вживати натуральні, екологічно чисті продукти.

Таким чином, створення агротуристичного кластера дасть наступні позитивні зрушення для регіону, що досліджується: розвиток сільських територій через активізацію дрібних фермерських і домашніх господарств, суб'єктів малого бізнесу, створення нових робочих місць, залучення туристичного потоку, збереження та відновлення історико-культурної спадщини.

Література:

1. Офіційний сайт соціального проекту «Туристичні кластери 300+». URL: <https://travelpeople.com.ua>
2. Тимчур Г.М., Бабко Н.М. Актуальні питання маркетингу сільських територій. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток»: до 90-річчя заснування ХНТУСГ, 15 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 286-288.

3. M. Ihnatenko, V. Antoshkin, O. Lokutova, A. Postol, I. Romaniuk. Ways to Develop Brands and PR Management of Tourism Enterprises with a Focus on National Markets. *International Journal of Management*, 11 (5), 2020, pp. 778-787.

Беновська Л.Я.,

к.е.н., с.н.с., с.д.

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»,
м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ В УМОВАХ КОРОНОКРИЗИ

Впродовж останніх 2020-2021 років Україна та світ живуть в умовах «нової реальності». Пандемія зумовлена коронавірусом COVID-19 кардинально змінила тренди світової та вітчизняної економіки, стан державних фінансів, соціально-культурне життя населення. Карантинні заходи, введені в Україні у 2020 р., стали чи не найжорсткіші в Європі, що негативно відобразилось на соціально-економічному розвитку регіонів, погіршили можливості майбутніх капітовкладень. Кризова ситуація, суттєво позначилася на інвестиційній діяльності в країні. Темп зростання капітальних інвестицій на 1.10.2020 року порівняно з відповідним періодом попереднього року склав 64,6 % (рис. 1).

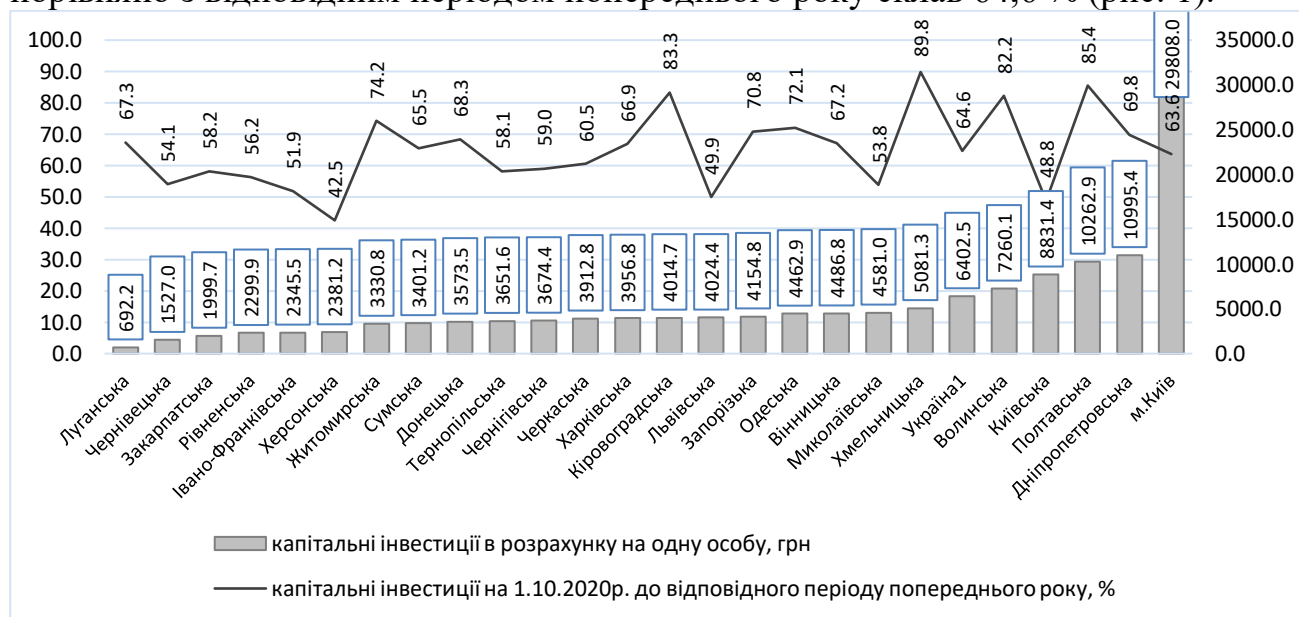

Рис. 1. Капітальні інвестиції в розрізі регіонів, станом на 1.10.2020 р.

Джерело: за даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України

Найбільше скорочення освоєних капітальних інвестицій продемонстрували галузі, орієнтовані на обслуговування населення (транспорт, сфера розваг та відпочинку, готельний бізнес). Стимулювання попиту на окремі товари та послуги обумовили зростання інвестицій в такі галузі, як поштова та кур'єрська діяльність, фармацевтична сфера, однак їх обсяги були незначними [1].

Збірник тез

Серед джерел фінансування капітальних інвестицій ключовим за обсягом залишаються власні кошти підприємств. Хоча через погіршення фінансових результатів діяльності підприємств їх частка у структурі зменшилася. Зростання обсягів фінансування капітальних інвестицій спостерігалося лише за рахунок бюджетної сфери. Позаяк основний тягар карантинних обмежень ліг на доходи місцевих бюджетів капітальні інвестиції з місцевих бюджетів на одного мешканця у 2020 р. для більшості регіонів були вищими, ніж з державного бюджету. Високий рівень асиметрії (max. м.Київ – 1701 грн на особу, min. Луганська область – 149,5 грн на особу) свідчить про посилення міжрегіональної диференціації під впливом коронакризи (рис. 2).

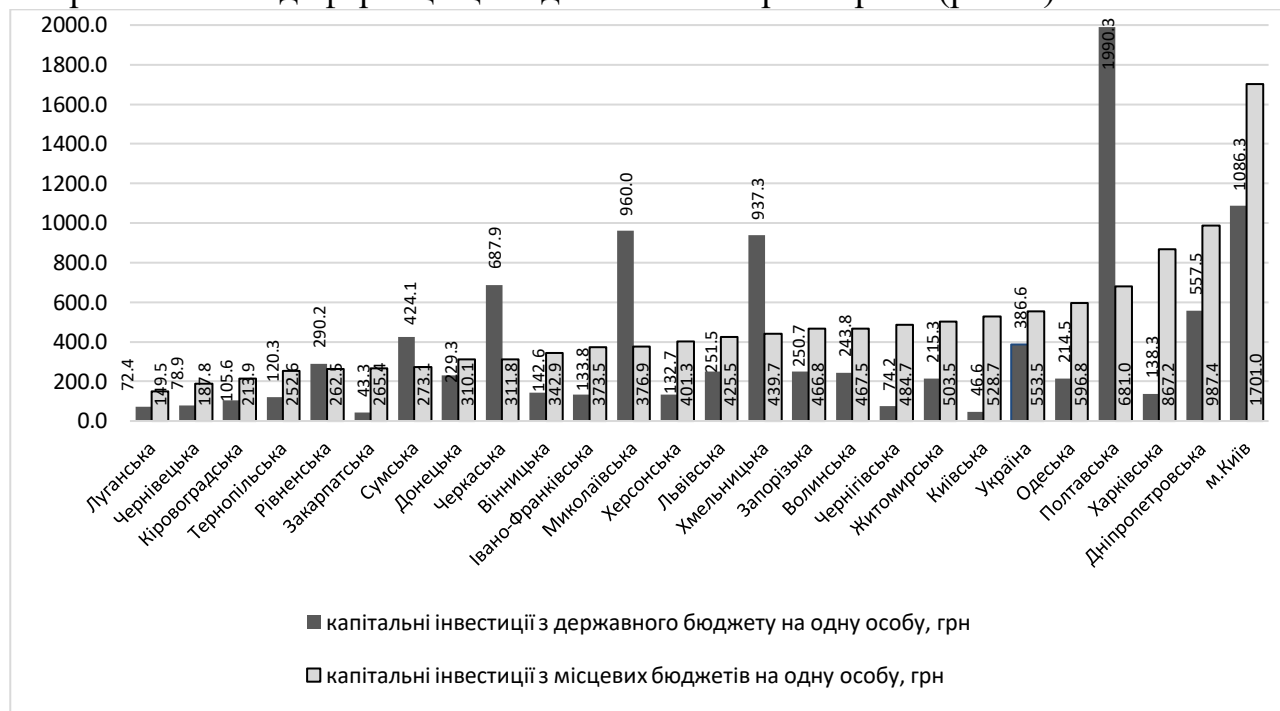

Рис. 2. Капітальні інвестиції з державного та місцевих бюджетів у 2020 р., грн на одну особу

Джерело: за даними Державної служби статистики України

Як засвідчив досвід попередньої кризи 2008 р., в умовах значного падіння економічної активності на перший план повинні виходити публічні інвестиції. При цьому дослідження Міжнародного валютного фонду [2] засвідчують, що найбільш ефективними у стратегічному вимірі можуть стати публічні інвестиції, спрямовані у такі сфери як зміцнення систем охорони здоров'я, діджиталізація управління, суспільних послуг, освіти тощо, прискорення переходу до низьковуглецевої економіки. Український уряд також використав практику активізації публічного інвестування і вже у березні 2020 р. Президент оголосив про старт інвестиційного проекту «Велике будівництво», яка реалізовується за кошти державного та місцевих бюджетів, Дорожнього фонду та Державного фонду регіонального розвитку. Але, на відміну від більшості розвинутих країн, основними об'єктами інвестування стала не система охорони здоров'я (зокрема підвищення її спроможності боротись з

Збірник тез

пандемією) чи діджиталізація суспільних послуг, а об'єкти «твердої» інфраструктури – дороги, будівлі шкіл, дитсадків, амбулаторій.

Під впливом коронакризи та невизначеності щодо її подальшого розвитку змінилась поведінкова модель інвестора: від став більш поміркованіший («ефект визначеності», або надання переваги меншому за обсягом, проте більш гарантованому доходу). Підтвердженням цього є зростання частки короткострокових кредитів банків, обмеження інвестицій у ті види діяльності, які передбачають соціальні контакти, зменшення частки нових інвестиційних проектів. Водночас під впливом кризи та введення карантинних обмежень перед інвестором повстали нові можливості, а саме: відкрились нові сегменти для інвестицій, зокрема розвиток фармацевтичного бізнесу, онлайн послуг, сфери медичних послуг та інші; відбулось падіння цін на акції підприємств, які мають хороші прогнози та перспективи відновлення в посткризовий період (невисокий борг, стійка і адаптивна бізнес-модель), а отже у інвесторів виникла можливість скупити здешевілі акції.

Література:

1. Капітальні інвестиції (січень-вересень 2020 року). Презентаційні матеріали Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Режим доступу: [file:///D:/BOSS/Downloads/KI_9m_2020%20\(1\).pdf/](file:///D:/BOSS/Downloads/KI_9m_2020%20(1).pdf)

2. IMF (2020), Policy responses to COVID-19, Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19>

Воленко В.Г.,

аспірантка 3-го року навчання
Університет ДФС України, м. Ірпінь

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В умовах проведення реформи бюджетної децентралізації, а також підвищенням ролі державного фінансового контролю потрібно провести модернізацію системи ДФК в Україні. Відтак, вищим органом державного фінансового контролю має стати Рахункова палата, яка буде відповідальна за парламентський контроль, здійснювати контроль за державними видатками та доходами, проводити аудит ефективності, стежити за виконанням фінансового законодавства. Територіальні підрозділи будуть провадити контроль за формуванням місцевих бюджетів їх видатками та доходами, а також офіційними трансфертами з боку Державного бюджету. Головним завданням територіальних підрозділів проведення аудиту ефективності та надання роз'яснень та допомоги ОТГ у підвищенні їх фінансової спроможності. Також, потрібно налагодити взаємодію у роботі Рахункової палати, Держаудитслужби та інших органів системи державного фінансового контролю.

Реформа державного фінансового контролю як елемента управління фінансовими ресурсами значно відстає від реформи міжбюджетних відносин. Відбулася передача певної частини повноважень щодо управління бюджетними ресурсами до органів місцевого самоврядування, проте не здійснилося відповідне делегування повноважень стосовно відповідальності за неефективне управління. Ситуація щодо організації внутрішнього фінансового контролю в регіонах різна: у більшості обласних державних адміністрацій при їхніх структурних підрозділах діють контрольно–ревізійні відділи; в окремих обласних адміністраціях функції внутрішнього фінансового контролю надані підрозділам, що діють у складі галузевих управлінь; у деяких з них відповідних підрозділів взагалі не створено. Зважаючи на це, стає зрозумілою головна причина недостатньої ефективності внутрішнього фінансового контролю за витрачанням коштів місцевих бюджетів та трансфертів. Реформа фінансового контролю в Україні у частині децентралізації контрольних функцій і повноважень між центральними та місцевими органами влади повинна здійснюватися синхронізовано з реформою міжбюджетних відносин [2, с. 329].

Реалізація положень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97–ВР зумовлює появу в Україні принципово нових суб'єктів фінансового контролю, якими стають органи місцевого самоврядування [1]. Саме вони починають набувати значення в умовах бюджетної децентралізації та реформування системи ДФК, як: об'єкт і суб'єкт дієвого суспільного самоконтролю, а також осередок величезного нереалізованого потенціалу для розвитку регіонів.

Однією з головних причин відсутності цілісної системи ДФК в Україні є недосконале законодавство у цій сфері. Відсутність єдиного, базового закону України «Про державний фінансовий контроль» ускладнює налагодження ДФК в державі. Хоча, Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» містить завдання та функції; права, обов'язки та відповідальність органу ДФК; правовий захист службових осіб органу державного фінансового контролю, але закон має свої недоліки. Він регулює діяльність тільки Держаудитслужби, в ньому відсутнє визначення поняття державного фінансового контролю, а також не прописано систему органів фінансового контролю, форм і методів здійснення ДФК. Не визначено належним чином юридичний статус працівників контрольних служб, який би гарантував незалежність від втручання органів влади, захист і гарантії у випадках протиправних дій. Тобто, одним з ключових заходів модернізації системи ДФК в Україні має стати ухвалення Закону України «Про державний фінансовий контроль».

Таким чином, дослідивши та проаналізувавши діяльність чинних органів державного фінансового контролю на загальнодержавному та місцевому рівнях, посиленню державного фінансового контролю бюджетних потоків можуть сприяти такі заходи:

1) насамперед потрібно доопрацювати і прийняти Закон України «Про державний фінансовий контроль в Україні», використовуючи Концепцію

Збірник тез

розвитку державного внутрішнього фінансового контролю до 2021 року та Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», а також прописати в ньому порядок здійснення державного фінансового контролю на рівні місцевих бюджетів;

2) розробити та законодавчо визначити критерії оцінки якості проведення державного фінансового контролю як на загальнодержавному рівні так і на місцевому, для розуміння його ефективності та можливості коригування контрольних заходів в майбутньому;

3) налагодити систему взаємодії і координації органів державного фінансового контролю, щоб покращити управління бюджетними коштами, уникнути невиправдане дублювання функцій, створити єдину інформаційну базу, що дозволить повністю володіти ситуацією і правильно орієнтуватися в середовищі контролю;

4) для підвищення якості фінансового контролю потрібно впроваджувати сучасні інформаційні технології до роботи органів контролю, тобто створити вищим органом державного фінансового контролю єдину для всіх інтегровану базу даних, або систему обліку результатів діяльності всіх контролюючих органів.

Література:

1. Дмитренко Г.В. Організація і здійснення державного контролю в Україні (фінансово–економічні аспекти). дис. д.наук з держ.управління : 25.00.02 / Національній академії державного управління при Президентові України. Київ, 2011. 480 с.

2. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики. дис. д.е.наук : 08.00.08 / Національна академія наук України ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2015. с. 530.

Карімов Г.І.,

доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування, к.е.н., доцент

Драко Р.С.,

здобувач вищої освіти другого рівня

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Основні напрямки розвитку передбачені Верхньодніпровською міською об'єднаною територіальною громадою (ОТГ) визначені в межах цілей та завдань розвитку області, в цілому. Проте існують декілька напрямків, які демонструють специфіку об'єднаної територіальної громади [1]. Зокрема, окрема увага до пункту «Аграрна політика» відображає аграрну спрямованість території громади: агропромислове виробництво та харчова галузь переробної

промисловості.

Аграрна політика передбачає здійснення заходів щодо формування прибуткового сільськогосподарського виробництва. Повинна сприяти стабілізації та підвищенню агропромислового виробництва на основі перебудови соціально-економічних відносин в аграрній сфері та забезпечити охорону і раціональне використання сільськогосподарських земель в межах територіальної громади [2].

З цього напрямку присутня і значна підтримка держави. Мінекономіки протягом минулого року реалізувало низку варіантів підтримки розвитку підприємництва в сільській місцевості для сільгоспвиробників. У таблиці 1 згруповані основні державні програми підтримки для різних видів сільськогосподарської діяльності.

Таблиця 1

Державні програми підтримки агропромислового виробництва

Напрямок державної підтримки	Обсяг фінансування, млн. грн.	Обмеження
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	380	не більше ніж 250 000 грн. для фермерських господарств або до 3 млн., на один кооператив
Фінансова підтримка на поворотній основі (безвідсоткові кредити)	67	до 500 тис. грн. на одне ФГ
Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції	1 000	до 30-50% вартості
Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства	400	не більше 25 млн грн на одного суб'єкта господарювання
Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва	437	25% вартості
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів	1200	до 15 млн. грн.
Урядова програма підтримки розвитку фермерських господарств	134,7	не більше 60 000 гривень на одне фермерське господарство.

Складено на підставі [3]

У підсумку, підтримка та розвиток бізнесу і залучення зовнішніх та внутрішніх ресурсів є інструментами, які дозволяють ефективно здійснювати місцевий економічний розвиток на території відповідальності об'єднаної територіальної громади [4]. Тобто, держава виступає каталізатором розвитку інституцій з місцевого розвитку.

Література:

1. Карімов Г.І., Кукса Ю.А. Вплив децентралізації влади на напрямки місцевого розвитку. *Освіта і наука в Україні: шляхи розвитку та напрямки взаємодії*: матеріали XII Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції м. Харків, 04-05 грудня 2020 р. Харків: Центр наукових технологій. С. 85 – 87.
2. Довгострокова програма соціально-економічного розвитку Верхньодніпровської міської об'єднаної територіальної громади на 2018-2022 рр. (за даними Верхньодніпровської міської об'єднаної територіальної громади). URL: <https://vdn.otg.dp.gov.ua/ua/rishennya-vukonkomu/dovgostroкова-programa-socialno-ekonomichnogo-rozvitku-verhnodniprovskoyi-miskoyi-obyednanoyi-teritorialnoyi-gromadi-na-2018-2022-rr> (дата звернення: 15.01.2021).
3. Держпідтримка АПК-2020: програми, механізми, терміни. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka/pidtrimka-fermerstva> (дата звернення: 16.12.2020).
4. Яцковський С., Брик Я. Індикатори успішності та їх інструменти в системі управління місцевими громадами. Київ: Український інститут майбутнього. 2020. 112 с.

Карпенко О.В.,

аспірант

Київський національний університет будівництва та архітектури, м. Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Економічний розвиток кожної держави та її регіонів напряму залежить від способів мобілізації ресурсного потенціалу. Раціональне використання ресурсів вважається пріоритетом національних інтересів України.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» до складових суспільства, як об'єкту національної безпеки, наряду з його духовними, морально-етичними, культурними, історичними, інтелектуальними та матеріальними цінностями, інформаційним і навколишнім природним середовищем, віднесено ресурси.

Державний сервіс-портал Канзаського університету «Інструментарій для загального користування» (Community Tool Box)[1] ототожнює ресурс з активом та визначає його, як все, що може бути використано для поліпшення якості життя громади, а саме: людина, інфраструктура, громадська служба, громадський транспорт, бізнес, який забезпечує робочі місця та підтримує місцеву економіку.

Ресурсним потенціалом є сукупність всіх видів ресурсів, що формуються на даній території та які можуть бути використані в процесі соціально-економічного розвитку[2].

Збірник тез

Ефективне використання ресурсного потенціалу зумовлено необхідністю забезпечення сталого розвитку територій в умовах проведення в Україні масштабної адміністративно-територіальної реформи на основі формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) як базових одиниць місцевого самоврядування, забезпечення їх максимальної самодостатності.

Децентралізація передбачає передачу значних повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування [3].

Створення ОТГ дозволяє концентрувати сукупність ресурсів, що зосереджені на території громади, для підвищення спроможності. В реальності здійснюється перерозподіл ресурсів, відбувається збільшення відповідальності нових об'єднань за їх ефективне використання.

Спроможність об'єднаних територіальних громад здебільшого визначається тим, наскільки ефективно вони використовують ресурси, що є в підпорядкуванні ОТГ та утворюють їх ресурсний потенціал. Ресурсний потенціал є джерелом та засобом відтворення громад, а також має провідне значення у визначенні функцій, направленості та динаміки їх зростання.

Вирішення складних завдань, щодо управління ресурсним потенціалом об'єднаної територіальної громади, є базисом у функціонуванні ринкової інфраструктури. Це такі завдання, як максимально повне використання потенційних можливостей, швидкість реагування на зміни на ринку.

Забезпечення умов для результативного використання ресурсного потенціалу, усунення основних протиріч, залучення територіального маркетингу буде сприяти максимальному наближенню послуг до населення, підвищенню спроможності територіальних громад.

Аналіз та моніторинг ресурсів, а також маркетингові дослідження повинні стати надійним фундаментом для подальшого управління ресурсами ОТГ. Так, за допомогою маркетингових інструментів можна вирішувати наступні завдання: створення інформаційної маркетингової системи, яка б містила відомості про ресурси громад; інформування органів місцевого самоврядування про економічні сфери ОТГ, розвиток яких має стати пріоритетним; поділ території на сегменти; диференціація виробників послуг та їх споживачів; інформування територіальної громади з метою визначення її профілю; надання вичерпних відомостей про ресурсозабезпеченість ОТГ органам самоврядування, підприємцям та інвесторам.

Успішність реформи у частині зміцнення матеріальної та фінансової основи міст, селищ і сіл та надання їм більшого обсягу прав у розпорядженні наявними ресурсами створює на локальному рівні осередки активізації господарської діяльності та формує умови для розкриття внутрішнього потенціалу громад[4].

Безумовно, поліпшення продуктивності та разом з тим заощадливе використання існуючих ресурсів, збереження водночас довкілля у відповідному стані для майбутніх поколінь, потребує перевіреної теоретичної бази та практичних навичок у посадовців місцевого самоврядування, що здійснюють

Збірник тез

контроль у питаннях розвитку об'єднаних територіальних громад. Відтак, громади, маючи відповідні ресурси, повинні стати інструментом вирівнювання розвитку територій.

Література:

1. Community Tool Box [Електронний ресурс] // сервіс-портал – Режим доступу до ресурсу: <https://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/assessment/assessing-community-needs-and-resources/identify-community-assets/main>.
2. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. Матеріали до курсу №2 [Електронний ресурс] / Ольга Берданова // Всеукраїнська мережа фахівців та практиків з регіонального та місцевого розвитку.– 2014. Режим доступу до ресурсу: https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf.
3. Децентралізація в Україні [Електронний ресурс] // Official website – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/about>.
4. Жаліло Я. А. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліло. – Київ : НІСД, 2020. – 153 с.

Кічіков К.В.,

студент 1 курсу

науковий керівник: **Болотова О.О.,**

к.е.н., доц.

Харківський національний економічний університет імені

Семена Кузнеця, м. Харків

ВЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

Пріоритетними завданнями уряду будь-якої країни є розвиток економіки, підвищення рівня життя населення, зміцнення позицій своєї держави на міжнародній арені, тощо. Саме для поступового прогресу уряд розглядає та ухвалює безліч важливих рішень, законопроектів, постанов. Одним з таких став указ президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 [1], підписаний 30.09.2019.

Тоді, здавалося б, здійсненню цього плану майже нічого не могло завадити. Проте менш ніж за півроку увесь світ поглинула пандемія коронавірусу. Саме тоді, в березні 2020-го, економіки усіх країн потрапили у одну з найбільших криз в історії людства. Зупинилася торгівля, туризм, навіть виробництва перестали працювати на деякий час. Зрозуміло, що усі попередні плани, стратегії втратили свою актуальність. Тепер перед світом стояла інша задача: необхідно було не дати економіці зупинитись взагалі.

Збірник тез

12 березня, коли кількість коронавірусних інфікувань у світі перевищила 115 тисяч, Всесвітня організація охорони здоров'я висловила глибоке занепокоєння рівнем поширення хвороби і проголосила спалах захворювання пандемією. Невдовзі країни почали закривати кордони, припиняти спортивні, культурні та інші масові заходи, тобто ввели локдаун – жорсткі обмежувальні міри для запобігання поширенню інфекції SARS-CoV-2.

З поміж інших постало питання збереження економіки світу. Тоді по всіх державам було нанесено величезних збитків, від яких і досі потерпає планета. Пік падіння української економіки вже пройдений у березні-квітні 2020 року [3], проте пандемія коронавірусу ще не завершена і далі нас чекає довгий процес відновлення господарства країни (Рис.1).

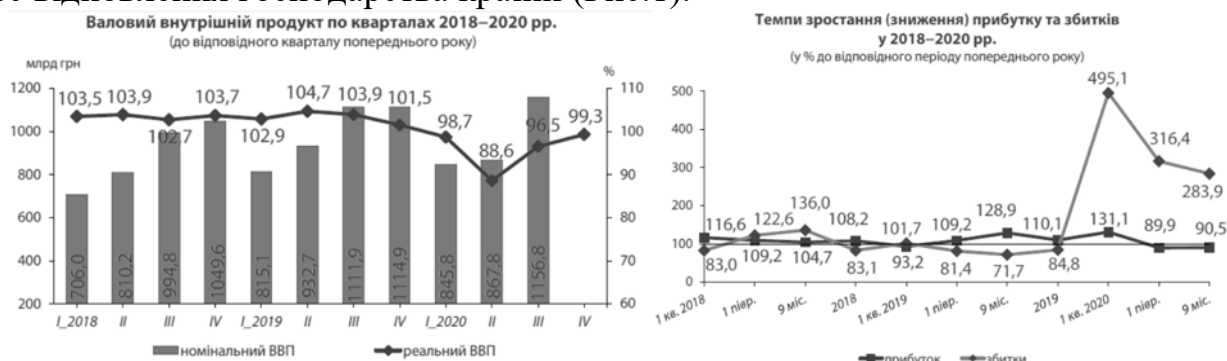

Рис. 1

Рис. 2

Активне соціальне життя - основа споживання в сучасній економіці. Люди ходять у ресторани і спортзали, збираються в клубах і кафе, купують та користуються товарами та послугами, адже це природна потреба людини. Запроваджуючи карантин і самоізоляцію, влада значно зменшує попит і пропозицію. Скорочується як робоча сила (люди сидять вдома, частіше хворіють, вмирають), так і випуск товарів і послуг. Як результат – обіг грошей значно зменшується, що підриває економіку країни. Крім того, зростає кількість банкрутств, розоряються не лише компанії, але й люди. Це загрожує вже банківській системі: масові неплатежі можуть призвести до фінансової кризи, банківських збитків, скорочення ліквідності та доступності кредитів.

Що ж посприяло підйому ВВП у третьому кварталі 2020 року (Рис. 1)? На це вплинуло деяке послаблення карантинних обмежень: виробництва повернулися до активної роботи, проте вже дотримуючись державних рекомендацій запобігання поширенню коронавірусу, почали відкриватись магазини та торгові центри (не переставали працювати лише продуктові крамниці та аптеки), відновилося сполучення в країні, тобто люди поступово почали повертатись до звичайного життя.

Проте пандемія продовжує значно впливати як на життя людей, так і на економіку України [2]. Нові на той час зміни, на кшталт маскового режиму, ще надовго будуть постійним атрибутом життя мільярдів людей по всьому світу (Рис. 2). Як ми можемо побачити збитки країни хоч і зменшуються, проте продовжують залишатися на стабільно високому рівні. Також помітний значний спад прибутку, проте з певною позитивною динамікою. Згідно прогнозу розвитку України у 2020 – 2024 рр., випущеного департаментом

стратегічного планування та макроекономічного прогнозування [3] у серпні 2020 року, економіка країни за нормальних умов найближчі чотири роки буде лише рости та розвиватися, поступово вирівнюючи показники до «доковідного» періоду.

На основі проведеного дослідження визначено: вплив коронавірусної інфекції на економіки держав, зокрема на Україну. Розглянуто причини значних змін в устрої як маленьких підприємств, так і усього світу. На прикладі України продемонстровано величину впливу на економіку, показано наслідки з якими ще довгий час держави повинні будуть боротися.

Література:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
2. Основні соціально-економічні показники України [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2018/soes/ukr/osep/osep_arj.htm
3. УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр.) консенсус-прогноз №52 [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=bc5d2c61-1a7f-4ec7-8071-b996f2ad2b5a>

Котлярів Є.І.,

старший науковий співробітник, к.е.н., доц.,
Науково-дослідний центр індустріальних
проблем розвитку НАН України, м. Харків

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯМ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Централізоване теплопостачання (далі – ЦТП) є невід’ємним атрибутом сучасного міста, яке дозволяє компактно проживати і працювати великій кількості людей на відносно невеликій площі міста. Сучасний стан систем ЦТП абсолютної більшості населених пунктів України характеризується високим рівнем фізичного та морального зносу основних засобів [1], що призводить до марнотратних витрат палива при виробництві теплової енергії (далі – ТЕ) і надмірних втрат при її транспортуванні і постачанні. Ці фактори та високі ринкові ціни на природний газ (основний вид палива), призвели до надвисоких тарифів на ТЕ і масових неплатежів населення. Першопричиною такого стану речей є недосконала політика державного регулювання діяльності підприємств паливно-енергетичного і житлово-комунального комплексів, яка реалізується

Збірник тез

Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП).

На даний час функції державного регулювання діяльності в сфері ЦТП розподілені між різними органами влади наступним чином – табл.

В рамках децентралізації протягом останніх років відбувався процес перерозподілу повноважень від НКРЕКП до місцевих органів влади. Для цього був переглянутий граничний рівень виробництва (транспортування, постачання) ТЕ, при перевищенні якого суб'єкт господарювання підпадає під ліцензування НКРЕКП. Для таких суб'єктів господарювання НКРЕКП затверджує рівень тарифів на ТЕ. Суб'єкти господарювання, обсяг діяльності яких не досягає граничного рівня ліцензуються державними адміністраціями, а тарифи затверджуються органами місцевого самоврядування.

Таблиця

Функція регулювання	Орган, що здійснює відповідну функцію
Ліцензування діяльності, регулювання інвестиційної діяльності	В залежності від обсягів діяльності – НКРЕКП, або державні адміністрації
Тарифоутворення	В залежності від обсягів діяльності – НКРЕКП, або органи місцевого самоврядування
Контроль діяльності	НКРЕКП

Так, при виробництві ТЕ граничний рівень був підвищений з 18 до 170 тис. Гкал на рік [2], внаслідок чого кількість ліцензіатів НКРЕКП зменшилась з 222 у 2014 р. до 26 у 2019 р. [1] (крім міських ТЕЦ, які не залежно від обсягів виробництва знаходяться в сфері впливу НКРЕКП).

Такий підхід до децентралізації управлінських функцій в сфері регулювання ТП (виходячи з обсягів діяльності в сфері ЦТП) є дискримінаційним для великих міст України: невеликі територіальні громади самостійно приймають рішення щодо рівня тарифів на ТЕ, а великі (за обсягами) теплопостачальницькі підприємства повинні узгоджувати рівень тарифів з органами місцевого самоврядування та затверджувати його в НКРЕКП. Тобто, можна казати, що невеликим територіальним громадам держава надає більше повноважень, ніж великим містам.

Ще одним недоліком існуючого порядку державного регулювання діяльності в сфері ЦТП є обмеження прав органів місцевого самоврядування щодо регулювання інвестиційної діяльності комунальних теплопостачальницьких підприємств. Інвестиційні програми, що розробляються цими підприємствами, підлягають затвердженню органом, що здійснює ліцензування. Тобто, органи місцевої влади мають повноваження щодо встановлення рівня тарифів, але мають обмежені права щодо визначення такої складової тарифу, як витрати на здійснення інвестиційної діяльності.

На нашу думку, централізоване державне регулювання цін і тарифів, а також регулювання інвестиційної діяльності окремих суб'єктів

Збірник тез

господарювання, слід здійснювати у випадках, коли діяльність цих суб'єктів здійснюється на єдиному в країні ринку. Так, в галузі постачання природного газу і електроенергії можна казати про загальнодержавні ринки: існує єдина загальнодержавна транспортна система (мережа магістральних і розподільчих газопроводів та електромереж). В таких умовах єдина транспортна система об'єднує велику кількість виробників, які є не залежними один від одного і конкурують на загальнодержавному рівні. Саме такі ринки і діяльність саме таких суб'єктів господарювання повинні регулюватись на державному рівні з урахуванням суспільних інтересів. І саме у таких випадках становиться необхідним єдиний регулятор, яким є НКРЕКП.

На відміну від електроенергії і природного газу, ТЕ як товар може розглядатися тільки на регіональному ринку (в межах окремого населеного пункту або агломерації). Практично у всіх населених пунктах, де існує ЦТП, теплопостачальницькі підприємства знаходяться у комунальній власності, тобто знаходяться в сфері управління і відповідальності територіальних громад.

Таким чином, при подальшому розвитку процесів децентралізації управлінських функцій слід передбачити подальше скорочення повноважень НКРЕКП з регулювання діяльності в сфері ТП і відповідне розширення прав і відповідальності місцевих органів влади.

Література:

1. Річні звіти про результати діяльності НКРЕКП в 2014-2019 р. URL : <https://www.nerc.gov.ua/?id=11895>.
2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у сфері теплопостачання. Постанова НКРЕКП від 22 березня 2017р. № 308. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0308874-17>.

Кузьменко В.П.,

доцент кафедри економічної теорії,

к. е. н., с. н. с. з проблем економічної безпеки держави,

Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ

БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕЗОРАЙОНУВАННЯ ЇЇ ТЕРЕНУ

Передумовами появи галузі економічної науки “Соціально-економічна безпека держави” (social-economic security of state – socioecosestate) були енергетичні кризи в країнах Західної Європи в останню чверть ХХ ст. Згодом, вона як складова національної безпеки держави, міцно увійшла в світову науку й практику.

Ще у 1970-1980-ті роки нами вперше була виконана оцінка динаміки змін економічної ефективності в галузях господарства та промисловості УРСР в

розрізі 25 її адміністративно-господарчих областей на основі апарату виробничих функцій Кобба-Дугласа. Ці розрахунки були пізніше включені в основу багаторегіональної економетричної моделі УКР-3 [1]. У 2012 р. аналогічні розробки були виконані в Національному інституті стратегічних досліджень А.І. Сухоруковим і Ю.М. Харазішвілі [2] для забезпечення аналізу регіональних аспектів економічної безпеки України. Нами ж тоді було детально розглянуто формування нового адміністративно-територіального поділу (АТП) України та її мезорайонування [3].

Для формування державної регіональної політики Верховною радою України в 2015 р. був прийнятий Закон України «Про засади державної регіональної політики». У ньому вже в першій статті визначено дефініцію: *«макрорегіон – частина території України у складі декількох регіонів чи їх частин, об'єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку»* [4]. Але сама система економічного районування та нового АТП з виділенням як макрорегіонів, так й мезорегіонів протягом років незалежності України випала з офіційних державних документів, формуючих регіональну політику.

Вважаємо за доцільне повернутися до підходів, які були передбачені у проекті Державної концепції регіонального розвитку, де пропонувалося для регулювання основних територіальних пропорцій і визначення стратегії регіонального розвитку країни застосовувати мезорайонування. Однак, на наш погляд, підходи до мезорайонування, запропоновані проектом Концепції, потребують вдосконалення, оскільки мають деякі суттєві вади. Адже в проекті Концепції три західні області Поліського мезорегіону: Волинська, Рівненська та Житомирська віддалені від четвертої – Чернігівської територією однієї з найбільших українських областей – Київської. Сталося це через те, що південна частина території останньої належить до Поділля, а більша північна частина території – до Поліської географічної зони. Але хіба ж, виходячи з чисто арифметично-географічного принципу, можна було повністю виключити з Полісся Київську область та включити у єдиний Поліський мезорегіон разом з трьома західними областями України центрально-північну, розділену географічно з ними Чернігівську область? Так втрачалася цілісність Поліського мезорегіону та структурна стійкість результатів районування території незалежної української держави до соціально-економічних змін загалом.

Необхідно повернутися до схеми, яку ще на початку нашої незалежності запропонував доктор географічних наук В.А. Поповкін [5]. Ним була розроблена сітка з 10 економічних мезорегіонів: *Донбаський* (Луганська та Донецька області); *Нижньо-Придніпровський* (Дніпропетровська та Запорозька області); *Слобожанський* (Харківська, Сумська та Полтавська області); *Києво-Чернігівський* (м. Київ, Київська та Чернігівська області); *Волинське Поліський* (Волинська, Рівненська та Житомирська області); *Карпатський* – Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області); 7) *Подільський* (Вінницька, Хмельницька та Тернопільська області); *Середньо-*

Збірник тез

Придніпровський (Черкаська та Кіровоградська області); *Північне Причорномор'я* (Одеська, Миколаївська та Херсонська області); *Автономна Республіка Крим*. Виходячи з регіонально-цілісного підходу в економіці він обґрунтував поділ України на п'ять макрорегіонів: *Центрально-Український; Донбас і Нижнє Придніпров'я; Слобідська Україна; Чорноморський; Західно-Український* [5]. Можливе і більш рівномірне їх об'єднання в *Західний, Центральний, Північний, Східний і Південний* макрорегіони, тобто запропоновані нами у 2012 р. п'ять макрорегіонів незалежної України [4].

За В.А. Поповкіним «головним чинником розподілу країни на окремі адміністративно-господарчі одиниці на основі історико-генетичного принципу повинно виступити членування економічно цілісних регіонів, сутність яких полягає в органічній єдності природної, матеріальної та соціальної сфер» [5]. Наявність соціально-економічної цілісності він вважав синтезуючим законом районування. Виходячи з удосконалення цих досліджень, ще до війни РФ проти України, у тому ж 2012 році нами пропонувалось об'єднати в *Таврійському* мезорегіоні АРК з Херсонською областю з центром управління в Херсоні [3]. Адже з позиції соціально-економічної безпеки держави Херсонська область забезпечувала Крим водними та енергетичними ресурсами, а разом з іншими південними та багатьма областями України взагалі ще й продовольством. Тоді стало би неможливим силове захоплення влади спецназом РФ у проросійському Сімферополі, що відбулося у лютому-березні 2014 року, коли в Києві пройшов пік Революції гідності. Дефіцит вказаних ресурсів для Криму виник давно і став особливо відчутним з його анексією Росією, в якій соціально-економічна безпека в АРК різко погіршилась на тлі перетворення анексованого Криму в мілітаристський регіон РФ. З цього видно яку важливу роль будуть мати геоекономічний та геополітичний фактори для забезпечення соціально-економічної та навіть воєнно-політичної безпеки держави.

Література:

1. Емельянов А.С., Кузьменко В.П. Многорегиональная эконометрическая модель УКР-3./А. Емельянов, В. Кузьменко//План. управление экономикой, планирование и прогнозирование". В 5-ти томах. - Т. 1. – К.: Наук думка, 1985. – С. 285-289.
2. Сухоруков А.І., Харазішвілі Ю.М. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України / А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі. – К., НІСД, 2012. – 368 с.
3. Кузьменко В.П. Формування і цілі регіональної політики в ЄС та використання їх досвіду в Україні / В. Кузьменко. // Матеріали міжн. наук. конф. «Конвергенція економік України та ЄС: проблеми і перспективи», Київ 24-25 травня 2012. – К.: НаУКМА, 2012. – С. 19-22.
4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII.
5. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці / В. Поповкін – К.: Наук. думка, 1993. – 219 с.

УДК 336.14

Лупак В.С.,
студент юридичного та економічного відділень
Відокремлений структурний підрозділ
«Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України», м. Рівне

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ОТГ

Фінансове забезпечення розвитку регіонів є одним з найвагоміших інструментів державної регіональної політики. Можливості його застосування перебувають у прямій залежності від наявності коштів, що виділяються на розвиток територій, а ефективність застосування – від здатності регіонів ці кошти використати.

Децентралізацію справедливо називають однією з найуспішніших реформ в Україні за період з 2014 року. Основою успіху стали чіткість намірів, проголошених владою, та зацікавленість з боку громад в отриманні більших повноважень, ресурсів та спроможності реалізовувати власні ініціативи самоврядного розвитку. Зміна системи управління територіями, децентралізація у сферах медицини, освіти демонструють значні темпи та головне – реальні позитивні зрушення.

Місцеві бюджети є системоутворювальним складником фінансової системи держави. Саме через місцеві бюджети держава активно проводить соціальну політику. На основі коштів місцевих органів, сконцентрованих у місцевих бюджетах, здійснюють фінансування до 70% видатків соціальної сфери [3, с. 43].

Говорячи про місцеві бюджети, ми маємо на увазі й бюджети ОТГ. Узагальнено можна сказати, що об'єднані територіальні громади (ОТГ) – це адміністративно-територіальні одиниці в Україні, які утворилися згідно з Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. Їх кількість постійно зростає, станом на 12 червня 2020 року відповідно до закону № 562-ІХ уряд визначив адміністративні центри і території територіальних громад. Усього було затверджено 1470 громад. У процесі децентралізації, всі ці об'єднання перейшли на нові прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. І на сьогодні вони мають можливість отримувати базову дотацію, або сплачувати реверсну дотацію, також мають право на отримання освітньої та медичної субвенції. Визначення суми базової дотації відбувається згідно зі ст. 99 Бюджетного кодексу України, відповідно до якої основними параметрами при розрахунку є чисельність населення, надходження податку на доходи фізичних осіб (60%), за останній звітний період та індекс податкоспроможності відповідного бюджету [1].

За 2018-2020 рр. кількість ОТГ в Україні постійно зростає, що зумовлює укрупнення дрібних адміністративно-територіальних одиниць і покращує їх фінансове забезпечення для реалізації повноважень. Більша частка таких

Збірник тез

видатків забезпечується за рахунок цільових субвенцій і базової дотації. Проте місцеві органи ОТГ, згідно із процесом бюджетної децентралізації, одержали більші повноваження щодо розподілу власних коштів бюджету ОТГ між потребами благоустрою території громади, технічного забезпечення комунальних підприємств, ремонту та реконструкції бюджетних установ, придбання обладнання, меблів освітнім і медичним закладам.

Розглядаючи особливості формування фінансових ресурсів ОТГ, варто вказати, що це відбувається шляхом зарахування до бюджетів цих громад доходів у вигляді обов'язкових загальнодержавних і місцевих податків, які складають на сьогодні, на жаль, найбільшу питому вагу у власних доходах бюджетів ОТГ, незначну частку складають неподаткові доходи та доходи від операцій із капіталом, а також вагому частку трансферти.

Формування власних доходів бюджетів ОТГ здійснюється за рахунок таких джерел: податок на доходи фізичних осіб (60%); акцизний податок; плата за землю; єдиний податок; податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та інші.

Також серед джерел формування фінансових ресурсів ОТГ є кошти, залучені у вигляді державної підтримки на розвиток громад і розбудову інфраструктури (тут наявні також кошти, залученні від ЄС), залученні кошти Державного фонду регіонального розвитку під реалізацію інвестиційних проектів, залучені інвестиційні ресурси як із зарубіжних грантових фондів, так і з вітчизняних [2, с. 35].

З початку фінансової децентралізації власні доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд. грн., то в 2019 році – 275 млрд. грн. (в 4 рази більше) (рис. 1.).

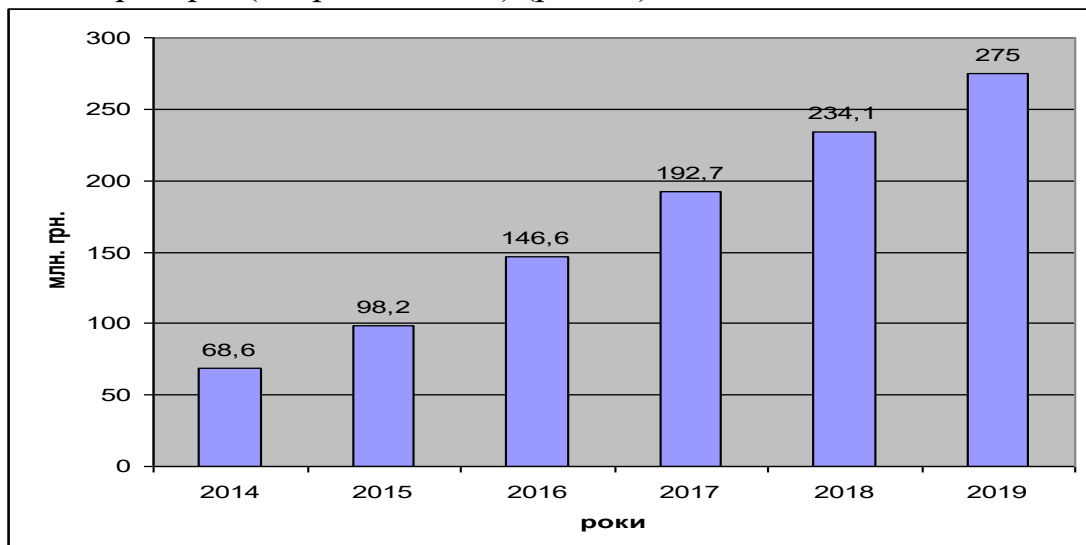

Рис. 1. Динаміка власних доходів загального фонду місцевих бюджетів за період 2014-2019 років [1]

Такі результати стали можливими завдяки розширенню повноважень і підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Збірник тез

Як наслідок, усі ці зміни підвищили зацікавленість органів місцевого самоврядування збільшувати надходження до місцевих бюджетів, застосовувати заходи з пошуку резервів їх наповнення, а також підвищувати ефективність адміністрування як загальнодержавних так і місцевих податків і зборів.

Використання коштів бюджетів ОТГ позначається у їх видатках, які вони здійснюють у кількох напрямках, більшість із них делегуються для ОТГ державою [3, с. 17-25]: освіта; охорона здоров'я; соціальний захист і соціальне забезпечення; культура та мистецтво; фізична культура і спорт; органи місцевого самоврядування; транспорт і дорожнє господарство.

Висновки. Отже, завдяки фінансовій децентралізації, ОТГ збільшують надходження до місцевих бюджетів та переходять до прямих відносин із Державним бюджетом. Крім розширеного арсеналу податкових надходжень, ОТГ отримують передбачені законодавством державні трансферти для виконання своїх повноважень, насамперед щодо забезпечення громадян доступними та якісними базовими послугами. У свою чергу, розширені інституційні та фінансові можливості ОТГ стимулюють стратегування спроможних територіальних громад відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку-2020 та регіональних стратегій. ОТГ отримали розширені можливості для ініціювання та участі у формуванні стратегій розвитку та їх втілення шляхом реалізації програм і проектів місцевого розвитку. Відтак серед основних досягнень реформи децентралізації – підвищення спроможності територіальних громад до розвитку та забезпечення мешканців якісними та доступними послугами

Література:

1. Виконання доходів місцевих бюджетів. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Довідка_викон_МБ_2019_рік_.pdf
2. Дем'янчук О. І., Сипата М. В. Особливості формування та використання коштів об'єднаних територіальних громад в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2017. № 7(35). С. 34-38с.
3. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад / Т. С. Овчаренко, А. Бочі, В. О. Поворозник. Київ : МЦПД, 2017. 136 с.

Мацегора Є.О.,

студентка 1 курсу Факультету Фінансів і обліку
науковий керівник: **Болотова О.О.,**

к.е.н., доц.

Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця, м. Харків

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ЕКОНОМІЦІ

Гендерна нерівність не лише обмежує права і можливості значної частини людства, а й стоїть на шляху економічного розвитку.

Гендер- походить від англійського слова gender - «стать» і латинського genus – «рід». Це соціальний конструкт, який позначає «соціальну стать людини», тобто сукупність ролей та рольових очікувань, які у певному суспільстві у певний час пов'язуються із певною статтю.

Гендерна рівність — рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [4].

Вона означає наявність рівних умов для жінок і чоловіків у реалізації всіх прав людини та можливостей участі в політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, а також рівного користування його результатами. Рівність необхідна для людського розвитку. Досягнення гендерної рівності необхідне для нормального функціонування соціальної, економічної, та політичної систем. Нерівність статусу жінок проявляється системно.

Нереалізований потенціал людей має цілком відчутну ціну для світової економіки. Різниця доходів і можливостей між чоловіками і жінками позбавляє економіку можливостей для розвитку і значно зменшує обсяги людського капіталу країни. Усунення гендерних відмінностей в оплаті праці може забезпечити зростання світового багатства на 14%. У багатьох країнах світу шкільна освіта більш доступна для хлопчиків, ніж для дівчаток, а писемних чоловіків більше, ніж жінок. Ще помітніше гендерна нерівність проявляється на ринку праці. Працюючих жінок значно менше, ніж чоловіків і вони отримують меншу зарплату. Ці ефекти спричиняють суттєву різницю у доходах між чоловіками і жінками, що послаблює роль останніх у економіці та політичному житті. Нерівність можливостей чоловіків і жінок виливається у економічні втрати не лише для них самих, але й для домогосподарств та країни в цілому.

Для визначення економічних наслідків гендерної нерівності було проведено аналіз сукупного багатства 141 країни на які припадає близько 95% населення світу. Гендерна нерівність впливає на людський капітал, а точніше, на теперішню вартість майбутніх доходів людей працездатного віку. В Україні в сучасних умовах функціонування ринку праці все більшої гостроти набувають проблеми гендерної нерівності в зайнятості населення, які виявляються в неоднакових можливостях жінок і чоловіків щодо структур влади, сфери освіти та зайнятості, доходу та власності. На сьогоднішній день є

Збірник тез

досить розповсюдженими гендерні стереотипи в економічній сфері, з якими стикається майже кожна жінка. До найбільш розповсюджених стереотипів належать наступні: чоловік повинен забезпечувати родину, тому він повинен отримувати більшу заробітну плату, ніж жінка, за однакову роботу; жінки за природою менш орієнтовані на професійну діяльність, більше орієнтовані на сім'ю, дітей; жінки менш активні у пошуку роботи тощо.

Саме ці стереотипи суспільної свідомості і створюють підґрунтя для існування гендерної нерівності в Україні.

Сьогодні існує велика кількість міжнародних документів, різних договорів, які сприяють становленню гендерної рівності та рівноваги. Це такі документи, як: Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок що є основним документом з питань гендерної нерівності, Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН з питань гендерної рівності, Пекінська декларація та багато інших документів.

Також, ці принципи закріплені в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Метою, якого є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Гендерна нерівність на ринку і в соціальному житті, є гострою проблемою і потребує подолання гендерної дискримінації у всіх сферах життя в Україні. Держава повинна приймати заходи які б не формально, а реально усували прояви гендерної нерівності.

В Україні вже здійснені перші кроки щодо вирішення проблем гендерної нерівності наприклад, проведено гендерний аналіз українського суспільства, прийнято Верховною Радою України Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”, розпочато гендерну експертизу українського законодавства тощо.

Але для швидшого вирішення проблеми Україні необхідно перейняти досвід високорозвинених країн ЄС щодо практичної реалізації принципів гендерної рівності національного та міжнародного законодавства.

Література:

1. Гендер Зед – правозахисна організація.– Режим доступу: <https://genderz.org.ua/>
2. Не лише неетично: скільки коштує гендерна нерівність для економіки.– Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/ne-lishe-neetichno-skilki-koshtuye-genderna-nerivnist-dlya-ekonomiki/>
3. Жінка і працевлаштування, або кому на ринку праці жити добре? Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/ode/control/uk/publish/article?art_id=16866.
4. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

Збірник тез

5. Фальоса І.І., Водянка Л.Д. Гендерна нерівність на ринку праці України. – Збірка наукових праць SWorld.– 2014, 17-28 июня Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer35/326.pdf>

6. Офіційний сайт Комітету державної статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL www.ukrstat.gov.ua

Морозова О.Г.,
доцент кафедри економіки та фінансів,
кандидат економічних наук,
Херсонський державний аграрно - економічний університет, м.Херсон

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ГЛОБОЛІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Безпрецедентні досягнення в області технологій, зв'язку, науки в останні кілька десятиліть суттєво пришвидшують глобальну інтеграцію. Вплив глобалізації на регіони та регіональні політики полягає в розмиванні національних кордонів у частині використання ресурсів і продукції. Зазначимо, що праця та капітал переміщуються в ті країни й регіони, де для них існують кращі умови.

Формування економік знань значною мірою також є продуктом глобалізації, адже виробники інформаційних продуктів можуть жити в одній країні, а працювати на економіку іншої країни та іншого регіону. Те саме стосується споживачів продукції економіки знань, які користуються різноманітними електронними послугами, зокрема, електронною торгівлею.

Можна констатувати перехід людства у нову «постглобальну» фазу розвитку, гаслом якої є: «Мислити глобально, але діяти локально» [1]. Визначальним чинником мінімізації негативних наслідків інтеграції національної економіки у глобальну економіку стало ефективне використання регіональної специфіки, яка виражається в унікальних природно-кліматичних, історичних, культурних, економічних особливостях певного регіону. Феномен співвідношення глобального і локального в сучасній науковій літературі отримав назву «глобалізація» [2].

Сьогодні процеси глобалізації передбачають взаємоузгодження модернізації локальних культур із глобальною мультикультурною цивілізацією, відбувається конструктивне співробітництво та взаємозбагачення культур в рамках регіонів. Кожна локальність демонструє власні особливості входження в процес глобалізації, серед яких можна виокремити наступні: максимальна відкритість та некритичність, співіснування, адаптація та трансформація, повне заперечення. Поєднання регіоналізації та глобалізації ускладнює функції регіону, зокрема зростає відповідальність місцевої влади, виникає необхідність розробки комплексних стратегій. У результаті формується розуміння значимості врахування всього спектра ресурсів і зв'язків регіону, його

матеріальних і нематеріальних переваг.

Тенденція автономізації та підвищення ролі окремих регіонів у розвитку національних економік була зафіксована ще у 80-х рр. ХХ століття Дж. Нейсбітом, одним із засновників теорії «інформаційного суспільства». Так, відомий «парадокс Нейсбіта» констатує: «Чим вищим є рівень глобалізації, тим потужнішими стають її найдрібніші учасники».

Найяскравіше процеси глобалізації простежуються в рамках ЄС, де пріоритетна роль регіону у забезпеченні національної конкурентоспроможності відображена у концепції «Європа регіонів». В останні роки утворено багато організацій, покликаних представляти інтереси європейських регіонів у Брюсселі: Комісія регіонів, Зібрання регіонів Європи, Рада регіонів і громад Європи тощо. Підвищений інтерес до «Європи регіонів» обумовлений, в першу чергу, необхідністю подолання соціально-економічних диспропорцій в рамках ЄС.

Література:

1. Pollifroni M. Globalization and Glocalization: an Epistemological Analysis [Electronic resource] / M. Pollifroni // *Economia Aziendale Online* – 2006. – № 3. – Mode of access: www.ea2000.it.

2. Шавкун І. Г. Менеджмент ХХІ століття: колізія між глобалізацією і регіоналізацією / І. Г. Шавкун // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. – 2008. – №35. – С. 90–99.

Нестор О.Ю.,

молодший науковий співробітник, кандидат економічних наук,
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України»
м. Львів

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Для коректного формування теоретичних підходів до управління активами територіальних громад важливим є визначення сутності цього поняття.

Згідно з Дейвісом Дж., управління активами – це постійна стратегія вдосконалення процесів для покращення доступності, безпеки, надійності та довговічності активів, тобто систем, обладнання, об'єктів та процесів [1].

Рада з управління активами Австралії (The Asset Management Council of Australia) визначає управління державними активами як управління життєвим циклом фізичних активів для досягнення визначених результатів діяльності підприємства [2].

Згідно з Хастінгсом Н. та Загальнодоступною специфікацією щодо управління активами (Publicly Available Specification, PAS 55), опублікованою Британським інститутом стандартів (the British Standards Institute), управління

активами визначається як систематизована та скоординована діяльність та практики, завдяки яким організація оптимально та стало управляє своїми активами та системами активів, пов'язаною з ними продуктивністю, ризиками та витратами протягом їхнього життєвого циклу з метою досягнення стратегічного плану організації [3, 4].

Європейська федерація національних товариств технічного обслуговування (The European Federation for National Maintenance Societies) (EFNMS) узгодила наступне визначення управління активами: це оптимальне управління життєвим циклом фізичних активів для сталого досягнення зазначених бізнес-цілей [5].

RICS (Royal Institution of Chartered Surveyors), який зокрема фокусується на землі та будівлях, визначає управління активами як діяльність, яка гарантує, що земельна та будинкова база активів організації є в оптимальному володінні та управляється в найкращих корпоративних інтересах щодо цілей та завдань організації [6].

Визначення, запропоноване Хеніс М., поєднує всі наведені вище визначення та визначає управління активами як систематичний, скоординований та постійний процес вдосконалення для оптимального та стійкого управління життєвим циклом фізичних активів та їх систем для досягнення організаційних цілей та стратегічних планів завдяки доступності, безпеці, надійності та довговічності активів з контролем вимірювань продуктивності [7].

Згідно тверджень Дейвіс Дж. та Кегл Р., основна мета управління активами та їх супутніми компонентами (програми, завдання чи діяльність) - допомогти розпоряднику активів та/або власнику:

- точно знати, якими активами він володіє (тобто тими, за експлуатацію, моніторинг та/або обслуговування яких він відповідає);
- точно знати розташування активів;
- знати стан активів у будь-який момент часу;
- розуміти критерії проектування активів та їх експлуатаційні процедури та умови;
- розробити програму догляду (обслуговування) активів, яка гарантує надійну роботу кожного активу, коли це необхідно;
- виконувати всі ці дії для оптимізації витрат на експлуатацію активів та продовжити термін їх корисного використання відповідно до того, що було передбачено початковим проектуванням та встановленням (якщо не довше) [1, 8].

Крім того, Кегл Р. стверджує, що управління активами належить до сукупності процесів або видів діяльності, спрямованих на проактивне управління капітальними активами та/або інфраструктурою, наступним чином:

- ведення систематичного обліку окремих активів (інвентаризації), що стосується вартості придбання, строку корисного використання, фізичного стану та історії витрат на ремонт та обслуговування;

Збірник тез

- наявність визначеної програми підтримання сукупного обсягу активів шляхом планового технічного обслуговування, ремонту та/або заміни;
- впровадження та управління інформаційними системами для підтримки цих елементів.

Очевидно, що ці процеси є складними і виходять за межі кількох компетенцій та дисциплін, таких як фінанси, інжиніринг та управління. Вони також взаємопов'язані, а в деяких випадках взаємозалежні [8].

Продовжуючи цю ідею, Джон І. та Еліза С. додають, що управління активами за своєю суттю є процесом управління ризиками, і це має важливі наслідки для якості інформації, необхідної для його підтримки. Багато організацій вагалися із запровадженням управління активами, оскільки вважали, що їхні бази даних не відповідають цьому завданню. Однак не потрібно мати ідеальну базу даних для того, щоб розпочати процеси управління активами. Доцільно починати з того, що існує, і вдосконалюватися, рухаючись уперед. Більше того, характер управління ризиками процесу управління активами покаже, які деталі важливі для розуміння, та допоможе відповідно визначити пріоритети вдосконалення інформаційної системи [9].

Література

1. Davis, J. (2007). What is asset management and where do you start? American Water Works Association. Journal, 99(10), 26.
2. AMBoK Publication 000: Framework for Asset Management. Asset Management Council Ltd, 2014 С. 7.
3. <https://www.bsigroup.com>
4. Hastings, N. A. J. (2010). Physical asset management. London: Springer-Verlag London Limited.
5. Asset Management Council Inc and The Institute of Asset Management (2010). Asset management landscape. The Asset Journal, 4(1), 48.
6. Royal Institution of Chartered Surveyors. (2008). RICS public sector asset management guidelines: A guide to best practices: Royal Institution of Chartered Surveyors.
7. Hanis, M. H. (2012) A public asset management framework for Indonesian local governments. PhD thesis, Queensland University of Technology.
8. Cagle, R. F. (2003). Infrastructure asset management: An emerging direction. AACE International Transactions, PM21.
9. John, E. C., III, & Elisa, S. (2007). Asset management too complicated? Just think about your car. American Water Works Association. Journal, 99(1), 46.

Ніколайчук Т.О.

магістр правознавства, аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ,
м.Одеса

НОРМАТИВНО-ЕКОНОМІЧНІ КОНСТРУКЦІЇ У ЦАРИНІ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ, ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІКО- ГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ

Царина заповідної справи може бути реформована тільки шляхом забезпечення пріоритету здійснення інноваційно-екологічних та соціально-екологічних проектів, що мають на меті активізацію переходу до інноваційно-інвестиційного шляху розвитку; у той же час залучення приватних партнерів передбачає встановлення з боку публічних органів влади для представників бізнесу стимулюючих інструментів економіко-фінансового характеру. Виходячи зі сталої практики державно-приватного партнерства (далі –ДПП) [1] в Україні можна дійти висновку, що реалізація проектів (програм) ДПП можлива лише у формі договору [2], тоді як фактично такого обмеження на законодавчому рівні не існує, наприклад чинні правові норми не забороняють створення спеціальної юридичної особи за участю публічного та приватного партнера, та, навіть, за участю фінансових інститутів. Враховуючи вищевикладене, доцільно припустити, що державно-приватне партнерство можливо не лише у договірній формі, але й інституційно-корпоративній (Рис.1).

Рис. 1. Основні організаційно-правові види ДПП у сфері заповідної галузі
Джерело: власна розробка автора

Для об'єктів природно-заповідного фонду [3] буде більш економічно та організаційно вигідною формою надання у користування природних ресурсів

Збірник тез

на підставі концесійної угоди, як інструменту державно-приватного партнерства, ніж договорів оренди, які наразі є найбільш розповсюдженою правовою формою (Рис.2). Продукція об'єктів природно заповідного фонду - це особливий вид товару (послуги), реалізація якого може зайняти пріоритетне місце у формуванні їх власних фінансових ресурсів.

Рис. 2 Переваги концесійних угод в рамках державно-приватного партнерства у сфері ПЗФ України

Джерело: власна розробка автора

Реалізація концесійних правовідносин у сфері природно-заповідного фонду України має слугувати потужним засобом реструктуризації існуючого механізму державного управління, інструментом покращення матеріально-технічної бази, оновлення науково-дослідного устаткування, омолодженню персоналу, шляхом залучення висококваліфікованих кадрів та фахівців рідкісних спеціальностей, в той же час такі угоди повинні відповідати певним еколого-економічним вимогам. Реалізація концесійних правовідносин [4] у сфері природно-заповідного фонду України має слугувати потужним засобом реструктуризації існуючого механізму державного управління, інструментом покращення матеріально-технічної бази, оновлення науково-дослідного устаткування, омолодженню персоналу, шляхом залучення висококваліфікованих кадрів та фахівців рідкісних спеціальностей, в той же час такі угоди повинні відповідати певним еколого-економічним вимогам.

Однак, інституційно-правове регулювання власне природно-заповідних відносин лежить в сфері публічного права, яке кардинально відрізняється від приватноправових галузей права. Відповідно і договірні відносини у сфері природно-заповідного фонду мають свої характерні особливості регуляторно-фінансового характеру, оскільки об'єктом цих відносин виступають екологічні

Збірник тез

інтереси усього населення країни. Однак, з метою забезпечення публічних інтересів у царині природно-заповідного фонду можуть використовуватися також приватноправові або змішані методи. Такими інструментами можуть бути нормативно-економічні конструкції (угоди), що враховуватимуть природоохоронні нормативи, а також створюватимуть сприятливе нормативно-економічне середовище для суб'єктів господарської діяльності.

Література:

1. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. ст.524. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення 21.01.2021р.)

2. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. ст.356. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 02.12.2020р.)

3. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992р. № 34. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 503. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення 03.03.2021р.)

4. Про концесію: Закон України від 16.07.1999 № 997-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 48. Ст. 325. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення 24.12.2020р.)

Решетняк О.І.,

к. е. н., доцент, старший науковий співробітник Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН України

Лободін Р.О.,

аспірант Харківського гуманітарного університету
«Народна українська академія», м. Харків

**ВПЛИВ «РОЗУМНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ» НА ФОРМУВАННЯ
РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ**

Регіональна «розумна спеціалізація» - це модель структурних змін, що призводять до диверсифікації економіки регіону на основі розробки нових напрямків виробничої діяльності. «Розумна спеціалізація» - це нова стратегія економічних перетворень на місцевому рівні, спрямована на сприяння ефективному використанню державних інвестицій в наукові дослідження, засновані на стимулюванні інновацій на регіональному рівні, що повинно привести до економічного зростання і процвітання регіону. Результатом «розумної спеціалізації» регіону є структурна еволюція всієї регіональної екосистеми внаслідок кумулятивних процесів, які зв'язують нинішні і майбутні сильні сторони регіональної економіки в певній галузі діяльності і знань [1].

Найбільш поширеним втіленням в практичному використанні концепції «розумної спеціалізації» в розвитку локальних територій є формування інноваційно-технологічних кластерів. Розумна спеціалізація висуває додаткові вимоги до розвитку кластерів: спеціалізація і позиціонування кластерів; пошук унікальної ніші, облік світових технологічних трендів, міжкластерна і міжрегіональна взаємодія; диференціація заходів підтримки для розвинених і що розвиваються кластерів регіону; розвиток інноваційної екосистеми. Ключовим завданням розумної спеціалізації є вибір обмеженого числа пріоритетів а розробка відповідної стратегії розвитку регіонального кластеру. Всі стратегії розумної спеціалізації спрямовані на трансформацію галузевої структури регіону. Виділяють п'ять альтернативних стратегій розвитку кластерів на основі концепції «розумної спеціалізації»: еволюція галузі (використання базових технологій, нові продукти); модернізація галузі (використання нових технологій, старі продукти); диверсифікація (поява нових галузей, пов'язаних з існуючими, наприклад, створенням глобальних ланцюгів доданої вартості); поява нових галузей; відкриті інновації, соціальні та сервісні інновації, інновації, які створюються споживачами [1].

Кластери, які зуміли знайти і освоїти свою розумну спеціалізацію, відіграють роль високоспеціалізованих локальних вузлів глобальних ланцюгів створення доданої вартості. При цьому вузлами глобальних ланцюгів створення доданої вартості зазвичай найбільш успішні кластери інноваційного типу, які постійно поглиблюють свою спеціалізацію на базі інновацій [2]. Світовим лідером за ступенем залучення в глобальних ланцюгів створення доданої вартості є Люксембург (індекс залучення дорівнює 71%), Тайвань (67%), Словаччина, Угорщина, Чехії (індекси залучення від 65 до 67%), а також у Нідерланди, Фінляндія, Данія (57-58%)

Розробка інноваційних стратегій на принципах розумної спеціалізації включає шість взаємопов'язаних кроків, що ведуть до економічної трансформації регіону: аналіз регіонального контексту і потенціалу для розвитку інновацій; управління: залучення зацікавлених осіб; формування спільного бачення майбутнього регіону; вибір обмеженого числа пріоритетів; комплекс заходів політики, розробка дорожньої карти; інтеграція механізмів моніторингу та оцінки в реалізацію регіональних стратегій. Серйозним недоліком при створенні і розвитку кластерів, особливо в рамках концепції «розумної спеціалізації», є відсутність стратегічного бачення кластера в міжнародній перспективі, його позиціонування в глобальній середовищі [3].

Для України впровадження концепції «розумної спеціалізації» є вкрай актуальним завданням, оскільки саме на її принципах можна розблокувати регіональний потенціал для структурних і технологічних змін, а також забезпечити промислову модернізацію на інноваційних засадах. Але застосування регіональної «розумної спеціалізації» в умовах її невизначеності як основного інструменту нової регіональної політики і відсутності чіткого розуміння місця в сучасній державній інноваційної, промислової, секторальної, структурної та регіональної політики обумовлює втрату розуміння суті процесу

Збірник тез

– сприяння регіональним структурним змінам за рахунок використання існуючого базису знань для створення нових галузей (нових видів економічної діяльності) або нових, заснованих на знаннях, напрямків регіональної спеціалізації. Значною «розумна спеціалізація» є також для забезпечення так званої спеціалізованої диверсифікації - пов'язаної не з спеціалізацією регіональної економіки як такої, що використовує локалізовані конкурентні переваги, а з розширенням можливостей регіональної економіки адаптуватися до непередбачуваних змін ринкових умов в майбутньому. Це важливо для подолання деструктивних тенденцій консервації застарілої промислової економічної структури вітчизняних регіонів і структурної інертності регіональної економіки, які в значній мірі базуються на практиці штучного визначення деяких промислових галузей регіонів як пріоритетних, а також лобіюванні державної підтримки певних секторів і напрямів економічної діяльності.

Література:

1. RIS3 Guide. SMART specialisation platform. EC. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-guide>
2. Решетняк О. І., Заїка Ю. А. Економічний механізм формування освітніх кластерів в Україні : монографія, Нар. укр. акад., Харків : Вид-во НУА, 2018. 204 с. URL : <http://dSPACE.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1962/1/Монографія-%20Решетняк-18-01-18.pdf>
3. Smart Specialization Platform. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Силечник М.В.,
студентка магістратури ТДАТУ

**ДЕРЖАВНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ТА
КОМУНАЛЬНОЮ УСТАНОВОЮ**

Під методом управління розуміється механізм і засоби управління державними суспільними процесами, який дозволяє досягати економічно значущих цілей розвитку держави і вирішувати найважливіші завдання. Вибір методу управління залежить від довірених держслужбовцю функцій управління і наявності в його розпорядженні засобів, допоміжних по відношенню до функцій.

Метою статті є висвітлення особливостей економічного і розпорядчого методів держуправління. Необхідність здійснення вибору раціонального і ефективного методу управління компанією залежить від ряду факторів: структурного типу організації, ведення корпоративної лінії і рівня розвитку кадрової політики, професійної підготовленості співробітників.

Питання вибору стратегічно доцільного стилю і прийомів керівництва персоналом держслужбовцем розглядався низкою вчених, таких як: Бакуменко

Збірник тез

В. Д., Бодров В. Г., Вачугов Д. Д., Віноградській М. Д., Воронкова В. Г., Гордієнко Л. Ю., Кузнєцова І. А., Колпаков В. М.

Угруповання менеджерських методів в традиційній класифікації представлена трьома напрямками: економічним, адміністративним - організаційно-розпорядчим, соціально-психологічним. Розподіл має умовну структуру, оскільки перераховані вище методи мають схожі риси і властивість взаємного проникнення один в одного [1].

Економічні методи впливу на колектив пропонують використовувати систему матеріального заохочення та важелів управління службовцями за допомогою введення заохочень, премій, нагороджень за підсумками кварталу і року, а також - вилучення частини зароблених коштів в якості податків та державного мита. Економічний метод управління персоналом надає менеджеру можливість вести корпоративну політику і керувати колективом підлеглих, не вдаючись до використання спеціальних, додаткових коштів організації та стимулювання праці на робочих місцях. Використання господарського розрахунку становить важливу методичну частину економічного менеджменту.

Суттю комерційного розрахунку названо співвідношення доходів і витрат конкретного підприємства в якості ефективності діяльності об'єкта господарювання. Комерційний розрахунок веде до підвищення рентабельності та технологічного розвитку виробництва, проведення доцільної кадрової політики щодо держслужбовців і оптимізації капіталу. Принципами комерційного розрахунку визначають провідні характеристики випуску обсягу товарів, масштабність і взаємну вигоду співпраці організацій, види діяльності суб'єктів господарювання. Різниця між 2-ма видами розрахунку полягає у встановленні ціноутворення: внутрішньовиробничий вид встановлює собівартість продукції, а комерційний - сприяє розвитку товарно-грошових відносин між різними організаціями [3].

Створення собівартості та цни продукції несе в собі 2 фактори: регулятивного і конкурентоспроможного характеру, що відповідає наявності конкуренції в ринковій економіці. Ціни на готову продукцію встановлюються у вигляді інформації, що публікується у розрахунковій вартості. Розрахункова ціна має відносну стабільність при її встановленні на однотипний вид продукції, що випускається.

Фінансовими методами управління забезпечується весь обсяг внутрішньоорганізаційні діяльності. Фінансові надходження акумулюються в центральному ланцюзі, потім - розподіляються між нижчими ланками у зв'язку з положеннями функціонального, виробничого, економічного плану діяльності (вироблення продукції) конкретного підрозділу. Основним методом забезпечення засобами названо самофінансування підприємства, додатковими - отримання кредитів, позик від зовнішніх інвесторів, що передують формуванню акціонерного капіталу.

Адміністративний метод управління характеризується впливом суб'єкта на об'єкт в умовах робочого процесу на підставі розподілу влади, керівних повноважень і службової дисципліни. Управління держслужбовця персоналом

Збірник тез

здійснюється за допомогою видачі інструкцій, указів, розпоряджень, наказів, положення яких є обов'язковими до виконання усіма службовцями установи. Основою адміністративного методу управління служить певне розмежування обов'язків, прав, свобод в ієрархічній драбині колективу, що знаходить відображення в функціональних положеннях і посадових інструкціях [2].

Організаційно-розпорядчим методом названий вид впливу суб'єкта на об'єкт в процесі управління з введенням вдосконалених і перспективних форм проведення організаційного процесу. Метод умовно ділиться на 3 групи допоміжних видів: організаційно-стабілізуючий, розпорядчий і дисциплінарний. Метод управління включає в себе наступні елементи:

- регламентування - підбір керівного і виконавчого складу держустанови з опорою на дію законодавства про організацію;
- нормування - встановлення верхньої і нижньої межі норми протікаючих в організації виробничих процесів;
- інструктування - надання внутрішньофірмовому процесу чіткої управлінської форми, що не залежить від особистих якостей і характеристик службовців, а співвідноситься з цілями організації.

Менеджерський вплив на колектив підлеглих для досягнення перспективних і поточних цілей організації не представляється можливим без ведення розпорядчих дій, які вирішують задачу економічного, технічного, виробничого, інноваційного розвитку підприємства, а також - поліпшення або відновлення вихідного параметра [4].

Розпорядницький вплив виражається у виданні наказу, інструкції та статутного розпорядження. Застосування контрольної менеджерської акції дозволяє максимізувати ефективність використання технічного та матеріального ресурсу. З вищесказаного робиться висновок про те, що оволодіння обома методами управління колективом - економічним і організаційним - становить основу успішної діяльності менеджера будь-якої ланки.

Література:

1. Бакуменко В. Д. Адміністративний менеджмент: навч. посібник/В. Бакуменко, І. Тимцуник. - К.: КНТЕУ, 2013. - 334 с.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.me.gov.ua.
4. Паливода А.В. Адмінреформа: перелік центральних органів виконавчої влади та схема їх взаємодії/Паливода А.В. [Затверджено Указом Президента України від 9 December 2010 року № 1085/2010] - К.: 2010. - 26 с. - (Закони України)

Столярова Т.М.,

Заступник директора з навчальної роботи
здобувач ОС «Магістр» спеціальності «Публічне управління та
адміністрування»

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Регіональна політика проводиться у всіх країнах світу як невід'ємна складова частина державної політики. Вона регулює систему взаємовідносин між центром і регіонами, будучи спрямованою на організацію території відповідно до прийнятої державою стратегії розвитку.

Основні завдання державної регіональної політики полягають у збереженні цілісності та єдності території, досягненні балансу загальнодержавних і регіональних інтересів, скороченні відмінностей у соціально-економічному розвитку, покращенні рівня життя населення, створенні однакових умов для громадян незалежно від місця проживання.

Як свідчить європейський досвід, реалізація державної політики - завдання нелегке навіть для країн із розвинутою ринковою економікою. В Україні ж її формування відбувалося в умовах браку відповідного досвіду, незавершеності процесів створення дієздатних центральних органів державної влади, гострої економічної кризи, повільної трансформації старої моделі стосунків між центральною та місцевою владою.

Визначальні підходи до принципів державної регіональної політики на законодавчому рівні закладені в кількох статтях Конституції України, зокрема в ст.132 зазначається, що «територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території...збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних та культурних традицій» [3].

Першим нормативним актом, що став основою для формування законодавчої бази державної регіональної політики, стала «Концепція державної регіональної політики». В ній викладено основні принципи, на яких ґрунтується державна регіональна політика, серед яких: конституційність та законність, забезпечення унітарності України та цілісності її території, поєднання процесів централізації та децентралізації влади, стимулювання тісного співробітництва між органами влади, стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування [2].

Принципи регіонального розвитку орієнтовані на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями і гілками влади, а також партнерство із

приватним і неурядовим секторами, а не надання прямих дотацій слабким територіям.[5]

Починаючи з 2015 року державна регіональна політика в Україні набула європейських рис і отримала конкурентне формульне фінансування з державного бюджету України. Області отримали можливості дійсно планувати та фінансувати власний розвиток.

Зараз усі українські області мають розроблені стратегії розвитку до 2025 або 2030 років.

Так наприклад, Мелітополь – відкрите місто для успішної підприємницької діяльності, інноваційний сервісний та логістичний центр Північного Приазов'я, готовий до міжнародної співпраці має свою стратегію розвитку.

Бажана «траєкторія» розвитку, яка має привести громаду до стратегічного бачення, забезпечуватиметься рухом за визначеними стратегічними напрямками розвитку:

- місто розвиненого бізнесу зі сприятливими умовами для інвестування;

Мелітополь як економічний та адміністративний центр розвиватиметься в напрямі подальшої диверсифікації економіки. Основою концепції розвитку пропонується реалізація розбудови тісної співпраці із суміжними сільськими територіями. Традиційна сфера машинобудування зберігатиметься за рахунок підвищення співпраці із європейськими товаровиробниками. Відбуватиметься збільшення частки підприємств з переробки сільськогосподарської продукції та її логістики - планування, закупки, транспортування та зберігання на усіх етапах виробництва із забезпеченням управління ланцюгами поставок. Розвиток інформатизації соціальної сфери, як і сфери надання послуг загалом, також сприятиме зайнятості в сфері інформаційних технологій, створенню нових робочих місць у цій галузі.

- місто ресурсоефективної та екобезпечної інфраструктури;

Запобігання ключовим глобальним викликам, забезпечення розвитку основних галузей економіки та збереження і розвиток населення стануть основою філософії розвитку системи життєзабезпечення міста, що представлено в стратегічному напрямі. Підґрунтям для розвитку у даному напрямі буде збереження комунальної форми власності та основних об'єктів постачання життєво необхідних послуг: водопостачання, водовідведення, тепlopостачання. Основою для підвищення ефективності роботи комунальних підприємств буде реалізація Плану сталого енергетичного розвитку міста, постійна актуальність якого забезпечуватиметься управлінням соціально-економічного розвитку міста виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області.

- місто ефективного врядування та сучасних публічних послуг;

Ефективне врядування та сучасні публічні послугу створюють умови поліпшення якості муніципальних послуг за рахунок впровадження інфраструктурних проектів і секторальних реформ у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та соціальних послуг тощо. Ефективне врядування передбачає, що погляди меншості враховано та голоси найбільш незахищених

Збірник тез

верств суспільства почуто при прийнятті рішень. Демократизація процесів управління громадою сприяє подальшому створенню сучасних публічних просторів. партнерства громади, бізнесу та влади. Такий простір необхідно створювати на базі енергоефективних будівель із сучасним обладнанням, що забезпечить функціонування якісного електронного сервісу надання послуг на базі відкритих інформаційних просторів рецепцій та прийому громадян. Автономізація закладів медицини, освіти, культури, впровадження нових підходів до управління, стратегічне планування, ефективне управління фінансами та персоналом сприятимуть переходу на новий рівень якості надання послуг. Створення сучасного культурно-спортивного простору стимулюватиме розвиток конкурентоспроможного спортивного та мистецького ринку із рівними стартовими умовами для культурних та спортивних організацій незалежно від форм власності з метою задоволення попиту представників міжкультурного середовища міста на культурний продукт або послугу за місцем проживання [1].

Таким чином, державна регіональна політика має враховувати особливості кожного регіону, забезпечувати їх відповідними ресурсами, насамперед фінансовими. На місцях має залишитися до 70% зароблених коштів, у той час як зараз питання щодо фінансових субвенцій регіонам вирішуються в центрі за корупційними схемами.[6]

Треба ще урахувати той факт, що пряма бюджетна підтримка всіх регіонів неможлива, джерела зростання потрібно шукати на регіональному та місцевому рівнях, спираючись на територіальні громади, їх об'єднання, місцеве самоврядування, підприємницькі структури, формуючи для них сприятливі умови для вирішення проблем. Отже, регіон відповідно до свого дуалістичного характеру одночасно стає суб'єктом і об'єктом управління на регіональному рівні [4, с.16].

Україна не може й далі залишатися в ситуації, коли державна регіональна політика є лише гаслом у передвиборчій агітації. Вона разом із кадровою політикою має стати однією з основних політик держави, особливо такої великої, як Україна, з її масштабними й дуже різноманітними регіонами.

Література:

1. Конституція України // Відом. Верховної Ради України.-1996.-№30.-Ст.141.-Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001#Text>.
3. Стратегія розвитку міста Мелітополя на період 2030 року. <http://www.tsatu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/sites/49/strategija-rozvytku-melitopolja-do-2030-roku.pdf>.
4. Іжа М.М. Система регіонального управління: світовий досвід і Україна: монографія/ М.М. Іжа.-О.:Друк. дім, 2011.-368с.

Збірник тез

5. Андрюкайтене Р. Культурне планування «міської екзистенції» як способу самопізнання міських громад та формування їх іміджу / Р. Андрюкайтене, Р. Олексенко // Міжнародна науково-практична конференція «Формування стратегії міжнародної комунікації особистості учня в онтогенезі: від методики до методології». – 2018. С. 9-12.

6. Олексенко Р. І. Філософія державного управління / Р.І. Олексенко, В.Г. Воронкова // Матеріали XXIV науково-технічної конференції студентів, магістрантів, аспірантів, молодих вчених та викладачів. – 2020. С. 286.

Тюріна Н.М.,
к.е.н, професор
Назарчук Т.В.,
к.е.н., доцент
Карвацка Н.С.,
к.е.н., доцент

Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ

Однією з ключових, задекларованих у Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», була реформа децентралізації. Основна мета цієї реформи – відхід від централізованої моделі управління державою, розвиток місцевого самоврядування в країні шляхом створення територіальних громад та надання їм максимальних повноважень управління на свої території. Про ефективність такого управління переконує світовий досвід і, в першу чергу, європейських країн.

Основні причини доцільності та пріоритетності реалізації реформи децентралізації в нашій країні зводились до необхідності термінового вирішення таких важливих завдань [1]:

- покращення якості та доступності публічних послуг, підвищення ресурсної спроможності органів місцевого самоврядування здійснювати повноваження;
- попередження ризиків виникнення техногенних катастроф через надмірну зношеність комунальних мереж і житлового фонду в умовах обмеженості фінансових ресурсів;
- налагодження комунікації органів місцевої влади з територіальними громадами з врахування їх інтересів щодо соціально-економічного розвитку;
- підвищення відкритості і прозорості діяльності органів місцевого самоврядування, ефективності використання ресурсів та підвищення інвестиційної привабливості територій, подолання корупції, зниження соціальної напруги;

Збірник тез

- вирішення питань забезпечення територіальних громад трудовими ресурсами з врахуванням складної демографічної ситуації у більшості з них;
- підвищення спроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади та регіональних територій;
- усунення надмірних повноважень органів виконавчої влади щодо розподілу фінансово-матеріальних ресурсів;
- залучення органів місцевого самоврядування для вирішення питань у сфері земельних відносин, зниження соціальної напруги серед сільських жителів;
- підвищення професіонального рівня посадових осіб місцевого самоврядування та ефективності прийняття управлінських рішень.

Переховані завдання реалізації реформи децентралізації можна віднести до першочергових, вони далеко не повністю охоплюють усі реальні проблеми, що потребують нагального вирішення на місцевому рівні. Цей процес вимагає постійного удосконалення та розвитку. Однак, процес практичної реалізації реформи децентралізації в нашій країні, незважаючи на розроблений теоретичний та законодавчий базис, позитивний практичний досвід інших країн, виявився доволі складним та не достатньо активним. Очевидні переваги реформи децентралізації за кордоном не отримали у нас наразі належної підтримки як у об'єктів, так і суб'єктів публічного управління, необхідної для швидкої та ефективної реалізації цієї реформи.

Розглядаючи децентралізацію як спосіб визначення, розмежування завдань і функцій, більшість з яких делегується з рівня центральних органів влади на рівень місцевої влади до переваг реалізації її процесів можна віднести:

- спрощення процедури прийняття та реалізації управлінських рішень на місцевому рівні;
- підвищення ефективності адміністративної діяльності через прозорість та відкритість процедур прийняття управлінських рішень;
- скорочення термінів прийняття та реалізації рішень на місцевому рівні;
- підвищення відповідальності керівників на місцевому рівні за прийнятті рішення;
- мінімізацію бюрократичних перешкод, створення умов для партнерства органів влади та громадянського суспільства;
- створення безпечних та комфортних умов з безпеки, відсутності корупції для вирішення проблем юридичних та фізичних осіб;
- пришвидшення процесу пристосування до зовнішніх та внутрішніх змін через гнучкість прийняття рішень;
- підвищення ефективності використання людського потенціалу, рівень мотивація праці та ініціативності працівників місцевого рівня управління;

Збірник тез

- покращення якості прийняття стратегічних рішень та спрощення процедури їх реалізації, що сприятиме розвитку та приросту потенціалу на рівні адміністративно-територіальних утворень;
- підвищення об'єктивності оцінювання результатів прийнятих та реалізованих рішень, створення умов для виправлення помилок або усунення негативних чинників впливу на процес прийняття та реалізації управлінських рішень;
- створення умов для територіального наближення публічних та побутових послуг до споживача тощо.

Література:

1. Аналітична доповідь від громадськості у форматі Shadow Report. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні 2015-2017, Київ, 2018.

СЕКЦІЯ

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»**

Базько О. А.

здобувач Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН України
м. Харків, Україна

**ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОГО УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

У сучасному середовищі все більше зростає роль проектного управління не тільки в бізнесі, а й на державному рівні. Чіткий розподіл відповідальності, прозорість і хороша керованість процесом, персональна відповідальність підтверджують ефективність проектного управління. Але слід розуміти, що проектне управління має як явні переваги, так і недоліки.

Ключовими перевагами проектного управління є: об'єднання важливих сфер діяльності для отримання кращих результатів; вирішення проблем і реалізація проекту комплексним підходом; зосередження зусиль на виконанні одного конкретного проекту; велика гнучкість проектних структур; активна діяльність керівників проектів і виконавців; особиста відповідальність керівника за проект і його окремі елементи. В якості недоліків проектного управління слід виділити: нерівномірний розподіл ресурсів при здійсненні кількох проектів; складність реалізації проекту серед інших проектів; формування нестійких проектних груп; можливе дублювання функцій [1].

Процес проектного управління передбачає наявність прямого і зворотного зв'язку між суб'єктами і об'єктами управління, тому має наявність рівнів управління, функцій управління і стадій процесу управління. Для забезпечення ефективності проектного управління в діяльності місцевого самоврядування система має бути структурована, адже проект складається з певних підсистем і компонентів, серед яких: управління вмістом; управління тривалістю; управління вартістю; управління якістю; управління персоналом; управління матеріально-технічним забезпеченням; управління ризиками.

Застосування технології проектного управління в сучасних умовах має особливе значення, що пов'язано з наявністю в країні величезних ресурсів, якими необхідно ефективно управляти [2]. Більшість керівників вважають таке управління найоптимальнішим, тому що якщо грамотно підійти до управління наявними ресурсами, то можна підвищити ефективність і раціональність їх використання. Окрім цього, застосування проектного управління дає можливість: досягти високих результатів; укластися в призначений термін і бюджет проекту; інтенсивно працювати за рахунок внутрішніх резервів; ефективно реалізувати стратегію.

Збірник тез

Програмне управління на рівні місцевого самоврядування, в основу якого покладена система програм і проектів, спрямоване на удосконалення управління соціально-економічними процесами на рівні регіонів. За ступенем значущості відповідно до статусу реалізуються галузеві, регіональні, об'єктні цільові програми і проекти. При цьому методологія управління цільовими програмами, зокрема їх інвестиційна складова, опрацьована недостатньо. Одним з напрямків її подальшого розвитку і вдосконалення виступає застосування накопиченого досвіду використання методів управління інвестиційними проектами.

Слід зазначити, що спостерігається тенденція зміни підходів до формулювання критеріїв успішності проектів. Якщо раніше в їх якості виступали такі критерії, як дотримання термінів, запланованого бюджету, то на сьогоднішній день на перше місце виходить досягнення стратегічних цілей і врахування інтересів основних учасників. Таким чином, для підвищення ефективності управління проектами в діяльності місцевого самоуправління необхідно забезпечити управління на рівні регіональних програм.

Також акцентуємо увагу, що змінюються вимоги і до персоналу, що задіяний в проектному управлінні. Однак по порівняно з іншими розвинутими країнами в нашій країні простежується явний дефіцит кваліфікованих кадрів в даній області. Пов'язано це з відмінностями в системі освіти. Західні менеджери вже давно вивчають основи управління проектами, в той час як в нашій країні – це відносно новий предмет.

Проведення оцінки ефективності проектного управління та реалізації стратегії передбачає підготовку доповідей, які включають в себе цілі, завдання та показники діяльності відповідних суб'єктів бюджетного планування. В ході здійснення контролю і планування використання бюджетних коштів, проводиться оцінка ефективності роботи органів влади на основі перевірки відповідності отриманих результатів і запланованих. Однак повної картини про ефективну роботу отримати не можна, так як потрібен завжди кінцевий суспільно значущий результат, який повинен задовольняти зовнішні потреби за рахунок надання запланованих послуг. Але на даному етапі розвитку відсутні комплексні і точні методики оцінки якості державного управління. Тому для підвищення рівня ефективності управління на всіх рівнях влади доцільно буде створити систему, яка буде оцінювати ефективність публічного управління з конкретними індикаторами. Спільно з основними пропозиціями для розвитку практики проектного управління в місцевих органах влади доцільно: регулярно проводити навчання керівників, які беруть участь в проектах; ефективно організувати роботу і розвивати систему управління проектами, для цього створити офіс управління проектами, який буде координувати проекти за регіональними цільовими програмами.

Таким чином, в рамках розвитку проектного управління в органах влади необхідним є створення єдиної системи управління програмами, портфелями проектів, побудова вертикалі, де кожен реалізований проект буде спрямований на досягнення цілей Стратегії соціально-економічного розвитку країни,

формування команди професійних проектних менеджерів для подальшого залучення до реалізації проектів в органах влади.

Література:

1. Затонацька Т. Г., Шиманська О. А. Зарубіжний досвід застосування проектного менеджменту у сфері державного управління. *Фінанси України*. – 2011. – № 2. – С. 106–116.

2. Исаев А. П., Яновский В.В., Нещерет А.К. О реализации проектного подхода в государственном управлении и местном самоуправлении. *Управленческое консультирование*. 2018. 1(7). С. 8–16.

Боліла С.Ю.,

к.с.-г.н., доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

В умовах сучасних викликів і загроз пошук шляхів підвищення дієвості державних інституцій є надзвичайно важливим питанням, що відзначається в працях багатьох науковців [1-3]. Але ці процеси досить складні та потребують постійної уваги, що й обґрунтовує дослідження за цим напрямком.

Для розробки ефективної моделі державного управління в українських реаліях, необхідно переглянути роль інституту держави, в тому числі публічного управління та його функцій. На сьогодні вже зрозуміло, що вплив держави на трансформаційні процеси в сучасному суспільстві не є абсолютним, а бюрократичний апарат все більше вимушений реагувати на публічні запити та потребу в становленні демократичного громадянського суспільства. В умовах демократизації стає вагомішою роль особистості та громадських інституцій, нагальним стає формування позитивного ставлення громадян до держави та її представників – публічних управлінців різних рівнів та сфер діяльності, представників усіх ланок публічної влади. Тут своє значення може відіграти відродження та зміцнення ідеологічного управління з сучасними інструментами публічного бренд-менеджменту, щоб створити умови коли держава, її публічний апарат та пересічні громадяни діють злагоджено на принципах партнерства з метою створити єдину політичну націю в країні, суспільстві без внутрішніх соціальних ворогів, у якому відсутня взаємна ворожість між публічним службовцем і пересічним громадянином.

Реформування потребують механізми взаємодії політичних еліт, керівництва та публічного управління з метою подолання дисгармонії між ними. З використанням інструментів реінжинірингу необхідно трансформувати

Збірник тез

ділові процеси та комунікації в публічній сфері з метою отримання принципово кращих результатів на мікро- та макрорівнях економіки і політики.

Необхідно на основі кращого світового досвіду здійснювати пошук нових більш дієвих структур органів законодавчої, виконавчої та судової влади, що адекватно відповідали б новим умовам суспільно-політичного життя, реалізації публічної політики та публічного управління. Для впровадження принципу прозорості публічних процесів та операцій, дебіюрократизації адміністративної діяльності необхідно активніше вдаватися до інструментів діджиталізації та створювати умови для її позитивного сприйняття як публічною адміністрацією, та і пересічними громадянами. В даному випадку важливо проводити роз'яснювальну роботу щодо необхідності впровадження сучасних цифрових технологій в усі сфери суспільно - політичного життя країни та здійснювати професійне навчання та якісну підготовку як професійних кадрів, так і пересічних громадян з використанням сучасних он-лайн платформ та систем.

Вдосконалення потребує і кадрова державна політика та кадровий менеджмент на всіх рівнях. Необхідно враховувати, що державне управління, один з найскладніших, наймасштабніших видів соціального управління, в якому визначальна роль належить людському чиннику - державному службовцю, публічній адміністрації, політичній еліті. В сучасній системі державного управління публічний службовець - це професійно підготовлений фахівець, він знаходить методи вирішення питань, які ставить законодавчий, політичний орган, що дозволяє усунути ряд проблем та стабілізувати ситуацію. Тому не можна допускати тиск на кадри, переслідування за політичними вподобаннями, зміну апарату державного управління в зв'язку з політичною кон'юнктурою. Критерій повинен бути один – це надзвичайно високий професіоналізм та дотримання етики поведінки державного службовця, що необхідно враховувати при доборі кадрів й розробці стратегії формування та розвитку кадрового потенціалу.

З метою контролю та для дебіюрократизації суспільного життя необхідно запровадити аудит адміністративної діяльності, цілі якого можуть визначатися законодавчо або в результаті внутрішніх рішень аудиторських установ.

Необхідно здійснювати постійний моніторинг ставлення громадськості до діяльності як органів публічної влади в цілому, так і державних посадових осіб та їх оцінки, а також впровадити механізм оперативного реагування усіх гілок влади на потреби демократизації суспільно-політичного життя в Україні.

Таким чином, щоб подолати негативні наслідки бюрократизації в суспільстві, як доводить світовий досвід та практика державотворення в Україні, вкрай необхідні реформи в політико - владних інститутах та відповідні зміни, в тому числі, і політико-владної еліти, яка на запити громадськості, повинна сьогодні набути необхідних якостей та вирізнятися: почуттям патріотизму, громадянськості та національної відповідальності; інтелектуальною відкритістю, умінням встановлювати комунікації з громадянами та виражати волю народу; орієнтацією на ефективність і результативність своїх дій, обґрунтованим ризиком в інтересах народу та

Збірник тез

держави; креативністю мислення та професіоналізмом; ініціативністю щодо прийняття стратегічних та ефективних політико-управлінських рішень та наданням якісних публічно-політичних послуг, пов'язаних із суспільно-економічним та політичним розвитком держави. Політико-владна еліта на сьогодні повинна усвідомити, що майбутнє будь-якої держави пов'язане з молодим поколінням, а тому публічно-політична діяльність потрібна відбуватись із залученням талановитих професійних представників молоді, що буде слугувати якісним змінам та буде сприяти демократизації суспільства.

Література:

1. Сороко В.М. Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування : [навчальний посібник]. К. : НАДУ, 2012. 260 с.
2. Дзюндзюк В.Б., Мельтюхова Н.М. Публічне адміністрування в Україні: [навчальний посібник]. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2011. 306 с.
3. Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2013. № 2. С. 30-37.

Брадул К.С.,

здобувач 1 бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Сита Є.М.,

к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Одеський національний політехнічний університет

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТЕРМІНУ
«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ»**

Сьогодні в нашій країні через економічну кризу та пандемію гостро виникла потреба у забезпеченні ефективного місцевого самоврядування. Проте, в нашому суспільстві мало хто розуміється на таких питаннях як, поняття місцевого самоврядування, його сутності та функцій в цілому. Через нечіткість розуміння і здійснюється така недосконалість, неоднозначність тлумачення на практиці. У зв'язку з цим і виникає необхідність розглянути різні визначення терміну «місцевого самоврядування» та досягнути сутність цього явища. Серед досліджень щодо питань сутності терміну «місцеве самоврядування» слід виділити наукові роботи В. Серьогіна, О. Ярмиша, В. Журавського [1], І. Козюра [2] та В. Кравченко [3].

Місцеве самоврядування представляє собою складне та багатогранне явище, саме тому існує багато варіантів тлумачення цього терміну. Проаналізувавши існуючі літературні джерела можна стверджувати, що деякі з авторів під терміном «місцеве самоврядування» пропонують розуміти одну з форм народовладдя, інші ж пропонують розуміти його як право жителів певної території (села, селища,

міста) врегульовувати питання даної місцевості на засадах Конституції та законів України або як здатність управляти часткою суспільних справ відповідної території на основі інтересів місцевого населення. Визначення терміну місцевого самоврядування, що знаходиться в важливому нормативно-правовому акті, який і надає правові засади здійснення місцевого самоуправління є закон України «Про місцеве самоврядування» відповідно до якого «Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [4].

Деякі з авторів пропонують більш спрощене визначення. Так, В. Серьогін, О. Ярмиш, В. Журавський [1] вважають, що місцеве самоврядування - це форма публічної влади, яка самостійно виконується суб'єктами місцевого самоврядування через виконання завдань, що стосуються цієї місцевості, спираючись на Конституцію України, і не входить у систему державної влади.

При визначенні місцевого самоврядування слід розглянути такі повноваження: 1. Керування майном, що є в комунальній власності. 2. Створення програм розвитку соціальної та економічної сфер і контроль за їх виконанням. 3. Визначення місцевих податків і зборів на основі закону. 4. Забезпечення проведення місцевих референдумів. 5. Розробка культурно-освітніх програм з метою розвитку території і їх ревізія. 6. Створення, реорганізація комунальних підприємств і проведення контролю за їх діяльністю. 7. Затвердження бюджетів адміністративно-територіальних одиниць. 8. Розв'язання проблем місцевого значення відповідно до їх компетенцій, що зазначені законом.

Сутність і зміст місцевого самоврядування можна визначити завдяки його принципам, що закріплені в статті 4 закону «Про місцеве самоврядування».

Принцип народовладдя – основний принцип, що характеризує взагалі сутність місцевого самоврядування. Тобто можна стверджувати, що система територіальних громад реалізовує свій суверенітет у формі місцевого самоврядування через представницькі органи або за допомогою місцевих референдумів, виборів та зборів.

Принцип гласності є важливим для народу тому, що окреслює здійснення повноважень суб'єктів публічного управління відкрито і публічно, іноді навіть і з демонстрацією діяльності через ЗМІ.

Принцип законності характеризується тим, що місцеве самоврядування у своїх рішеннях керується цілком положеннями Конституції та законами України.

Принцип колегіальності відтворюється безпосередньо в формах діяльності органів місцевого самоврядування, так як їхні рішення є післядією колективної роботи, зокрема, пленарних засідань. Закон України «Про місцеве самоврядування» визначає принцип виборності, який вказує на виборність і змінність як сільських, міських голів, так і депутатів рад.

Принцип державної підтримки характеризується визнанням і

Збірник тез

гарантуванням місцевого самоуправління державою, а також її участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування.

Отже, місцеве самоврядування – це багатогранне явище, яке є одним із найважливіших принципів організації і функціонування суспільства, а також є головним елементом формування демократичного ладу. Основним завданням та метою місцевого самоврядування є задоволення потреб місцевого населення, урахування його інтересів, вирішення проблем відповідної території та підтримання добробуту.

Література:

1. Журавський В. С., Серьогін В. О., Ярмиш Н. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручник / В. С. Журавський, В. О. Серьогін, Н. О. Ярмиш – К. : Ін Юре, 2004. – 672с.

2. Козюра І. В. Адміністративно-територіальна структура муніципального управління: пошуки і варіанти / І. В. Козюра // Упр. сучасним містом. – 2001. – № 1–3. – С. 117–124.

3. Кравченко В. В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні: основи муніципального права: навч. посіб. / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик. – К. : Арарат-центр. – 2001. – 176 с.

4. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні // Голос України. – 1997. – 12 черв. – С. 5–13.

5. Тищенко К.М. Поняття та основні теорії походження місцевого самоврядування/ К.М. Тищенко// Державне будівництво. – 2009. – №1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_21

6. Хріпливець Д.Є. Сутність місцевого самоврядування та його територіальної організації/ Д.Є. Хріпливець// Державне будівництво. – 2008. – № 2. – http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_2_37

Брюшкова Н.О.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та логістики

Бондар В.А.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та логістики

Одеська національна академія харчових технологій

м. Одеса, Україна

**УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ**

Найгостріша проблема з прийняттям управлінських рішень на місцевому рівні лежить в соціальній сфері. За часи незалежності на соціальну сферу на місцевому рівні часто не вистачало ні часу, ні фінансових ресурсів. Основна ціль прийняття управлінських рішень полягає в реформуванні соціальної інфраструктури та збереження й забезпечення ефективного функціонування і

подальшого розвитку сфери послуг для задоволення соціально-культурних, житлово-комунальних та побутових потреб населення.

За часів планової економіки майже кожне виробниче підприємство мало на балансі об'єкти соціальної інфраструктури. Особливо це стосується сільськогосподарських підприємств, які обслуговують не тільки працівників відповідного підприємства, а і жителів населеного пункту. Така ситуація потребує змін, для того, щоб наблизитися до європейських стандартів потрібна серйозна зміна майнових та фінансово-господарчих відносин у соціальній сфері, що потребує виважених та ефективних управлінських рішень.

За період з 1991 по 2006 рр. велика кількість таких підприємств просто перестала фізично існувати або дійшла до стадії банкрутства. Мова йде про підприємства, де практично перестала існувати промисловість радянських часів, яка було основним постачальником робочих місць, базою формування соціальної інфраструктури, вирішення житлових проблем тощо. Фактично тут відбулося різке скорочення можливостей для самореалізації населення, особливо молоді, що знайшло відображення в трудовій міграції та падінні рівня життя.

Отже, серед найгостріших проблем розвитку соціальної інфраструктури об'єднаних територіальних громад є:

- невпорядкованість відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури;
- недостатність бюджетних коштів для ефективного функціонування та розвитку відповідних об'єктів та відсутність дієвих стимулів залучення коштів з інших джерел;
- недосконала система територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури;
- недостатній рівень кадрового забезпечення, низька кваліфікація працюючих та незадовільні умови праці у галузі;
- низька якість послуг, що надаються населенню цими об'єктами [1].

Виділимо найважливіші напрями прийняття управлінських рішень щодо пріоритетів розвитку соціальної інфраструктури:

1. Розширення спектру та підвищення якості соціальних послуг.
2. Розвиток системи соціального інвестування, яка повинна забезпечити прозорість і відкритість прийняття рішень, які стосуються жителів громади.
3. Активізація використання ресурсів комерційних організацій для розвитку соціальної інфраструктури.

Першочергові заходи щодо розвитку соціальної сфери. Для успішної реалізації стратегічних завдань розвитку соціальної інфраструктури вважаємо за доцільне прийняти такі управлінські рішення:

1. Створити громадську робочу групу з удосконалення нормативно-правової бази у сфері соціальних послуг.
2. Доручити робочій групі підготувати пропозиції щодо трансформації механізму соціального замовлення на механізм конкурсного розподілу муніципальних грантів на вирішення пріоритетних соціальних проблем

Збірник тез

територіальної громади та розглянути їх на засіданні ради.

3. Організувати систематичний обмін досвідом між всіма учасниками процесу розвитку соціальної інфраструктури територіальної громади, проведення робочих семінарів, круглих столів, тренінгів.

4. Визначити стратегічні пріоритети організаційної підтримки й донорського фінансування організацій у регіоні, які беруть участь у програмі розвитку соціального інвестування. Провести в регіоні, організаційно-комунікативні заходи (науково-практичні конференції, круглі столи тощо) з проблем розвитку соціальної інфраструктури й адаптації існуючих механізмів до місцевих умов.

5. Розробити методику виявлення й оцінки пріоритетності соціальних проблем для їх вирішення із застосуванням механізму соціального замовлення. Організувати впровадження Методики в практичну діяльність місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

6. Здійснити комплекс освітніх заходів щодо підвищення соціальної культури управлінських кадрів органів місцевої влади, організувати впровадження питань управління розвитком соціальної сфери в різні форми підвищення кваліфікації діючих керівників усіх структурних підрозділів територіальної громади.

Саме комплексний підхід до розв'язання проблеми сільського облаштування дозволить мінімізувати потребу у фінансуванні розвитку соціальної інфраструктури села шляхом прийняття на місцевому рівні виважених та диференційованих рішень з урахуванням місця розташування сільського поселення, кількості та вікової структури населення, що там мешкає та наявності транспортної і комунікаційної інфраструктури.

Література:

1. Груб'як С.В. Сучасні аспекти розроблення і прийняття управлінських рішень. Економіка і суспільство, 2017. № 11. С. 201-204.

Виноградова Т.І.,

старший викладач кафедри загальнооекономічної підготовки
Херсонський державний аграрно – економічний університет, Херсон

ЛІДЕРСТВО В СУЧАСНОМУ УПРАВЛІННІ

Актуальність означеної проблематики обумовлена як необхідністю розширити галузь сучасних наукових досліджень у сфері лідерства та керівництва, так і підняти рівень професіоналізму та ефективності сучасних керівників. Адже керівник повинен вміти ставити задачі, визначати засоби досягнення мети і методи контролю, управляти думкою колективу, повинен бути лідером і вміти мотивувати працівників на якісну, повноцінну роботу та досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Проблеми сьогодення, пов'язані з питаннями лідерства, ефективного управління та раціонального використання влади, вимагають глибокого вивчення феноменів лідерства та керівництва. Як відомо, ефективне управління сприяє стабільності і порядку, розв'язанню різноманітних проблем, пов'язаних з життєдіяльністю, а такі поняття як лідерство і влада безпосередньо пов'язані з процесом управління. Саме тому управління, лідерство та влада стають об'єктами досліджень багатьох провідних вчених нашої країни.

У 30-50 роках минулого століття психологами було зроблено низку важливих досліджень у сфері управління на системній основі. Починаючи з 70-х років інтерес до вивчення управління, лідерства та влади почав рости ще більше, про що свідчить поява робіт Дж. Мак Грегора, Р. Такера, Б. Келлермана, Дж. Пейджа. Тема лідерства опрацьована науковцями в достатній мірі. Вважаємо за потрібне визнати, що ця тема більш досконало розвинена та розроблена зарубіжними фахівцями, такими як: Р. Танненбаум, І. Вешлер і Ф. Масарик, Пітер Друкер, Ф. Фідлер, В. Врум, Ф. Йеттон, М. Мескон, П. Херсі і К. Бланшард. Вони створили моделі та висунули теорії, які отримали світове визнання та затвердили себе як правдиві та науково обгрунтовані ідеї. Українські та російські вчені Ф. Хміль, В. Лозниця, Д. Виханський, В. Веснін також внесли свій вклад в розвиток теорії лідерства.

Предметом дослідження нашої роботи є лідерство у контексті управління організацією. Спробуємо простежити тенденції розвитку лідерства в сучасних умовах, виявити загальні та професійні здібності, якими мають володіти нові лідери, а також запропонувати систему формування лідерства в сучасних організаціях.

Лідерство є тим видом діяльності, який пронизує всю систему управління. Неможливо ефективно виконувати функції планування, організації, мотивації і контролю, якщо немає ефективного керівництва і лідерів, здатних заохочувати інших працівників, позитивно впливати на них і вести за собою, тим самим досягаючи сприятливих кінцевих результатів, що впливає і на соціально-психологічний мікроклімат колективу загалом. Поняття «лідер», у порівнянні з поняттям «керівник», є більш містким, оскільки охоплює психологічні риси особистості як керівника, так і лідера, а це означає, що керівник, який володіє якостями лідера, може здійснювати вплив на працівників з метою запровадження змін в організації, виходу на вищий, якісно новий рівень [1].

Багато зарубіжних фахівців вважають, що завжди потрібно прагнути до лідерства, керуючись його зовнішньою привабливістю, адже це дає змогу підкорювати інших, виявляти свою зверхність. Лідери не народжуються за короткий проміжок часу. Ті, хто прагнуть лідерства – рідко його отримують. У такому випадку можна здобути владу, а не лідерство. Варто відзначити, що лідер – це швидше слуга, помічник. Чим швидше буде це усвідомлено, тим швидше змінюватиметься організація. Лідер концентрує свою увагу на пошуку шляхів погодження різноманітних, часто протилежних інтересів інших працівників та необхідних ресурсів для вирішення проблем. Звідси зростає роль знань, інтелектуального потенціалу лідера, оскільки тільки це дає змогу йому

виконувати його функції і знаходити та ставити проблеми перед іншими членами організації. Лідер також являється керівником, але характер його дій інший, ніж у звичайного управлінця. Він не керує, не командує, а веде за собою інших. Можна бути першою особою в організації, але не являтися фактично лідером, бо той повинен бути не затверджений наказом, а психологічно визнаний оточуючими як єдиний, хто здатний забезпечити задоволення їх різноманітних потреб. Лідер і керівник - різні особи, які не знаходять спільних точок взаємодії. Ця ситуація не сприятиме успішній діяльності організації і гармонізації міжособистісних стосунків.

Для того, щоб відповідати вимогам нової економіки сучасний лідер має володіти такими рисами: екстраверсійність, рішучість, критичність, чутливість, відповідальність, креативність, ініціативність, багатий досвід і терпляче ставлення до помилок, спрямованість на результат, сміливість, впевненість, свобода від стереотипів, харизматичність. Однозначно, такої людини з усіма цими рисами не існує, але справжній лідер завжди буде прагнути до ідеалу. Лідер може зосереджувати всю філософію компанії, вони потрібні як символи загальної ідеї, для мобілізації енергії, спрямованої на спільну мету [2].

В аспекті означеної проблеми наведемо такі кроки щодо формування системи лідерства в організації:

- пояснення філософії управління певної організації;
- формулювання і доведення до кожного, що саме організація від нього очікує;
- зміна моделі поведінки керівництва: чітка та неухильна відповідність слів і справ, навіть щонайменший відступ від цього правила, відкидає усіх назад; готовність показати приклад, навчити; неприпустимість оцінки співробітників; ввічливість у будь-яких ситуаціях, неприпустимість образ; роз'яснення всім місії, бачення стратегічних завдань організації.

Без знання і розуміння основ корпоративної культури працівник не може бути лідером, інакше є небезпека, що буде дисбаланс між організаційними й особистими завданнями організації; створення системи, в якій всі рішення ухвалюють колегіально з урахуванням думки кожного, в ході чітко організованої дискусії.[3]

Нове конкурентне середовище диктує нові вимоги до сучасних лідерів. За результатами дослідження Центру креативного лідерства США (Center for Creative Leadership), керівникам у найближчому майбутньому доведеться зіткнутися зі збільшенням складності змін як у середині самих організацій, так і поза компаніями. Фахівці CCL виділили такі основні тренди лідера:

- 1) збільшення рівня складності нових завдань;
- 2) інноваційна революція;
- 3) мистецтво віртуального лідерства;
- 4) фізичне здоров'я лідерів [4].

Зазвичай, лідером вважають управлінця, який здатний ефективно впливати на інших і з яким бажає співпрацювати більша частина колективу. Лідерські якості визначаються не тільки схильністю особистості до управлінської

Збірник тез

діяльності. Наприклад, О. Баєва у своїх дослідженнях зауважує, що типологічні особливості темпераменту лідера визначаються такими особливими рисами як бажання ризику, вміння фіксувати свою увагу й керувати власною поведінкою на основі процесів саморегуляції та самоконтролю. Такі реакції здебільшого зумовлені генетично, тобто людина вже народжується зі схильністю до емоційної, бурхливої реакції на навколишнє середовище, що зберігається упродовж усього життя [5].

В сучасних умовах ефективно лідерство дасть нам змогу підняти людське бачення на рівень більш широкого світогляду, вивести діяльності людини на рівень більш високих стандартів, а також сформувати особистість, здатну досягти високих результатів за допомогою своїх неординарних здібностей. Процес лідерства дасть змогу вдосконалити внутрішню управлінську структуру відносин в організації, забезпечити постійний рух вперед для досягнення найкращих результатів, корисних як для суспільства, так і країни в цілому. Нова парадигма лідерства повинна бути профілактичною, а не лікувальною. Для розвитку організації кожному потрібно дати змогу діяти, реалізовувати сповна свій потенціал, і як наслідок з'являтимуться нові лідери.

Література

1. Сазонова О. Співвідношення стилів керівництва в управлінні організацією: [Електронний ресурс] / О. Сазонова, І.Петровська . — Режим доступу: <http://ip.edu.ua/Institute/IGS/ipp/WebRC/issues/Sazonova2.htm>.
2. Тригоб'юк С.С. Лідерство в сучасному стратегічному плануванні / Тригоб'юк С.С // Науковий вісник ЛНТУ України. — 2009. — Вип.19.5. — 308с.
3. Финдельман Г.Н. Характерные черты лидера в менеджменте: [Електронний ресурс] / Финдельман Г.Н. — Режим доступу до журн.: <http://www.management.com.ua/hrm/hrm123.html>. 26.05.2006.
4. 10 мировых трендов по лидерству // Стратегии. — 2008. — №3.
5. Баєва О. Біологічні основи влади і лідерства/ Баєва О. // Персонал. — 2006. — № 12. — С. 67
5. Баєва О. Біологічні основи влади і лідерства/ Баєва О. // Персонал. — 2006. — № 12. — С. 67

Вишневська Л.В.,

студентка Університету державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальною та складною на сьогодні є проблема діяльності органів виконавчої влади [1, ст. 42]. Однією з центральних проблем сучасної державноуправлінської науки є вивчення процесів глобалізації та їх впливу на діяльність органів влади різних рівнів [2, ст. 135]. Невизначеними залишаються

питання трансформації органів виконавчої влади України в умовах глобалізації процесів суспільного управління.

Проблеми трансформації державної влади в умовах інтеграції у світовий простір економіки розглядаються у фундаментальних роботах таких вітчизняних економістів та управлінців як: О.Бойко-Бойчук, Р.Войтович, О.Вольська, І.Грицяк, Ю.Ковбасюк, Т.Крушельницької, та інші.

Проголошений курс України на європейську інтеграцію зумовлює розгляд загальноєвропейських інтеграційних процесів як засіб об'єднання держав, що забезпечує структурно-морфологічну трансформацію сучасної системи міжнародних відносин і сприяє паритетному розподілу соціально-політичного, економічного та культурного потенціалу між державами в умовах спільного глобалізаційного вектора розвитку [3, ст. 248].

Особливістю фіскальної політики української держави у сучасних умовах є одночасне вирішення двох важко поєднуваних завдань: забезпечення стабілізації та зростання рівня життя населення в перспективі і перехід до інноваційної економіки [4, ст. 11].

На сьогоднішній день існують робочі групи внутрішньо-європейських організацій податкових адміністрацій (ЮТА), і наша країна має своїх постійних членів у робочих групах: “Попередження та виявлення шахрайства з ПДВ”, “Супроодження та аудит великих платників податків” та “Навчання та обслуговування платників податків” До завдань експертів цих груп відноситься інформування експертів інших країн про останні досягнення в податковій сфері України, оцінювання ефективності таких здобутків та імплементація найбільш прогресивних зарубіжних здобутків у вітчизняну практику. Основна тема в рамках робочої групи “Навчання та обслуговування платників податків” – це розробка електронних послуг для платників податків, також і електронна звітність.

Можна стверджувати, що участь України в ЮТА приводить у відповідність до європейських стандартів податкове законодавство та формує розвинуту податкову службу на рівні найкращих світових стандартів, тим самим допомагає проведенню податкових реформ та підготовці відповідного податкового законодавства України.

Важливим напрямом діяльності є проведення на регулярній основі за участі найкращих експертів у відповідних галузях форумів ЮТА. Завданням таких заходів є розроблення та вирішення специфічних питань, підготовка детальних методичних рекомендацій, посібників позитивної практики тощо під час проведення постійних активних консультацій. Сьогодні в ЮТА працює галузева група за напрямом “Управління боргом” та форуми за напрямами: супроводження великих платників податків; навчання та підготовка персоналу; виявлення та боротьба з шахрайством у сфері ПДВ [5, ст. 95].

Заходи з протидії тіншовій економіці впливають на конкурентоспроможність держави. Про це свідчить підписання Домовленості про співробітництво між Європейським офісом по боротьбі з шахрайством

(OLAF – European Anti-Fraud Office) та Міністерством доходів і зборів України про співробітництво.

Науковий інтерес викликають наведені на основі дослідження наукового досвіду міжнародної діяльності податкової служби в праці Матвейчук та Герасименко основні механізми управління процесами обміну податковою інформацією в умовах глобалізації. Наведемо їх в переліку, а саме: міжнародна співпраця з Радою Європи, МВФ, Світовим Банком; співпраця з Організацією економічного співробітництва та розвитку; членство України у регіональних організаціях податкових служб; співпраця з Комітетом податкових експертів ООН; двостороннє співробітництво в податковій галузі з Польщею, Великою Британією, ФРН, Нідерландами та Угорщиною [6, ст. 65].

Можна стверджувати, що факт активізації міжнародної діяльності України у податковій сфері сприятиме впровадженню передового світового досвіду з цієї проблематики і допоможе створити нові можливості для боротьби з ухиленням від сплати податків і забезпечить покращення іміджу України в міжнародному просторі.

Література

1. Коліушко І.Б., Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні: Монографія. — К.: Факт, 2002. — 260 с.
2. Котуков О. А. Феномен глобалізації та його вплив на сучасне державне управління // Актуальні проблеми державного управління: 2014. No 1(45) С. 135-142.
3. Петракова К.О. Трансформація реформ в українському суспільстві в умовах сучасних глобалізаційних викликів // Ефективність державного управління: 2015. No 43. С. 243–249.
4. Карлін М.І. Особливості фіскальної політики держави з нестійкою фінансовою системою в глобалізованому світі // Економічний форум, 2014. No 4. С. 207-214.
5. Бабич В. Співробітництво Державної фіскальної служби України із внутрішньоєвропейською організацією податкових адміністрацій (ЮТА) // Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 2017. No 876. С. 92-97.
6. Матвейчук Л.О., Герасименко Н.М. Механізми управління процесами обміну податковою інформацією в умовах глобалізації світі // Ефективність державного управління, 2016. No 1-2(2). С. 63-71.

Галат Л.М.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та ІТ
Херсонський ДАЕУ, м. Херсон

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Головну роль у сучасному менеджменті відіграють ефективні управлінські рішення, які охоплюють усі сфери діяльності менеджера, починаючи з постановки задачі і завершуючи контролем за їх виконанням.

Управлінські рішення у сучасному менеджменті виконують низку функцій: спрямовану на формування цілей і завдань, координуючу та організуючу конкретні дії, мотивуючу. Процес прийняття управлінських рішень у менеджменті являє собою складний управлінський процес, який складається з низки послідовних етапів: перший етап – виявлення та усвідомлення проблеми, на цій основі формування завдання (робочої гіпотези); другий етап – всебічний аналіз альтернатив з урахуванням критеріїв ефективності рішення; третій етап – усвідомлений вибір управлінського рішення і організація та контроль за його виконанням.

Учасниками процесу управління виступають люди, тому соціальні відносини і відповідні соціально-психологічні методи, які їм відповідають, важливі та тісно пов'язані з іншими методами управління[1, с. 453].

В психологічному аспекті прийняття управлінського рішення розглядається як вольовий акт цілеспрямованого впливу на об'єкт управління, який набуває для цього об'єкту значення керівного мотиву до дії. Саме тому прийняття управлінських рішень – це складний управлінський процес, який відбувається під впливом не тільки об'єктивних раціональних факторів, але й суб'єктивних психологічних, таких як особистісні цінності, соціальні установки й обмеження, емоційний стан. Відсутність зв'язку між джерелом рішення та його виконавцем, не участь у його формуванні або незгода останнього може перетворити навіть зважене, обґрунтоване рішення, в звичайну декларацію або гасло.

Для прийняття ефективного управлінського рішення у психологічному аспекті необхідно дотримуватися двох головних умов:

- особа, яка приймає рішення повинна бути компетентною і мати відповідні повноваження для прийняття рішень;
- особа, яка приймає рішення повинна враховувати інтереси усіх сторін, при цьому надати перевагу досягненню компромісу у порівнянні з досягненням максимального результату.

Отже, ефективне управлінське рішення (ЕР) можна подати формулою:

$$ЕР = К * Р, \text{ де}$$

К – фактор якості рішення, його обґрунтованість та компетентність;

Р – рівень прийняття, згоди виконавців з рішенням;

Фактори К і Р знаходяться у специфічній залежності. В сучасній економіці, рішення які мають важливе значення, масштабні за розміром, потребують високого рівня сприйняття тими, які будуть їх виконувати. Це одна з найскладніших і найважливіших (в психологічному аспекті) у менеджменті, яка потребує врахування взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів.

До зовнішніх факторів віднесемо середовище прийняття рішення (особливості та зміст завдання, кількість, якість і повнота інформації, професійна підготовка персоналу, морально-психологічний клімат у колективі виконавців, поточний соціально-економічний стан та ін.). Внутрішній фактор (суб'єктивна детермінанта) – це індивідуальні психологічні особливості особистості менеджера, його вік, стать, освіта, досвід, психологічні установки, мотиви, харизма. Сукупність внутрішніх факторів в прийнятті рішення називають «особистий профіль рішення». На процес прийняття рішень, як зазначають низка вчених-дослідників лідерства впливають стилі управління [2, с. 491-492].

Для авторитарного стилю управління характерне зосередження усієї влади і відповідальності в руках керівника, одноосібне прийняття управлінських рішень та стримування ініціативи підлеглих. При демократичному стилі спостерігається децентралізація влади з утриманням ключових позицій у керівника, колегіальність у підготовці рішення при особистій відповідальності керівництва за прийняття рішення, делегування повноважень. Дещо інша модель управління складається при ліберальному стилі – керівник знімає з себе відповідальність на користь колективу або вищої за ієрархією установи, самоврядуванню колективу надається суворий контроль «зверху» за виконанням рішень, керівництво демонструє стриманість або відсутність ініціативи до інновацій.

Вплив внутрішніх факторів на характер рішень особливо значущі в складних, надзвичайних умовах трансформаційної економіки, в яких перебуває значна частина підприємств та організацій в Україні.

Наприклад, керівники зі слабким типом нервової системи в екстремальних ситуаціях відчувають складності, тривожність, страх, і, навпаки, особи з сильним психотипом відчувають емоційне піднесення урівноваженість, самовдоволеність тощо. Одні менеджери вважають, що головний фактор у прийнятті ними управлінських рішень – зовнішній, тобто, об'єктивні обставини, тому що від них залежить успіх або невдача. Інші, з «внутрішньою стратегією прийняття рішень», переконані в тому, що суттєвий вплив на їх рішення мають внутрішні фактори: вміння працювати з людьми, виявляти їх схильності та професійні переваги, мотивувати працівників, користуватися інтуїцією та інше. Досвід успішних менеджерів свідчить про те, що керівники з «внутрішньою орієнтацією» працюють більш ефективно, оскільки вони більш гнучкі, стійкі до впливів як внутрішніх та к і до зовнішніх факторів.

Основні методи, які використовуються керівниками для прийняття управлінських рішень можна поділити на інтуїтивні та раціональні:

Збірник тез

- метод оснований на інтуїції керівника, яка базується на його власному попередньому досвіді та знаннях в певній галузі діяльності, що дає можливість прийняти правильні рішення;
- метод, коли керівник у прийнятті рішень спирається на «здоровий глузд», підкріплений аргументами накопиченого ним практичного досвіду;
- метод, що базується на науково-практичному підході, який передбачає вибір оптимальних рішень на основі опрацювання значного обсягу інформації.

При використанні зазначених методів при прийнятті управлінських рішень, слід враховувати наступне. По-перше, на практиці процес прийняття рішення – це поєднання усіх перерахованих методів з урахуванням впливу як поведінкових факторів, так і умов ризику і невизначеності середовища, в якому ці рішення приймаються. По-друге, прийняття важливого управлінського рішення у багатьох випадках пов'язана з пошуком компромісу. Проблема керівника складається з вміння оцінити можливі негативні наслідки та побічні ефекти з очікуваною вигодою. В умовах зростання інформаційних потоків, розвитку демократичного управління активно впроваджується принцип консенсуса.

Консенсус – це погодження усіх спірних питань, та різних думок під час прийняття управлінських рішень. Він досягається шляхом взаємних обговорень, консультацій, опитування усіх зацікавлених осіб та груп з приводу проблем, пов'язаних з прийняттям управлінських рішень. По-третє, реалізація будь-якого управлінського рішення потребує від керівника здатності впливати на підлеглих таким чином, щоб вони не тільки розуміли його рішення, а й приймали до дії та бачили особистий інтерес при виконанні даного рішення. Крім того, слід враховувати, що за інших рівних умов люди легше сприймають позицію людини до якої мають позитивне емоційне відношення. Відтак, менеджерам необхідно оволодівати психологічними знаннями та практиками впливу на персонал організації для формування прихильності до себе підлеглих.

Таким чином, процес прийняття управлінських рішень – це мистецтво управління, яке базується на знаннях, досвіді, творчості, інтуїції менеджера.

Література:

1. Мостенська Т.Л., Новак В.О., Луцький м.Г., Іленко О.В. Менеджмент: підручник. – 2-ге видання. К.; Кондор-Видавництво. 2012. 758 с.
2. Мескон М.Х. Основи менеджмента/ Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Пер. с англ. М.: Дело., 1992. С. 491-492.

Грабовська І.В.,

старший викладач кафедри економіки, менеджменту та адміністрування,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

На сучасному етапі розвитку економіки України, коли підприємства і організації функціонують в умовах загострення кризових явищ, економічної та політичної нестабільності, великого значення набуває впровадження раціональних та ефективних форм і методів управління бізнесом. Основною задачею бізнес-адміністрування на підприємстві є можливість оцінки і контрольованості параметрів діяльності всіх учасників господарських процесів в організації, оперативність реакції на зміни зовнішніх параметрів функціонування бізнесу. Розуміння сутності та принципів бізнес-адміністрування організацій в ринкових умовах стає важливим інструментом управління бізнесом в умовах нестабільного конкурентного бізнес-середовища.

Поряд з тим, жодне сучасне підприємство, галузь чи регіон не в змозі працювати стабільно й ефективно без залучення усіх можливих механізмів антикризового управління. Нинішня криза стала масштабним потрясінням. Бізнес зіткнувся із безпрецедентною ситуацією. Україна має одночасно конфлікт на Донбасі, політичну нестабільність та пандемію COVID-19. Кризи – і локальна, і глобальна одночасно.

В дослідженні, яке проведено LvBS (Львівська бізнес-школа УКУ) з 30 квітня по 10 травня 2020 року з ціллю отримати дані та проаналізувати досвід управління бізнесом українських підприємців та менеджерів під час економічної кризи [1], 71,66% учасників онлайн-опитування – це особи, які займаються управлінням бізнесу та ухвалюють стратегічні рішення. Важливо, що серед 261 учасників опитування майже 84% розглядає кризу як можливість для їхнього бізнесу. Домінуючою нагодою такі респонденти назвали навчання та отримання нових навичок в умовах кризи (87,59% вже це роблять, а 10% планують використовувати кризу для навчання найближчим часом). На другому місці – нагода оцінити ефективність бізнесу і зрозуміти, де бізнес неефективний (68,31% це вже роблять, 23,24% – планують). Замикає лідерські позиції нагода змінити бізнес-моделі (майже 64% опитаних вже їх змінюють, і 30,54% – планують). Саме знання та навички є основним пріоритетом для бізнесу в плані підготовки до наступних можливих криз. Відповідаючи на питання «Що б ви хотіли змінити у бізнесі, щоб краще підготуватися до наступної кризи?» майже 57% опитаних на перше місце поставили варіант «Навчитися швидко знаходити нові бізнес-моделі та виводити нові продукти/послуги», а далі за важливістю є бажання «отримати більше знань та краще підготувати персонал» (таку опцію як пріоритетну відзначило майже 52% респондентів) та плани покращити фінансову дисципліну й забезпечити резерв (пріоритет для 50%) [1].

Серед проблем бізнесу після входження в період карантину найбільш болючим ударом кризи для майже половини опитаного бізнесу став відтік клієнтів (43,59%), а на другому місці – зупинка інвестицій (13,33%).

Цікавими є відповіді щодо антикризових рішень у бізнесі. Понад половина опитаних (55%) зазначили, що основним антикризовим кроком у їхньому бізнесі стало скорочення витрат на персонал (відпустки, зменшення окладів тощо). Водночас, 43% підприємців протидіють кризі відкриттям нових можливостей (нові бізнес-моделі, продукти, ринки). Серед основних «антикризових» рішень – скорочення видатків на інші види діяльності (реклама, участь в подіях тощо) [1].

Отже, в сучасних умовах функціонування поряд з дослідженням причин виникнення та наслідків кризових явищ актуальною стає розробка пропозицій щодо їх запобігання та усунення, успішне впровадження яких дасть можливість бізнесовим структурам подолати негативні наслідки кризових явищ та отримати нові перспективи розвитку. Важливо спрямовувати зусилля і ресурси організації тільки на ті проблеми, які знаходяться в зоні контролю керівництва фірми, сконцентруватися на діях, які потрібно робити в бізнесі точково і оперативно:

- управління ліквідністю. В умовах непередбачуваності необхідно перейти на управління ліквідністю. В іншому випадку керівництво підприємства не зможе приймати адекватні управлінські рішення, адже у кризових ситуаціях потрібно розуміти реальний баланс між «вхідними» та «вихідними» грошовими потоками. Фірма може бути прибутковою з «бухгалтерської» точки зору, але не мати достатнього запасу ліквідності;

- компенсація вхідного грошового потоку. Потрібно сфокусувати увагу на альтернативних можливостях максимальної компенсації вхідного грошового потоку (домовленість з постачальниками щодо можливості відстрочення оплати, пошук способів прискорення оборотності запасів). З іншого боку, необхідно спробувати мінімізувати і привести у відповідність з вхідним грошовим потоком витрати підприємства;

- створення антикризового штабу. Оптимальний склад антикризового штабу – це представники ключових бізнес-функцій (основні напрями: персонал, інфраструктура, клієнти, захист бізнесу). Особливу увагу слід приділяти соціальному захисту працівників компанії та забезпеченню безперебійного функціонування ключових функцій персоналу. Другий напрямок – прискорення реалізації рішення щодо переведення з оффлайн в он-лайн формат роботи. Антикризовий штаб повинен мобілізувати роботу щодо управління відносинами з клієнтами. Безпеку бізнесу забезпечує моніторинг грошових потоків, переговори з кредиторами, координація всіх стейкхолдерів. Очолювати такий штаб повинен CEO або CFO. Якщо компанія назначає іншого керівника, то такий менеджер повинен повністю фокусуватися на антикризовому менеджменті;

- антикризовий план, який повинен включати забезпечення безперебійного функціонування бізнесу та доступну ліквідність, реструктуризацію зобов'язань перед кредиторами, безперервність поставок, виробничу та ІТ безпеку.

Література:

1. Результати дослідження «Бізнес під час кризи» [+ інфографіка]. URL: <https://lvbs.com.ua/news/rezultaty-doslidzhennya-biznes-pid-chas-kryzy-infografika/> (дата звернення: 17.03.2021).

Джаїн Прадіп Кумар

аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки,
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця
м. Харків

ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Відмінною особливістю сучасного етапу інформатизації органів державної та місцевої влади є формування електронного уряду. Перехід до електронного уряду передбачає застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в роботі державних та місцевих органів як на благо громадян і бізнесу, так і для власних потреб. Однак успішному розвитку електронного уряду перешкоджає безліч організаційних, технічних і соціально-психологічних проблем [1]. Ключове значення серед соціально-психологічних проблем має виникнення психологічних бар'єрів в ряді колективів щодо нових інформаційних систем.

Історично простежується тенденція, що все нове і невідоме завжди викликає опір. Розвиток інформаційних технологій також пов'язаний з появою проблем, бар'єрів і ризиків, що породжують нерівність людей. Впровадження технологій у діяльність органів публічного управління має місцями негативний вплив на загальну продуктивність персоналу, викликаючи у них негативні реакції, наприклад, неприйняття і відторгнення, в тому і інше, що у підсумку породжує інформаційні та психологічні бар'єри.

Слід зазначити, що психологічними бар'єрами прийнято називати мотиваційні чинники, що перешкоджають виконанню певної діяльності, що пов'язана з перетвореннями та нововведеннями [1]. До основних психологічних бар'єрів в процесі впровадження нових інформаційних систем і технологій відносяться: бар'єр некомпетентності; бар'єр звички; бар'єр ідилії; бар'єр збільшення навантаження; бар'єр зміни місця роботи; бар'єр «шефа»; бар'єр соціального затишку; бар'єр ризику.

Аналіз існуючих психологічних бар'єрів дозволяє зробити висновок про те, що психологічні бар'єри існують об'єктивно і є потужною, хоча і не єдиною, ланкою у функціонуванні механізму опору інноваціям. Також психологічні бар'єри, за невеликим винятком, перебувають на низьких рівнях управлінської ієрархії, тобто безпосередньо на робочих місцях посадових осіб публічного управління. Слід зазначити, що бар'єри можуть бути нівельовані, якщо в обов'язковому порядку будуть передбачені відповідні заходи.

Розглянувши причини опору впровадженню інформаційних систем слід зазначити, що в своїй основі вони несуть захисну реакцію людини на посягання на його психологічний комфорт, обмеження його особистісної самоцінності, вторгнення в його внутрішній світ. Всі нововведення пов'язані з необхідністю зміни звичного мікросередовища, порушенням звичного ритму життя. Тому для швидкого і ефективного впровадження інформаційних систем необхідно провести комплекс заходів щодо формування для службовців позитивних установок, мотивувати до навчання і розвитку, а також дати можливість побачити для себе перспективи і вигоди у використанні інформаційних систем.

Необхідно акцентувати увагу, що комунікативний бар'єр є певною психологічною перешкодою на шляху адекватного інформаційного обміну між партнерами. Так, до ключових комунікативних бар'єрів відносять [2–4]:

бар'єр «авторитету» (людина зазвичай ділить оточуючих на авторитетних для себе і неавторитетних, і першим довіряє більше, незалежно від якості переданої ними інформації);

бар'єр «уникнення» (людина ухиляється від контакту. Якщо ухилитися неможливо, то вона приймає всі зусилля, щоб не сприймати повідомлення);

бар'єр «нерозуміння» (тут виділяють фонетичний, семантичний, стилістичний та логічний бар'єри. Так, фонетичний бар'єр виникає, коли незрозумілою є іноземна мова або використання спеціальних або закордонних слів, мова швидка або невиразна. Семантичний бар'єр нерозуміння виникає, коли значення слів незрозумілі співрозмовнику через наявність різних смислових значень. Стилiстичний бар'єр спостерігається при невідповідності між формою повідомлення та його змістом. Логічний бар'єр нерозуміння полягає у тому, що ми відмовляємося сприймати повідомлення, якщо воно є нелогічним з нашої точки зору.

Таким чином, аналізуючи комунікативні та психологічні бар'єри, слід зазначити подібність та взаємозв'язок деяких. Тому важливим є врахування психологічних аспектів управління в рамках обґрунтування комунікативної стратегії органів публічного управління.

Література:

1. Воронов О. І. Психологічні аспекти фактору часу при прийнятті управлінських рішень у сфері публічного управління / О. І. Воронов // Наука і освіта : наук.-практ. журнал. – 2016. – № 7. – С. 51-58.

2. Гошовська В. А. Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування / уклад.: Гошовська В. А. та ін. – Київ : К.І.С., 2016. – 130 с.

3. Драгомирецька Н. М. Комунікативна діяльність в державному управлінні / Драгомирецька Н. М., Кандагура К.С., Букач А. В. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. – 180 с.

4. Комунікації в публічному адмініструванні : конспект лекцій / О. В. Шибаніна, В. П. Клочан, С. І. Тищенко та ін. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – 200 с.

Дурман О.Л.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Цилюрник Є.В.

студент спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Однією із головних реформ держави є реформа децентралізації, яка була розпочата в 2014 році, складовою якої є реформа місцевого самоврядування (з передачею значних повноважень та бюджетів від органів державної влади до органів місцевого самоврядування). Законодавчим підґрунтям цієї реформи слугує Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1]. Основним принципом реалізації реформи є принцип субсидіарності – надання послуг (адміністративних, соціальних тощо) на тому рівні, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Тому модель адміністрування державних соціальних програм, соціальних послуг і соціальної роботи, що застосовується у нинішній системі соціального захисту, потребує синхронізації з процесом реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні та повинна зазнати суттєвих змін, спрямованих, на забезпечення надання соціальних послуг і використання відповідних сервісів на базовому рівні у спроможних територіальних громадах.

З 1 січня 2020 року стала чинною нова редакція Закону України «Про соціальні послуги» [2]. Отже, з початку 2020 року змінився розподіл повноважень центральних та місцевих органів влади, а також встановилася нова система соціальних послуг та її учасників, етапи визначення потреб, планування, організації та фінансування соціальних послуг. Якість життя обумовлена, у тому числі, якісним показником надання соціальних послуг фахівцями із соціальної роботи та гарантована Конституцією України.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціальних послуг визначаються новою редакцією Закону як власні повноваження громад. Щоб реалізувати їх, в громаді мають створити відповідний структурний підрозділ. Кожна ОТГ буде зобов'язана надавати базові соціальні послуги. Водночас, кожна соціальна послуга надаватиметься за відповідним державним стандартом надання соціальних послуг, які затверджуються Міністерством соціальної політики [3]. Вже затверджено 18 державних стандартів з надання різних соціальних послуг.

Відповідно до ст. 46 Конституції України передбачено право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника,

безробіття з не залежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, зокрема, через створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для надання соціальних послуг. Це стосується різних категорій людей, які проживають на території конкретної громади.

Відповідно, вирішення питання створення, реорганізації та функціонування мережі територіальних центрів соціального обслуговування ставиться у залежність від багатьох чинників. Під час організації роботи з надання соціальних послуг в ОТГ необхідно враховувати, що працівники, які будуть працювати у територіальних центрах надання соціальних послуг (або у відділах виконавчих органів з надання соціальних послуг), повинні відповідати всім кваліфікаційним вимогам фахівців із соціальної роботи. Ще краще, якщо вони матимуть досвід роботи у цій сфері, бо саме від їх професіоналізму та кількості залежить питання якості обслуговування та надання соціальних послуг.

За даними, що наводяться у Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей [4], близько 20% спроможних об'єднаних територіальних громад, яким надавалася технічна підтримка для організації соціального захисту і забезпечення прав дітей, не забезпечені фахівцями з питань соціального захисту, 40% – фахівцями із соціальної роботи, у 60% територіальних громад не створено відповідних соціальних служб.

До того ж, у переважній більшості територіальних громад не створено комунальних надавачів соціальних послуг, не проводиться соціальна робота, не налагоджено співпрацю із структурними підрозділами соціального захисту, службами у справах дітей місцевих органів виконавчої влади, громадськими організаціями і відповідно жителі таких територіальних громад не отримують належної їм соціальної підтримки. Бувають випадки, коли суд зобов'язує створити у територіальній громаді такі служби – так, як це сталося в Херсонській області.

Херсонський окружний адміністративний суд, задовольнивши позов Генічеської місцевої прокуратури в інтересах держави до Хрестівської сільської ради Чаплинського району, у грудні 2020 року визнав протиправною бездіяльність органу місцевого самоврядування та зобов'язав утворити у складі виконавчих органів ради службу у справах дітей.

Прокурори з'ясували, що у 2016 році створено Хрестівську об'єднану територіальну громаду, до складу якої увійшло 5 населених пунктів. На її території проживає 1390 дітей, у тому числі діти-сироти, діти, які опинилися у складних життєвих обставинах, та діти, позбавлені батьківського піклування. Органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані створити умови для забезпечення реалізації прав дітей.

Проте упродовж 4 років у ОТГ так і не було створено відповідної служби, чим порушувались вимоги законодавства, не виконувались повноваження із забезпечення, дотримання та захисту прав дітей [5]. Втрутившись у ситуацію, прокуратура домоглася визнання такої бездіяльності протиправною та

Збірник тез

зобов'язала орган місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади утворити у складі виконавчих органів сільської ради службу у справах дітей.

Такі підходи не сприяють забезпеченню жителів територіальних громад доступними адміністративними та базовими соціальними послугами за місцем проживання, що є неприйнятним в умовах реформування територіальної організації влади.

Нова модель управління у зазначеній сфері повинна забезпечувати поєднання централізації та децентралізації повноважень щодо соціального захисту населення і захисту прав дітей з метою створення та розвитку повноцінного життєвого середовища для громадян і задоволення їх потреб у соціальному захисті.

Література:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

2. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

3. Стандарти соціальних послуг: офіційний сайт Міністерства соціальної політики країни. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/derzhavni-standarti-socialnih-poslug.html?PrintVersion>

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 1057-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1057-2020-%D1%80>

5. На Херсонщині прокуратура через суд зобов'язала ОТГ створити службу у справах дітей. URL: <https://www.myks.com.ua/news/na-hersonshhyni-prokuratura-cherez-sud-zobov'yazala-otg-stvoryty-sluzhbu-u-spravah-ditej/>.

Зілінська А.С.,

аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
Харків

РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Реформа адміністративно-територіального устрою та фінансова децентралізація в Україні супроводжуються перерозподілом на користь місцевих бюджетів фінансових ресурсів та повноважень – на користь органів місцевого самоврядування. В результаті передачі важелів впливу та ресурсної бази відбувається автоматичний перехід на цей рівень відповідальності за їх ефективну реалізацію та залежності від економічних та політичних ризиків.

Концепцію розуміння сутності управління функціонування об'єднаних територіальних громад в умовах фінансової децентралізації досліджували вчені-економісти В. Борщевський, І. Вахович, Г. Возняк, Л. Лисяк, М. Козоріз та інші. Разом з тим, сучасні виклики економічного розвитку об'єднаних територіальних громад дають підстави стверджувати про необхідність поглибленого вивчення практичних аспектів управління розвитком територіальних громад.

Мета дослідження – обґрунтувати співробітництво територіальних громад в умовах фінансової децентралізації, в контексті формування та просування політики розвитку регіонів.

Формування об'єднаних територіальних громад з чисельністю жителів 1-3 тис. осіб та низькою фінансовою спроможністю відбулося значною мірою в умовах «першої хвилі» об'єднання, у 2015 році, коли утворення перших ОТГ було питанням політичного значення, і не було поставлено жодних вимог щодо їх формування. Окрім зазначеного, формування об'єднаних громад часто супроводжується проблемою спротиву об'єднанню сільських громад з міською, навколо якої вони розташовані [1]. Незважаючи на економічну доцільність такого укрупнення, жителі сільських громад побоюються втратити важелі впливу та фінансові ресурси, які будуть закумульовані в центрі громади, яким стане місто. Відтак, формуються лише сільські ОТГ, часто навколо міста. В результаті відбувається розірвання економічних, фінансових та інших взаємозв'язків.

Напрямок вирішення зазначених проблем науковці називають використанням механізму співробітництва територіальних громад.

Слід зауважити, що в Україні на можливість використання механізму співробітництва було звернуто увагу в результаті початку реформи місцевого самоврядування та з набуттям чинності Закону України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 року [2], хоча цей інструмент було передбачено як форму відносин між територіальними громадами Конституцією України та Законом «Про місцеве самоврядування в Україні».

В державах з централізованою формою управління базова ланка характеризується невисоким рівнем автономії, обмеженістю наданих компетенцій та ресурсів, що усуває можливість використання співробітництва територіальних громад як інструмента їх розвитку. Натомість воно виступає вагомим інструментом розвитку адміністративно-територіальних одиниць базового рівня саме в країнах з децентралізованою фінансово-управлінською системою.

Таким чином, співробітництво територіальних громад визначене як відносини між двома або більше територіальними громадами в особі органів місцевого самоврядування, які мають статус юридичних осіб, наділені відповідними повноваженнями та з наявною ресурсною базою, на договірних засадах для реалізації конкретно визначених завдань.

Врахування можливостей тісної взаємодії територіальних громад в напрямку реалізації відповідних проектів на рівні регіону може забезпечити

Збірник тез

використання співробітництва на базовому рівні для реалізації політики соціально-економічного розвитку регіону та сприяти формуванню ефективних та тісних взаємозв'язків органів місцевого самоврядування регіонального та базового рівня [3].

Таким чином, слід говорити про необхідність затвердження на обласному рівні програми сприяння співробітництва територіальних громад та визначити важелі стимулювання такої взаємодії. Важливим є визначення тих напрямків співробітництва, які є пріоритетними для розвитку регіону, та стимулювання їх реалізації громадами через спільні дії передовсім шляхом певної фінансової підтримки з обласного бюджету. Таке фінансове стимулювання можна вважати справедливим, оскільки воно спрямовуватиметься на реалізацію проектів, важливих не лише для громад, а й визначеними як першочергові на рівні регіону.

Як висновок, слід зауважити наступне: в Україні співробітництво територіальних громад тільки починає розвиватися та використовуватися як інструмент соціально-економічного розвитку. Сьогодні воно радше виступає способом забезпечення економії на масштабі для територіальних громад. Проте, як ефект, економія на масштабі існує для територіальних громад невеликих розмірів, для великих громад вона відсутня. Тому доцільним є реалізація іншого завдання співробітництва – формування певного спільного простору та сприяння регіональному розвитку, що виступає результатом співробітництва муніципалітетів в ЄС, проте є ціллю на майбутнє для громад в Україні.

Забезпечити ефективне співробітництво між ОТГ з відповідним пакетом повноважень, фінансовою та ресурсною базою і територіальною громадою села, селища або невеликого міста є важким завданням, оскільки існують розбіжності у їх можливостях.

Література:

1. Сторонянська І.З., Патицька Х.О. Проблеми та напрями оптимізації процесу формування ОТГ: за результатами першого етапу адміністративно-фінансової децентралізації // Регіональна економіка. Львів, 2017. №4. С. 65-78
2. Про співробітництво територіальних громад Верховна Рада України; Закон від 17.06.2014 № 1508-VII.
3. Trutkowski C. Understanding inter-municipal cooperation. Presentation. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/documentId=090000168>

Капінос Г.І.,

доцент кафедри Економіки, менеджменту та адміністрування, к.е.н., доцент
Хмельницький національний університет

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Запровадження в Україні реформи децентралізації після довготривалого застосування системи централізованого державного управління відкрило низку питань, які пов'язані з організацією ефективного місцевого самоврядування, в тому числі з розвитку соціально-трудових відносин на місцевому рівні. Використання світового досвіду вирішення даного питання наразі не може дати суттєвих позитивних результатів у зв'язку з історичними особливостями соціально-економічного розвитку України. В силу цього необхідним є формування сучасних підходів до регулювання соціально-трудових відносин на місцевому рівні, адаптованих під українські реалії й спроможних забезпечити ефективну діяльність органів місцевого самоврядування в напрямі не лише регулювання соціально-трудових відносин у регіонах, а й їх стійкого розвитку.

Наразі в Україні практично відсутня цілісна і внутрішньо несуперечлива модель модернізації соціально-трудових відносин, яка концентрувала б бачення перспектив розвитку цієї сфери та механізмів її забезпечення на основі реалізації національних інтересів країни, що розвивається в єдиному глобальному просторі з країнами, більш успішними в здійсненні модернізаційних перетворень [1].

В умовах забезпечення сталого розвитку соціально-трудових відносин потребує оновлення не тільки регулятивний інструментарій, а і розробка нових підходів до державного регулювання, побудови сучасних механізмів у сфері регулювання соціально-трудових відносин з урахуванням існуючих тенденцій на світовому і місцевому ринках праці. Також потребує переосмислення роль органів місцевого самоврядування в процесі розвитку соціально-трудових відносин, оскільки в умовах реформи децентралізації України вони отримують всю повноту відповідальності перед населенням за рівень його добробуту і якість життя, соціально-економічний розвиток територій. Звідси постає необхідність вдосконалення розвитку соціально-трудових відносин та соціально-трудої сфери на місцевому рівні для подальшої розбудови систем ефективного територіального регулювання та управління в Україні.

Мета дослідження полягала в обґрунтуванні шляхів вдосконалення регулювання соціально-трудових відносин в Україні в умовах децентралізації.

Головне завдання органів місцевого самоврядування полягає у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку відповідної території та громади. Метою розвитку соціально-трудових відносин на місцевому рівні, зокрема в об'єднаних територіальних громадах, є забезпечення ефективного регулювання соціально-трудових відносин в напрямі підвищення якості життя населення, що має відбуватись у правовому полі. Досягнення цієї мети можливе

в процесі ході виконання завдань сприяння розвитку ринку праці та соціально-трудова відносин на місцевому рівні, забезпечення дотримання законодавства України в соціально-трудова сфері, здійснення заходів, які спрямовані на підвищення якості життя населення регіону, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку відповідного регіону.

Розвиток соціально-трудова відносин на місцевому рівні має складатися з комплексу складових, реалізація кожної з яких буде сприяти прогресу громади у цілому та розвитку її соціально-трудова сфери. У розвитку соціально-трудова відносин провідна роль належить державі в особі відповідних органів влади та місцевого самоврядування на основі додержання принципу «трипартизму», як рекомендує Міжнародна організація праці. Тристороннє співробітництво: розвинута практика колективної взаємодії та уміння вести ділові перемовини з позицій представників певних соціально-економічних груп; етика договірних відносин; високий рівень самоорганізації працівників і населення [2].

В цілому на місцевому рівні регулювання соціально-трудова відносин покликане налагодити соціальний діалог між суб'єктами соціально-трудова сфери, забезпечити дотримання законодавства України в процесі реалізації соціально-трудова відносин і сприяти розвитку соціально-трудова відносин на місцевому рівні.

На основі вищевикладеного доцільно сформулювати основні складові розвитку соціально-трудова відносин на місцевому рівні: організаційна, що передбачає організацію роботи місцевих органів влади, територіальних відділень державних служб та органів соціально-трудова сфери, формування соціально-трудова сфери; контрольна, яка передбачає контроль над дотриманням законодавства у соціально-трудова сфері, прогнозування розвитку соціально-трудова відносин; регулятивна, тобто встановлення регламентуючих норм (наказів, розпоряджень, інструкцій), надання дозволів, укладання угод щодо соціального партнерства); розвиваюча, тобто забезпечення розвитку соціально-трудова сфери і соціально-трудова відносин на місцевому рівні, у громаді; превентивна, що передбачає попередження виникнення ризиків у соціально-трудова сфері на місцевому рівні.

На місцевому рівні, в регіонах потрібно розробити і реалізувати на концептуально нових засадах сценарій ефективного розвитку соціально-трудова відносин. Він має передбачати максимально повне врахування економічних інтересів і соціальних потреб різних верств населення, а відтак, генеруватиме нові стимули для розвитку як суто трудова сфери, так і важливих для неї сфер суспільного життя.

Література:

1. Заяць Т. А. Модернізація соціально-трудова відносин України: пріоритетні напрями та принципи реалізації // Демографія та соціальна економіка. – 2013. – № 2(20)/2013. – С. 179-192.

2. Саакян А.К. Социальное партнерство и трехсторонний механизм в регулировании социально-трудовых отношений // Научная мысль. – 2012. – № 2(6). – С. 27-30.

Карбань К.Є.,
Студентка 1 курсу,
науковий керівник: **Болотова О.О.,**
к.е.н., доц.
Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця, м. Харків

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У ході досліджень визначено систему місцевого самоврядування. Виділено ключові проблеми розвитку місцевого самоврядування та запропоновано напрямки удосконалення сучасної системи управління в місцевих органах влади.

Без встановлення ефективної системи місцевого самоврядування неможливо переробити Україну в демократичну, соціальну та правову країну. Система місцевого самоврядування України можна визначити як закріплену Конституцією та законами України сукупність суб'єктів місцевого самоврядування, що здійснюють основні його функції.

Без реформування місцевого самоврядування, здійснення процесів децентралізації, деконцентрації, неможливо подолати негативні процеси в соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад і регіонів, забезпечити суттєве підвищення рівня та якості життя більшої частини громадян України, побудови місцевої влади на засадах демократії.

Через численні об'єктивні та суб'єктивні фактори можливість забезпечення збалансованого розвитку України, її регіону та покращення якості життя людей недостатнє. Однією з причин є невирішені проблеми регіонального управління та місцевого самоврядування, які вплинули на формування цієї державної системи, яка не може надавати якісні послуги, що відповідають європейським стандартам.

Ресурсне забезпечення місцевого самоврядування знаходиться серед найважливіших проблем, від розв'язання яких, у вирішальній мірі, залежить ефективність місцевого самоврядування.

Аналіз здійснення сільськими, селищними, міськими громадами своїх самоврядних функцій стикається з відсутністю належного матеріального і фінансового забезпечення, кризою житлово-комунального господарства, систем енергетичного, паливного, водного забезпечення та соціальної інфраструктури, поглиблення диспропорцій у соціально-економічному стані територіальних громад та регіонів. Постійно є нестача коштів.

Збірник тез

Підвищення політичної та соціальної обізнаності громадян України, подальший процес демократизації українського суспільства вимагають від місцевого самоврядування нових функціональних якостей, відповідності вимогам часу, високого рівня професіоналізму та загальної культури місцевого самоврядування посадових осіб та представників місцевих рад. Однак рівень освіти великої кількості посадових осіб місцевого самоврядування та професійна підготовка представників місцевих рад не можуть дозволити їм відповідально виконувати свої обов'язки. Так, майже з 100 тисяч працівників виконкомів та апаратів місцевих рад, лише 63% мають повну вищу освіту.

Аналізуючи розвиток місцевого самоврядування як передумову організації активної територіальної громади І. Гончаренко зазначає, що одним із недоліків є те, що вона не є цілісним об'єднанням та не має спільних чітко визначених інтересів. Незважаючи на широке коло прав, які закріплені за територіальною громадою, її безпосередня участь у суспільно-політичному житті, контроль за органами місцевого самоврядування обмежуються переважно виборчими функціями: формування виборних органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад); обрання виборних посадових осіб місцевого самоврядування (сільського, селищного, міського голови). Однак вибори не гарантують повноцінного контролю громади за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Актуальність цього питання полягає у нагальній необхідності формування нового покоління місцевих політиків та муніципальних чиновників, які діятимуть у принципово новій ситуації. В основному це пов'язано зі зміною статусу громад, районів та обласних комітетів, що призведе до значного збільшення кількості посадових осіб місцевого самоврядування. Тому, створюючи національну систему професійної підготовки та післядипломної освіти для персоналу місцевого самоврядування, вона також надає освітні послуги представникам місцевих рад. Згідно з національним та європейським досвідом, підвищення якості підготовки кадрів для органів місцевого самоврядування пов'язане з вирішенням таких проблем: Професіоналізація, фундаменталізація та індивідуалізація навчального процесу,

Аналіз становлення системи місцевого самоврядування переконує, що її становлення тісно пов'язане з вдосконаленням всієї системи державного управління місцевим і регіональним розвитком:

Подальший розвиток місцевого самоврядування органічно пов'язаний з розробкою національної регіональної політики та вдосконаленням регіонального управління і, найголовніше, з децентралізацією владних повноважень, їх передачею в найнижчі органи місцевого самоврядування, які можуть їх реалізувати з найбільшою ефективністю.

Впровадження цих законів покращить регіональне управління, сформує багату, самодостатню територіальну громаду та забезпечить необхідні матеріальні, фінансові ресурси, територіальну та соціальну інфраструктуру для ефективного виконання місцевими органами влади своїх завдань та функцій.

Література:

1. Глущенко Ю.А. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми розвитку та фінансового забезпечення// Державне управління та місцеве самоврядування – 2015. - №4. - с. 244-245.
2. Мальчин Ю. М. Проблеми розвитку місцевого самоврядування в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського// Історія України – 2017. - 28(67). - №1. - с. 25-31.
3. Мальчин Ю.М., Чумак В.А. Історія місцевого самоврядування України: навчальний посібник 2-ге вид. Київ : АМУ - 2015. - с. 296.

Ковтун А.А.,
студент 11 МБ ПУА групи
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

СТАРОСТА В СИСТЕМІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Останніми роками суттєво зазнала реформування система місцевого самоврядування, починаючи з основ побудови та діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб і завершуючи виборчим законодавством, а також змінами в адміністративно-територіальному устрої України.

Одним із суттєвих кроків було запровадження можливості добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст в одну громаду. Однак, поруч з позитивними моментами цієї реформи існувала загроза залишити віддалені населені пункти у новоствореній об'єднаній територіальній громаді без представника органу місцевого самоврядування.

Досить вдалим вирішенням цього питання стало введення законодавцем у систему місцевого самоврядування інституту старости, який є історично обумовленим, але новим та прогресивним для національного законодавства.

Інститут старости, який сьогодні формується в Україні, повинен стати механізмом формування ефективного місцевого самоврядування і територіальної організації влади, спроможної максимально забезпечити передовсім надання якісних і доступних публічних послуг населенню, встановлення інституцій демократії, задоволення інтересів громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави, з одного боку, та територіальних громад - з іншого [1, 124].

Громада є суб'єктною основою діяльності старости тому, що він представляє її інтереси, а старостинський округ є територіальною базою його роботи.

Староста є посадовою особою місцевого самоврядування [2], наділений певними виконавчими повноваженнями, він став ключовою фігурою, на якій замикається формування, виконання і контроль бюджету підпорядкованої

території, надання мешканцям старостинського округу можливості реалізації права на місцеве самоврядування через різні форми громадської участі. Успішна робота старости залежить не стільки від одержання формальних інструкцій та володіння академічними знаннями, скільки від наявності стратегічного бачення у нього як лідера громади шляхів розвитку території, дипломатичної гнучкості в пошуку розв'язання складних завдань, відкритості до змін та готовності щоденно навчатися.

Інститут старости має на меті представлення інтересів мешканців територій віддалених територіально від самого представницького органу місцевого самоврядування. Саме староста зможе на належному рівні представляти їх інтереси у відповідній раді, доносити сільському, селищному, міському голові, депутатському корпусу інформацію про нагальні соціальні потреби, а також контролювати виконання прийнятих рішень в інтересах громади й доводити їх до відома жителів.

Староста не лише представлятиме інтереси мешканців жителів у сільській, селищній, міській раді та її виконавчих органах ради, а й стане посередником із наданням мешканцям територіальних одиниць адміністративних послуг, сприятиме активізації діяльності, спрямованої на реалізацію соціальних функцій за умови наділення його такими повноваженнями.

Наразі старости призначаються радою громади за пропозицією голови. При цьому подекуди ігнорується думка мешканців сіл і селищ, оскільки за чинним законодавством ради та голови громад не зобов'язані узгоджувати ці призначення з громадськістю.

Законопроектom №4535 «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку інституту старост» [3] передбачається, що староста залишається посадовою особою. При цьому документ пропонує перед внесенням кандидатури старости на розгляд ради громади, яка його затверджує і звільняє, обов'язково проводити громадське обговорення з мешканцями.

Отже, досі інститут старост залишається одним з найбільш «недооцінених» з точки зору суспільної уваги, хоча саме він формує, так би мовити, «дотиковий» рівень, на якому має відбуватися первинний контакт значної кількості громадян із адміністративно-управлінською ланкою.

Запропоновані зміни в цілому вкладаються у філософію подальшої трансформації інституту старост, яка була започаткована відмовою від їх прямого обрання мешканцями громади. Але виникають питання щодо адекватності самої цієї філософії тим викликам, які реально постали перед системою місцевого управління.

Староста все більше перетворюється з дійсно реального елементу місцевого самоврядування на адміністратора низового рівня. У цьому сенсі показово, що чи не єдиним додатковим надбанням старост за цим законопроектом стала можливість виконувати окремі завдання адміністратора центру надання адміністративних послуг, у разі утворення такого центру. Та й то, це є можливим лише за рішенням органу місцевого самоврядування.

Збірник тез

Література:

1. Староста як нова організаційна форма місцевого самоврядування та його участь у реалізації соціальної функції / Л. М. Ваколюк // Юридичний науковий електронний журнал - 2017. - Вип. 6. - С. 123-126. - Режим доступу: http://lsej.org.ua/6_2017/35.pdf.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Законопроект №4535 «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку інституту старост» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70734

Ковтун Ю.А.,

студентка 11 МБ ПУА групи
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Налагодження співпраці та ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства на сучасному етапі набуває своєї актуальності в різних напрямках реалізації державної політики, особливо у сфері соціального становлення та розвитку молоді. Зміцнення позицій інститутів громадянського суспільства є важливою передумовою їх успішного внеску у творення молодіжної політики на місцевому рівні.

Молодь вмотивована вирішувати питання свого розвитку через молодіжні громадські організації, громадські об'єднання, вона впливає на владу, а отже, на прийняття рішень. Саме такі організації та їх активісти можуть вирішувати кадрові питання органів місцевого самоврядування, питання розвитку громади [1, 139]. Правовим підґрунтям цього є принципи державної молодіжної політики, закріплені в молодіжному законодавстві, у тому числі декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [2]. У цьому документі до переліку основних принципів державної політики за цим напрямом віднесено: надання права та залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики та програм, що стосуються суспільства загалом і молоді зокрема.

Молодіжні громадські організації є важливою ланкою всієї системи державної молодіжної політики, яка забезпечує безпосередню участь молодих

громадян у розв'язанні власних проблем, сприяють їх розвитку, самореалізації та включенню в соціально-економічне життя суспільства.

Об'єднуючись за мотивами задоволення спільних інтересів, молодіжні організації сприяють реалізації основної стратегії розвитку громадянського суспільства – розв'язання проблем конкретної людини чи групи людей. Отже, для успішного розв'язання пекучих проблем молоді, що, у свою чергу, забезпечить розвиток громади, першочерговим завданням органів місцевого самоврядування має стати залучення представників найактивніших молодіжних організацій на своїй території до вироблення місцевої молодіжної політики, у процесі формування якої необхідно врахувати досвід діяльності місцевих молодіжних організацій. Політика громади стосовно молоді теж має реалізовуватися за найактивнішої участі молодіжних об'єднань, які до того ж є додатковим джерелом організаційних, людських, матеріальних, ідейних та інших ресурсів. Крім того, місцеві владні структури повинні сприяти розробленню та вдосконаленню нормативно-правової бази суспільної діяльності об'єднань молоді.

Доцільно зазначити, що завдяки процесам формування інститутів громадянського суспільства різні сектори вперше зійшлися на єдиному діалоговому майданчику і почали процес вироблення спільних позицій з органами місцевого самоврядування. Водночас ініціативам молодіжних організацій ще належить стати дієвим інструментом комунікації між громадянським суспільством і органами місцевого самоврядування.

Оцінюючи загалом участь інститутів громадянського суспільства, варто сказати, що саме вони можуть більш активно заповнювати або доповнювати ті ніші діяльності, на які не може поширюватись вплив місцевої влади. Інститути громадянського суспільства можуть стати сектором, який дозволить забезпечити рівновагу в реалізації місцевої молодіжної політики [3, 42].

Отже, підсумовуючи вищенаведене, сільські, селищні, міські ради зобов'язані формувати місцеву молодіжну інфраструктуру, підтримувати та фінансувати, створювати молодіжні центри, сприяти молодіжній роботі, оцінювати її ефективність тощо. Молодіжна політика в громаді повинна охоплювати усі сфери відповідальності по роботі з молоддю (освіта, працевлаштування та розвиток підприємництва, культурний розвиток, соціальний захист тощо) та передбачати використання існуючих установ/закладів або формування нової структури, якщо її немає з урахуванням функцій різних відповідальних суб'єктів на місцевому рівні. Організація молодіжної роботи на рівні громади передбачає врахування усіх наявних ресурсів та налагодження взаємодії між спеціалістами різних сфер діяльності та залучення до співпраці представників громадського сектору та бізнесу (міжсекторальна взаємодія: влада-бізнес-громадськість). Саме інститути громадянського суспільства стануть для органів місцевого самоврядування ефективним інструментом у розробці та реалізації місцевої молодіжної політики, який місцевій владі необхідно активно використовувати та залучати до цього процесу.

Збірник тез

Література:

1. Несват Т.В. Реалізація молодіжної політики в умовах децентралізації влади на регіональному рівні (на прикладі Запорізької області). Державне управління та місцеве самоврядування. 2019. Вип. 1(40). С. 137–143.
2. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12#Text>.
3. Панасюк В.М. Інститути громадянського суспільства як суб'єкти реалізації державної молодіжної політики. Юридичний вісник. 2019. Вип. 2. С. 38 – 43.

Макаренко В.І.,

судовий експерт

Сумського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру

Міністерства внутрішніх справ України,

м. Суми, Україна

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

В економічних умовах, що склалися, спостерігається активний розвиток аудиторської діяльності, спрямованої на надання таких послуг як: планування й оптимізація, ведення бухгалтерського обліку і представлення інтересів клієнтів у контролюючих фінансових органах, аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств із подальшим наданням рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування господарських суб'єктів та консультаційних послуг.

Проведення аудиту на підприємстві допомагає виявити всі недоліки і слабкі місця обліку витрат та відображення результатів у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Аудит забезпечує не тільки перевірку достовірності інформації, а й розробку пропозицій за допомогою яких облік і раціональне використання ресурсів дає можливість оптимізувати господарську діяльність підприємства.

Метою аудиту витрат є встановлення достовірності даних первинних документів щодо визначення витрат, повноти та своєчасності їх відображення в облікових регістрах, відповідності методики обліку витрат чинним нормативним актам.

До початку проведення перевірки аудитор зобов'язаний вивчити організаційні і технологічні особливості підприємства, визначити характер, спеціалізацію, масштаби і структуру кожного виду виробничої діяльності організації-клієнта.

Джерелами інформації для проведення аудиту витрат підприємства є:

Збірник тез

- наказ про облікову політику підприємства;
- нормативні акти щодо регламентування складу витрат;
- планово-нормативна інформація про витрати підприємства;
- внутрішня організаційно-розпорядча документація;
- акти та довідки попередніх перевірок, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;
- договори оренди;
- графіки виконання робіт та проведення ремонтів;
- первинні і зведені облікові документи та реєстри аналітичного і синтетичного обліку;
- фінансова та статистична звітність.

Аудиторську перевірку витрат необхідно проводити у певній послідовності. За матеріалами перевірки аудитор, який проводить аудит, подає результати проведеної перевірки у вигляді аудиторського висновку.

Завданням аудиту собівартості продукції є:

- законність віднесення витрат підприємства до валових витрат, а доходів — до валових доходів (зарахування або виключення із складу валових витрат і валових доходів);
- перевірка обґрунтованості формування витрат виробництва за елементами витрат і калькуляційними статтями в бухгалтерському обліку та звітності;
- повнота і правильність включення витрат у собівартість продукції;
- обґрунтованість кошторисів витрат, планових калькуляцій і норм витрат сировини та матеріалів;
- правильність відображення у витратах витрат від браку;
- правильність віднесення витрат на незавершене виробництво;
- організація і ведення кількісного обліку в незавершеному виробництві;
- перевірка правильності включення непрямих витрат в собівартість окремих видів продукції і розподіл витрат між готовою продукцією і незавершеним виробництвом;
- достовірність розподілу вартості послуг допоміжного виробництва.

В ході проведення аудиту визначається правильність включення до складу виробничої собівартості та порядку ведення бухгалтерського обліку сировини і допоміжних матеріалів, який передбачає наявність на підприємстві норм використання сировини та матеріалів, порядок затвердження норм і їхньої зміни, методи списання запасів на собівартість продукції, їх відповідність чинному законодавству та наказу про облікову політику підприємства, оцінка їх впливу на собівартість.

Також аудитором перевіряється правильність включення до складу виробничої собівартості та порядку ведення бухгалтерського обліку витрат на оплату праці – перевірці підлягає існуюча на підприємстві система нарахування заробітної плати, її взаємозв'язок з галузевими інструкціями та відповідність трудовому договору.

Збірник тез

Отже, надійність фінансового стану досліджуваних підприємств, результативність і привабливість їх діяльності для інвесторів та інших користувачів залежать від ефективності використання виробничих ресурсів, від правильності формування собівартості продукції.

Таким чином, аудит виробничих витрат промислових підприємств є одним з основних етапів здійснення аудиту господарської діяльності

Отже, проаналізувавши велику кількість літературних джерел та наукових видань, в яких значну увагу науковці приділяють аудиту витрат, можна зробити висновки, що дане питання є досить актуальним в сучасних умовах. Проведення аудиту на підприємстві допоможе виявити всі недоліки і слабкі місця обліку витрат та відображення результатів у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Аудит забезпечує не тільки перевірку достовірності інформації, а й розробку пропозицій за допомогою яких облік і раціональне використання ресурсів дає можливість оптимізувати господарську діяльність підприємства.

Література:

1. Будько О. В. Методологічні аспекти обліку витрат з метою визначення фінансового результату на металургійних підприємствах// Держава та регіони. – 2002. – №4. – С. 201-205.
2. Бутинець Т. А., Чижевська Л. В., Береза С. Л. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник. – Житомир; ЖІТІ, 2000. – 672 с.
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник. - Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 .
4. Вітренко О. В. Проблеми обліку витрат і управління ними в умовах застосування П(С)БО № 16 “Витрати”//Держава та регіони. – 2002. – №4. – С. 206-209.
5. Голов С. Ф. Управлінський бухгалтерський облік. – К. : Скарби, 1998. – 382с.
6. Давидов Г.М. Аудит.- К.: Знання; КОО, 2002. – 363 с.

Мовчанюк А.В.,

к.е.н., доцент кафедри публічного
управління та адміністрування

Уманського національного університету садівництва,
м.Умань

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Однією із сфер сучасного реформування в Україні є її система державного управління. Із здобуттям незалежності України вибудовування основних інституцій демократичної держави відбувалось практично з нуля, при цьому на

Збірник тез

початковому етапі розбудови української державності було збережено організаційну систему виконавчої влади, яка діяла у радянські часи і базувалась на принципах вертикального підпорядкування центральним органам влади. В той же час у пошуку конструктивної моделі власної системи державного управління було зроблено акцент на використання західних моделей державного управління, однак на перехідному етапі становлення нової системи суспільно – політичного устрою держави вони були не однозначно сприйняті українським соціумом. Наслідком реалізації цієї стратегії стало створення гібридної системи адміністративно – державного управління, яка слабо реагує на потреби українського суспільства, де постійно змінюються політичні ризики та соціально – економічна динаміка розвитку.

Система державного управління України, як і в більшості утворених країн на пострадянському просторі переживає не кращі часи, перебуваючи у стані перманентних перебудов. Сьогодні особливо актуально проаналізувати можливості й перспективи розвитку державного управління в Україні в контексті наміченої адміністративно–територіальної реформи та однієї із важливих її частин проведення – децентралізація влади. Формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад і є основними питаннями, які підлягають до вирішення на сучасному етапі державотворення в Україні.

З урахуванням докорінних суспільних змін, які здійснюються державою для забезпечення європейських стандартів життя в країні та вихід на провідні позиції у світі державна політика спрямовується на проведення структурних реформ за чотирма основними векторами руху, а саме: розвитку, безпеки, відповідальності, гідності. У межах названих стратегічних векторів руху передбачається реалізація ряду реформ та програм розвитку держави. Одними із першочергових реформ і програм у реалізації державної політики є проведення децентралізації та реформування державного управління.

Реалізація проведення реформи державного управління, полягає в побудові ефективної, прозорої структури публічної адміністрації здатної забезпечувати реалізацію цілісної державної політики спрямованої на сталий суспільний розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики. Вагоме місце в реформуванні державного управління відведено сфері децентралізації завдяки якій здійснюється відхід від централізованої моделі управління в державі до забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудови ефективної системи територіальної організації влади, яка базується на принципах субсидіарності, повсюдності і фінансовій самодостатності місцевого самоврядування.

У сучасних умовах стратегічної визначеності Української держави на європейську інтеграцію та різновекторне міжнародне партнерство перед Україною постають нові виклики, що потребують належного рівня

Збірник тез

адміністративної та організаційної спроможності органів державної влади, професіоналізму державних службовців, нових стандартів і процедур їх роботи, адекватних вимогам сучасного життя. Отже, сьогодні вкрай потрібна чітка, продумана система організації роботи з кадрами, спрямована на збагачення їх фахового потенціалу, підвищення моральних і професійних якостей апарату державних органів влади. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема визначення, насамперед, сутнісних ознак організаційного та кадрового забезпечення діяльності органів виконавчої влади, і в першу чергу, посадовців на місцевих рівнях, які найбільш наближені до населення з метою надання їм якісних і своєчасних управлінських послуг. Ефективність державного управління значною мірою залежить від рівня підготовки кадрів, налаштованих на активну професійно-компетентну та інноваційно-творчу роботу в нових умовах демократії, економічної та політичної конкуренції, глобалізації.

Керівним принципом розбудови державності за умов сьогодення є ідея народовладдя, яка характеризується цілою низкою безсумнівних переваг, що робить її вельми популярною в усьому цивілізованому світі. Демократія цілком справедливо вважається ефективним компромісом між економічно пануючими прошарками суспільства та всім іншим населенням, своєрідною формою соціально-політичного консенсусу, який стосується керівництва суспільними процесами.

Отже, успішне реформування системи державного управління України, впровадження провідних європейських практик, методів та принципів управління до положень національного законодавства стане запорукою якнайшвидшої європейської інтеграції України та її прийняття світовим співтовариством. Результатом реформування має бути така система державного управління, яка гарантуватиме належне впровадження політичних рішень та правових норм, буде прозорою, передбачуваною та клієнтоорієнтованою, а також спрямованою на сталі економічне зростання і сприяння розвитку підприємництва та залученню інвестицій в економіку держави.

Сисоєнко І.А.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування, к. е. н., доцент,
Семибратня В.В.,
студентка групи 5Ф
факультету економіки, бізнес-аналітики та підприємництва
Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон

АНАЛІЗ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ, ЩО НАДАЮТЬСЯ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ

Відповідно до Бюджетного кодексу України, місцевим бюджетам з Державного бюджету України можуть надаватися трансферти [1]:

- базова дотація – являє собою трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- реверсна дотація - це кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
- субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
- додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою;
- додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я;
- субвенція на виконання інвестиційних проектів;
- освітня субвенція;
- субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами;
- медична субвенція;
- субвенція на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;
- субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;
- інші додаткові дотації та інші субвенції.

Проаналізуємо виконання показників міжбюджетних трансфертів, наданих бюджету м. Херсона та обласному бюджету Херсонської області за такими трансфертами: освітня та медична субвенції, базова та реверсна дотації (табл. 1).

**Виконання показників міжбюджетних трансфертів
(освітня та медична субвенції, базова та реверсна дотації)
бюджету м. Херсона та обласному бюджету Херсонської області
за 2017-2019 роки [2]**

Назва бюджету	Міжбюджетні трансферти, млн. грн.							
	з держаного бюджету місцевим бюджетам						з місцевих бюджетів державному бюджету	
	Освітня субвенція		Медична субвенція		Базова дотація		Реверсна дотація	
	затверджено Верховною Радою України на звітний рік з урахуванням змін	виконано за звітний період (рік)	затверджено Верховною Радою України на звітний рік з урахуванням змін	виконано за звітний період (рік)	затверджено Верховною Радою України на звітний рік з урахуванням змін	виконано за звітний період (рік)	затверджено Верховною Радою України на звітний рік з урахуванням змін	виконано за звітний період (рік)
2017 рік								
Обласний бюджет Херсонської області	318,2	318,2	281,4	281,4	-	-	-	-
Бюджет міста Херсона	159,9	186,1	617,1	668,6	70,7	70,7	-	-
2018 рік								
Обласний бюджет Херсонської області	177,6	195,1	696,4	763,0	79,8	79,8	-	-
Бюджет міста Херсона	328,6	328,6	267,0	311,7	-	-	4,2	4,2
2019 рік								
Обласний бюджет Херсонської області	178,5	228,6	762,5	791,8	87,3	87,3	-	-
Бюджет міста Херсона	392,2	392,2	242,3	242,3	-	-	9,7	9,7

Отже, як бачимо, урядом, згідно до бюджетного законодавства, забезпечено перерахування міжбюджетних трансфертів обласному бюджету Херсонської області 100% від передбачених розписом асигнувань за аналізовані періоди.

Щодо бюджету м. Херсона, то урядом, згідно до бюджетного законодавства, також забезпечено перерахування міжбюджетних трансфертів 100% від передбачених розписом асигнувань за аналізовані періоди. Та у 2018 році та 2019 році бюджет м. Херсона мав повернути до Державного бюджету України реверсну дотацію у сумах 4,2 млн. грн. та 9,7 млн. грн. відповідно.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Дата оновлення: 01.01.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/stru#Stru>. (дата звернення: 21.03.2021).
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua>. (дата звернення: 21.03.2021).

Сімак С.В.,

професор, д.н. держ. упр., доцент,
Таврійський національний
університет ім. В.І. Вернадського
м. Київ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Проблема на транспорті стала надзвичайно гострою в останні десятиліття через відсутність адекватної дорожньо-транспортної інфраструктури для потреб суспільства і держави у безпечному дорожньому русі та вкрай низькою дисципліною учасників дорожнього руху. Обґрунтуванням потреби нового підходу до безпеки дорожнього руху і вжиття заходів з безпеки слугує європейський досвід, який свідчить про те, що смерть однієї людини в дорожньо-транспортній пригоді (ДТП) спричиняє, крім страждань, 1 мільйон євро збитків в економіці.

В Україні існує неефективна застаріла адміністративна система управління безпекою дорожнього руху. У цій системі функції управління, виконання і контролю за ефективністю управління і забезпечення покладено на один орган, Міністерство внутрішніх справ. Основними недоліками цієї системи є порушення основних принципів побудови систем управління (немає поділу функцій виконання та функцій контролю за виконанням обов'язків забезпечення безпеки дорожнього руху між виконавчими органами; законодавство не встановлює відповідальності виконавців за неналежне виконання покладених функцій), відсутність конкретних вимірних цілей функціонування системи та відповідальності виконавців за їхню реалізацію, необ'єктивне та незацікавлене формування висновків (рішень) щодо розслідування ДТП.

Окремої уваги серед чинників, які впливають на безпеку дорожнього руху, заслуговує стан автомобільних доріг. Загальна мережа автомобільних доріг загального користування України поділяється на дороги державного значення – 52,0 тис.км і дороги місцевого значення – 117,6 тис.км. У зв'язку з обмеженим фінансуванням біля 90 відсотків автомобільних доріг загального користування не ремонтували понад 30 років. Відтак автомобільні дороги загального користування (169,6 тис. км) не відповідають сучасним вимогам як

за міцністю (39,2%) так і за рівністю (51,1%). Окремо потребують особливої уваги штучні споруди та мостові переходи. З 16191 мосту тільки 7471 відповідають діючим нормам та стандартам, термінового ж ремонту потребують 1865 мостових переходів [1].

Погане фінансування ремонту та утримання доріг негативно вплинуло на їх транспортні та експлуатаційні умови. Технічний стан дорожньої мережі міст та інших населених пунктів, як правило, неналежні та незадовільні через значне пошкодження дороги, і більшість відомчих дороги і вулиці сільських населених пунктів знаходяться в стані повного знищення. У цих умовах, в першу чергу, необхідно зберегти існуючі автомобільні дороги як багатомільярдний національний скарб, створений за роки напруженої роботи попередніх поколінь.

Однією з основних причин високої аварійності та недостатнього рівня управління процесами безпеки є те, що не проводиться ніяких досліджень причин аварій, причинно-наслідкових зв'язків подій, які передували аварії. Поведінка учасників на різних етапах аварії не досліджується і не аналізується в практичній діяльності.

Дорожня система аналізу ДТП не є досконалою. Статистика нещасних випадків перевантажена абсолютними цифрами, які часто мають тенденцію до заниження. На цій підставі робляться помилкові висновки про стан справ в країні, хоча конкретні показники стану безпеки дорожнього руху мають негативну тенденцію. Для того, щоб отримати об'єктивну картину безпеки дорожнього руху в Україні, необхідно порівняти показники конкретних випадків з аналогічними показниками інших країн.

Наслідком поганого управління дорожнім рухом є також використання недосконалих технічних засобів - дорожніх знаків, що попереджають, їх освітлення, розмітки, світлофорів, огорож, світлової сигналізації, а також недостатній контроль руху. Про ремонти на дорогах, зупинки або перешкоди на дорозі дорожні знаки попереджають ще й текстовою інформацією.

Потребує удосконалення система участі співробітників МВС в регулюванні дорожнього руху. Всі видимі зусилля дорожніх інспекторів на вулицях і дорогах спрямовані на супровід індивідуальних транспортних засобів та обмеження трафіку. У той же час, очікування інспектора у випадку аварії, щоб скласти протокол, може зайняти кілька годин. Поліція не забезпечує контроль руху на дорогах і вулицях, де проводяться ремонтні роботи, постійно виникають пробки. Варто звернути увагу на схеми організації дорожнього руху, які потребують вивчення і поліпшення з міркувань безпеки.

Основна мета державної політики в сфері безпеки на автомобільному транспорті полягає в тому, щоб скоротити число людей, загиблих в дорожньо-транспортних пригодах у найближчі роки. Для досягнення цієї мети перш за все необхідно: поліпшити правила і процедури проведення збору інформації та аналізу дорожньо-транспортних пригод, їх статистичні дослідження, обробку, зберігання і використання цієї інформації; визначити і класифікувати умови і причини, які призводять до аварій, розробити єдину методику експертно-

Збірник тез

аналітичного аналізу аварій; за результатами систематичних досліджень, розробити класифікацію чинників, які сприяють порушення, визначити основні напрямки дій, які заважають аваріям; визначити проблему і підготувати національну стратегію безпеки дорожнього руху.

Література:

1. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. Технічний стан автомобільних доріг загального використання. URL: <https://mtu.gov.ua/content/tehnichniy-stan-avtomobilnih-dorig-avtomobilnih-dorig-zagalno-vikoristannya.html> (дата звернення: 21.02.2021).

Ткаченко М.Р.,
здобувач вищої освіти бакалавр
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

**ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

За всі роки створення місцевого самоврядування в Україні вчені та практики називали це двома основними проблемами: незрозуміле формування влади та відсутність достатніх коштів [1].

Важливою рушійною силою демократизації суспільства є закріплення статусу місцевого самоврядування в Конституції, тобто стаття 7 Конституції передбачає, що Україна повинна визнавати та гарантувати місцеве самоврядування. На основі конституційних норм було прийнято "ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], а також затверджено "Європейську хартію" [2]. Це законодавче поле значно наближається до європейських стандартів. З одного боку, за умов, що закон надає багато прав і свобод, місцеве самоврядування забезпечує міцну правову основу для розвитку та повноцінного функціонування самоврядування. Однак насправді існує багато конфліктів, які в свою чергу є джерелом суперечностей між суб'єктами зв'язків з громадськістю. Звичайних членів місцевої громади це не цікавить, оскільки багато питань місцевого рівня не вирішено, а лише передано від однієї компетенції до іншої. Оскільки цей тип проблем не локалізований, проблема має "пандемічний" характер хвороби в регіонах нашої держави.[6]

З початком самоврядування в Україні воно було недосконалим, але сьогодні, коли Україна розпочала фундаментальну зміну соціального устрою, її проблеми значно погіршились. Для того, щоб зрозуміти місцеве самоврядування, його слід розглядати разом з іншими регуляторними соціальними елементами (наприклад, державним управлінням). Самоврядування та управління ведуть боротьбу один проти одного. Іншими словами, там, де

існують місцеве самоврядування та місцева державна влада, є протиріччя в нормативних актах [3].

Почнемо з конституційного законодавства. Якщо порівняти ЗУ «Про місцеві [державні](#) адміністрації» та «Про місцеве самоврядування України» [4], навіть не підготовлені люди помітять спільні об'єкти регулювання державного управління та місцевого самоврядування. Питання, які зазвичай вирішуються лише органами місцевого самоврядування, залишаються за державною адміністрацією.

Подібна ситуація мала місце і при розподілі природних ресурсів. Ефективне використання природних ресурсів входить до компетенції виконавчих органів сільських, селищних та міських рад. Формулювання прав на землю та використання землі, природних ресурсів та охорони навколишнього середовища місцевого самоврядування дещо відрізняються. Іншими словами, змагання за компетентність - це велика ніша для спекуляцій. Це важливе питання.

Іншою проблематичною частиною місцевого самоврядування є економічна ситуація, яка базується на тому ж законодавстві, а саме джерело фінансування, вартість та ступінь масштабу. Бюджетний кодекс України та ключовий закон про місцеве самоврядування свідчать про те, що основними доходами місцевих бюджетів є податки, трансфертні платежі та доходи, що перебувають у власній власності. Часто багато факторів не можуть задовольнити загальні потреби місцевого бюджету.

Після розкриття економічних питань самоврядування виникає ще одне важливе питання організаційно-правового характеру відносин з державою - це питання взаємного делегування повноважень. Делегування повноважень – це тимчасова передача повноважень чи функцій зі збереженням права у делегуючого суб'єкта на повернення до власного виконання [5]. Однак суб'єкт господарювання має право контролювати стан виконання делегованих повноважень та функцій, а також наслідки виконання. Він також може забезпечити кошти на реалізацію предмету делегування або передати необхідні ресурси або засоби.

Отже, питання місцевого самоврядування, які необхідно терміново вирішити, включають:

- Визначити територіальну основу, на якій місцеве самоврядування може повноцінно здійснювати свою діяльність. Ці місця можуть забезпечити належну якість та доступність державних послуг, що надаються органами самоврядування відповідно до закону. Звичайно, необхідна для цього потрібна ресурсна база;
- Забезпечити гідні матеріальні, організаційні та фінансові умови для здійснення місцевого самоврядування своєї влади та децентралізованої влади;
- Чітко визначити повноваження органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на всіх рівнях;
- Встановити механізм державного контролю в діяльності органів місцевого самоврядування з метою дотримання Конституції та законів України.

Література:

1. Ярошенко І. В. Проблемні питання реалізації реформи децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Ярошенко, І. Б. Семигуліна. – Режим доступу: http://www.problecon.com/pdf/2015/4_0/177_187.pdf
2. Серьогін С. М. Теоретичні основи і основні напрямки реформування місцевого самоврядування і децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] / С. М. Серьогін, Н. Т. Гончарук. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2015_2/29.pdf
3. Гордєєв О. К. Забезпечення сталого місцевого розвитку: підходи, принципи, складові [Електронний ресурс] / О. К. Гордєєв // Державне будівництво. – 2012. – № 2. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/index.html>.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 07.05.2017 № 24 / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua
5. Лис Б. А. Місцеве самоврядування: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2009/Economics/42124.doc.htm
6. Олексенко Р. І. Каталізатори посилення ролі громад у соціально-економічному розвитку локальних територій / Р. Олексенко, Г. Ортіна // Становлення механізму публічного управління розвитком територій як пріоритет державної політики децентралізації. – 2019. - С. 223-224.

Шевченко С.О.,

завідувач кафедри управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України

Трещов М.М.,

професор кафедри управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро

**БЮДЖЕТНА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

На сьогодні бюджетна та податкова політика України характеризується як позитивними нововведеннями, так і протидією негативних аспектів, що значно знижує їх ефективність або ж взагалі зводить нанівець.

Базовою проблемою є вибіркове впровадження часто недопрацьованих заходів щодо удосконалення податкової та бюджетної системи держави із ігноруванням процесу адаптації середовища їх безпосередньої дії.

Прийняття та подальше удосконалення положень Податкового та Бюджетного кодексів України, зокрема в умовах децентралізації влади стало потужним кроком до розвитку відповідних політик, створило умови для прозорості формування бюджету, прогнозованості обсягів бюджетних надходжень, зменшення корупційних і бюджетно-фіскальних ризиків. Проте залишаються положення та окремі податки, які створюють підвалини для організації схем ухилення від сплати податків та призводить до значних втрат бюджету, а саме: велика кількість необґрунтованих податкових пільг; система адміністрування податку на додану вартість та механізми його повернення; недосконалість оподаткування малого бізнесу та його «споживацький» характер; фактична відсутність відповідальності працівників за нелегальну трудову зайнятість та заробітну плату «в конвертах»; невикористання резервних можливостей окремих податків насамперед податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Не заперечуючи активний поступ фінансової децентралізації в Україні зауважимо, що система міжбюджетних трансфертів все ще позбавляє стимулів органів місцевого самоврядування до нарощування власної фінансової бази. Адже розуміння того, що брак коштів буде компенсовано за рахунок міжбюджетних трансфертів, а надлишок – вилучено, здебільшого формує позицію реципієнта, а не позицію самозабезпечення та фінансової незалежності. Як наслідок, органи місцевого самоврядування не мають можливості в повному обсязі виконати власні та делеговані повноваження, на належному рівні надавати публічні послуги населенню.

Відповідно, з огляду на вищезазначені проблемні аспекти, бюджетна та податкова політика України потребує впровадження заходів щодо їх розвитку, зокрема в таких напрямках:

1. Посилення фінансової бази місцевих бюджетів, зокрема за рахунок передачі частини податків у розпорядження органів місцевого самоврядування: 100 % екологічного податку, оскільки проблема забруднення навколишнього природного середовища має локальний характер та повинна вирішуватися в осередках забруднення та рівні територіальних громад; 10 % податку на прибуток підприємств приватної власності, що створить додаткові стимули для формування сприятливого місцевого бізнес-середовища.

2. Удосконалення процесу адміністрування податку на додану вартість та механізмів його компенсування. Диференціювання ставки податку має здійснюватися в залежності від категорії продукту (товару) від 5 % для продуктів першої необхідності до 30 % – на так звані предмети розкоші.

3. Стимулювання розвитку і соціалізація малого бізнесу. Важлива якісна зміна спрямованості цілей малого підприємництва не лише на отримання прибутку для власного споживання, а й на задоволення потреб населення, дотримання високих стандартів інноваційної, операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом. Досягнення цього можливе з використанням таких інструментів податкової політики, як надання пільг в період становлення підприємства. Основними вимогами до

Збірник тез

такого пільгового оподаткування є: надання одноразової пільги на етапі створення або інноваційного розвитку підприємства та на період не більше 2 – 3 років. При цьому, в подальшому фізична особа не матиме права на створення ще одного малого підприємства. Тобто політика держави в сфері малого бізнесу повинна бути спрямована виключно на його укрупнення на вертикальний якісний розвиток, а не кількісний – горизонтальний, що буде стимулювати, перш-за-все, розвиток інноваційно-орієнтованих виробництв, який підвищить конкурентоспроможність України на міжнародних ринках. Обов'язковою умовою є жорсткий контроль за цільовим використанням вивільнених коштів шляхом раптових ревізій, аудиту, інспектування і відповідно повної ліквідації та заборони створення нового підприємства у разі виявлення порушень.

4. Формування податкової культури та соціальної відповідальності у громадян. Доцільним є введення жорсткої системи штрафів за нелегальне працевлаштування, як для роботодавців, так і працівників. Проведення масової роз'яснювальної роботи серед населення щодо необхідності та соціальної важливості повноцінної сплати податків та зборів до бюджету. Кожен повинен розуміти, що сплачені до бюджету кошти він отримає назад у вигляді соціальних послуг (медичне обслуговування, дошкільна, загальна та вища освіта тощо) і якість цих послуг залежить від рівня сплати податків.

5. Скорочення кількості податкових пільг та контроль за використанням вивільнених коштів. Пільги повинні надаватися підприємствам в галузях суспільного значення та виключно на впровадження в їх виробничій діяльності інноваційних технологій або ж на здійснення інвестицій в перспективних напрямках, які спрямовані на розбудову України. Необхідно розробити систему контролю за використанням вивільнених коштів або ж надавати пільгу за фактом інвестиції.

Шумська Г.М.,

к.е.н., доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця,
Харків

ВИЗНАЧЕННЯ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КРАЇНІ В УМОВАХ РЕФОРМ

Важливою передумовою стабільної роботи системи публічного управління та адміністрування, яка функціонує в непростому безперервно мінливому середовищі, в умовах реформ, є обґрунтування умов забезпечення результативного функціонування органів публічної влади в країні. Реформи суспільства та його окремих сфер, що активно запроваджуються в Україні,

Збірник тез

мають комплексний характер, тому їх ефективність залежатиме від дієвості здійснення інноваційних процесів у діяльності органів публічної влади. Саме тому без впровадження відповідних інновацій у системі органів публічної влади, які є особливо необхідними в умовах реформ, органи влади не зможуть забезпечити надання якісних публічних послуг населенню країни, а також досягти високого рівня суспільного розвитку та побудувати в Україні громадянське суспільство. Це допоможе побудувати Україну із сильним центральним урядом і самоврядними спроможними громадами. Усе вищезазначене обґрунтовує актуальність даного дослідження.

В умовах реформ, які запроваджуються в Україні, на передній план висувуються завдання підвищення дієвості публічного управління, яке може бути досягнуто на основі розроблення й упровадження органами влади інноваційних інструментів та технологій. Слід зауважити, що використання того чи іншого інноваційного інструменту, управлінської технології, підходу до управління, форми, методу роботи органів влади на практиці повинне базуватися не тільки на урахуванні накопиченого світового досвіду і наявних фінансових ресурсів, але й на урахуванні особливостей їх роботи, що забезпечить дієвість і результативність здійснення інноваційної діяльності органами влади. При цьому дієвість інноваційної діяльності органів влади полягає у створенні сприятливих умов, по-перше, для стійкого розвитку національної економіки, по-друге, для прискорення темпів суспільного розвитку відповідно до стратегічних цілей і завдань держави при мінімальних витратах на здійснення цієї діяльності шляхом удосконалення роботи органів влади (наприклад, використання того чи іншого інноваційного інструменту, технології, підходу до управління, форми, методу роботи органів влади).

У Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [1] визначено основні бар'єри для розвитку інновацій в Україні, серед яких: недосконалість інституцій, зокрема політичного, регуляторного та бізнес-середовища; слабо розвинута інфраструктура, у т. ч. інноваційна, оскільки залишаються на низькому рівні показники валового нагромадження капіталу у відсотках до валового внутрішнього продукту, показники екологічної стійкості, доступності та якісної роботи електронного Уряду. Як свідчать статистичні дані [2], в Україні значення показника валового нагромадження капіталу у відсотках до валового внутрішнього продукту за період з 2016 по 2019 рр., дійсно, скоротилося на 6,83 %: з 21,72% – у 2016 р. до 14,89 % – у 2019 р. У той час, за даними Звіту щодо розвитку електронного урядування у 2020 р., Україна посідала 69 місце у світовому рейтингу, тобто відносилася до країн з найвищим індексом електронної участі (у 2018 р. Україна посідала 82 місце) [3]. Отже, можна відзначити деякі покращення (зниження бар'єрів) для розвитку інновацій в Україні, однак для здійснення інноваційної діяльності органами влади, її якість та дієвість пов'язані з комплексом умов та потребують належного забезпечення: нормативно-правового, інституційного, кадрового, науково-методичного, інформаційно-комунікаційного, фінансового, мотиваційного.

Сьогодні українські реалії показують необхідність удосконалення окремих аспектів забезпечення дієвої інноваційної діяльності органів влади в країні, що дозволить підвищити результативність системи публічного управління та адміністрування в умовах реформ, серед яких доцільно виділити такі: забезпечення ефективної реалізації механізмів публічно-приватного партнерства, розвитку науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, закладів вищої освіти з реальним сектором економіки на основі гармонізації нормативно-правового забезпечення в країні; реалізація інноваційної кадрової політики органами влади, що спрямована на посилення професійної спрямованості (обов'язковості формування громадянських компетентностей) та активізацію праці потенційних впроваджувачів нововведень; створення офісів інноваційної діяльності всередині органів влади для посилення інституційного забезпечення інноваційної діяльності в органах влади; запровадження інноваційної культури в органах влади для досягнення відкритості і готовності кадрів до нововведень; використання механізму електронного урядування в органах влади та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій під час здійснення їх інноваційної діяльності; запровадження методології управління проектами для підвищення фінансової спроможності органів влади.

Таким чином, у дослідженні розкрито значення підвищення дієвості здійснення інноваційної діяльності в органах влади для забезпечення ефективності системи публічного управління та адміністрування в Україні. Автором обґрунтовано і запропоновано удосконалення окремих науково-теоретичних аспектів забезпечення дієвої інноваційної діяльності органів влади в країні. Усе це дозволить підвищити результативність системи публічного управління та адміністрування в умовах реформ і, як наслідок, дасть змогу досягти високого рівня суспільного розвитку в Україні та побудувати громадянське суспільство.

Література:

1. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Звіт щодо розвитку електронного урядування у 2020 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020>

СЕКЦІЯ
«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК
ДЕРЖАВИ»

Азаренков Г.Ф.

професор, кандидат економічних наук, професор
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м.Харків

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ
СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ

Динамічний розвиток соціально-економічних відносин обумовлює необхідність трансформації всіх складових процесу. Забезпечення можливості достойного функціонування та розвитку в сучасних динамічних умовах реалізується шляхом впровадження інновацій. На думку автора, серед напрямків успішного розвитку підприємства є не тільки впровадження продуктових, технічних, технологічних інновацій, а й вдосконалення всього інструментарію системи управління розвитком підприємства шляхом інноваційних змін, в тому числі, при застосуванні методів, методик, алгоритмів, тощо. На сьогодні, активно зростає роль інформації в соціально-економічних взаємовідносинах.

Саме підсистема обліково-аналітичного забезпечення акумулює інформацію та поповнює інформаційну базу даними, сукупність яких дозволяє не тільки характеризувати рівень фінансового стану, результат фінансово-господарської діяльності, визначати рівень відповідності отриманих результатів до запланованих, а також надає можливість приймати відповідні управлінські рішення. Спираючись на результати дослідження [1], на сьогодні, функціонуюча на українських підприємствах обліково-аналітична система переважною більшістю оперує винятково даними, що описують лише матеріально-фінансове становище підприємства.

Перехід організаційно-методичного забезпечення на якісно новий рівень створює умови для ефективного впровадження трансформацій, укріплення конкурентних позицій підприємства та досягнення стратегічних цілей. Управління інноваційним розвитком підприємства неможливо без якісного інформаційного забезпечення, в тому числі забезпечення обліково-аналітичною інформацією. Система управління інноваційним розвитком підприємства потребує адекватного інформаційного забезпечення, а формування інформаційної бази лише в розрізі показників матеріально-фінансового характеру обмежує можливості управління інноваційним розвитком та не відповідає змісту поняття «інновація». Таким чином, актуальним постає проблема гармонійного розвитку обліково-аналітичної системи,

інструментарію, організації, з метою формування багатогранної, насиченої інформаційної бази для інноваційного розвитку підприємства. Вважаємо, що відповідність та високий якісний рівень кожної зі складових підсистем системи управління розвитком є одним з важливих факторів досягнення стратегічних цілей.

Забезпечення проведення якісного оцінювання результатів інноваційного розвитку вимагає розгалуженої інформаційної бази і відповідно обґрунтовує вагоме місце і значення успішно функціонуючої підсистеми інформаційного забезпечення розвитку підприємства. Дослідження, що були проведені [2] у суб'єктів господарювання виявили низький рівень структурованості інформаційної бази, її недостатній обсяг та необґрунтоване зволікання широким колом факторів, спостерігається формальний підхід до організації обліково-аналітичної системи, оперування значною мірою тільки даними фінансового обліку, і лише на деяких підприємствах проводяться визначення та розрахунки специфічних показників, які не відображаються в фінансовій чи статистичній звітності, а використовуються лише для цілей управлінського обліку. Багатоплановість, неоднорідність, а також специфічність значної кількості показників, які використовуються при оцінюванні результатів розвитку вимагають відповідного інформаційного забезпечення.

Трансформація обліково-аналітичної системи потребує змін в наступних аспектах. По-перше, значне розгалуження номенклатури показників в обліково-аналітичній системі. Сучасна система організації обліку має бути орієнтована на вирішення не тільки оперативних, тактичних завдань при прийнятті управлінських рішень, а й сприяння досягненню стратегічних цілей, в тому числі, інноваційному розвитку.

По-друге, розробка відповідної методичної документації щодо алгоритмів та методик розрахунку зазначених показників, розробка облікових реєстрів та групувальних таблиць, зведених таблиць за кожною сукупністю показників, що надасть змогу відслідковувати динаміку змін факторів та результативних показників в залежності від прийнятих рішень. Ще одним з напрямків розвитку розглянутої проблеми є вдосконалення показників всередині груп та відповідних факторів, їх адаптація і узгодження з особливостями галузі виробництва, конкретного підприємства, а також з цілями інноваційного розвитку.

По-третє, інтеграція в світовий економічний простір, обумовлює необхідність узгодження з МСФО, а також формування інформаційної бази, яка забезпечуватиме потреби щодо формування звітності в рамках ключових показників цілей сталого розвитку.

Таким чином, включення до об'єктів обліково-аналітичної системи показників та коефіцієнтів, які враховують показники фінансового та не фінансового характеру, мають стратегічну спрямованість і надають змогу комплексного оцінювання результатів розвитку за всіма складовими об'єкту розвитку, а також створює умови для спрямованого управління кожним з видів активів.

Збірник тез

Література:

1 Пилипенко А.А., Писарчук О.В. [Особливості формування обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційними витратами.](#) Управління розвитком. 2011, №5(102). С. 113 – 115.

2. Пилипенко А. А., Дзьобко І.П., Писарчук О.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : монографія. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. 344 с.

Вергелюк Ю.Ю.,

доцент кафедри фінансових ринків,

к.е.н., доцент,

Університет ДФС України,

м. Ірпінь

ІНДЕКСНА ОЦІНКА СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ

Валютний ринок справедливо вважається найбільш вразливим сегментом фінансового ринку, адже будь-які зовнішні потрясіння чи зміна умов призводять до пере направлення тенденцій на валютному ринку. Відсутність єдиної та чіткої методології оцінки стану валютного ринку призвела до численних напрацювань та підходів до оцінки його стану.

Грунтуючись на методологіях Банку міжнародних розрахунків, Європейського центрального банку та Міжнародного валютного фонду, Національний банк України використовує методики розрахунку індексів реального ефективного обмінного курсу (РЕОК) та номінального ефективного обмінного курсу (НЕОК) гривні. Також, важливе значення для відслідковування трендів валютного ринку та оцінки його стану слугують: індекс споживчих цін (СРІ) та індекс цін виробників (РРІ).

Фундаментальну вартість національної грошової одиниці, як базовий індикатор стану валютного ринку вимірюють за допомогою індексу споживчих цін (СРІ) та індексу цін виробників (РРІ). Розрахунок базується на даних про обмінні курси і інфляцію як в країні, валюта якої є об'єктом оцінки, так і в країнах з числа основних торгівельних партнерів. В економічному сенсі індекси показують наскільки сильно відхилена в ту чи іншу сторону ринкова вартість валюти від так званого рівноважного чи фундаментального рівня.

В Україні обидва індекси демонструють зростання. Виключенням є період середини 2020 року, коли індекси дещо знизились. Зростання цін є свідченням інфляції та зниження міцності національної грошової одиниці, що призводить до зростання курсу іноземної валюти. Зростання індексу РРІ – дуже негативний тренд, адже на думку сучасних аналітиків свідчить про найгірший тип інфляції – інфляції пропозиції, яка чинить глибокий вплив на економіку (в порівнянні із інфляцією попиту).

Збірник тез

Індекс реального ефективного обмінного курсу гривні є індикатором зміни цінової конкурентоспроможності вітчизняних товарів по відношенню до продукції, що виробляється в країнах-основних торговельних партнерах України. Для розрахунку ефективних обмінних курсів (номінального та реального) використовуються вагові коефіцієнти, які відображають середню за останні три роки питому вагу країн - основних торговельних партнерів України в її загальному зовнішньому товарообороті. Це дозволяє враховувати поточні зрушення у географічному спрямуванні товарних потоків України [1].

Зростання РЕОК вказує на те, що конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світових ринках знижується. Така ситуація можлива у випадку перевищення темпів зростання цін у країні над рівнем інфляції в країнах-партнерах, або у випадку ревальвації обмінного курсу національної валюти. У тому випадку, коли РЕОК знижується, то відбувається зростання конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках унаслідок порівняно менших темпів інфляції або девальвації національної валюти.

Огляд динаміки індексів реального та номінального ефективних курсів в Україні [2] демонструє незакономірне зростання, що свідчить про наростання інфляційних проявів на валютному ринку та є негативною тенденцією. Проте, такі коливання є відносно незначними і за умови пом'якшеної монетарної політики, яка знайде своє відображення у збільшенні ревальваційного тиску, а також без різкого зростання облікової ставки індекси залишаться відносно стабільними [3].

Отже, використання інтегральних (індексних) показників для оцінки сучасного стану та прогнозу трендів на валютному ринку посідає чільне місце. Статистичні обрахунки НБУ дозволяють оперативно реагувати на зміну індексів та здійснювати обрахунки і прогноз. Індексні оцінки валютного ринку – не лише важливе джерело інформації для економічної науки. Практичне значення мають індексні оцінки в контексті розробки та реалізації валютної політики, яка б враховувала різні аспекти валютних співвідношень, цінових умов зовнішньо торговельних відносин та цінової конкуренції із країнами-партнерами.

Література:

1. Основні положення методики розрахунку індексів реального ефективного обмінного курсу (РЕОК) та номінального ефективного обмінного курсу (НЕОК) гривні. НБУ. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=15141238>.
2. Дані статистики зовнішнього сектору НБУ. Статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#6>.
3. Фінансовий механізм структурної модернізації економіки України: [монографія / за ред. С. В. Онишко, В. П. Унінець-Ходаківської]. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. 606 с.

Вольська О.М.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

Сапельнікова Н.Л.

кандидат економічних наук, професор, професор кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ

Соціальні інновації – це нові соціальні практики, спрямовані на задоволення соціальних потреб кращими засобами, ніж існуючі у сферах освіти, охорони здоров'я, розвитку громади та інше. Це нові ідеї, метою яких є зміцнення громадянського суспільства.

Дослідники Стенфордській вищій школі бізнесу визначили, що соціальні інновації це нові рішення, які приймаються для вирішення соціальних потреб та проблем. Вони запропонували новий підхід, який полягає у доказі унікальності цих інновацій, які виникають як результат ефективної взаємодії публічної влади, бізнесу та громадських організацій. З урахуванням цього, соціальні інновації, за їх осмисленням – це ефективний засіб вирішення соціальних проблем суспільства [1].

Вичерпне визначення поняття «соціальна інновація» наводить Л. Бойко-Бончук: соціальна інновація – це:

1) формування нових ідей, стратегій, концептів, організацій, форм організацій;

2) процес змін (ухвалення нових рішень), тривала соціальна зміна нестандартних рішень соціальної проблеми, розвитку структур, принципів, практик;

3) зміни в поведінці, перевагах людей, у процесах впливу на зміни, у регулюванні, політиці, організаційних структурах і практиках [2].

На думку науковців [3], соціальні інновації в ході своєї інституціоналізації, як правило, проходять три стадії – селекцію, адаптацію й інтеграцію.

На першій стадії здійснюється переважно неформалізований добір серед власних соціальних нововведень і запозичених культурних зразків. Ті з них, що пройшли через «суспільний фільтр», пристосовуються на другій стадії до специфіки наявної соціальної структури, стаючи з часом її органічними компонентами. На третій стадії соціальні інновації перетворюються на традиційні для того чи іншого соціуму явища. У цьому контексті пріоритетом перспективної інвестиційної стратегії держави є проекти та програми, спрямовані на розвиток соціокультурної сфери, тобто охорони здоров'я, науки,

освіти, культури, соціального забезпечення.

Але з попереднього змісту не зовсім зрозумілим є сутність соціальної інновації як процесу чи продукту? Хоча і перший і другий для отримання статусу інноваційний повинен мати у своїй характеристиці дві складові: Перша - новизна: хоча інновації не обов'язково мають бути оригінальними, вони повинні бути новими для користувача, контексту чи програми. Друга – покращення, удосконалення, підвищення ефективності чи результативності.

У соціальній сфері інноваціями можуть вважатися шляхи вирішення проблем бідності, але не за рахунок підвищення обсягів видобутку природних ресурсів, наприклад, буріння нафти або рибальство, а за рахунок підвищення рівню людського капіталу.

Отже соціальні інновації можуть мати чотири визначення: нове рішення соціальної проблеми; інноваційний продукт, застосування якого може вплинути на вирішення соціальної проблеми; шлях розповсюдження соціальної інновації; унікальність соціальної інновації.

Яскравим прикладом соціальних інновацій є реалізація проектів у галузі освіти. Наприклад, проект «Rock Your Life! Mentoring» [4] (Німеччина) для людей з низьким рівнем освіти спрямований на розвиток їхніх знань і талантів таким чином, щоб вони могли знайти відповідну роботу. Проект співпрацює з декількома компаніями, які готові надати молодим людям можливість вийти на ринок праці. Ініціатива «Abuelas cuentacuentos» [5] (Аргентина) акцентує увагу на проблемі підвищення якості освіти, поліпшення навичок читання і розуміння у молодших школярів через активну участь літніх людей. Проект допомагає також встановлення діалогу між поколіннями та дає можливість літнім людям відчувати себе потрібними суспільству.

Процес управління соціальними інноваціями починається з прогнозування, до якого входять планово-розрахункове обґрунтування цілей та завдань сучасного соціального розвитку держави. У цьому випадку основною метою управління соціальними інноваціями, на наш погляд, слід розуміти бажаний стан системи соціального розвитку у найближчій перспективі, яка формується під впливом політичних, правових, організаційних, економічних та мотиваційних механізмів державного управління соціальним розвитком. Мета державної соціальної політики у цьому контексті полягає у встановленні певних орієнтирів розвитку суспільства в майбутньому.

У результаті якісне та кількісне досягнення цієї мети, з одного боку, залежить від результатів прогнозу й оцінок впливу механізмів державного управління на соціальний розвиток, а, з іншого боку, є реальною межею для впливу дієвих інноваційних заходів розвитку системи державного управління соціальною політикою. Формування конкретних цілей соціальної політики є вихідним пунктом усіх планових орієнтирів сучасних соціальних інновацій.

Література:

1. [James A. Phills Jr., Kriss Deiglmeier, & Dale T. Miller](#) Rediscovering Social Innovation Stanford Social Innovation Review V 6. N 4. 2008. URL:

[https://ssir.org/issue/fall_2008#\(дата звернення 16.10.2020\)](https://ssir.org/issue/fall_2008#(дата звернення 16.10.2020))

2. Бойко-Бончук Л.В. Поняття «соціальна інновація»: типи визначень, приклади застосування. Наука та інновації. 2009. Т. 5. № 3. С. 94-99.

3. Бестужев-Лада И.В. Прогнозное обоснование социальных нововведений М. : Наука, 1993. 233 с.

4. Über Uns. Rock Your Life! Mentoring. Available at: URL: <http://www.rockyourlife.de> (дата звернення 18.10.2020)

5. Abuelas cuentacuentos. Breve Historia. Available at: URL: <http://www.fundamgiardinelli.org/abuelascuentacuentos/> (дата звернення 18.10.2020)

Ганцяк М.О.,

аспірант другого року навчання,
Державний науково-дослідний інститут
інформатизації та моделювання економіки,
м. Київ

БОРГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВИ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Бюджетний кодекс України передбачає можливість боргового фінансування державного бюджету, що створює передумови для функціонування ринку державного боргу в Україні. Ринок державного боргу, в даному контексті, є особливим сегментом ринку цінних паперів, де формується попит, пропозиція та ціна на державні боргові інструменти. Якщо прийняття бюджету на черговий бюджетний рік передбачено із дефіцитом, це повинно означати, що наявні обґрунтовані джерела фінансування цього дефіциту. Саме це слугує передумовою випуску та обігу державних боргових інструментів, за допомогою яких відбувається фінансування дефіциту.

У більшості країн з ринковою економікою, велика роль у фінансуванні державних витрат, покриття дефіциту бюджету і розвитку економіки в цілому належить державним цінним паперам. При цьому, держава виступає великим позичальником на ринку цінних паперів. Попит на державні боргові інструменти з боку інвесторів обумовлюється перевагами таких інструментів, які здебільшого забезпечують: максимальне збереження основної суми позики, оскільки гарантом цього виступає держава; стабільність прибутку, хоча, зважаючи на те, що вона нижче за прибутковістю від менш надійних корпоративних облігацій; активну оборотність на вторинному ринку, тобто високий ступінь ліквідності.

Структура ринку цінних паперів України має ряд особливостей, серед яких визначальним є те, що його більша частина обслуговує рух державних цінних паперів [1]. Досліджуючи ринок державних цінних паперів Петренко О. І. підкреслює, що подібно до компаній уряд може залучати кошти

за рахунок продажу різних видів цінних паперів інвесторам. Але при цьому, автор досліджує не лише боргові цінні папери, а й приватизаційні. В Україні існують наступні види державних цінних паперів [2, с. 17,18]: 1) облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП); 2) облігації зовнішніх державних позик України (ОЗДП); 3) цільові облігації внутрішніх державних позик України (ЦОВДП); 4) казначейські зобов'язання України (КЗ); 5) приватизаційні папери.

Підкреслимо, що реалізація перших чотирьох видів державних цінних паперів призводить до зростання державного боргу та обертаються на ринку державного боргу.

Номінальна вартість ОВДП становить 1000 грн., також може бути визначена в іноземній валюті. Нинішня ситуація на ринку державного боргу в Україні має певні особливості та характеризується домінуванням НБУ і банків у структурі власників державних облігацій. Така ситуація свідчить про низьку суб'єкту диверсифікацію інвесторів на ринку державних боргових цінних паперів. До того ж частка фізичних і юридичних осіб – пряме відображення інвестиційної привабливості таких фінансових інструментів.

Найбільший номінальний середній рівень доходності 16% зафіксований для позик, розміщених станом на 01.04.2019 р.. Найменший рівень спостерігається для позик, розміщених у 2017 р., із номінальним рівнем доходності у 8,4% [3]. Чим вищий рівень доходності державних боргових інструментів – тим вищий рівень їх ризиковості, бо загальне співвідношення «ризик-дохідність» має місце і тут. Приводом, для зниження доходності, за нормальних умов, може бути покращення макроекономічної ситуації. В нашому випадку – такий інструмент як доходність, часто змінювався безпідставно.

Аналізуючи динаміку росту зобов'язань за облігаціями зовнішньодержавних позик, можна прослідкувати зростаючу тенденцію зобов'язань протягом даних чотирьох років, що доводить, те що країна знаходиться у економічній кризі, найбільший показник в 2019 році і становить 27,6 млрд. грн., в 2015 році найменший показник [3]. В умовах пандемії коронавірусу ситуація ще більше загострюється, та поглиблює кризові явища.

Таким чином, переважання державних боргових цінних інструментів на ринку цінних паперів України, свідчить про їх інвестиційну привабливість. Боргові інструменти держави утворюють специфічний сегмент ринку цінних паперів – ринок державного боргу. Негативним явищем є низька диверсифікованість ринку цінних паперів, а зростання частки ринку державного боргу може викликати негативні тенденції, зокрема так зване «витіснення» [4]. Тому, необхідно, проводити ряд заходів для підвищення рейтингу і покращення макроекономічних показників. Це виступить основою до наближення функціонування українського ринку державних цінних паперів до сучасних світових моделей.

Література:

1. Вергелюк Ю., Ганцяк М. Ключові тенденції ринку цінних паперів в Україні. *Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків* : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовтня 2019 р. / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський навч.-наук. ін-т. Черкаси, 2019. С.75-77. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4389/1/4222_IR.pdf (дата звернення 21.02.2021 р).
2. Петренко О. І. Ринок державних цінних паперів:закономірності, проблеми та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. №15. С.18-24.
3. Статистика державних облігацій, які знаходяться в обігу. *Міністерство фінансів України*: веб-сайт. URL: https://www.minfin.gov.ua/news/borg/ovdpshcho_perebuvauiut-v-obihu (дата звернення: 21.02.2021 р.).
4. Вергелюк Ю. Ю., Ганцяк М. О. Варіативність «ефекту витіснення» на ринку Державного боргу України. *Gesellschaftsrechtliche transformationen von wirtschaftlichen systemen in den zeiten der neo-industrialisierung : collective monograph ; herausgegeben vom Pasichnyk Yu. Nuremberg, Germany Verlag SWG imex GimbH, 2020. P. 46–54.*

Губарева І.О.

завідувач сектору, д.е.н., професор,
Науково-дослідний центр індустріальних
проблем розвитку НАН України,
м. Харків

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ПРОГРЕСИВНОСТІ СТРУКТУРИ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Деревообробна промисловість є важливою складовою економіки України.

Промисловість будь-якої країни світу складається з видів економічної діяльності, які відносяться до різних переділів за складністю технологій виробництва, величиною валової доданої вартості і ефективністю як для економіки держави в цілому, так і для суб'єктів господарювання.

Гуртуючись на виробничо-продуктовій схемі лісопромислового комплексу України згрупуємо ВЕД деревообробної промисловості за прогресивністю його переділів [1].

Лісозаготівля і виробництво лісових матеріалів відносяться до низького переділу (найменш ефективного). Основними видами кінцевої продукції цього переділу є: круглі лісоматеріали, паливна деревина і тріска паливна.

До середнього переділу відноситься виробництво обробної деревини та виробів з деревини і виробництво паливних пелет та брикетів.

Виробництво обробної деревини та виробів з деревини поділяється на підготовку і первинну обробку деревини та вторинну обробку деревини.

До підготовки і первинної обробки деревини відносяться наступні виробництва: шпону; тріски технологічної та пиломатеріалів (дошок, брусів, пиляних заготівок).

Вторинна обробка складається з виробництв: фанери клеєної, плит (ДСП, ДВП, МДФ, ОСБ та ін.), погонажу столярно-будівельного, клеєних брусів та брусків, клеєних дерев'яних конструкцій.

Високий переділ включає в себе вироби з деревини (меблі, столярно-будівельні вироби, дерев'яні дома, піддони та іншу тару).

Для оцінки прогресивності структури деревообробної промисловості пропонується наступний інтегральний показник:

$$I_{\text{ПС}_j} = \sum_{z=1}^4 \gamma_z dV_{zj}, \quad (1)$$

де $I_{\text{ПС}_j}$ – інтегральний показник оцінки прогресивності структури виробництва продукції деревообробної промисловості j -ої країни;

γ_z – коефіцієнт прогресивності z -го виду економічної діяльності деревообробної промисловості країни;

dV_{zj} – питома вага виробництва продукції z -им видом економічної діяльності в загальному обсязі виробництва продукції деревообробної промисловості j -ої країни;

4 – кількість видів економічної діяльності, які входять у склад деревообробної промисловості країни.

Коефіцієнти прогресивності видів економічної діяльності деревообробної промисловості країни встановлено виходячи з віднесення їх до того чи іншого переділу згідно з «золотим правилом» перетину: лісозаготівля – 0,1; підготовка і первинна обробка деревини – 0,2; вторинна обробка деревини – 0,35; вироби з деревини – 0,35.

Інтегральний показник оцінки прогресивності структури деревообробної промисловості країни сформовано за видами економічної діяльності: лісозаготівля; підготовка і первинна обробка деревини; вторинна обробка деревини; вироби з деревини, за кожним з яких встановлено коефіцієнт прогресивності.

Література:

1. Кизим М.О., Ярошенко І.В., Хаустова В.Є., Губарева І.О. Формування стратегічних пріоритетів розвитку ЛПК країни. Монографія. Х.: ФОП Лібуркіна Л.М., 2019. 512 с.

Гуторов О.І.,
завідувач кафедри менеджменту і адміністрування,
доктор економічних наук, професор
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

В умовах сучасного господарювання ефективно і конкурентоспроможне аграрне виробництво повинне базуватись на сучасних технологічних і технічних рішеннях, організаційних формах і економічних методах господарювання, тобто здійснюватись на інноваційній основі. Це зумовлено тим, що конкурентоспроможність аграрної продукції на ринку залежить від розвитку підприємництва, підґрунтям для якого є наявність достатніх інвестицій та впровадження наукових досягнень.

Інновації в сільському господарстві спрямовані на задоволення певної суспільної потреби, зокрема, продовольчих потреб населення через поліпшення землі як природного ресурсу, створення нових сортів рослин, порід тварин тощо. Вони є засобом, використання якого дає можливість одержати певний економічний ефект, пов'язаний з реалізацією цілей розвитку агропромислового виробництва, підвищенням ефективності його функціонування.

Узагальнюючою характеристикою здатністю сільськогосподарських підприємств до інноваційного розвитку є їх інноваційний потенціал. Зокрема, інноваційний потенціал розкривається як певна інформація про результати наукових винаходів, як сукупність ресурсів для здійснення інноваційної діяльності підприємства, як сукупність умов, необхідних для інноваційного процесу та як міра готовності до реалізації стратегічних змін [1, 2].

Як зазначає П.Т. Саблук «Вирішальну роль у подальшому ефективному інноваційному розвитку аграрної економіки має відіграти аграрна наука» [3, с. 238]. Тому без інноваційного потенціалу як сукупності наукових знань, інформації про результати науково-технічних робіт, винаходи, проектно-конструкторські розробки, зразки нової техніки і продукції, які генеруються науково-дослідними організаціями, підрозділами, їх науковцями, інноваційний процес неможливий.

Специфіку інновацій в аграрній сфері зумовлено, особливостями самого сільського господарства, де основним фактором виробництва виступає земля, в процесі виробництва існує чітка взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами), виробництво має сезонний характер та високий рівень ризику. З упровадженням новітніх у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей.

Тому саме інноваційна діяльність підприємства повинна стати платформою забезпечення економічного зростання та найважливішим чинником підвищення ефективності виробництва, забезпечуючи постійне оновлення і поліпшення технологій і випуск нової продукції реалізацію наукових досягнень та винаходів [4].

Збірник тез

Саме розроблені та випробувані інновації впроваджуються у виробництво за допомогою процесу інвестування. В Україні наразі не існує цілісного комплексного підходу до інвестиційно-інноваційного розвитку. Вони розглядаються як окремі механізми впливу на економіку і дублюють один одного, та дуже рідко використовуються в поєднанні. Причиною такого може являтися те, що інвестор не готовий суттєво ризикувати капіталом і намагається вкладати кошти в розвиток сільського господарства поступово. Проте, ці підходи не можуть розглядатися окремо, оскільки доповнюють один одного. Так як інновації не можуть існувати без інвестицій, а інвестиції можуть, але вкрай не ефективно. Тому тільки при комплексному підході можна підвищити ефективність виробництва і отримати більш значимі конкурентні переваги, а отже і економічні результати.

До основних причин виникнення проблеми низької інвестиційної активності, а отже і гальмування переходу до стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку, в Україні слід віднести наступні: несприятливий інвестиційний клімат; нерозвиненість інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури; відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інфраструктурному інвестуванні; неналежна система підготовки програм і проектів для державного інвестування. Для покращення інвестиційної діяльності необхідно вдосконалити систему надання інвестиційних ресурсів й механізмів державного захисту інтересів інвестора, спростити податкове навантаження за надання інвестицій.

Процес формування та реалізації стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств пов'язаний з побудовою моделі інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва й аналізом чинників, що на це впливають. В сучасній аграрній економіці, незважаючи на нинішній стан, має забезпечуватися поступальний інноваційний розвиток.

Характерною ознакою сучасної аграрної сфери є нестача інвестиційних ресурсів, необхідних для проведення структурної перебудови галузі, існують проблеми залучення зовнішніх джерел фінансування, особливо іноземних інвестицій. Відповідно сьогоднішній стан справ в аграрному комплексі вимагає системного підходу, основою якого повинно стати наукове обґрунтування та розробка концепції формування інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку галузі, яка б передбачала визначення пріоритетних напрямів інвестицій в розвиток аграрної сфери економіки та мала важливе національне значення. Розвиток сільськогосподарського виробництва на інвестиційно-інноваційній основі є одним з пріоритетних напрямів для української економіки, який сприятиме зміцненню продовольчої безпеки країни, збільшувати обсяг валютних надходжень, нарощуванню експортних можливостей та в цілому стабілізації української економіки.

Література:

1. Верба В.А., Новікова І.В. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Проблеми науки*. 2003. № 4. С. 22.
2. Закон України про наукову і науково-технічну діяльність: за станом на 13.12.1991 № 1977-ХІІ [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Режим доступу – www.rada.gov.ua.

3. Саблук П.Т. Аграрний сектор України: інституційні засади подальших трансформацій. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 2. С. 238–240.

4. Гудзь О.Є. Стратегічне управління ризикозахисністю інноваційною діяльністю підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 1. С. 3–8.

Дурман М.О.

доктор наук з державного управління, доцент, заслужений працівник освіти України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

Темніков О.О.

студент спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

РЕГУЛЯТОРНІ НОВАЦІЇ ПРИ УХВАЛЕННІ РІШЕНЬ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ СТАВОК МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

З моменту отримання політичної незалежності Україна почала формувати власну, національну, незалежну фінансову систему міжбюджетних відносин. Важливою складовою цього процесу було відродження місцевих фінансів як об'єктивної економічної реальності, властивої фінансовим системам усіх сучасних цивілізованих держав, що пов'язано з радикальною зміною концепції державної влади, відмовою від її радянської моделі та переходом до децентралізації системи міжбюджетних відносин [1].

У Бюджетному кодексі України (Розділ IV. «Міжбюджетні відносини») метою регулювання міжбюджетних відносин визначено забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та бюджетними ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень [2].

Основним джерелом наповнення місцевого бюджету є власні надходження місцевих бюджетів (місцеві податки і збори та закріплена за місцевими бюджетами частка загальнодержавних податків і зборів, а також міжбюджетні трансферти). Перелік місцевих податків та зборів визначається статтею 10 Податкового кодексу [3]. Стаття 10.2¹ визначає, що місцеві ради обов'язково встановлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі).

Таким чином, ми бачимо, що держава приділяє велику увагу наповненню місцевих бюджетів, а також вдосконалює процеси та процедури адміністрування місцевих податків і зборів, у тому числі й з врахуванням положень Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності» [4]. Сьогодні хотілося б зупинитися на останніх новаціях законодавства у сфері дерегуляції процедур адміністрування місцевих податків і зборів.

Збірник тез

У вже згаданому Законі [4] Розділ VI «Здійснення державної регуляторної політики органами та посадовими особами місцевого самоврядування» визначає, що рішення про встановлення місцевих податків та зборів мають ознаки регуляторних актів та потребують реалізації процедур, передбачених цим законом.

Законом України від 16 січня 2020 року № 466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [5] було внесено ряд змін до Податкового кодексу України, а саме (в дужках подано норми, що діяли раніше):

– рішення про місцеві податки і збори має бути прийняте до 15 липня (*раніше було до 1 липня*) року та офіційно оприлюднене до 25 липня (*раніше було до 15 липня*) року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та/або зборів або змін (плановий період);

– у рішенні про встановлення місцевих податків та/або зборів, а також податкових пільг з їх сплати може не визначатися термін його дії. У такому випадку рішення буде чинним до прийняття нового рішення (*раніше була обов'язковим щорічне затвердження ставок місцевих податків і зборів*);

– у разі прийняття органами місцевого самоврядування рішень, положеннями яких передбачається внесення змін до діючих рішень виключно в частині зміни року або його виключення у назві рішення (безстрокове рішення), такі рішення не будуть мати ознак регуляторного акта, а їх прийняття не потребуватиме застосування процедур, визначених Законом (*раніше всі зміни до рішень про встановлення місцевих податків і зборів вважалися регуляторними і потребували проходження всієї регуляторної процедури*);

– зміна ставок місцевих податків та/або зборів, податкових пільги зі сплати місцевих податків і зборів потребує прийняття органом місцевого самоврядування нового рішення або внесення змін до чинного рішення у порядку, визначеному законодавством (*норми не змінилися*).

Таким чином, запровадження оновлених норм спростить та полегшить процедури ухвалення рішень про місцеві податки і збори для органів місцевого самоврядування, зробить регуляторну політику органів місцевого самоврядування більш прогнозованою, а для бізнесу зменшить витрати на адміністрування сплати місцевих податків і зборів, що стає особливо актуальним в період карантинних обмежень та стагнації ринку, викликаного пандемією COVID-19.

Література:

1. Сітніченко, А. В. Шляхи вдосконалення структури місцевих бюджетів в Україні // Теорія та практика державного управління. Вип. 3. 2008. С. 170-176.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17/ed20150920>

Збірник тез

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17>

4. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 р. № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/466-20>

Клименко К.В.,

к.е.н, старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»,

Савостьяненко М.В.,

старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МВФ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Сьогодні соціально-економічний та політичний розвиток держави спрямований на активну співпрацю з міжнародними партнерами. Стратегічні та тактичні напрями розвитку України потребують удосконалення процесу формування й реалізації зовнішньої політики держави, адекватного аналізу міжнародних дипломатичних та економічних відносин з іншими країнами й окреслення пріоритетних векторів співробітництва з надійними партнерами – як державами, так і МФО. У реаліях сьогодення, особливо важливою залишається співпраця з МФО, зокрема МВФ, що дає змогу отримувати кредитні ресурси для реалізації структурних реформ та регулювання платіжного балансу, а також відкриває доступ до найкращої міжнародної практики і професійної експертизи проектів.

В умовах швидкого розгортання нової хвилі світової кризи реалізація діючих та розробка нових стратегічних напрямів співробітництва з МВФ має врахувати ключові аспекти реальної картини взаємного співробітництва, забезпечити режим максимального сприяння для реалізації взаємовигідних заходів за участі міжнародних партнерів, з безперечним урахуванням і дотриманням національних інтересів країни в сфері підтримки відповідного рівня фінансової та економічної безпеки держави.

Так, з грудня 2020 по лютий 2021 рр. фахівці Фонду провели два перегляди в рамках реалізації нової кредитної програми Stand by. Дискусії фокусувалися на посиленні управління НБУ; поліпшенні законодавчого та регулятивного підґрунтя банківського нагляду та фінансового оздоровлення; заходах, спрямованих на зменшення фіскального дефіциту у середньостроковій

перспективі; законодавчих ініціативах щодо відновлення та посилення антикорупційної інфраструктури та судочинства та заходів у секторі енергетики [1]. За результатами переглядів, досі не прийнято рішення про продовження фінансування наступних траншів за кредитною програмою.

На думку аналітиків інвестиційного банку JP Morgan, виплата чергових траншів за програмою співробітництва з МВФ в першому кварталі 2021 р. малоімовірна. Хоча за прогнозами аналітиків Bank of America підкреслюється, що Україна все ще може отримати транш від МВФ у 1 кв. 2021 р. попри запровадження державного регулювання цін на газ, проте консервативний сценарій передбачає отримання траншу у квітні-червні 2021 р. [1].

Так, МВФ оприлюднив графік погашення боргів Україною до 2036 р., згідно якого, цього року необхідно сплатити Фонду еквівалент 1,67 млрд. дол. США. Станом на сьогодні, до 2036 р. Україна має повернути 8,06 млрд. SDR (1 SDR дорівнює близько 1,45 дол. США) що еквівалентно 11,69 млрд. дол. США.

У 2021 р. Україна має сплатити 1,15 млрд. SDR, або 1,67 млрд. дол. США, а у 2022 р. передбачається сплата 1,7 млрд. SDR, тобто 2,5 млрд. дол. США. [2]. Перший транш за новою програмою Stand by на 2,1 млрд. дол. США Україна отримала в червні 2020 р. Були заплановані наступні два транші по 700 млн. дол. США, які згодом були вони перенесені на 2021 рік [3]. На думку постійно представника МВФ в Україні Йоста Люнгмана, Україна повинна продемонструвати більший прогрес в реформах, щоб досягти з МВФ угоди про новий транш в рамках програми допомоги в розмірі 5 млрд. дол. США (4,1 млрд. євро) [4].

На сьогоднішній день існує альтернативний варіант щодо подальшого співробітництва України з МВФ, запропонований Міністерством фінансів України, що позиціонується як успішне завершення існуючої програми МВФ та перехід на повністю ринкове фінансування бюджету на привабливих умовах –

Безкредитне співробітництво з МВФ. Так, в рамках підготовки Програми діяльності КМУ Міністерство фінансів розробило та представило в середині червня 2020 р. проект Стратегії відомства до 2023 р. під назвою «Самодостатність» (Graduate from IMF)». Проект Стратегії Міністерства фінансів на 2021-2023 рр. містить 5 основних напрямків: зважена фінансова та боргова політика, покращення іміджу України серед міжнародних інвесторів; податкові стимули для розвитку економіки, нова кадрова політика і діджиталізація в системі фіскальних органів; детінізація; підвищення ефективності бюджетних видатків [5].

За результатами проведеного дослідження можна дійти висновку, що було досягнуто відповідних позитивних результатів, однак залишається низка питань, які гальмують відносини з Фондом. Так, з одного боку співробітництво з МВФ є джерелом екстреного кредитування з метою регулювання платіжного балансу, підтримки золотовалютних резервів, фінансування державного бюджету і забезпечує можливість доступу до найкращої міжнародної практики, стандартів та професійної експертизи проектів зі сторони кредиторів, а з іншого, виконання чисельних політичних, економічних і соціальних вимог

міжнародного кредитора в парі зі збереженням і посиленням боргового тягара, недостатністю структурних реформ, мають неоднозначний вплив на соціально-економічну ситуацію в країні.

Література:

1. «Потрібен більший прогрес»: місія МВФ завершила роботу. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/02/13/671004/>
2. *Ukraine: Projected Payments to the IMF as of December*. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&date1key=2020-12-31&category=forth&year=2020&trxtype=repchg&overforth=f&schedule>
3. Інтерв'ю Міністра фінансів С. Марченка. URL: <https://mof.gov.ua>
4. МВФ требует от Киева большего прогресса в реформах для выделения нового транша. URL: <https://www.dw.com/ru/mvf-trebuets-ot-kieva-bolshego-progressa-v-reformah-dlja-vydeleniya-novogo-transha/a-56557224>
5. Стратегія Мінфіну «Самодостатність» (Graduate from IMF). Проект для обговорення. URL: <https://mof.gov.ua/>

Лещенко М.А.,

здобувач 4 курсу першого (І бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Вергелюк Ю.Ю.,

к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків

Університет державної фіскальної служби України

м. Ірпінь

ПОДАТКОВІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Місце та роль банківської системи в національній економіці можна розкрити за допомогою дослідження руху грошових потоків. Під час проведення нормальної грошово-кредитної та інвестиційної політик, грошові потоки можна спрямовувати на економічний розвиток країни. В зв'язку з економічними та політичними кризовими умовами, проблема дефіциту фінансових ресурсів – є досить актуальною та нагальною. Кризові явища в економіці змушують вести пошук нових джерел доходів банківської діяльності, тому більшість з них провадять активну інвестиційну політику.

Банківське інвестування в дослідженнях науковців та практиків частіше за все трактується як «довгострокове вкладення банківських ресурсів (грошових та інших резервів банку) у приватні й державні цінні папери, рухоме та нерухоме майно та інші об'єкти вкладення з метою отримання прибутку та поширення корпоративного впливу». Банківське інвестування має свої специфічні особливості: – основною метою здійснення інвестування банківськими установами є одержання прибутку, а не соціального чи економічного корисного ефекту; – банківська установа може здійснювати

Збірник тез

інвестиційну діяльність від свого імені як за рахунок власних ресурсів, так і за рахунок залучених та запозичених ресурсів і може приймати участь в інвестиційному процесі не лише як інвестор, а й обслуговувати рух коштів, що належать інвесторам-клієнтам. [1, с. 100].

Банківські установи виступають професійними учасниками ринку цінних паперів, проте вони мають певну особливість, адже вони можуть виступати безпосередньо як інвестори ринку – вкладати власні кошти в інвестиційну діяльність, посередники – продавати цінні папери, або ж вкладати депозитні кошти населення в інвестиційну діяльність, надавати кредити на реалізацію інвестицій, а також як емітенти – випускати в обіг власні цінні папери [2, с.1095].

Головним показником, що характеризує стан ведення інвестиційної політики банків є рівень здійснення капітальних інвестицій в Україні (Табл. 1).

Таблиця 1

Тенденція здійснення капітальних інвестицій в Україні за 2015-2019рр., млрд. грн.

Роки	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	273,1	359,2	412,8	578,7	623,9
У т. ч. банківськими установами	20,7	27,1	21,8	44,8	67,2

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Отже, аналіз таблиці 1 показав, що обсяг здійснення капітальних інвестицій в Україні протягом 2015-2019рр., має позитивну тенденцію, за 5 років збільшився на 350,8 млрд. грн., в тому числі банківськими установами на 46,5 млрд. грн., що можна назвати досить хорошим результатом. Адже зважаючи на рівень інфляції грошової одиниці України, протягом даного періоду, можна стверджувати, що інвестиційна діяльність банківських установ, є досить стабільною, та невеликою. Тому слід розглянути основні проблеми з якими стикаються банки та перспективи для подальшого вирішення даних проблем.

Проблематика оподаткування банківських установ є багатоаспектною та включає як правові, так і економічні важелі. В Україні практично відсутні механізми, які б чітко стимулювали спільну діяльність банків та держави у сфері інвестування, а також розподіл між державою та банківськими установами ризиків під час здійснення довгострокового інвестування. Податкове регулювання банківської діяльності може як позитивно, так і негативно позначатися на діяльності банківських установ, може сприяти як розвитку, так і скороченню певних операцій. Стримуючими чинниками у здійсненні інвестиційної діяльності є низькі розміри власного капіталу багатьох вітчизняних банківських установ та низька якість і незадовільна структура їх пасивів. З позиції стимулювання важливим напрямом допомоги банкам у вирішенні цих проблем є запровадження податкових пільг для банків під час спрямування грошових засобів на поповнення капіталу банку. Слід запровадити

Збірник тез

часткове (50%) оподаткування доходів, спрямованих на капіталізацію банківських установ, звільнити від оподаткування отримані дивіденди від володіння акціями банків, а також дивіденди, спрямовані на їх реінвестування. Активізація інвестиційної діяльності банків неможлива без перегляду податкової системи в її спрощенні і зниженні податкового тиску [1, с 101].

Отже, інвестиційна діяльність банківських установ – сукупність практичних заходів, щодо реалізації інвестиційної політики банків, що проводиться в трьох основних формах: емітувати цінні папери, інвестувати кошти в активи, та займатись посередницькою діяльністю. Визначено ряд ключових проблем, що мають негативний вплив на результати інвестиційної діяльності банків: малий розмір капіталізації вітчизняних банків, відсутність стратегії та тактики інвестиційної політики, значний податковий тиск з боку органів податкової служби, недосконалість нормативно-правового законодавства, що не захищає повністю права вкладників. Для того аби вирішити ряд даних проблем слід провести низку заходів з гармонізації податкового законодавства до міжнародних стандартів, вивчати та практикувати досвід зарубіжних країн.

Література:

1. Побоча К.П. Податкове стимулювання банківського інвестування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 36. С. 99-102.
2. Вергелюк Ю. Ю. Фінансова безпека кредитного ринку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 31-36.
3. Державна служба статистики. *Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2019 роки*. URL: https://ukrstat.org/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm (дата звернення 27.01.2021р.).

Лойшин А.А.,

Старший викладач кафедри економіки та фінансового забезпечення,
доктор філософії,

Волков Є.В.,

Начальник навчальної лабораторії кафедри економіки та фінансового
забезпечення

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського,
м. Київ, Україна

**ДО ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ
УКРАЇНИ ЯК ФАКТОРУ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ РЕСУРСНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ОБОРОНИ**

Вивчення проблематики сектору безпеки і оборони в умовах ведення збройної боротьби є одним із найголовніших завдань у сфері державного

управління. Ідентифікація слабких місць та прогалин у функціонуванні систем забезпечення потреб оборони дасть змогу визначити напрями вдосконалення існуючих механізмів, підвищити ефективність використання державних ресурсів, оптимізувати та адаптувати систему ресурсного забезпечення.

Набуття визначених у ході оборонного планування спроможностей військ (сил) безумовно залежить від ефективного, належного, своєчасного фінансового забезпечення. Так, відповідно до Указу Президента України “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України” видатки державного бюджету на сектор безпеки і оборони має становити не менше 5% від показника валового внутрішнього продукту країни (ВВП), зокрема видатки безпосередньо на оборону – не менше 3 відсотків валового внутрішнього продукту щороку, а на забезпечення розвитку оборонно-промислового комплексу - 0,5 відсотка валового внутрішнього продукту [1]. Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2021 рік” оборонні видатки складають 267,287 млрд грн, що становить 5,93% ВВП. Однак, безпосереднє фінансування Збройних Сил України визначено на рівні лише 116 305,8 млрд грн [1].

З огляду на викладену динаміку фінансування Міністерства оборони України у 2014-2021 роках (Рис. 1), спостерігається тенденція щодо збільшення обсягів фінансового забезпечення потреб Міністерства оборони України. Зазначене неодмінно пов'язано із збройним конфліктом на сході України. Це безумовно потребує залучення додаткових фінансових ресурсів та ідентифікації додаткових джерел фінансування для ефективного відбиття збройної агресії та підтримання у боездатному стані як вітчизняних збройних сил, так і сектору безпеки і оборони в цілому. Щорічні темпи зростання видатків на оборону перевищують темпи збільшення сукупних видатків державного бюджету України, а також ВВП. Сукупні видатки на Міністерство оборони України за період, що підлягав аналізу, зросли у 7,8 разів. У 2015 році спостерігається суттєве збільшення видатків на оборону, що пояснюється веденням активних бойових дій, проведенням організаційних заходів по удосконаленню структури складових сектору безпеки та оборони, збільшення їх чисельності. Так, у 2015 р. видатки на оборону зросли майже удвічі, порівняно з попереднім роком, при збільшенні сукупних видатків державного бюджету на 34,1%; у 2017 р. видатки на оборону зросли на 25,1%, а в 2018 р. – на 30,6% відповідно, у порівнянні із попередніми роками. Загалом у бюджеті на 2019 рік заплановано понад 103 013,2 млрд грн. для Міністерства оборони України, що є на 18% більше, ніж у 2018 році. Стрімке зростання видатків для забезпечення потреб оборони зумовлене не лише потребою забезпечення відбиття збройної агресії, а й розумінням керівництва держави про необхідність поступової реорганізації сектору безпеки і оборони у відповідності до найкращих світових практик.

Збірник тез

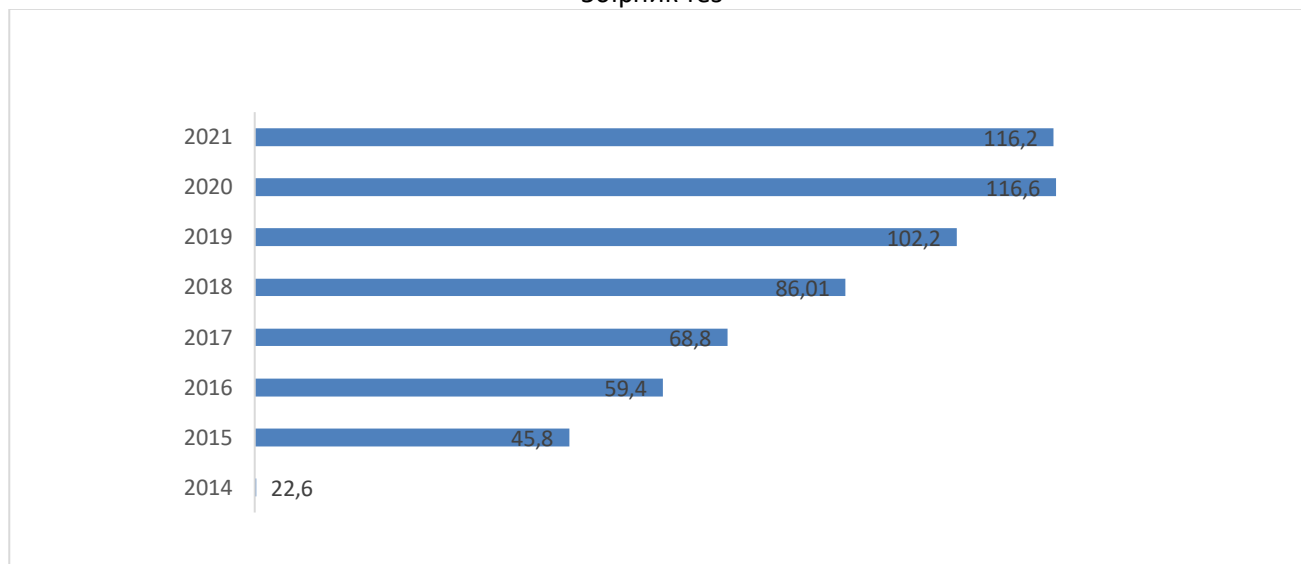

Рис.1. Динаміка планових видатків на потреби Міністерства оборони України у 2014-2021 роках (тис. грн).

У 2021 році розмір фінансового ресурсу передбаченого безпосередньо на оборону досягнув найвищого значення від показника ВВП за всю історію України - 2,6%.

Аналіз динаміки та структури видатків на Міністерство оборони України, а також дослідження практики їх здійснення дає змогу узагальнити основні проблеми, які мають місце у сфері фінансового забезпечення Міністерства оборони України: рівень наявного фінансового забезпечення потреб оборони не дає змоги належним чином зосередитись безпосередньо на розвитку, більша частина виділеного фінансового ресурсу спрямована на утримання особового складу; недосконалість законодавства у сфері державних закупівель за напрямом забезпечення обороноздатності; недосконалість бюджетного процесу, що проявляється, у тому числі з огляду на: неефективність затверджених планів асигнувань в які вносяться постійні зміни, мінливості орієнтовних показників видатків; високий рівень корупції в Україні (за підсумками 2020 року Україна займає 117 місце зі 180 країн за індексом сприйняття корупції) [2]; недосконалість системи управління.

Для подолання зазначених негативних тенденцій та проблем у сфері фінансування Міністерства Оборони України в Україні необхідно забезпечити комплексне дослідження проблематики у предметній сфері, провести аналіз передового досвіду провідних країн світу щодо вирішення складних проблем у сфері підвищення обороноздатності, проаналізувати фактори негативного впливу на функціонування системи ресурсного забезпечення потреб Міністерства оборони України та виробити науково обґрунтовані рішення щодо протидії їх впливу.

Література:

1. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15 гр. 2020 р. № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>.

2. Індекс сприйняття корупції-2020. *Трансперенсі Інтернешнл Україна* : веб-сайт. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/> (дата звернення 12.03.2021).

Маруніч К. В., Петрик К. Б.
бакалаври кафедри менеджменту
науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри менеджменту **Виклюк М. І.**
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна

БАЗОВІ КОНЦЕПЦІЇ ТА МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Оскільки міжнародний менеджмент є системою управління міжнародним бізнесом, то він у різних стадіях свого розвитку налічує ті ж самі особливості, що і міжнародний бізнес. На сьогоднішній день, міжнародний менеджмент є самостійною галуззю знань, що вивчає сукупність управлінських відносин, що складаються у сфері міжнародного бізнесу у зв'язку з плануванням, організацією, координацією та контролем виконання конкретних міжнародних ділових операцій. Загальною метою міжнародного менеджменту є надання основоположного уявлення про формальні організації, що представляють крупний міжнародний бізнес, про їх внутрішню будову і функціональні взаємозв'язки та про ефективність управління ними.

Розрізняють чотири концепції міжнародного менеджменту: етноцентрична, поліцентрична, регіоцентрична та геоцентрична концепція. Загальна характеристика концепцій представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Концепції міжнародного менеджменту

Вид	Характеристика
Етноцентрична концепція	Ця концепція передбачає використання єдиного стилю міжнародного менеджменту, який орієнтований на умови ведення бізнесу в країні розміщення головної компанії
Поліцентрична концепція	Ця концепція передбачає наявність різних стилів управління міжнародним бізнесом залежно від країни базування
Регіоцентрична концепція	Ця концепція оснований на баченні міжнародного ринку як єдиного та однорідного простору, в якому використовуються базові стилі менеджменту незалежно від пріоритетів ринку
Геоцентрична концепція	Ця концепція визначає управління міжнародним бізнесом як єдиним цілим, і це передбачає об'єднання головної компанії та її зарубіжних підрозділів, які мають бути пов'язані між собою як складові глобально орієнтованої мережі поділу праці; тому міжнародний менеджмент переслідує використання найефективнішої стратегії, яка дасть змогу отримати максимальну глобальну вигоду

Джерело: сформовано на основі [1, с.44].

Розвиток міжнародного бізнесу та його глобалізація спонукали до формування кількох моделей міжнародного менеджменту (табл. 2):

інтернаціональна (міжнародна) модель; мультинаціональна модель; глобальна модель; транснаціональна модель [4].

Таблиця 2

Моделі міжнародного менеджменту

Вид моделі	Особливості моделі
Інтернаціональна (міжнародна) модель	Особливості моделі: 1. Закордонні підрозділи функціонують на базових принципах управління головної компанії; 2. Головне організаційне завдання полягає в переміщенні знань і ноу-хау в усі структурні підрозділи незалежно від місця їхнього базування, що дозволить зблизити рівень розвитку вітчизняного і закордонного бізнесу (особливо у сфері технологій і маркетингу) на зовнішні ринки (ринки інших країн, місцезнаходження підрозділів міжнародної компанії), що є менш розвинутими в порівнянні з вітчизняним щодо технологій і маркетингу; 3. Здійснюється інтенсивний контроль і координація закордонних підрозділів материнської компанії.
Мультинаціональна модель	Для цієї моделі міжнародного менеджменту характерно те, що закордонні підрозділи мають відносну самостійність у прийнятті управлінських рішень. Головне організаційне завдання полягає: а) у зміцненні місця продукції на важливих ринках; б) у підвищенні ефективності автономно діючих закордонних підрозділів. Координація і контроль здійснюються в основному через особливі відносини топ менеджменту материнської компанії і менеджерів закордонних підрозділів.
Глобальна модель	Ця модель міжнародного менеджменту характеризується наступними особливостями: 1. Досягнення ефективності бізнесу базується на централізації капіталів, ресурсів і компетенції; 2. Здійснюється однобічний потік товарів, кадрів і ноу-хау: від материнської компанії до закордонних підрозділів; 3. Фіксується незначний рівень автономії закордонних підрозділів; Відзначається високий ступінь стандартизації виробництва, завдяки чому скорочуються його витрати, розширюються ринки збуту продукції корпорації
Транснаціональна модель	Ця модель міжнародного менеджменту характеризується: 1. Усуненням ієрархічних відносин між головною (материнською) компанією і її закордонними підрозділами; 2. Імплементацією внутрішньо-організаційної мережі; 3. Використанням національних особливостей закордонними підрозділами у процесі реалізації стратегії корпорації.

Джерело: сформовано на основі [3-4].

Отже, з вищесказаного можна зробити висновок про те, що міжнародний менеджмент – самостійна галузь знань, якій властиві сукупність методів та концепцій. Її завдання різноманітні: від вивчення та аналізу зовнішнього середовища міжнародного бізнесу, культурних особливостей країн, у якій компанія здійснюватиме свою діяльність, до пошуку ефективного використання

можливостей міжнародного бізнес-сервісу та розвиток мультинаціональної компанії.

Література:

1. Доронін А. В. Либа В. О Ревенко Д. С. Роль міжнародного менеджменту у формуванні сучасних підходів до міжнародного бізнесу. Випуск 11. 2017. С. 46. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/11_2017ua/11.pdf
2. Гіл, Чарлз В. Л. Міжнародний бізнес : конкуренція на глобальному ринку; пер. з англ. А. Олійник, Р. Ткачук. К. : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. 854 с.
3. Юхименко П.І., Хацька Л.П. та Півторак М.В. та ін. (2011). Міжнародний менеджмент. Київ: Центр учбової літератури. 488 с.
4. Концепції та моделі мм. URL: <https://studfile.net/preview/7276986/page:35/>

Паянок Т.М.,

завідувач кафедри управлінського обліку,
бізнес-аналітики та статистики, к.е.н., доцент

Мовчун С.В.,

провідний фахівець кафедри фінансових ринків
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь

ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Здійснено прогноз кількості учасників за укладеними пенсійними контрактами недержавних пенсійних фондів. Для регресійної моделі обрано Y – кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис осіб; X_1 – мінімальний прожитковий мінімум, грн; X_2 – середня зарплата, грн, X_3 – середньорічний курс долара (за 100 дол, в грн). Побудована в програмному продукті Statgraphics рідж регресія вказує на сильну мультиколінеарність у моделі варіаційно-інфляційний фактор більше за 10 (табл. 1).

Таблиця 1

Результати регресійної моделі при рідж параметру рівному нулю

Parameter	Коефіцієнти	Інфляційно-варіаційний фактор
Y-перетин	-358,431	
X_1	1,52025	92,5764
X_2	-0,22562	100,747
X_3	0,08927	4,324
Коефіцієнт детермінації 71,39		
Стандартна похибка 83,46		
Критерій Дарбіна-Уотсона 1,86		

Збірник тез

Джерело: власні розрахунки за даними [1, 2].

Для оцінки параметрів моделі обрано рідж параметр 0,015, по якому відсутня мультиколінеарність між змінними:

$$Y = -358,431 + 0,4408X_1 - 0,0502X_2 + 0,0661X_3. \quad (1)$$

Збільшення мінімального прожиткового мінімуму на 1 грн призведе до зростання кількості учасників за пенсійними контрактами на 441 особу, при сталості інших факторів, а зростання середнього рівня заробітної плати на 1 грн зменшить кількість учасників на 50 осіб відповідно. Впевненість населення в завтрашньому дні зменшують страхи залишитися без гідної пенсії з одного боку, з іншого існують інші джерела накопичення збереження. Зростання середнього курсу долара призведе до зростання кількості учасників за пенсійними контрактами на 66 осіб відповідно. Результати моделі вказують на відсутність автокореляції критерію Дарбіна-Уотсона майже 2, – модель якісна. Коефіцієнт кореляції вказує на сильний прямий зв'язок (0,769). Застосуємо аналіз часових рядів для визначення тенденції факторів на найближчі два роки (табл. 2) і спрогнозуємо кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами відповідно до змін (табл. 3).

Таблиця 2

Динаміка змінних першої моделі за 2010-2019 рр.

Показник	Функція	R ²
Середня зарплата	$Y = 683,67x + 853,22$	0,9174
Середньорічний курс долара (за 100 дол, в грн)	$Y = 273,62x + 203,19$	0,8542
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис осіб	$Y = 35,37x + 571,87$	0,7067

Джерело: власні розрахунки за даними [1, 2]

Протягом десяти років мінімальний прожитковий мінімум зростав щорічно на 103,82 грн, середня зарплата на 683,67 грн, курс долара на 290,57 грн за 100 дол., а кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами на 35,37 тис осіб. При цьому останній показник коливається в межах від 16,7952 до 53,9527 тис осіб, довірчі інтервали пораховані за рівнем надійності 95 %. Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами коливатиметься:

у 2020 році в межах 641,34 <960,99< 1280,63 тис осіб,

у 2021 році від 658,14 <996,36 <1334,58 тис осіб.

Здійсимо прогноз за допомогою регресійного рівняння, а саме підставимо прирости факторів і розрахуємо загальний приріст по кількості учасників за укладеними пенсійними контрактами (1). У 2021 році простежується зменшення кількості контрактів, за рахунок зростання середнього розміру зарплати, яке має зворотну тенденцію на показник.

Короткостроковий прогноз кількості учасників за укладеними пенсійними контрактами

Рік	Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис осіб	Мінімальний прожитковий мінімум, грн	Абсолютний приріст	Середня зарплата, грн	Абсолютний приріст	Середньорічний курс долара (за 100 дол, в грн)	Абсолютний приріст
2019	874,6	1921,0	–	8634,6	–	2584,6	–
2020	909,7*	2189,0	268,0	10340,4	1705,8	2696,0	111,4
2021	855,2*	2292,0	371,0	12337,0	3702,4	2805,0	220,4

*прогнозні значення.

Звертає на себе увагу, що здійснений прогноз за допомогою регресійної моделі потрапляє в довірчі інтервали розраховані за методикою аналізу часового ряду.

Отже, розвиток недержавних пенсійних фондів напряму залежить від економічних показників України. Негативний вплив має зменшення кількості людей працездатного віку. Відкриті кордони розширюють можливості трудового населення, а Україна не може в ринкових умовах запропонувати гідну зарплату у порівнянні із Європейськими країнами. Також приваблює молодь України і перспективи навчання за кордоном із подальшим працевлаштуванням, адже не потрібні ніякі ЗНО і всі бажаючі можуть навчатися. Це, в свою чергу, руйнує вищу освіту України. Позитивно впливає на розвиток недержавних пенсійних фондів мінімальний прожитковий мінімум і середньорічний курс долара.

Література:

1. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_I_kv%202020.pdf.
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart>.

Писарчук О.В.,

доцент, кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м.Харків

НАПРЯМКИ ЗМІНИ ОБЛІКУ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогодні, відбуваються значні зміни в соціально-економічних відносинах. Світові тенденції розвитку глобальної економіки різною мірою

відбиваються на особливостях розвитку економік країн світу з різною мірою інтенсивності впровадження змін. Розвиток нового типу економіки, якому притаманні такі риси, як стрімкий розвиток інформаційних систем, інформаційних технологій, масштабний перехід до використання цифрових технологій, діджиталізація елементів процесів в системі соціально-економічній відносин, активне використання хмарних технологій в поєднанні з інтенсивним розширенням територій з якісним інтернет-покриттям. Все це об'єктивно обумовлює перехід до нових форм взаємовідносин в процесі соціально-економічних відносин.

На сьогодні, в Україні активно впроваджуються процеси цифровізації різних сфер життя. Постійно розширюється пропозиції щодо електронної торгівлі, можливості надання окремих послуг в електронній формі, в дистанційному форматі, запровадження електронної форми взаємодії за різними напрямками діяльності як в роботі комерційних структур, державних установ, організацій, органів влади. З метою розвитку інформаційного суспільства, розвитку цифрової економіки, забезпечення гармонійної інтеграції в світовий економічний простір, забезпечення відповідності вимогам в Україні було створено Міністерство цифрової трансформації України [1]. Запровадження елементів електронної взаємодії між суб'єктами господарювання, а також в діяльності кожного окремого суб'єкту господарювання вимагає трансформації переважної більшості аспектів функціонування, в тому числі, облікових процесів.

Водночас, поряд з об'єктивними тенденціями розвитку цифрової економіки, факторами, що прискорили процеси цифровізації, стали обмежувальні заходи, внаслідок пандемії. Всесвітня пандемія COVID-19, призвела до необхідності стрімкого запровадження обмежувальних заходів, з метою недопущення розповсюдження захворювання. Переважна більшість заходів спрямована на обмеження контактів між людьми всередині підприємства та між суб'єктами економічних відносин. Відповідно відбувається трансформація форм взаємодії між зазначеними суб'єктами. Із запровадженням обмежувальних заходів в Україні активно стала використовуватись дистанційна форма роботи.

Внесення змін в нормативно-правове регулювання взаємовідносин між працівниками та роботодавцями в умовах застосування дистанційної форми роботи, відбулось із прийняттям Закону України [2], яким внесено зміни до Кодексу Законів про працю України [3]. Зазначеними змінами проведено чітке розмежування категорій дистанційна робота та надомна робота, визначено можливості застосування кожного з видів форм організації роботи, деякі аспекти відповідальності щодо забезпечення безпечних умов праці. Однак питання щодо обліку трудових відносин, якості та повноти контролю виконання відповідної роботи, обліку витрат, які несе працівник внаслідок зміни територіального виконання функцій, варіантів компенсації таких витрат працівникові, забезпечення працівників необхідними засобами, та облікове відображення передачі таких засобів працівнику, та багато іншого потребує

додаткового урегулювання та унормування. На рис 1 подана схема інформаційних потоків організації трудових відносин.

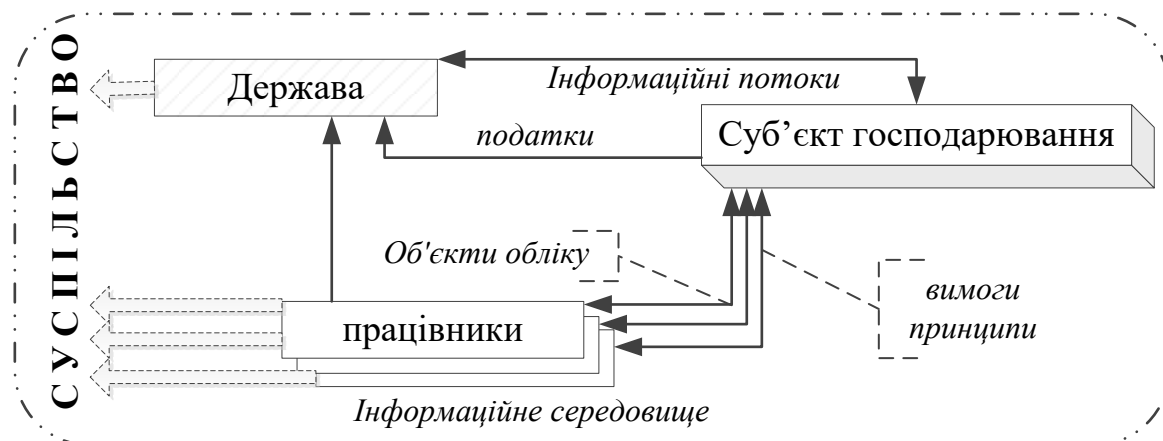

Рисунок 1 – Інформаційні потоки обліку трудових відносин

Вважаємо, що всі суб'єкти господарських відносин та суспільство в цілому є зацікавленими сторонами щодо проблеми коригування трудових відносин в сучасних умовах, та, відповідно коректного їх обліку. Автор виділяє наступні основні аспекти, які підлягають розробці та унормуванню з метою забезпечення дотримання інтересів всіх зацікавлених сторін. По-перше, це предмет трудових відносин, а саме проблеми табельного обліку роботи працівників з часовою формою оплати праці, із дотриманням вимог законодавства щодо режиму роботи і відпочинку. По-друге, питання щодо розробки інструментарію оцінювання розміру та здійснення компенсації витрат працівника на виконання функції із коректним віднесенням таких витрат на відповідні статті. По-третє, забезпечення технічними засобами працівників, амортизація цих засобів, із визначенням витрат для цілей податкового обліку. Кожен з зазначених аспектів потребує застосування інструментарію, який буде прийнятний для працівника та підприємства, водночас має бути визнаним державними органами. Дотримання соціальних гарантій працівникам, стабільна робота суб'єктів господарювання із забезпеченням можливості розвитку, своєчасні надходження податків в бюджет та гармонійна перехід всіх суб'єктів до цифрової економіки є невід'ємним фактором розвитку суспільства в цілому.

Література:

1 Питання Міністерство цифрової трансформації URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919> (дата звернення 19.02.2021)

2 Закон України Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу" від 04 лютого 2021 року № 1213-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text> (дата звернення 18.02.2021)

3 Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 18.02.2021)

Рудік Н. М.

доцент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон.

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КООПЕРАТИВУ

Значимість кооперативів у соціально-економічному розвитку та соціальній інтеграції було відзначено на міжнародному рівні, коли Генеральна Асамблея ООН оголосила 2012 р. Міжнародним роком кооперативів з головним меседжем - «Кооперативні підприємства будують кращий світ» де одна із трьох проголошених цілей - заохочення урядів до розробки політики, законів і положень, що сприяють формуванню та стабільному зростанню кооперативів.

Сільськогосподарська кооперація сприяє успішному розвитку інноваційної форми організації виробництва - малого та середнього підприємництва. Євроінтеграційний вектор розвитку економіки України потребує подальшого узгодження вітчизняного законодавства забезпечення розвитку сільськогосподарської кооперації в цьому контексті.

Найпотужнішим інструментом впливу держави на кооперативні відносини залишається законодавство. На законодавчому рівні закріплюються кооперативні відносини у сфері утворення, діяльності та припинення сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань, загальна модель державної підтримки та державного регулювання.

Натепер маємо адаптований до міжнародного законодавства Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-ІХ, що вступив в дію з 15 листопада 2020 р. Новим законом закріплена єдина організаційно-правова форма – сільськогосподарський кооператив, принципи утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів, які відповідають загальновизнаним принципам кооперації Міжнародного кооперативного альянсу.

Відповідно статті 4 п.1 діяльність сільськогосподарського кооперативу здійснюється на основі таких семи принципів: добровільність і відкритість членства у сільськогосподарському кооперативі, сільськогосподарському кооперативному об'єднанні; демократичність; обов'язковість участі члена сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського кооперативного об'єднання у його господарській та іншій діяльності; автономність і незалежність; сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації; співпраця між кооперативами; врахування інтересів територіальної громади [1].

Відповідно до статті 1 п.1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції і добровільно об'єдналися на основі членства та на засадах самоврядування для провадження спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб [1].

Для характеристики правового становища сільськогосподарського кооперативу суттєве значення має предмет його діяльності. Визначення господарської діяльності наведено у п. 1 ст. 3 Господарського кодексу України, де вона розуміється як діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [2].

У Законі України “Про сільськогосподарську кооперацію” 819-ІХ ст. 5 п.1 основними видами діяльності сільськогосподарського кооперативу є виробництво, переробка, заготівля, закупівля, зберігання, збут, продаж сільськогосподарської продукції, постачання засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів та інші види сервісного обслуговування членів кооперативу, зокрема надання технологічних, транспортних, меліоративних, ремонтних, будівельних послуг, послуг з ветеринарного обслуговування тварин і племінної роботи, з бухгалтерського обліку і аудиту, науково-консультаційного обслуговування.

За діючим натеper законом сільськогосподарський кооператив може здійснювати один або декілька видів діяльності. Діяльність сільськогосподарського кооперативу може бути як з метою одержання прибутку так і без такої мети. Відповідно передбачено дві моделі статуту: для сільськогосподарського кооперативу, якщо він діє з метою одержання прибутку, та модель статуту сільськогосподарського кооперативу, що діє без мети одержання прибутку.

Очікується що реалізація Закону України “Про сільськогосподарську кооперацію” № 819-ІХ сприятиме створенню функціонуючої моделі кооперації в Україні.

Форми об'єднання малих та середніх агровиробників різноманітні, але всі вони надають стійкості та конкурентних переваг їх учасникам. Об'єднання малих і середніх фермерських господарств в кооперативи є важливою умовою успішного функціонування фермерського господарства [3 с.19].

Сільськогосподарські кооперативи можна розглядати як основу для сталого розвитку громад та сільських територій. На теперішній час розвиток сільських територій залежить від ефективності започаткованої в 2014 році реформи місцевого самоврядування. Метою її, окрім формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади, є узгодження інтересів держави та територіальних громад, де сільськогосподарська кооперація має нереалізований потенціал [4 с.73].

Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” № 819-ІХ не є досконалим і потребує подальшого системного узгодження вітчизняного законодавства в контексті євроінтеграційного розвитку сільськогосподарської кооперації. Держава має стати партнером, позаяк без підтримки державою кооперативного руху неможливий його подальший розвиток, оскільки це потребує створення умов для успішної реалізації кооперативної ідеї, перш за все в аграрному секторі, розширення програми підтримки розвитку

Збірник тез

сільськогосподарської кооперації із додатковим залученням інших фінансових можливостей не державних фондів. [5, с.232].

Література:

1. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” № 819-IX від 21.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text> (дата звернення 25.01.2021).

2. Господарський кодекс України. Редакція від 27.02.2021 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 25.01.2021).

3. Аверчев О.В., Аверчева Н.О. Напрями підвищення ефективності використання земельних ресурсів у фермерських господарствах. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 15 – 22. URL:

4. Рудік Н.М., Волков М.Ю. Децентралізація в забезпеченні розвитку сільських територій та конкурентоспроможності регіонів. Збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ» з дистанційною участю. Том II, 11 листопада 2020 р. – Херсон: ХДАУ, 2020. С.70-75.

URL <http://www.ksau.kherson.ua/naukovods/konferenc.html>

5. Рудік Н.М. Концептуальні засади розвитку кооперації та її місце в економічному розвитку сільських громад. *Роль наук про Землю в народному господарстві: стан і перспективи (присвячена Всесвітньому Дню Землі)*. Збірник матеріалів II-ї Міжнар. Наук.-практ. конф., 20 березня 2021 р– Херсон: ХДАУ, 2020. – С. 227-234. URL. <http://www.ksau.kherson.ua/konferenc/4489-2020-01-31-1k.html>

Стоянова В. В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Науковий керівник: **Гордей О. Д.**,
д.е.н., професор кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університет ДФС України, Ірпінь

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Найбільш складним елементом ринкової економіки є ринок праці, в процесі функціонування якого переплітаються інтереси працівника та роботодавця щодо визначення ціни праці та умов функціонування, а також відображаються практично всі соціально-економічні процеси, що відбуваються в державі.

Питанням ринку праці завжди приділялось багато уваги. Широкий діапазон оцінювання стану ринку праці та його впливу на економіку досліджували Л.О. Аза, В.С. Васильченко, М.Л. Головка, О.Д. Гордей,

О.С. Кваша, Ю.М. Краснов, Е.М. Лібанова, Ю.М. Маршавін, М.М. Руженський, М.І. Синюченко, М.В. Шаленко та іншими.

Сучасну ситуацію, яка склалася в Україні на ринку праці більшість вчених та дослідників вважають неоднозначною, кризовою і такою, що продукує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розшарування населення і, відповідно, зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності.

Загрозлива ситуація на ринку праці ускладнюється ще й тим, що, незважаючи на щорічне підвищення розміру мінімальної заробітної плати, не спостерігається поживлення обороту на товарному ринку, що, у свою чергу, не дає можливості підприємцям створювати нові робочі місця.

Останнім часом особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення. Зважаючи на велику кількість проблем, пов'язаних із створенням продуктивного ринку робочої сили, запобіганням зростання масового безробіття та міграції, ринок праці України потребує постійного аналізу та моніторингу.

Ситуація, яка склалася на ринку праці та процеси, які відбуваються у сфері зайнятості населення, належать до соціально-економічних параметрів, що безпосередньо впливають на суспільний розвиток та конкурентоспроможність національної економіки. Ринок праці поєднує в собі елементи економічної системи, від якої визначальним чином залежить напрям та темпи макроекономічної динаміки, та опосередковує вплив макроекономічного розвитку на добробут населення [4] та стан соціальних процесів.

Одним із найважливіших показників, які характеризують стан ринку праці України є зайнятість населення. Дані про зайнятість населення України протягом 2010-2020 років наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Показники економічно активного населення України

Роки	Економічно активне населення				У тому числі, зайняте населення			
	У віці 15-70 років		Працездатного віку		У віці 15-70 років		Працездатного віку	
	тис осіб	у % до кількості населення	тис осіб	у % до кількості населення	тис осіб	у % до кількості населення	тис осіб	у % до кількості населення
2010	20894	63,6	19164	71,9	19180	58,4	17451	65,5
2011	20893	64,2	19781	72,6	19231	59,1	17520	66,3
2012	20851	64,5	19317	72,9	19261	59,6	17728	69,9
2013	20825	64,9	19400	72,9	19314	60,2	17889	67,3
2014	19921	62,4	19035	71,4	18073	56,6	17188	64,5
2015	18098	62,4	17396	71,5	16443	56,7	15442	64,7
2016	17955	62,2	17304	71,1	16727	56,3	15626	64,2
2017	17854	62,0	17193	71,5	16156	56,1	15496	64,5
2018	17940	62,6	17296	72,7	16361	57,1	15719	66,1
2019	18066	63,4	17382	74,0	16578	58,2	15895	67,6
2020	18154	63,6	17381	73,9	16632	58,2	15895	67,6

Джерело: складено автором на основі [1].

Наведені у табл. 1 дані свідчать, що для України характерною особливістю ринку праці протягом 2010-2020 років є значне падіння чисельності економічно активного населення у віці 15-70 років відповідно з 20894 тис осіб до 18154 тис осіб. Упродовж 2010-2020 років чисельність економічно активного населення у віці 15-70 років знизилася на 13,5%, особливо глибоке падіння рівня економічної активності спостерігалася у 2014 році порівняно з 2013 роком – з 64,9 % до 62,4 %. Розглядаючи зайняте населення серед населення працездатного віку, бачимо, що протягом досліджуваного періоду чисельність зайнятого населення працездатного віку скоротилася майже на 9%.

Найвищий показник зайнятості у 2013 році – 17889 тис осіб, а найнижчий стан показника спостерігався у 2015 році – 15442 тис осіб. починаючи з 2015 року відбувається різке скорочення чисельності зайнятого населення. починаючи з 2014 року ситуація на ринку праці вкрай загострилася через складну політичну та економічну ситуацію в Україні. У відсотковому відношенні на кінець 2016 року зайняте населення працездатного віку становить 64,2 %, що практично є найнижчим показником за останнє десятиліття. Отже, у цілому відбувається загальне скорочення чисельності зайнятого населення та зростає рівень безробіття в країні.

Слід відзначити, що в Україні достатня кількість робочої сили працездатного віку, які здатні приносити користь та сприяти економічному та соціальному розвитку країни, тож одним зі шляхів поліпшення ситуації є необхідність створення додаткових робочих місць та оздоровлення економічної системи України.

Негативні тенденції в динаміці економічно активного населення вказують на велику кількість диспропорцій, які виникли на ринку праці протягом останніх десятиліть. Одна з них – достатньо високий рівень безробіття, який для України є «хронічним захворюванням» [2]. Основною причиною високого рівня безробіття у країні є низький рівень оплати праці, який мало цікавить висококваліфікованих працівників. За сучасного рівня цін середньої заробітної плати не вистачає навіть на задоволення поточних потреб, не говорячи вже про якісь заощадження.

Саме наявність описаних вище проблем не дозволяє вирішити проблему неефективності ринку праці, адже протягом останніх років більшість молодих кваліфікованих спеціалістів емігрують за кордон у пошуках високооплачуваної роботи. Незважаючи на бажання українців працювати на батьківщині та отримувати високу реальну заробітну плату, вирішити проблему неефективності ринку праці неможливо за відсутності державної підтримки.

Таким чином, ще однією проблемою, яка характерна для ринку праці України є наявність вимушеної міграції працездатного населення, а разом із ними і їх сімей. Ще однією очевидною проблемою для ринку праці України є відтік молоді [3]. Так, варто відзначити стрімке збільшення міграції серед студентів. Навчальна міграція набула свого розвитку за рахунок можливості навчання з подальшим працевлаштуванням за кордоном. Подальше збереження

Збірник тез

такої «мігруючої» тенденції у майбутньому призведе до прискореного старіння економічно активного населення та необхідності підвищення пенсійного віку в Україні. Саме розвиток міграційного процесу у майбутньому обмежуватиме розвиток вітчизняної економіки.

Таким чином, зменшення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення, збільшення рівня безробіття, наявність диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією, високі темпи трудової міграції та зниження реальної заробітної плати – усе це змушує нас стверджувати про неефективність вітчизняного ринку праці.

Наявність таких проблем у майбутньому може призвести до загального дефіциту робочої сили. Окреслені проблеми вимагають негайного вирішення методом державного реформування. Пріоритетними напрямками реформування ринку праці є:

- удосконалення нормативно-правового регулювання ринку праці;
- вдосконалення системи оплати праці;
- збільшення попиту на робочу силу з боку державного сектору;
- створення сприятливого інвестиційного клімату задля збільшення кількості робочих місць;
- розробка активної державної соціальної політики, спрямованої на забезпечення працевлаштування молоді та випускників вищих навчальних закладів.

Наведений перелік не є вичерпним та з огляду на інтенсивне впровадження європейських стандартів повинен активно доповнюватися.

Література:

1. Державна служба статистики. Ринок праці: зайнятість. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/imf/meta/Zayn.html>.
2. Кваша О.С. Ринок праці в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи Розвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018/30-vipusk-22-kviten-2018-r>.
3. Гончаренко Н.Г. Аналіз ринку праці та проблеми зайнятості населення України. Економіка та управління національним господарством. 2018. №25. С.35-38. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/9.pdf.
4. Гордей О.Д. Фінансова оцінка суспільного добробуту. Фінанси України. № 7. 2001. – С. 41–48.

Царан О.С.,

студент 1 курсу магістратури

Бичкова Н.В.,

к.е.н., доцент кафедри світового господарства та міжнародних економічних

відносин

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Одеса

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ

Історія демонструє на прикладі великих та успішних країн, таких як Китай, Японія, Великобританія, США та Канада, а також на прикладі країн, що розвиваються, що значний розвиток FinTech стимулює інвестування у країну, що забезпечується кращий рівень життя населення, збільшується його економічна активність, полегшується ведення бізнесу через ширший доступ до коштів, це все потрібно Україні, а реально це в тому числі лише при належному розвитку FinTech, бо наразі це найбільш провідна та сучасна індустрія, яка задає орієнтир глобальній економіці, а зазвичай ще і розв'язує внутрішні проблеми країни.

В першу чергу банкам та FinTech-компаніям в Україні необхідно об'єднати свої сили, а не конкурувати за найбільшу долю фінансового ринку, бо існує загроза BigTech, конкурувати з якими ні ті ні інші не мають ресурсів. Банки та FinTech-стартапи мають багато точок дотику, які потрібно реалізовувати, наприклад, створення нових сервісів або продуктів, вдосконалення вже наявних. У випадку України ступінь участі банків у розвитку FinTech-стартапів є дуже низькою, поліпшивши ситуацію шляхом надання пільг з боку держави або інших способів підтримки, буде вирішено дві проблеми: катастрофічна нестача фінансування для FinTech-стартапів та стартапів в цілому і відсутність програми підтримки, та проблеми взаємодії банків та FinTech.

Незважаючи на те, що в Україні дуже великий ступінь розвитку інтернет-інфраструктури, і значна частина населення має доступ до нього, третя частина населення перебуває поза банківською системою. Розвиток FinTech в Україні має вирішити цю проблему, бо це має очевидні позитивні економічні наслідки у виді збільшення економічної активності населення, розвитку бізнесу, тощо. Більш того, певна частина населення проживає у селі, що робить фізичні банківські відділення для них важкодоступними, а мобільний банкінг вирішує цю проблему за секунди [1].

Із рішень для підприємств є можливість введення замість дорогих платіжних терміналів просто QR коду, як це зробили в Китаї, наприклад. Також не кожне підприємство може дозволити собі юристів, бухгалтерів, тощо, замість цього їм можна запропонувати додаток, який візьме на себе всі ці функції, а

також буде синхронізуватися із державними службами і автоматично надсилати звітність, роблячи всю процедуру швидшою та прозорішою.

Але перш за все треба починати реформувати фінансову систему країни, робити її більш сучасною, бо досягти рівень провідних FinTech країн реально лише при умовах її реформування, значну роль у цьому грає євроінтеграція. Особлива увага в процесі євроінтеграції України має бути приділена розвитку внутрішнього фінансового ринку, оскільки саме цей напрям фінансової політики зможе забезпечити виконання перерозподільної та стабілізуючої функції фінансів в країні.

Основними проблемами фінансової системи України є забезпечення динаміки зростання, конкурентоспроможності української економіки, затвердження оновленої моделі фінансового розвитку. Саме цей шлях дозволить Україні зберегти і максимально ефективно використовувати наявний науково-технічний потенціал для структурних перетворень і зайняти гідне місце в світовому просторі. Поглиблення курсу ринкових реформ на інноваційній основі та їх прискорення, радикалізація системних перетворень можуть забезпечити поступальний розвиток держави [2].

Для усунення дисбалансів, властивих фінансовій системі, необхідно вжити ряд заходів, у тому числі: коригування потреб національної економіки у фінансових ресурсах і можливостей фінансової системи щодо їх забезпечення; координація функціонування грошово-кредитної і банківської систем; реформування системи фінансових органів на місцевому рівні і вдосконалення діяльності органів та інститутів, що діють у фінансовому секторі; відродження фондового ринку, бо це є одним із ключових місць реалізації FinTech.

Історія демонструє на прикладі великих та успішних країн, таких як Китай, Японія, Великобританія, США та Канада, а також на прикладі країн, що розвиваються, що значний розвиток FinTech стимулює інвестування у країну, що забезпечується кращий рівень життя населення, збільшується його економічна активність, полегшується ведення бізнесу через легший доступ до коштів, це все потрібно Україні, а реально це лише при належному розвитку FinTech у тому числі, бо наразі це найбільш провідна та сучасна індустрія, яка задає орієнтир глобальній економіці, а часто ще і вирішує внутрішні проблеми країни.

Література:

1. ФІНТЕХ В УКРАЇНІ: тенденції, огляд ринку та каталог. [Електронний ресурс] // USAID. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://data.unit.city/FinTech/fgt34ko67mok/FinTech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
2. Burbyka M. M., Zaika N. Yu. International Experience and Areas of Improvement of Financial System of Ukraine in the Context of European Integration. [Електронний ресурс] //– 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/64109/1/Burbyka_Zaika_ievrointehratiia.pdf

Ясентюк А.С.,
здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: Вергелюк Ю.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ У АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день досить часто з метою підвищення активності іпотечного кредитування держава використовує податкові стимули. Вони являють собою непрямі методи державного управління, для яких характерна відмова держави від частини податкових надходжень в обмін на зростання обсягу залученої кредитної продукції та збільшення припливу коштів. У свою чергу, зростання обсягів такої продукції приводить до збільшення суми податкових надходжень у наступних періодах.

У ході розвитку іпотечного кредитування в Україні значна роль належить державі, яка за допомогою фінансових та податкових інструментів створювала сприятливі умови для функціонування даної сфери. В міру удосконалення системи кредитування під заставу нерухомості роль держави може зменшуватися, однак, як свідчить зарубіжна практика, це займає не один десяток років. Одним з таких є податкові стимули.

На думку О. В. Левіна, категорія податкові стимули може бути розглянута у вузькому сенсі виключно як заохочення, а за широкого – як синтетичний спосіб впливу, що поєднує у собі як засоби заохочення, так і засоби примусу [1].

На рис. 1. представлено розподіл укладених іпотечних кредитів за регіонами за підсумками 2020 року. Всього було видано 2227 договорів. Можемо побачити, що найбільше кредитів видано у Києві – 953 договори (26% від загальної кількості). Після Києва найбільше іпотечних договорів укладено у Харківській області – 390 договорів (11% від всіх), у Київській області – 369 договорів (10%), у Дніпропетровській – 263 договори та Львівській областях – 252 договори.

На нашу думку, така різниця в показниках зумовлено саме застосуванням одного із виду податкових стимулів, адже відповідно до Закону України "Про проведення експерименту у житловому будівництві на базі холдингової компанії "Київміськбуд", їй були надані податкові пільги, що й сприяло підвищенню кількості укладених договорів.

Збірник тез

Рис. 1. Розподіл кількості укладених іпотечних договорів станом на 01.10.2020 р.

Джерело: розроблено авторами на основі даних [3]

Для стимулювання діяльності велику користь дає диференційований підхід до надання цільових податкових знижок або певних пільг, орієнтованих на активізацію іпотечного кредитування, потрібно впроваджувати ефективну політику із застосуванням податкових стимулів, зокрема, шляхом [2]:

- поширення податкових пільг; зменшення сукупного оподаткованого доходу громадян України та інших фізичних осіб на суму їх витрат, пов'язаних із купівлею іпотечних цінних паперів;

- звільнення від оподаткування доходів, отриманих від іпотечних цінних паперів; виключення із сукупного оподаткованого доходу сум, що повертаються за іпотечними кредитами в обсягах до 20 тис. неоподатковуваних мінімумів на період погашення іпотечного кредиту;

- встановлення нульової ставки податку на додану вартість на будівельні роботи, пов'язані із будівництвом житла за іпотечними угодами; звільнення від податку на нерухомість заставленого в іпотеку житла;

- зменшення сукупного оподаткованого доходу на суму їх внесків у спеціальні накопичувальні фонд, звільнення цих сум від зборів на обов'язкове пенсійне та соціальне страхування, а також зменшення сукупного оподаткованого доходу громадян на суму коштів, внесених ними на житлово-інвестиційні вклади; віднесення до валових витрат юридичних осіб коштів, спрямованих у спеціальні накопичувальні житлові фонди, у розмірах до 10% загального обсягу їх валового доходу. [4].

Запровадження податкових стимулів, сприятиме зростанню попиту на іпотечні кредити, а отже і збільшиться видача іпотечних кредитів на реконструкцію і капітальний ремонт індивідуальних житлових будинків і приватизованих квартир, а також на придбання устаткування для будинків. Таким чином, іпотечне кредитування має стати невід'ємним елементом ринкової економіки, що формується в Україні, і сприяти економічному і соціальному розвитку нашої держави.

Література:

1. Шаптала Є. Ю. Стимули у податковому праві: поняття, ознаки та функції. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2017. № 2 (9).

Збірник тез

URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Shaptala9.pdf> (дата звернення 10.02.2021).

2. Механізми податкового стимулювання іпотеки. *Візліт* – веб-сайт - URL: https://vuzlit.ru/175734/mehanizmi_podatkovogo_stimulyuvannya_ipoteki (дата звернення 09.02.2021).

3. Національний банк України. *Офіційний сайт* – веб-сайт - URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-rozпочav-oprilyudnennya-rezultativ-opituvan-bankiv-pro-obsyagi-ipotechnogo-kredituvannya> (дата звернення 09.02.2021).

4. Вергелюк Ю. Ю. Теоретичні засади формування податкового потенціалу фінансового ринку. *Економіка та держава*. 2018. № 2. С. 62–65. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/123456789/5816> (дата звернення 09.02.2021).

СЕКЦІЯ

**«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ»**

Аксьонов В.В.,

директор,

Халявка В.В.,

Завідувач відділу АТДКДТЗ,

Мельниченко М.В.,

Головний судовий експерт відділу АТД КДТЗ сектору АТД

Черкаський НДЕКЦ МВС, м. Черкаси

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКСПЕРНОЇ СЛУЖБИ МВС

Експертна служба МВС України є найбільшою відомчою експертною установою в державі. У кожному обласному центрі є окремі регіональні підрозділи Експертної служби МВС України – Науково-дослідні експертно-криміналістичні центри. Однак так було не завжди... Виникнення та розвиток криміналістичних знань розпочинається з перших типів держави та права. Їх історія є об'ємною та цікавою. Одним із підрозділів Експертної служби МВС України є відділ автотехнічних досліджень та криміналістичного дослідження транспортних засобів та реєстраційних документів.

Із проголошенням у 1991 році незалежності України, розпочалось формування центральних органів влади, зокрема, і Міністерство внутрішніх справ. Разом з цим розробляються організаційно-правові засади діяльності експертно-криміналістичних підрозділів ОВС України, затверджуються Положення, встановлюються норми роботи, закріплюються основні форми експертів в оперативно-розшукових заходах. Крім того, на початку 1990-х років спостерігався високий рівень криміналізації суспільства, що вимагало від міліції активних дій. Це спричинило прийняття ряду важливих рішень Експертно-криміналістичної служби МВС України та наказів МВС України. Витребуваність слідчою практикою спеціальних досліджень спонукає до розвитку автотехнічних досліджень.

Проведення автотехнічних досліджень потребує використання комп'ютерних технологій. Для цього у 1992 році було розроблено комп'ютерну програму «НАСТ» («НА-езд – Столкновение»). Дана програма передбачає вирішення 27 питань при дослідженні такого виду ДТП, як наїзд на пішохода, а також аналогічну кількість питань при дослідженні зіткнень транспортних засобів.

В травні 1992 року на базі ЕКВ УВС було проведено семінар експертів автотехнічних лабораторій, що вказує на те, що автотехнічні дослідження виходять на новий якісний рівень свого розвитку. Через рік на базі ЕКВ УВС було проведено черговий навчально-методичний семінар експертів - автотехніків експертно-криміналістичної служби МВС України. На

Збірник тез

якому було розглянуто питання щодо подальшого розвитку автотехнічних досліджень на основі впровадження в експертну практику програмних продуктів, а також обговорено проект нової редакції Правил дорожнього руху України.

Розвитку автотехнічних досліджень також сприяла і активна міжнародна праця. Одночасно з цим проводиться значна робота з підготовки висококваліфікованих експертних кадрів.

У вересні 1994 року в ЕКК МВС України вперше було розглянуто питання щодо присвоєння кваліфікації судового експерта з правом проведення автотехнічних експертиз з дослідження обставин ДТП 9-ти експертам-автотехнікам. Таким чином, чисельність експертів-автотехніків починає збільшуватися. Цьому сприяла ще і реорганізація дорожньої міліції. Внаслідок зміни її функцій із штатів підрозділів дорожньої міліції виводяться експерти-автотехніки, які переводяться до експертно-криміналістичних підрозділів.

На даний час експерти-автотехніки займають важливу нішу у експертній діяльності, без них важко уявити хоча б один Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України.

Література:

1 Державні судово-експертні установи України та їх функції / Юридичні документи. 12 січня 2015. Режим доступу: <http://bookmeta.com/book/4-sudova-ekspertologiya-navchalnij-posibnik-shherbakovskij-mg/5-11-sudova-ekspertiza-yak-zasib-dokazuvannya-u-kriminalnomusudochinstvi.html>

Виноградова Г.І.

старший викладач кафедри загально-економічної підготовки
Херсонський державний аграрно – економічний університет
м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Формування соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні потребує нових методологічних підходів до проблеми більш повного використання людського фактора шляхом активізації діяльності працівників, створення дієвих мотивів і стимулів у механізмі господарювання. Недостатня мотивація в сучасних умовах часто стає обмежувальним фактором, що не дозволяє підприємствам реалізувати свої потенційні можливості, на практиці призводить до масового відчуження людей від результатів трудової діяльності, зниження суспільної активності виконавців, інертності більшості працівників.

Вагомий внесок в розробку теоретико-методологічних і прикладних аспектів проблеми мотивації трудової діяльності та соціального захисту трудівників зробили українські вчені Д.П.Богиня, С.О.Гудзинський,

В.С.Дієсперов, Й.С.Завадський, А.М.Кандиба, О.М.Онищенко, А.А.Чухно, К.І.Якуба та ін. Дослідження з проблеми регулювання соціально-трудових відносин, зокрема, мотивації трудової діяльності викладено в працях таких зарубіжних вчених, як М.Вебер, Д.Гілберт, Ф.Герцберг, А. Маслоу, Е.Мейо, та ін.

Мотивація – це один з найважливіших економічних процесів, інтерес до якого викликаний підвищенням ролі суб'єктивних факторів у суспільному агровиробництві України, ускладненням умов трудової діяльності, збагаченням і розвитком самої особистості в умовах трансформації й становлення соціально - орієнтованої економіки.

Одним із головних факторів досягнення високих показників продуктивності праці є трудова мотивація працівників підприємства. Особливого значення чинник мотивації праці набуває в сучасних умовах функціонування сільськогосподарських підприємств, які характеризуються низьким рівнем технічного забезпечення виробничих процесів, нестачею у підприємств необхідних обігових коштів та низькою зацікавленістю працівників у результатах своєї праці [1]. Ефективне управління виробничими процесами на підприємстві можливе лише за умови чіткого розуміння мотивів діяльності працівника. Знання причин, які спонукають працівника до праці, основних мотивів його поведінки дозволить створити ефективну систему форм і методів управління трудовими процесами.

У загальному визначенні трудову мотивацію можна сформулювати як процес заохочення кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації.

Поняття мотивація тісно пов'язане з такими поняттями: потреби, мотиви, інтереси, ціль [3]. У процесі мотивації у людей цілеспрямовано формується зацікавлене ставлення до праці і її результатів, оскільки мотивація посилює бажану поведінку людини, дає напрямок поведінки і ґрунтується на внутрішніх і зовнішніх факторах або на мотивах і стимулах. Потреби людини є внутрішнім, а ціль – зовнішнім аспектом мотивації. Мотивувати людину – означає зачепити його важливі інтереси, створити їй умови для самореалізації в процесі життєдіяльності за таких умов: людина повинна усвідомлювати, що таке успіх (реалізація цілі); мати можливості самореалізації в праці; має відчувати свою значимість [2].

На сучасному етапі трудовий потенціал аграрного сектору економіки використовується не на належному рівні. Причиною є недосконалість мотиваційного механізму, який має поєднувати у собі економічний, соціальний та соціально-психологічний підходи до вирішення цієї проблеми. Сьогодні виникла така ситуація, що вкрай необхідно задовольнити як економічні, так і соціальні та соціально-психологічні потреби селян. Низький рівень мотивації праці, матеріального та морального стимулювання створює таку ситуацію, коли працівники не зацікавлені в результатах роботи підприємств і, відповідно, у високих результатах індивідуальної продуктивності праці.

Низький рівень заробітної плати та ріст її заборгованості призводять до того, що інтереси селян відмежовуються від інтересів суспільного виробництва. Від того, як розуміє людина свою трудову діяльність і якими мотивами вона керується, залежить її ставлення до роботи.

У процесі мотивації потреби людини в більш широкому вигляді можуть розглядатися як сукупність трьох основних груп: матеріальних, трудових і статусних. Тому й мотивацію правомірно розподіляти на матеріальну, трудову і статусну. Під матеріальною мотивацією слід розуміти прагнення достатку, певного рівня добробуту, матеріального стандарту життя. Прагнення людини до поліпшення свого добробуту зумовлює необхідність збільшення трудового внеску, збільшення кількості, якості та результативності праці. Матеріальну мотивацію трудової діяльності слід розглядати як похідну від комплексної дії низки макро- та мікроекономічних чинників у тому числі: рівня заробітної плати; залежності рівня заробітної плати від якості результатів праці; диференціації заробітної плати на підприємстві та в суспільстві в цілому; структури особистого доходу.

Мотивація трудової діяльності не може бути дієвою без застосування сучасних форм і методів матеріального стимулювання персоналу. Продумані до дрібниць системи матеріальних стимулів ґрунтуються на всебічному моніторингу економічних інтересів працівників, урахуванні умов їхньої праці і життя, сімейного стану, трудових навичок і є механізмом поєднання матеріальної зацікавленості персоналу і продуктивності його праці. Зі спадом виробництва зменшується зацікавленість працівників не тільки у високопродуктивній праці, й у праці взагалі. Одним із чинників, який не дозволяє підвищити продуктивність праці, є низький рівень заробітної плати і відсутність її зв'язку з результативністю праці. Підвищення рівня продуктивності праці ряд економістів пов'язує із вивченням людини, її здібностей, потреб, а також з аналізом механізму формування й розвитку її трудової мотиваційної системи. На сучасному етапі система матеріального стимулювання не дозволяє працівникові забезпечити задоволення своїх потреб на мінімально необхідному рівні навіть при високоефективній індивідуальній праці. Недостатній розмір заробітної плати є небезпечним як у соціально-економічному, так і у соціально- психологічному плані.

Продуктивність праці великою мірою визначає прибутковість виробництва. Щоб сільське господарство як галузь матеріального виробництва країни виконувало свої функції щодо виробництва, необхідно підвищувати продуктивність живої праці. Але, нині на значній частині підприємств не створюються умови для підвищення оплати праці за рахунок більш ефективної і продуктивної діяльності. Безперечно, кожна людина має потребу в змістовній, цікавій, корисній роботі, пристойних умовах праці. Вона прагне до визначеності перспектив свого зростання. Кваліфікований працівник відчуває самоповагу, самоствердження, коли результати його роботи оцінюються високо як ним самим, так і суспільством. У цілому трудову мотивацію пов'язано, з

Збірник тез

одного боку зі змістовністю, корисністю самої праці, а з другого — із самовираженням, самореалізацією працівника.

Велика роль у практиці менеджменту персоналу належить і статусній мотивації, що є внутрішньою рушійною силою поведінки, пов'язаної з прагненням людини посісти вищу посаду, виконувати, відповідальнішу роботу, працювати в сфері діяльності (організації), яка вважається престижною, суспільне значущою. Статусна мотивація пов'язана з прагненням людини бути визнаним фахівцем своєї справи, користуватись авторитетом, використанням творчих можливостей, сприянням інноваціям, оновленням організації та заохоченням ініціативи працівників. Вона стосується всіх функцій і кожної особистості в організаціях усіх секторів економіки. [1].

Отже, для того щоб мотиваційний процес був керованим, необхідно створити певні передумови: мати повну достовірну інформацію про об'єкт управління; стан і динаміку мотиваційної спрямованості персоналу; стежити за соціально-економічними наслідками управлінських рішень і вміти їх прогнозувати. Ефективне управління виробничим процесами на підприємстві можливе за умови чіткого розуміння мотивів діяльності працівника. Можна стверджувати, що основним мотивуючим чинником для працівників є гідна заробітна плата, яка у сільському господарстві залишається низькою порівняно з іншими галузями економіки.

Література:

1. Дієсперов А.В. Продуктивності праці в сільському господарстві/ А.В. Дієсперов // Економіка АПК. – 2002, № 11. – С. 132..
2. Липчук В.В. Мотиваційні чинники працевлаштування молоді у сільськогосподарських підприємствах / В.В. Липчук, А.О. Линдюк// Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 131–136.
3. Петренко Н.О. Формування системи мотивації праці в аграрних підприємствах / Н.О. Петренко // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 129–134

Виноградова Т.І.

старший викладач кафедри загальноекономічної підготовки

Янченко М.А.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Херсонський державний аграрно – економічний університет
м. Херсон

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА У КОНФЛІКТОЛОГІЇ

Управління конфліктами в сучасній організації є важливою управлінською діяльністю. В умовах нестабільності економіки, політичної та соціальної ситуації, а нині й в умовах пандемії COVID-19 тривожність керуючої, особливо керованої, системи організації зростає. Як наслідок, зростає кількість

конфліктів, як міжособистісних, так міжгрупових. Управління конфліктами передбачає діяльність, що призведе до завершення та вирішення конфліктної ситуації. Дослідники схиляються до думки, що управління конфліктами в організації має бути системною діяльністю.

Організація, ставлячи перед собою певну мету, має обов'язково враховувати той факт, що для ефективного її функціонування менеджмент повинен спрямовуватися не лише на вирішення виробничих завдань, а й на забезпечення належних умов для розвитку персоналу. Виникнення та якість взаємних зв'язків і відносин, що формуються на основі виробничої діяльності, міжособистісного спілкування, визначається не лише впливом реальних умов життя, а й умов, створених самою організацією.

Організаційна культура підприємства формує норми, цінності, ритуали, правила, яким підпорядковується діяльність усього персоналу. Отже, сформувавши ефективну систему методів, інструментів, покликаних управляти трудовими та міжособистісними конфліктами, а також включивши їх у загальну систему організаційної культури, можливо знизити «градус напруги» серед трудових ресурсів – членів організації. Організаційна культура тяжіє до структурної стабільності, що передбачає таке: культура організації, як і будь-яка інша система, прагне до рівноваги, стабільності. Культура у цьому аспекті стає стабілізуючою силою групи (співробітників організації), вона є постійним феноменом. Сильна організаційна культура відрізняється тим, що у разі виходу декількох індивідів із групи система корпоративних культуральних норм залишається і продовжує своє існування в ній. Також за порушення системи організаційної культури (певних елементів) вона прагне відновитися та увійти у стан рівноваги. Незважаючи на очевидну неконфліктну систему, як це може здатися з першого погляду, створену домінуючими ціннісними орієнтаціями на тлі наявних альтернатив, які й задають норми корпоративної поведінки, будь-які відхилення від неї можуть викликати конфлікти.

Організаційна культура як явище, включає у себе три елементи: базові цінності, моделі поведінки і зовнішні прояви. Базові цінності являють собою набір ідеалів, основоположних принципів, переконань. Вони не піддаються раптовим змінам і є основою для формування наступних елементів.

Організаційні цінності, звичаї підприємства підвищують координацію, зацікавленість у спільній діяльності, сприяють самоусвідомленню себе як частини загального результату. Цей елемент організаційної культури має внутрішній і зовнішній вектори, а саме – базові цінності закладають основи взаємодії як усередині підприємства, так і з зовнішнім соціальним оточенням. Вони можуть бути умовно розділені на три основні категорії: «Людина» (цінності, що безпосередньо зачіпають співробітників і клієнтів організації), «Природа» (цінності, пов'язані з охороною навколишнього середовища, екологією), «Суспільство» (цінності, пов'язані із соціальною, економічною або політичною сферами життя суспільства).

Наступний елемент – моделі поведінки, тобто очікувані керівництвом організації, підприємства визначені сценарії поведінки в різних ситуаціях

життєдіяльності співробітників щодо колег і керівництва (внутрішній рівень), а також клієнтів, партнерів, державних органів (зовнішній рівень). Третій елемент – зовнішні прояви – візуальні фактори, які включають у себе матеріальні вираження перших двох елементів із метою їх посилення, що знаходяться у відкритому доступі. Таким елементами є корпоративні кольори, розроблення бренду, бренд-буки, корпоративна уніформа тощо. Основне завдання – трансліювання, виділення базових цінностей і моделей поведінки організації. У цілому компоненти організаційної культури з моменту їх ініціювання та до реформації або скасування не повинні провокувати конфлікти.

Крім конфліктів, які можуть виникати всередині однієї організації, існують конфлікти між організаційними культурами і конфлікти між організаційною культурою та особистістю. Конфліктогенність організаційної культури може виникати в трьох випадках: конфліктогенність усередині самої організаційної культури; під час взаємодії двох і більше організацій; під час взаємодії «людина – організаційна культура».

Професійний стрес – це напружений стан працівника, який виникає у нього за умови впливу емоційно-негативних, екстремальних чинників у сфері трудової діяльності, з організаційного середовища. Серед чинників, що викликають стресовий стан досліджуваних працівників, виокремимо такі: 1) надмірна завантаженість: зазвичай досліджувані працівники змушені виконувати багато завдань за обмежений час. Наслідок – тривожність, фрустрація, відчуття руйнації та безнадії, матеріальні втрати; 2) конфлікт ролей – виникає за умови пред'явлення суперечливих вимог, за порушення принципу єдності управління, а також у досліджуваній організації він виникає, коли вимоги та очікування неформальної групи не співпадають із вимогами та очікуваннями формальної організації; 3) невизначеність ролей – працівники не впевнені в тому, що вони зрозуміли очікування та відповідають вимогам керуючої системи; вимоги невизначені чітко, система оцінювання у сучасних динамічних та нестабільних умовах – не зрозумілі; 4) велика ступінь відповідальності поряд із недостатньою мотивацією; 5) динамічність подій, необхідність швидкого прийняття рішення, розбіжність між індивідуальним життєвим рівнем та характером діяльності.

Охарактеризуємо критерії організаційної культури, які впливають та перебувають у перманентному зв'язку із системою управління конфліктами: 1) ієрархія в організації – система розташування рівнів повноважень, система менеджменту та структурна ієрархія всередині організації. Організації частіше вдаються до неформальних способів управління конфліктом і рівень конфліктогенності зазвичай менший за рахунок зниження рівня відносної соціальної нерівності; 2) способи управління конфліктами – переважання неформальних способів управління конфліктами передбачає відсутність чітко встановлених правил та інструкцій щодо роботи з конфліктом. Переважно акцент робиться на особисте ставлення особи, уповноваженої вирішувати конфлікти (частіше це керівник), до того чи іншого співробітника. Чинники, які

Збірник тез

можуть впливати на процес і способи управління конфліктом, базуються на особистому неформальному спілкуванні. До таких можна віднести досвід попередніх відносин, особисту симпатію до сторін конфлікту, особисту зацікавленість уповноваженої особи в результаті конфлікту, морально-психологічні якості уповноваженої особи, ситуативні характеристики; 3) гнучкість – здатність до швидких змін норм, проявів, правил, традицій тощо. Але якщо норми можливо швидко змінювати, то цінності, традиції потребують певного часу «визрівання». Гнучка організаційна культура передбачає врахування думки працівників щодо наявних елементів організаційної культури та пропозицій щодо їх зміни; налаштована на залучення до процесу формування та адаптації всіх працівників, а не лише керівної ланки. Даний підхід знижує градус конфліктності в колективі; 4) місце людини в організаційній культурі – рівень приділення уваги співробітникам та їх соціальному забезпеченню. Навіть надання менеджментом організації середнього рівня уваги та соціального забезпечення власним підлеглим здатне знизити рівень конфліктності та тривожності, а отже, й стресовості. Головне – дотримання принципу справедливості під час розподілу; 5) сформований рівень мотивації персоналу – високий рівень, особливо матеріальної, мотивації створює умови конкуренції між працівниками, що потенційно є джерелом конфліктів. Принцип справедливості, точності та зрозумілості розподілу винагороди та прозорості оцінки результатів створює таку собі «подушку безпеки»; 6) ставлення до конфлікту в організації (повне заперечення можливості його існування в організації, допущення існування, штучне створення); 7) ступінь регламентування діяльності працівників – передбачає чітко визначені функції, обов'язки та відповідальність, а також жорсткий контроль над працівниками. Чіткість, з одного боку, знижує кількість організаційних конфліктів, а з іншого – може викликати їх виникнення щодо тих працівників, які, згідно з власною індивідуальністю, не можуть існувати в таких жорстких обмеженнях; 8) система комунікацій – важливий елемент організаційної культури.

Організаційна культура може як сприяти вирішенню та попередженню конфліктів різних типів, так і породжувати їх. Конфліктологічна культура має бути присутня в компетенції керівників різних рівнів, особливо топ-менеджменту організації, адже саме керуюча система формує організаційну культуру, її засади та цінності, транслює бачення розвитку організації та правил, законів її існування. Розробляючи організаційну культуру та змінюючи її, необхідно узгоджувати її критерії, параметри з вибраною системою управління конфліктами.

Література:

1. Корпоративна культура: Навчальний посібник. Під заг. ред. Г.Л.Хаєта - Київ: Центр навчальної літератури, 2003.- 150 с.
2. Корпоративная культура (краткий теоретический курс), http://HR_Portal.ru

3. Могутнова Н.Н. Корпоративная культура: понятие, подходы <http://www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2006/01/27/0000247973/17Mogutnova.pdf>

4. Кириченко В. Прогнозування поведінки персоналу в період змін на підприємстві // Соціальна психологія. – 2004. - №2 (4). – С.122-133.

5. Усачова В.В. Організаційна культура в транзитивній економіці: політекономічний аспект: Автореф. дис. ... канд. Екон. наук. – Донецьк, 2003. – 15 с

Дорошенко Н.А.,
студентка

Омельченко С.М.,
студентка

Смігунова О.В.,
к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка, м. Харків

ФЕНОМЕН КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Конфлікти є об'єктивним виявом існуючих суспільних зв'язків та виражають відносини, що склались в соціальних групах, форми взаємодії між учасниками таких груп у випадках виникнення розбіжностей інтересів, потреб, мотивів та стимулів. Професійна діяльність в сфері державної служби має свої особливості. Зі вступом на посаду державну службу особа отримує відповідний обсяг влади та повноважень. Зловживання такою владою при ухваленні рішення може бути причиною нехтування інтересів держави та суспільства на користь власних інтересів. Ефективність державної служби за таких обставин знижується, зменшується довіри населення до конкретних посадовців, і, як наслідок, до інститутів державної служби взагалі.

Державна служба як соціальний інститут виступає з'єднуючим елементом між державою та громадянином, покликаним захищати права та інтереси останніх. Соціальний аспект державної служби проявляється в її орієнтованості на наближення конституційного ідеалу правової, демократичної держави [1].

Закон України «Про державну службу» [2] визначає її як публічну, професійну, політично неупереджену діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави. Саме визначення державної служби як політично неупередженої обмежує можливості державних службовців щодо просування свої політичних інтересів. Вступаючи на державну службу громадянин визначає власне ставлення до потреби служіння державі та суспільства, добросовісного виконання своїх обов'язків.

Збірник тез

Широке коло завдань державної служби створює об'єктивні передумови для виникнення конфлікту інтересів в ході професійної діяльності державних службовців.

Перші важелі управління та вирішення конфлікту інтересів в сфері публічного адміністрування були виявлені в кримінальному законодавстві. В 60-х рр. ХХ ст. в США було прийнято адміністративний кодекс поведінки чиновників, в якому за порушення встановлені адміністративні санкції: догану, тимчасове відсторонення від роботи, звільнення.

Професійно-етичні аспекти конфлікту інтересів проявляються в небезпеці порушення цінностей справедливості та неупередженості, формуванні враження про превалюючі інтереси приватних громадян – державних службовців над інтересами суспільства в цілому.

Саме тому важливими є зусилля, спрямовані на формування ціннісних орієнтирів діяльності в сфері державного управління, застосування яких необхідне при обґрунтуванні управлінських рішень. Моральні якості державних службовців, рівень їх етичної культури визначають ступінь довіри суспільства до владних структур, їх спрямованість на розбудову демократичної держави на принципах гуманізму, соціальної справедливості, прозорості, дотримання прав людини.

Етика державного службовця здатна стати дієвим інструментом в боротьбі з корупцією. Визначення системи цінностей, здатної об'єднати професійну групу, дозволить уникнути потенційного чи реального конфлікту інтересів та сприятиме налагодженню професійних самовідданих відносин в сфері державної служби.

Відповідно до звіту Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи (2018 р.), підтверджена важливість загальної етичної ситуації в організаціях та організаційної справедливості і визначений взаємозв'язок між етикою лідера та поведінкою послідовників. Виходячи з думки, що за добродієність несе відповідальність організація та керівництво, важливим є розроблення та впровадження структур, процесів та стратегій для заохочення й підтримки етичної поведінки [3, с. 36].

Законом України №1700 «Про запобігання корупції» [4], в розділі V «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» визначено заходи зовнішнього та самостійного його врегулювання. Передбачено різні види відповідальності за невиконання обов'язків в умовах конфлікту інтересів. Так, державний службовець, що не повідомив про виникнення ситуації конфлікту інтересів, може бути притягненим до дисциплінарної відповідальності. А невиконання обов'язків в умовах реального конфлікту інтересів розглядається з точки зору законодавства як корупція, і, як наслідок – посилення кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності.

Література:

1. Експертна аналітика розвитку механізмів державного управління: міжрівнева взаємодія, системна організація та самовпорядкування: монографія /

за. заг. ред. В.Д. Бакуменка. О.О. Красноруцького. Харків : ХНТУСГ, 2020. 114 с.

2. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015. № 889-VIII. Відомості Верховної Ради, 2016, № 4, ст.43 (дата звернення: 01.03.2021).

3. Конфлікти інтересів на місцевому та регіональному рівнях. URL : <https://rm.coe.int/-ukr-conflicts-d-interets-collection-ethique-publique/1680939c48/> (дата звернення: 01.03.2021).

4. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради, 2014, № 49. ст.43 (дата звернення: 01.03.2021).

Силечник М.В.

студентка магістратури
ТДАТУ, Мелітополь

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Проблематика статті. Політичні процеси активізувалися з новою силою в українському суспільстві, проте, становлення України як правової держави відбувається на тлі політичної нестабільності, суперечливості протікання всіх цивільних і владних процесів, нестабільності роботи державних органів.

Метою статті є розгляд сутності поняття «громадянське суспільство» у зв'язку з політичними життям країни.

Розгляд останніх досліджень і публікацій. Проблема формування правової держави розглядалася низкою вчених: Безродний Є., Гринюк Р., Єрмоленко А., Ковальчук Г., Колодій А., Масляний О., Пахомов В., Полянський В.

Виклад основного матеріалу. Під громадянським суспільством варто розглядати позадержавну взаємодія соціальних суб'єктів, побудову ними комплексної системи відносин і вплив на офіційну владу. Важливими ознаками зазначеного національного об'єднання (партій, рухів, спілок, груп) названо дію на підставі демократичних механізмів і принципів регулювання відносин - виборів, референдумів, за допомогою яких людина захищає права і інтереси; гуманістичну спрямованість побудови законодавства країни, яке розглядає життя і свободу людини найвищою цінністю; ідеологічної та політичної свободи; захисту власницьких прав [1].

Наша правове політичне становище характеризується порушенням прав громадянина на свободу слова і думки, вільного вибору праці, отримання житла від держави (щодо окремих категорій громадян), на гідний рівень життя, безкоштовну освіту, на збереження здоров'я і недоторканність особи. Про факти правопорушення було зазначено в щорічному виступі Омбудсмена. Правозахисник Є. Захаров згадав про захист прав громадян громадськими силами в вигляді впливу соціальних об'єднань на владні структури і перевірки істинності проголошених цілей планованим результатам. Перевіркою

Збірник тез

діяльності органів влади названий інформаційний запит, опитування, звернення, громадське слухання [2].

Інноваційним методом стало створення спеціальної комісії при виконкомі, яка здійснює різні проекти і моніторинг дії владних структур. Сучасний портал «Електронна демократія» діє на окремих сайтах таких Міністерств: оборони, економіки, вугільної промисловості, а на інших не функціонує або замінений рекомендацією зі створення ради.

Проблемою формування громадянського суспільства в Україні названий розрив між формальною і номінальною участю людей у суспільному житті. Політичні правові організації наділені повноваженнями підготовки документів і присутності на судовому процесі, зборами відомостей про заходи та засоби захисту цивільних прав. Комісії, створені при виконкомі, повинні проводити реальні експертизи владних дій і рішень [3].

Під час проведення політичних акцій, місцевих депутатських і парламентських виборів активність голосування людей збільшилася до 29%, але членство в партіях залишилося на рівні 15%. 13% віддано профспілкам, 9% - молодіжним і спортивним організаціям, 6% громадян суспільства зайняті в недержавних організаціях. Українське законодавство чітко визначає статус громадянського суспільства, закріпивши його в окремих правових актах.

Необхідним постає питання введення європейських стандартів оцінювання громадських організацій виконавчими органами, адаптацію трудового законодавства стосовно прав чоловіків і жінок відповідно до Конституції ЄС, введення електронного кабінету для користувачів соцпослуг і механізмів електронної демократії. Спрощена процедура реєстрації громадських об'єднань та виділення бюджетних грошей на розвиток колективів, а також наявність податкового стимулювання, зміцнить становище партійних союзів в суспільстві, адаптацію трудового законодавства до Конституції ЄС, введення електронного кабінету для користувачів соцпослуг і механізмів електронної демократії [4].

Література:

1. Про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні: щорічна доповідь у Верховній Раді України Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Ніни Карпачової від 07.02.12 р. [Електронний ресурс]-Режим доступу://www.ombudsman.gov.ua
2. Грамші А. Мистецтво і політика [Електронний ресурс]- Режим доступу://www.nsvvisual.com/2/gin/51/1613.
3. Захаров Є. Громадський контроль і права людини. - Режим доступу://www.khpg.org.index.php?id=12615523956.
4. Колодій А. Концепція громадянського суспільства: проблема узгодженості теоретичних підходів і емпіричних моделей. - Л.: Львів. націон. у-т ім. І. Франка. - 1999. - 384 с.

СЕКЦІЯ

**«ІСТОРИЧНО-НАЦІОНАЛЬНІ ТА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СУЧАСНОГО
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ»**

Виногорова Т.І.

старший викладач кафедри загальноекономічної підготовки

Ринденко М.О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Херсонський державний аграрно – економічний університет
м. Херсон

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ

З прадавніх часів і донині людське суспільство існувало і розвивалося, стикаючись із таким явищем, як конфлікт. Саме слово конфлікт (лат. conflictus — той, що зіштовхнувся), має в собі відсилку на античне мислення і філософію стародавнього Риму, де, за здебільш, і були чітко означені фундаментальні поняття, філософські напрямки та систематизування законодавчих конструкцій. Протягом всієї історії людства різність поглядів, прихильностей, віросповідань та різність наслідування традиціям пліч-о-пліч йшли із поняттям конфлікту, змінюючи хід історії та напрямки розвитку цивілізацій.

Протистояння інтересів і поглядів, що породжувало конфлікти, було різним за ступенем наслідків як для окремих етнічних общин, так і для народів в цілому. Великий вплив на те мав, насамперед, історичний характер конфліктуючих сторін, та час виникнення конфліктних ситуацій. У прадавні часи криваве, військове вирішення конфліктних розбіжностей поглядів окремих груп населення було звичайним явищем. І якщо сили були нерівні, або одна із груп була слабкою, або за релігійними чи культурними поглядами значно менш войовничою, шансів на вільне продовження свого існування або збереження своєї культурної, расової або адміністративної ідентичності в неї майже не зоставалося. Миролюбні, творчі і духовно багаті культури підкорялися і поступово розчинялися під наступом войовничих і деструктивно налаштованих племен. Досить часто у такій ролі виступали союзи кочових, малорозвинених культурно племен, перевагою яких було не тільки войовничо налаштоване і більш мобільне суспільство, а й вміння домовлятися із іншими общинами задля досягнення загарбницьких інтересів. Такі об'єднання укладалися не тільки задля здобуття загального збагачення, а й з метою подолання масштабної зовнішньої загрози. Прикладом можна навести об'єднання кочових племен із величезною географією від Північного Причорномор'я і до Алтаю, що остаточно сформувалося під самоназвою Скоти, і званою нами Скіфи. Причиною об'єднання досить різних за мовою і віросповіданням етносів стала військова експансія Римської імперії, яка на той

Збірник тез

час досягла найпотужнішої своєї величі і дійшла до земель сучасного Афганістану, закріпилася у Північному Причорномор'ї та інших землях. Цікавими у цьому прикладі є ті факти, що латинські завойовники мали значно більш розвинену цивілізацію, проте подальша експансія захлинулася під супротивом значно менш розвинених кочових племен. Подальша доля конфлікту не менш цікава, і перейшла вже у площину взаємовідносин між нащадками вищезгаданих кочівників, які подовжили свої взаємовідносини із Східним Римом, тобто Візантією, використовуючи періодичні конфлікти як спосіб лобювання власних інтересів у Константинополі, вимагаючи для себе різноманітні пріоритети і встановлюючи родинні і політичні зв'язки. Особливо хотілося би звернути увагу на той факт, що в подібних випадках на задній план практично повністю відходили питання культурних, релігійних та мовних розбіжностей, які в мирний час самі по собі змогли би стати першопричиною досить жорстких конфліктів. З цього і сьогодні маємо невмирущу політичну технологію знаходження і виявлення зовнішнього ворога, як сторони потенційного конфлікту задля усунення вже існуючого у державі конфлікту внутрішнього. Конфліктне явище, що відбувалося біля двох тисячоліть тому не поодиноким, і, як кажуть історики, «історія любить повторюватись». Такою самою блискавичною прозахідною експансією, що була зупинена досить різнобарвним військовим об'єднанням, можна навести як Другу Світову війну, так і низку менш значущих конфліктів. При об'єднанні при конфлікті зі спільним ворогом нівелювалися всі розбіжності і забувалися попередні негаразди, адже спільна мета сяяла попереду, наче сонце. І, навпаки, як приклад невміння об'єднуватися при конфлікті, можна згадати історію Сполучених Штатів Америки, а саме неспроможність корінних племен Північної Америки поєднати спільні зусилля у боротьбі із конкістадорами-загарбниками.

Військові конфлікти, внаслідок своєї стрімкості, кривавості і масштабності найбільш яскраво запам'ятовуються людством. Культурні і релігійні більш уповільнені, і наслідки їхньої дії менш однозначні. Значно простіше розглядати користь, продуктивність визвольного конфлікту, аніж сумнівні надбання зтяжнього, культурного, релігійного або соціального багаторічного конфлікту, замішаного на зіткненнях архаїчних традицій, наприклад, середньовіччя. Проте, досить часто незрозумілі нам відстоювання дивних на сьогодні схоластичних догм були обумовлені епідемією, або проблемами ранньої смерті. Протистояння під релігійними прапорами частково мали під собою схований торгівельний, меркантильний характер, як то Хрестовий Похід, і керувалися вмiлими руками політиків, починаючи з Папи і закінчуючи Венеціанськими Дожами. Як у Венеції, так і у Флоренції і Римі у той час уже були надбудови корпоративного устрою, гільдії мали ознаки холдингів, а лобювання фінансових інтересів можна було просувати і приховувати під виглядом ідеологічних військових конфліктів. Розквіт і збагачення одних тихо і впевнено проходило за ідейною боротьбою інших.

Як відомо, конфлікт є енергією. Розглядаючи сучасну роль конфлікту у суспільстві, хотілося б у першу чергу звернути увагу, що чим більш розвинена

Збірник тез

цивілізація, благополуччя соціуму і чим більш широкі погляди і терпимість має людська спільнота, тим менш агресивним і травматичним є конфлікт. Вміння розуміти відмінні від власних інтереси, аналізувати причини їх виникнення, терпимість і толерантність несе в собі можливість вирішувати конфлікти найбільш мирним шляхом. Креативні і нестандартні політичні рішення у епоху глобалізації, як політичні та економічні санкції, вимушене, проте вдале спрямування і керування економічними процесами на сировинних ринках, як показала практика, в змозі пригальмовувати, а потім і гасити навіть військові конфлікти. Могутню силу конфлікту не треба боятися, чи ховати голову у пісок. Втеча сторін від вирішення конфліктної ситуації, бездіяльність часто розрощує противагу інтересів, і запускає механізм розповзання конфлікту. Тоді навіть дрібна ситуація може послугувати каталізатором і спровокувати так званий ефект метелика.

Конфлікти у сучасній Україні, як зовнішні, так і внутрішні, мають специфічні ознаки та своєрідний менталітет. Нажаль, вади і вартості українського характеру заважають економічному розвитку держави, а масштабні економічні конфлікти інтересів сторони-учасники намагаються якнайменш освітлювати в пресі і використовувати різноманітні політичні і інформаційні технології для відволікання уваги мас. Лобіювання власних фінансових інтересів в нашій державі втілюється у збагачення провладних еліт, зовнішні конфлікти, які мають усі шанси стати історичним етапом укріплення нашої державності повертають у розрішення, яке несе збереження активів керманічем і паралельно тому втрати для економічної та політичної незалежності України. Такий механізм завершення конфліктів спостерігаємо із часів Хмельницького і Мазепи та донині. Громадське суспільство в Україні як сторона конфлікту, що в змозі відстоювати інтереси суспільства у конфлікті із державою не згуртоване навіть на рівні петицій і звернень. Нажаль, навіть у питанні до відстоювання територіальної цілісності України не було такої єдності, як, наприклад, в Ізраїлі. Дії громадських організацій і таких діячів, як активісти, носять сумбурний і хаотичний характер, не привносячи суспільству явної користі у вирішенні конфліктних питань. Профспілки слабкі і є формальними залишками від радянської епохи, не приносять суспільству із взаємодії із державою майже нічого. Проте збереглися досить цікаві династії ще з 80-х років, коли так звані «штовхачі» протягували лобіювання у радянських галузевих міністерствах, просуваючи пріоритетні інтереси на партійних зборах. Прямі їх нащадки сьогодні займають провідні посади і мають могутній диверсифікований бізнес в Україні та поза її межами, вміло використовуючи конфлікти на користь своєї справи. Підтримується низька вартість людської праці в державі в інтересах роботодавців, і боротьби, вираженого суспільного конфлікту у цьому питанні немає. Недосконалість українського законодавства щодо лобіювання в Україні подовжує епоху бідності, а фактично провалена антикорупційна програма додає аморфності суспільству. Створений Міністерством Цифрової Політики он-лайн простір для взаємодії із громадянами і вирішення розбіжностей поглядів із народом, як

Збірник тез

досить м'який і сучасний інструмент взаємодії людини я держави не набув жаданої популярності, не має суспільної довіри. Нажаль, немає жодної прозорості політичної сили, чи об'єднання, яке би керувалося інтересами суспільства, такої в Україні досі не сформовано. Симпатії до владних рухів, як і за часи козаччини стрімко зростають, і так само стрімко падають. Суспільна користь конфліктів розглядається тільки у межах просунутого бізнесу в рамках тренінгів та як складова управлінської діяльності з метою об'єднання задля спільної мети, як то взаємодії відділів, подолання конфліктів у рамках окремо взятого колективу, подолання конкуренції тощо. В цілому слово конфлікт суспільством сприймається боязко і негативно, зазвичай як скандал місцевого рівня або як порушення громадського порядку. В соціумі відсутній образ конфлікту, як цілеспрямованого відстоювання народних інтересів перед державою. У середній освіті відсутнє формування громадянської свідомості у зростаючого покоління та не освічується шлях взаємодії підростаючої людини із державою у питаннях розбіжностей інтересів. Нехтування державою конституційних норм хоча б на ряд безплатних послуг, як то медицина та повна середня обов'язкова освіта періодично викликає у суспільстві тільки слабкі неорганізовані обговорення.

Сучасний цивілізований конфлікт, як вираження розбіжностей інтересів між шарами українського суспільства і влади, і який може перерости у подальший конструктивний діалог, малорозвинений. Суспільне невдоволення виявляється тільки при вдалому і негласному керуванні «лялькарями», як то протести «Save FOP». Саме ж суспільство і досі, нажалі, незріле у волевиявленні розбіжностей поглядів та конфліктах інтересів у діалогах із державою, що гальмує економічний розвиток і суспільне благополуччя українців в цілому.

Література:

1. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Т. 1.; Т. 7.; Т. 10:
2. Конфліктологія : навч. посіб. / А.І. Берлач, В.В. Кондрюкова, В.О. Криволапчук, О.Г. Поліщук; - ОДУВС – вид. 2-ге, доповн. - Одеса : ОДУВС, 2010. – 162 с.
3. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави [Електронний ре-сурс] / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2015. – № 17. – С. 10–19.
4. Полякова О. М. Державно-приватне партнерство в Україні: проблеми становлення/ О. М. Полякова // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. – К. : Техніка, 2019.
5. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5 жовтня 1995 р. № 356/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 34.
6. Проект Закону про лобізм Номер, дата реєстрації: 3059-1 від 28.02.2020

Коляда Т. А.

доцент кафедри МіПА, к.ю.н., доцент
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
м. Харків

ГЕНЕЗА ТА ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУТУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Становлення інституту публічної служби відбувалось поетапно. Так, виокремлюють такі періоди її становлення та розвитку: дореволюційний, радянський та період незалежності України. Зародження державної служби на теренах нашої Вітчизни відбувалося з появою перших державних утворень: Київської Русі (IX–XII ст.) - середньовічної феодальної держави; Галицько-Волинської держави (XII – XIV ст.), а також в подальших державних утвореннях: Українській козацькій республіці (середина XVII–XVIII ст.), Українській Народній Республіці і Українській Державі (1917–1920 рр.).

Українській козацькій республіці відведене особливе місце у вітчизняній історії державотворення. Це була перша демократична республіка того часу. Державний устрій Української козацької республіки формувався як поєднання монархічних та демократичних елементів. Вона була наділена всіма характерними ознаками держави: територією; чітким адміністративно-полковим устроєм; інститутом державної влади, на чолі з гетьманом, що обирався козацькою радою; поділом гілок влади на судову та виконавчу; наявністю генеральної (козацької) старшини; фінансовою системою; військом; міжнародним визнанням.

«Чиновником виконавчої влади найвищого рангу» на Січі виступав кошовий отаман, в руках якого зосереджувались вища адміністративна, військова і судова влада. Він був найголовнішим серед військової старшини, яка здійснювала ведення документації, забезпечення охорони кордонів, організацію війська, вчинення суду тощо. Натомість вищою адміністративною посадовою особою був військовий (генеральний) писар – в сучасній інтерпретації урядів західних країн – це генеральний секретар. Писарю належало відати усіма писемними справами запорізького війська, вести облік реєстрових (привілейованих) козаків, виступати посередником при здійсненні угод між козаками та іншими державами чи високопосадовцями.

Вищевикладене засвідчує наявність глибокого коріння вітчизняної публічної служби, існування якої відбувалося впродовж всього періоду функціонування державних утворень на території сучасної України.

Проте, серед сучасних дослідників існує думка про появу публічної служби в в період існування Гетьманату П. Скоропадського у 1918 році.

Радянський період розвитку України приніс значні зміни у суспільно-політичну, правову та економічну сфери, а відтак, і в різні галузі життя суспільства та держави. Період існування СРСР відзначився найбільшою

увагою до формування державного апарату. Процес розвитку соціалістичного суспільства супроводжувався виникненням все більшої кількості питань щодо побудови та удосконалення діяльності державного апарату. Проте регулювання державно-службових відносин базувалося в порядку, визначеному органами комуністичної партії. Саме програма комуністичної партії визначала напрями діяльності державних службовців, перелік їхніх прав та обов'язків. Розвиток наукових поглядів радянського періоду на публічну службу дозволяє зробити висновки, про те, що: публічна служба визнається адміністративно-правовим інститутом та здійснюється її нормативне регулювання; створено першооснови науково-теоретичної бази поняття «посадова особа»; публічна служба визнається діяльністю особливого виду, пов'язаною з державним органом та виконанням специфічних державно-владних повноважень.

В Україні було прийнято Закон «Про державну службу» у 1993 році, яким було встановлено особливий правовий статус державних службовців як осіб, уповноважених виконувати функції держави. Так, у ст. 3 вищезгаданого закону вперше був сформульовано перелік принципів державної служби; ст. 10 закріплено перелік обов'язків державних службовців; ст. 11 передбачено перелік права державних службовців тощо [1].

Розвиваючи основні положення аналізованого закону, в 1994-1996 рр. було видано ряд указів Президента України та постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів, які закріпили умови для розбудови сучасної публічної служби України: утворено спеціально уповноважений орган із питань державної служби та унормовано ряд ключових питань її функціонування.

Отже, процес становлення державної служби в Україні проходив водночас зі становленням державності. Після проголошення незалежності вирішення кадрових проблем органів державної влади стало відбуватися на демократичних засадах.

Варто відзначити, що перелік нормативних актів України, спрямованих на регулювання питань державної служби, був досить значним, однак він мав певні недоліки і з огляду на це в 2015 році було прийнято новий закон України «Про державну службу». Він має значно більш розгалужену і деталізовану структуру, з чітко окресленими сферами державної служби, та встановленими критеріями до посад державних службовців. Нововведеннями цього закону є: поняття «ротація державного службовця»; патронатна служба; розширення переліку підстав припинення державної служби; закріплення засад дисциплінарної та матеріальної відповідальності державних службовців [2].

Таким чином, сьогодні продовжує створюватись нормативне підґрунтя публічної служби з врахуванням вітчизняного та світового досвіду та особливою акцентуалізацією уваги на провадженні світових та європейських стандартів.

Література:

1. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>

2. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889 - УІІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

Мальчев Б.Р.,

студент спеціальності публічного управління та адміністрування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Вже майже тридцять років Україна стоїть на шляху демократичних перетворень. Країна з непростю історією, не маючи досвіду незалежності, переживає значні труднощі – економіка вже довгий час знаходиться в стані стагнації, а країна втратила, колись високі позиції науково-технічній та промисловій сфері.[6]

На думку вчених, ступінь успішності розвитку будь-якої країни залежить насамперед від її політико-інституційних особливостей: системи управління, її структури та умов, які створені в локальній, інституційному середовищі[1]. Безліч досліджень, проведених в цій сфері, звертають увагу на значну роль держави у формуванні політичного середовища. Політика – обличчя сучасної держави, її занепад або, навпаки, підйом, означають, що подібне ж і відбувається з державою.

Індикатором занепаду, або ж, у разі успіху – процвітання, є політична система. Сучасна політична система – це результат розвитку і становлення української держави протягом сотень років. Адже, історія – це частина всякої держави або процесу, родоначальник сучасних соціально-економічних, політичних і культурних реалій, які і формують вигляд сучасної політичної системи України – публічного управління та державотворення. Саме історія формує політику - комплексне поняття, зокрема характеризує кон'єктуру політичну.[4]

Сучасна українська політика – це агресивне конкурентне середовище, чия ідеологія полягає не в ефективному державному будівництві, а в егоїстичному забезпеченні свого персонального добробуту. Какістократія – влада гірших представників суспільства, найменш кваліфікованих, найбільш недобросовісних громадян. Такий стан справ негативно позначається на ще не стабільній кон'єктурі.

Демократія – це процес, розвиток якого, має відбуватися за згодою і розуміння важливості з обох сторін, адже демократія – це шлях, який обопільно, з взаємної довіри і розуміння, вибирають обидві сторони. Сучасна українська політика – це унікальна політична, економічна, соціальна та громадянська ситуація, що вимагає комплексної оцінки процесів, що відбуваються в державі і в суспільстві.

Думка про те, що саме народ, в своїй більшості, формує політичну систему – цілком закономірна та логічна, однак, помилкова, через в корені не правильне формулювання. Скоріше не «кожен народ має той уряд на який він заслуговує», а «будь-яка країна має той уряд на який вона заслуговує»: коли ми говоримо про народ, то розмірковуємо занадто вузько, упускаючи найголовнішу деталь – історію становлення країни та держави. Занадто довго еліти писали історію, що б ми проігнорували цей факт: розвиток політичних інститутів, загальних національних рис і особливостей – все це справа еліти минулого. Важливість аналізу історичного контексту не піддається сумніву, адже минуле формує сьогодення, а сьогодення, стаючи минулим – майбутнє.

Народ породив еліту, а еліта породила народ – це замкнуте коло. Однак, звинувачувати народ в занепаді еліт нерозумно, в рівній мірі, як і еліти, в занепаді народному. Сутність цього замкнутого кола і є тим, що ми вважаємо сучасністю. Історичні, культурні та економічні обставини – це те, що породило бідність, а бідність у свою чергу, стала причиною зародження сучасної політичної системи.

Відмінною рисою народів Східної Європи від західних, є становлення товарно-грошових відносин [2]. Коли на Заході, вже за часів Середньовіччя процвітала торгівля. Східна Європа та українські землі зокрема, помітно відставали за обсягами торгівлі. Більш того панщина, а після і кріпосне право, позбавило Східну Європу шансу на успішний та сталий розвиток, супроводжуючи східноєвропейські народи аж до 19-го століття – епохи індустріальної революції, найнятих робітників, приватних фермерів і численної інтелігенції.

Все це було атрибутами Східної Європи занадто довгий час. Західна Європа, змогла досить швидко позбутися від подібного ладу – епоха Великих географічних відкриттів подарувала Заходу можливість розвивати торгівлю. З усіх куточків світу до Європи посипалися багатства, що призвело до процвітання буржуазних відносин. Надалі, саме активний розвиток торговельних відносин став причиною відмови кріпосного права, що ще більш прискорило економічне зростання [3].

Економічне зростання завжди призводить до становлення великої і середньої буржуазії – еліти Нового часу. Вона набагато більш численніша, ніж минула, аристократична, але в рівній мірі освічена. В умовах конкуренції між старою – аристократичною, і новою – буржуазною елітою відбувається те, що характерно для багатьох країн Західної Європи тих часів – буржуазна революція. Англія, Нідерланди – саме ці країни стали першими на шлях радикальних змін.

Можна досить довго міркувати про історичні аспекти становлення української політичної системи, проте, не можна заперечувати що розвиток торгівлі прямо і побічно виляє на становлення демократичних інститутів.

Однак, питання про те, як забезпечити економічне зростання залишається відкритим, деякі вчені-економісти стверджують, що швидкий економічний розвиток можливий лише в умовах відкритої ліберальної ринкової економіки,

Збірник тез

подібно до країн Заходу.[5] Інші експерти говорять про необхідність встановлення повністю вільного ринку, такого, яким він був в США наприкінці 19-го століття. Вчені лівого спрямування, наголошують на необхідності встановлення державного контролю над економікою. Однак, істина залишається незмінною – щоб вибратися з порочного кола, Україні необхідно провести безліч реформ, щоб знову повернути довіру до державної влади з боку громадян, а повернути її, можна лише за умови сталого економічного зростання.

Література:

1. Політична наука і феномен історичної пам'яті / В. М. Гоцуляк // Гілея: науковий вісник. - 2018. - Вип. 131 (№ 4). - С. 376-380.
2. Процес формування та реалізації регулятивної функції капіталістичного права / Р. В. Зварич // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право. - 2018. - № 5. - С. 22-27. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2018_5_6
3. Neoliberalism in Eastern Europe and the Former Soviet Union / G Dale, A Fabry - 2018. - Режим доступу: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783112316900-020/html>
4. Олексенко Р. І., Воронкова В. Г. Формування моделі класифікації соціальних процесів у публічному управлінні та адмініструванні: понятійно-категорійний апарат. Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. 2020. Вип. 3 (70). С. 82-90.
5. Олексенко Р.І. Зародження та розвиток філософії ринкових відносин на території сучасної України: до історії проблеми / Р.І. Олексенко // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. - 2018.- Випуск 20.- С. 60-66.
6. Олексенко Р. І. Філософія ринкових відносин у історико-економічному дискурсі сучасних українських вчених / Р. І. Олексенко // Гілея: науковий вісник. - № 137.– 2018.-С. 249 – 253

Нікітенко С.В.,

доцент кафедри публічного

управління та адміністрування, к.і.н.,

Херсонський державний аграрно – економічний університет

м. Херсон

ФОРМИ ПРАВОВІДНОСИН В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ УКРАЇНИ

У процесі організації фізкультурно-спортивної діяльності суб'єктів у даній системі можуть виникати правові взаємовідносини, які мають власні

специфічні притаманні тільки їм особливості. Необхідно взяти до уваги, що зазначені відносини у правовому полі охоплюють дві групи. До першої ми зарахуємо ті, що в силу їх внутрішнього наповнення і особливого правового змісту невідкладно потребують регулювання. Виходячи з цього, не має суттєвого значення сфера їхнього виникнення, що диктує необхідність їх юридично регламентувати. Для прикладу можна взяти випадки, коли порушується громадський порядок і спокій під час проведення спортивних заходів, що невідвортно тягне за собою застосування обмежувальних адміністративно-правових відносин. Друга група відносин формується в процесі організації державою фізичного виховання та занять спортом громадян. Мова фактично має вестися про регуляторні функції по відношенню до державного механізму, який постійно потребує адекватного корегування. Ми виходимо з того, що суспільні відносини багатогранні. Враховуючи цю обставину, при вивченні структури фізичної культури і спорту є необхідність виділяти відносини, які регулюють норми права, та ті, що регламентуються звичаєвими нормами, традиційною поведінкою та інше. Такий розподіл цілком придатний при вивченні тих чи інших явищ. Але, у повсякденному житті суб'єктів правових відносин даний підхід скоріше за все неможливий, адже відносини у досліджуваній сфері фізичної культури і спорту на практиці різноманітніші. Внесення до державних реєстрів є фактом визнання права суб'єкту здійснювати властиву йому діяльність і є свідченням законних підстав його функціонування. Наявність реєстраційного режиму виступає важливим чинником по організації державою забезпечення охорони громадського порядку [1]. Він дозволяє реалізувати особисті та майнові права і законні інтереси всіх без виключень учасників правових відносин. Правовідносини в галузі фізичної культури і спорту діють як комплекс заходів, виходячи з цього також регулюються не тільки правовими, але й соціальними нормами. В такому разі дані чинники мають власний вплив на свої елементи, або їх частку в процесі взаємодії.

Зважаючи на зазначене нами вище, можемо стверджувати, що законодавство про фізичну культуру і спорт можна характеризуватися як комплексне по своєму характеру та значима за розмірами частина вітчизняної правової системи. Воно включає основні нормативи конституційної, цивільної, трудової та міжнародної правової системи. Окрім того, тісно пов'язане із законодавством про освіту, про соціальний захист населення, про охорону здоров'я, про підприємницьку діяльність, про приватизацію, про місцеве самоврядування і таким чином становить значний масив законодавчих актів, які покликані регламентувати правовідносини, що складаються в ході реалізації прав громадян на заняття фізичною культурою і спортом, на можливість зміцнити і зберегти здоров'я послуговуючись засобами активного способу життя. Законодавча база з фізичної культури та спорту в Україні безпосередньо відноситься до числа важливих чинників сучасної державної політики в сфері забезпечення якості життя віх без винятків громадян нашої країни [2].

Збірник тез

Необхідно враховувати те, що фізична культура і спорт несуть в собі та виконують низку функцій іншого порядку: економічну, ідеологічну, підготовку до оборони, культурно-розважальну, виховну – в цьому полягають специфічні особливості юридичної природи спортивно-правових відносин. У залежності від цієї обставини правовідносини в сфері фізичної культури і спорту зазвичай набувають форм економічних, соціально-культурних, ідеологічних та інших відносин. Маємо зважати й на те, що фізкультурі та спорту притаманний яскраво виражений оздоровчий характер. Виходячи з цього, правове регулювання організації таких відносин виступає як різновид оздоровчих і особистісних дій.

Вітчизняне законодавство про фізичну культуру і спорт відповідає міжнародним критеріям та ґрунтується на засаді:

- надання права і формування підвалин для занять фізичною культурою і спортом для всіх без виключення категорій і груп населення;
- провадження заходів покликаних поєднати державне регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту з саморегулюванням таких відносин суб'єктами фізичної культури і спорту;
- дії по забезпеченню збереження життєвого тону і здоров'я осіб, які прагнуть займатися фізичною культурою і спортом, а також учасників і глядачів фізкультурних та спортивних заходів;
- забезпечення єдності нормативно-правової бази в царині фізичної культури і спорту на всій території країни [3].

Характерно, що юридична вага законодавчих й нормативно-правових актів у сфері фізичної культури і спорту не має рівної дії і однакової сили. Це пов'язано з тим, що закони і підзаконні акти у своїй сукупності було сформовано низкою державних інститутів, які являють собою систему управлінських органів.

Еволюційні зміни в нормативно-правовій базі фізичної культури і спорту покликані створити ефективний механізм направлений на реалізацію наявного соціального потенціалу даної галузі, тож скеровані на зміцнення позицій українського спортивного руху на міжнародній арені. Чинне законодавство відповідно до напрацьованих стандартів фізичного виховання, надає громадянам країни щонайменше мінімальний пакет послуг, який створює передумови для забезпечення їх прав.

Література:

1. Рибач І.С. Фізична культура і спорт як складова розвитку державної молодіжної та соціальної політики / І.С. Рибач // Теорія і практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – №2. – С. 53-58.
2. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики / В.А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Ліанова. – К. : МАУП, 2002. – 370 с.
3. Сухенко В. Політико-адміністративне управління: підходи до визначення / В. Сухенко // Актуальні проблеми державного управління. Збірн. наук. праць. – Одеса: НАДУ, 2015. – Вип. 2 (62). – С. 36-39.

СЕКЦІЯ

**«СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ
ПРОДОВОЛЬЧИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ
ВИКЛИКІВ»**

Антонюк І.В.

магістр

Поліський національний університет,
м. Житомир

МОНІТОРИНГ СТАНУ ЗАБРУДНЕННЯ ВОДИ

Моніторинг якості поверхневих вод передбачає організацію стаціонарної мережі пунктів спостережень за природним складом і забрудненням поверхневих вод; спеціалізованої мережі пунктів спостережень за забрудненими водними об'єктами; тимчасової експедиційної мережі пунктів спостережень. Мережі спостережень створюють з дотриманням певних вимог:

надання переваги вивченню і контролюванню антропогенної дії на поверхневі води;

систематичність і комплексність спостережень за фізичними, хімічними та біологічними показниками та проведення відповідних гідрологічних вимірів;

узгодження строків спостережень з характерними гідрологічними ситуаціями;

визначення показників якості води єдиними методами;

оперативність одержання інформації про якість води.

Основним принципом організації спостережень є їх комплексність, яка передбачає узгоджену програму робіт з гідрохімії, гідрології, гідробіології та забезпечує моніторинг якості води за фізичними, хімічними, гідробіологічними показниками.

Найважливішим етапом організації робіт є вибір місця розташування пункту спостереження.

Моніторинг забруднення вод проводиться на постійних та тимчасових пунктах спостереження, які розміщують у місцях, де наявний або відсутній вплив господарської діяльності. Стан моніторингу вод в Україні представлено на рис. 1.

Забруднення води можна класифікувати як забруднення поверхневих або підземних вод. Джерелами забруднення води є або точкові джерела, або неточкові джерела. Точкові джерела мають одну ідентифіковану причину забруднення, наприклад, зливну каналізацію або очисну споруду. Неточкові джерела є більш дифузними, наприклад, сільськогосподарський стік [3]. Забруднення є результатом кумулятивного ефекту з часом. Усі рослини та організми, що мешкають у забруднених водоймах або піддаються цьому, можуть зазнати впливу. Наслідки можуть пошкодити окремі види та вплинути на природні біологічні спільноти, частиною яких вони є.

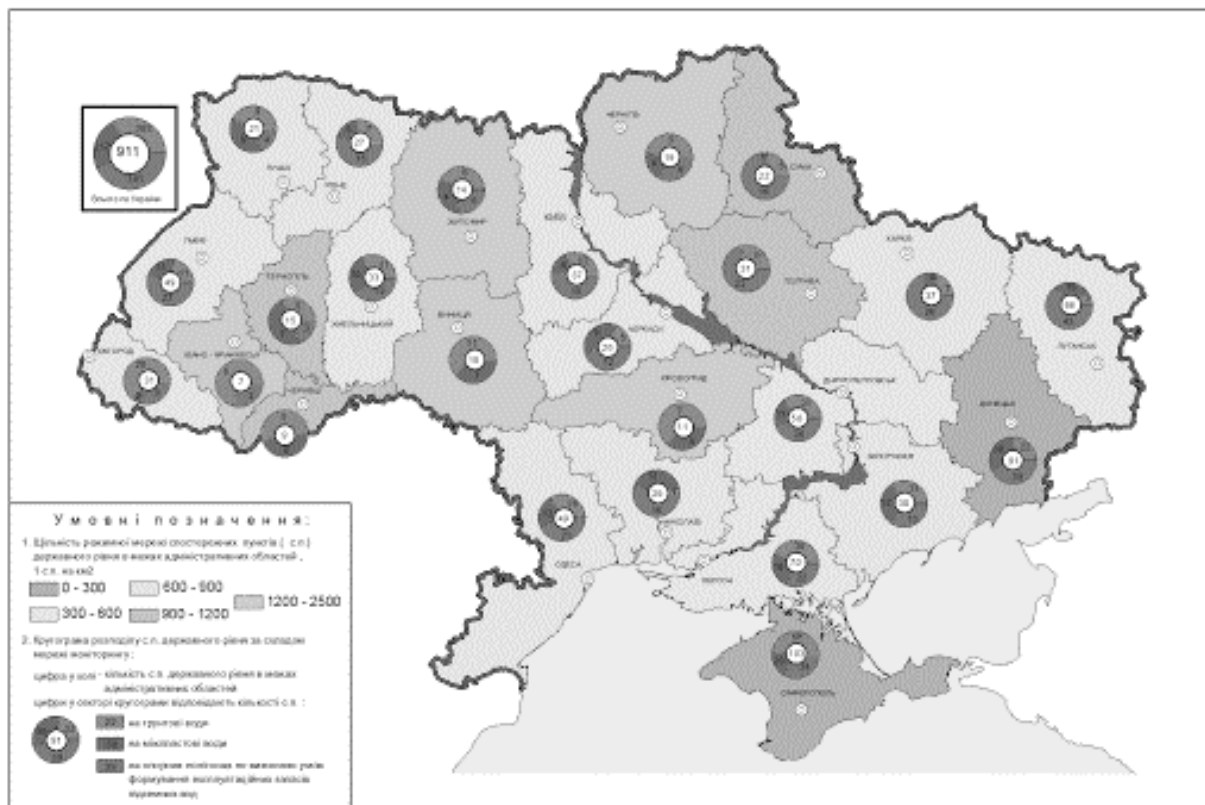

Рис.1. Моніторинг водних об'єктів

Причини забруднення води включають широкий спектр хімічних речовин та патогенів, а також фізичні параметри. Забруднювачі можуть включати органічні та неорганічні речовини. Підвищена температура також може призвести до забруднення води. Поширеною причиною теплового забруднення є використання води як теплоносія електростанціями та промисловими виробниками. Підвищена температура води знижує рівень кисню, що може вбити рибу та змінити склад харчових ланцюгів, зменшити біорізноманіття видів та сприяти вторгненню нових теплолюбних видів.

Постановою КМУ від 31.05.2017 р. № 372 внесено зміни до постанов КМУ від 08.04.1996 р. № 413 та від 20.08.2014 р. № 393, якими затверджено Порядок ведення державного водного кадастру та Положення про Держводагентство, з метою приведення їх у відповідність до вимог законодавства.

Зокрема, змінами до Водного кодексу до компетенції Держводагентства віднесено ведення державного обліку поверхневих вод у частині обліку поверхневих водних об'єктів, утворення басейнових рад та затвердження водогосподарських балансів.

Внесені Урядом зміни дозволять Держводагентству реалізовувати повноваження, визначені Водним кодексом України.

Забруднення води вимірюється шляхом аналізу зразків води. Можуть проводитися фізичні, хімічні та біологічні випробування. Контроль за забрудненням води вимагає відповідної інфраструктури та планів управління. Інфраструктура може включати очисні споруди [4-5]. Для захисту водних

Збірник тез

об'єктів від неочищених стічних вод зазвичай потрібні очисні споруди та промислові очисні споруди. Підготовка сільськогосподарських стічних вод для ферм та боротьба з ерозією на будівельних майданчиках також можуть допомогти запобігти забрудненню води. Ефективний контроль міського стоку включає зменшення швидкості та кількості потоку.

Зростаючі вимоги до глобального водопостачання загрожують біорізноманіттю та забезпеченню водою для виробництва продуктів харчування та інших життєво важливих потреб людини. Дефіцит води вже існує в багатьох регіонах, адже більше одного мільярда людей не мають достатньої питної води [1-2]. Крім того, 90% інфекційних захворювань у країнах, що розвиваються, передаються із забрудненої води. Сільське господарство споживає близько 70% прісної води у всьому світі; наприклад, для виробництва 1 кілограма зернових культур потрібно приблизно 1000 літрів води, а для виробництва 1 кг яловичини – 43 000 літрів [5]. Нові запаси води, швидше за все, будуть спричинені збереженням, переробкою та покращеною ефективністю використання води, а не великими проектами розвитку.

Література:

1. Іванова Т. В. Державне управління сталим екологічним розвитком України та її регіонів у системі раціонального природокористування : теорія, методологія, перспективні напрями : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2011. 400 с.
2. Водна рамкова директива 2000/60/ЄС : основні терміни та їх визначення. Київ : Державний департамент з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України, 2006. 244 с.
3. Водний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 1995. 6 черв. [№ 213/95]. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>.
4. Комплексна біоінженерна система для очищення водоюм: Пат. 117067 UA, МПК CO2F 3/32 (2006.01), E02B 15/00 (2006.01), № у 201700555; заяв. 20.01.2017; опубл. 12.06.2017, Бюл. № 11, 2017 р.
5. Розвиток державної екологічної політики України в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Д. О. Ветвицький ; Акад. муніцип. упр. – К., 2010. – 20 с.
6. Маджд С. М., Кулинич Я. І. Динаміка змін знаходження речовин та елементів техногенного походження у водах. Проблеми хімотології: матеріали VI Міжн. наук. техн. конф., (Львівська обл., 19–23 червня 2017). Київ – Львівська обл., 2017. С. 401–404.
7. Основи екології : підручник для студ. вищ. навч. закл. / [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника та канд. екон. наук, проф. М. К. Шапочки]. – Суми : Університетська книга, 2007. – 759 с.
8. Кулинич Я. І. Техногенний вплив діяльності авіапідприємств на екологічний стан: Екологічна безпека: матеріали XVII Міжнар. наук. – практ. конф. молодих учених і студентів. (Київ, 4–7 квітня 2017). К.: НАУ, 2017. С. 64.

Антощенко В.В.,

доц. кафедри Економіки та маркетингу, к. екон. наук, доцент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

ПРАВОВА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Однією з основних сучасних тенденцій світового харчового ринку є зростання споживання харчових продуктів з рослинної сировини на тлі зниження споживання продуктів тваринного походження. «Філософія вегетаріанства» з кожним роком все більше активізується і входить до найпопулярніших трендів світового харчового ринку. Особливо споживачів цікавлять заміники молока тваринного походження – вівсяне, соєве, мигдальне та кокосове молоко. Їх продаж в світі постійно зростає. Рослинні «молочні продукти» вважаються корисними, часто вони збагачуються функціональними інгредієнтами, вітамінами і мінералами. Крім того, у деяких людей спостерігається непереносимість лактози, тому альтернативні молочні напої набувають все більшої популярності і створюють значну конкуренцію для натуральних молочних продуктів [1, с.26].

20 травня 2020 року було запропоновано законопроект № 3516 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів, що імітують молоко та молочні продукти» [2]. Суть закону полягає в запровадженні обов'язкового визначення продуктів, які виготовлені з заміників молока та заборонити вживати терміни, які стосуються молока, навіть назви тварин щодо харчів не з молока. У пояснювальній записці до законопроекту було вказано, що поряд з традиційними молочними продуктами на полицях торгових мереж з'явилися дуже схожі з ними продукти, які, однак, не мають відповідної харчової цінності – продукти з невластивими раніше добавками: рослинними жирами, білками, заміниками лактози, штучними барвниками та іншими інгредієнтами і складниками, що додаються для зменшення собівартості продукції. При цьому такі продукти реалізуються разом із звичайними молочними продуктами та мають маркетингові назви-запозичення типу: «молочний продукт», «сирний продукт», «сметанка», «сирочок», і при цьому незначно відрізняються за ціною. Законопроект пропонує такі нововведення: запроваджується термін «харчові продукти, що імітують молоко і молочні продукти», під яким пропонується розуміти усі харчові продукти, які вироблені з молока або молочної сировини, з повною або частковою заміною складових молока (молочного жиру, молочного білка, лактози), з використанням або без використання харчових добавок, та які можуть сприйматися споживачем як продукти, аналогічні молочним, і вживатися замість таких продуктів; встановлюються вимоги до маркування та найменувань та забороняється вживати в найменуваннях назви тварин, як

Збірник тез

«корова», «коза», «буйволиця», «вівця». А на картинках до товарів, які не з молока забороняє малювати тварин, які дають молоко; має бути розміщено текст такого змісту: «Імітаційний продукт. Містить заміники складових молока», розміром шрифту для першого речення не менше 75%, а для другого – 40% від найбільшого напису на упаковці; вимоги не поширюються на маркування харчових продуктів, які не є молочним продуктом, та які не можуть сприйматися споживачем як молочні продукти та/або мають усталене використання певних назв при їх маркуванні (зокрема, молочна ковбаса, молочний шоколад, молочне печиво тощо).

Нажаль замість того, щоб запропонувати конструктивні пропозиції бізнес виступив проти нового закону про імітаційні молочні продукти, вказавши на «шкідливі» норми для бізнесу. Зокрема під визначення «харчовий продукт, який імітує молочний продукт» можуть потрапити безлактозна молочна продукція на рослинній основі, що значно ускладнить її виробництво і збут. Варто зауважити, що споживач повинен знати правду про те, що він споживає і це повинно бути нормою будь-якого закону, що застосовується до харчової продукції. Не секрет, що на фоні значного зниження обсягів виробництва цільного молока, обсяги виробництва молочної продукції значно зросли. І це відбулось саме через зростанням обсягів фальсифікованої молочної продукції з заміною тваринних жирів рослинними. При цьому вартість фальсифікованої молочної продукції не відрізняється від оригіналу, а інколи навіть і вище (за рахунок ефективних маркетингових заходів: зокрема вартість упаковки інколи дорожча за сам вміст). Законопроектом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів, що імітують молоко та молочні продукти» потрібно чітко розмежувати продукцію з натурального молока (тваринного походження) та продукцію з рослинних жирів. І не потрібно маніпулювати ситуацією про можливе віднесення йогуртів та іншої молочної продукції (з добавками какао, горіхів, родзинок, кураги та з іншими рослинними добавками) зі складом сировини такої продукції, яка повинна становити тільки натуральне молоко, а не фальсифіковане. Слово фальсифікація походить від латинського «*falsifico*», що означає «підробка». За визначенням, фальсифікація – це дії, спрямовані на зниження якості, погіршення споживчих властивостей або зменшення кількості товару. Якщо простіше – фальсифікована продукція дуже схожа на справжню, майже так само пахне і смакує, має таку ж або схожу консистенцію. Але при цьому не має повноцінних білків, жирів та вітамінів. Фальсифікат – це харчова продукція та продовольча сировина, у якій склад, властивості та характеристики спеціально замінені на гірші. А покупець отримує неповну або недостовірну інформацію про них. А отже Закон направлений виключно на те, щоб споживач отримав повну та достовірну інформацію, якою дуже часто нехтують недобросовісні виробники. При цьому ми уникнемо асортиментної, якісної, кількісної, інформаційної та вартісної фальсифікації. Але для цього потрібно створити відповідальне правове поле та невідворотність покарання за порушення закону.

Література:

1. Антощенко В.В. Сучасний стан молочного скотарства в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. №2. С. 25–32.
2. Ліга закон. Головний правовий портал України. http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JI02146A.html

Беженар І.М.,

к.е.н,

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ

ПЕРЕВАГИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Аграрний сектор є важливою сферою економіки нашої держави, адже продукує не тільки сировину для продуктів харчування, а і забезпечує валютні надходження, адже є експортоорієнтованою галуззю. В 2019 році частка агропродовольчої продукції в структурі загального експорту з України склала понад 44%. Україна у 2019 році продовжила займати провідні місця у світовому рейтингу експортерів окремих агропродовольчих товарів. Наша країна є абсолютним лідером з експорту соняшникової олії, лідером серед експортерів ячменю, ріпаку, свіжого гороху, проса, макухи та шроту, посиливши свої позиції по більшості з цих видів продукції.

Негативним є те, що в українському експорті переважає сировина над готовою продукцією, проте є певні позитивні тенденції нарощування експорту товарів з доданою вартістю (олії, макухи і шроту). Так, у 2018 р. Україна експортувала у 4471 тис. тонн макухи й шроту (переважно з соняшнику) і занходилася на третьому місці у світовому рейтингу після Індонезії та Канади, то вже у 2019 р. наростила обсяги на 11% (4957 тис. тонн), тим самим піднявшись на другу сходинку в рейтингу [1].

Аналізуючи переваги аграрного сектору України в зовнішньоекономічній діяльності розглянемо динаміку індексу фактичних порівняльних переваг агропродовольчого комплексу України за видами продукції (табл. 1). Вважається, що країна має переваги, якщо індекс позитивне значення, більший нуля; і навпаки, мінус в індексі свідчить про відсутність переваг у зовнішній торгівлі [2].

Індекс фактичних порівняльних преваг певної країни по продукту, розраховується за формулою :

$$RCA_{ij} = (X_{ij} - M_{ij}) / [T_{kj}(T_{iw}/T_{kw})], \quad (1)$$

де X – обсяг експорту; M – імпорт; i – продукт; j – країна; k – вся продукція; W – сукупний світовий експорт; $T = (X+M)/2$.

Динаміка індексу фактичних порівняльних переваг України за видами продукції

Культура	2015	2016	2017	2018	2019
Зернові, всього	0,480	0,437	0,412	0,434	0,515
у т.ч. пшениця	0,121	0,138	0,122	0,123	0,128
ячмінь	0,041	0,034	0,031	0,028	0,025
кукурудза	0,156	0,129	0,126	0,138	0,179
Соя	0,043	0,050	0,047	0,034	0,041
Ріпак	0,030	0,019	0,038	0,040	0,044
Олія	0,169	0,189	0,190	0,172	0,156
Яйця	0,004	0,003	0,003	0,004	0,004
М'ясо	0,015	0,016	0,019	0,020	0,019
Молоко	0,010	0,008	0,012	0,009	0,004

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України [3]

Як свідчить проведене дослідження, індекс за рівнем фактичних порівняльних переваг по всіх продуктах має позитивні значення, як для рослинницької продукції так і для харчових продуктів. Тобто індекс вказує на порівняльні переваги на міжнародній арені та засвідчує конкурентоспроможність аналізованої продукції. Індекс торговельної переваги для зернових культур (пшениця, кукурудза) та ріпаку демонструє тенденцію до збільшення протягом 2015-2019 рр. це позитивна динаміка і відповідає стратегічним орієнтирам експорту зерна, де йому відведена одна з ключових ролей. Найбільш конкурентоспроможними на європейському ринку серед основних товарів українського агропродовольчого експорту є зернові та олія.

Негативною тенденцією, є те, що в Україні наявні значні виробничі можливості для вирощування овочів, але не зважаючи на це країна імпортує значну кількість овочів, зважаючи на це потрібно підвищувати ефективність власного виробництва овочів.

Доцільним є переорієнтувати експорт на товари переробки, наприклад на борошномельно-круп'яну продукцію, готові продукти із зерна, продукти переробки овочів, різні харчові продукти тощо.

Резервами підвищення порівняльних переваг для яєць, молока, м'яса можуть бути: поліпшення якості та безпеки продукції, стандартизація відповідно до міжнародних вимог, підвищення продуктивності та вдосконалення порід відповідно до потреб світового ринку, переймання зарубіжного досвіду щодо племінної роботи та інновацій, масштабування виробництва (кооперативи, кластери), зменшення витрат на виробництво, вдосконалення ціноутворення на продукцію тощо.

Література:

1. Україна у світовому рейтингу експортерів агропродукції утримала найвищі позиції URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3023530-ukraina-u-svitovomu-rejtingu-eksportertiv-agroprodukcii-utrimala-najvisi-pozicii.html>
2. Vollrath T. A Theoretical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of Revealed Comparative Advantage . *Weltwirtschaftliches Archiv*. 1991 P. 130.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Волошин М.М.,

доцент кафедри гідротехнічного будівництва,
водної інженерії та водних технологій

к.т.н., доцент

Херсонський Державний Аграрно-Економічний Університет
м. Херсон

НАУКОВІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗРОШЕННЯ В УКРАЇНІ

У даний час в Україні формуються наукові засади сталого розвитку, в основу яких покладені базові пріоритети в економічній, соціальній та екологічній сферах. Провідну інтелектуальну роль у провадженні цих ідей в суспільстві відіграє Національна академія наук України [1]. Тому охорона навколишнього середовища та нормоване еколого-безпечне водокористування, ефективне відтворення природних ресурсів і забезпечення на цій основі ресурсно-екологічної безпеки життєдіяльності людини належать до найактуальніших проблем сучасності. Стратегічне їх розв'язання потребує цілеспрямованого регулювання природокористування, оцінки впливу зрошення на навколишнє середовище, функціонування водогосподарського комплексу як складної природно - соціоекономічної системи “суспільство – середовище – виробництво”, а також переходу економічних взаємовідносин на умови сталого розвитку [1].

Сталий розвиток – це процес нормалізації продуктивних сил, забезпечення коректованого задоволення необхідних економічних потреб всіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відтворення цілісності навколишнього природного середовища, створення можливостей для рівноваги між його потенціалом і вимогами людей всіх поколінь. Формування системи сталого розвитку виходить з необхідності забезпечення пріоритетного розвитку в інтересах людини нормалізації з навколишнім середовищем [1].

Сучасна тенденція сталого розвитку в зрошуваному землеробстві, зокрема в нормованому водокористуванні, повинна ґрунтуватись на трьох ключових позиціях: комп'ютеризація – екологізація – ресурсозбереження [1].

Комп'ютеризація – це перехід на нові технології водокористування, бо як

відомо, сучасне цивілізоване суспільство переходить на більш високу стадію свого розвитку – інформаційне суспільство з використанням високоточних технологій зрошення [2]. Моделювання – метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи [2]. Під моделями розуміють системи, що замінюють об'єкт пізнання і служать джерелом інформації стосовно нього. Комп'ютерні моделі – це такі аналоги, подібність яких до оригіналу суттєва, а розбіжність – несуттєва [2]. Моделі поділяють на два види: матеріальні та ідеальні. Матеріальні моделі втілюються у певному матеріалі – дереві, металі, склі і т. ін. Ідеальні моделі фіксуються в таких наочних елементах, як креслення, рисунок, схема, комп'ютерна програма і т. ін. [1, 2]. Метод моделювання має таку структуру: а) постановка завдання; б) створення або вибір моделі; в) перенесення знань з моделі на оригінал [1].

Екологізація – це конче необхідне регулювання відносин людини з природою, зокрема і шляхом бережливого відношення та відновлення людиною природних ресурсів [3] (грунти, вода, рослинність). Зокрема на необхідність економічно ефективною і екологічно безпечною меліорації земель вказує схвалена „Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року”.

Ресурсозбереження – це урахування того незаперечного факту, що значна кількість природних ресурсів, особливо не поповнювані, перебувають на межі вичерпання або зникнення, а такий дуже важливий – як прісна вода та вода для зрошення, хоч і відноситься до поповнювальних ресурсів, повсюдно забрудненні і засмічені у неприпустимих межах підтоплення у зрошуваному землеробстві. Зокрема, в Державних Будівельних Нормах України, нормативно визначені водозберігаючі режими зрошення та відповідні їм зрошувальні норми сільськогосподарських культур. Без урахування цих факторів неможливим є подальший поступальний рух на шляху до прогресу та розвитку зрошуваного землеробства.

Комп'ютерні системи в меліорації були представлені різновидами систем ІСС ОПО та інші. Важливим етапом у розвитку зрошення стало широке застосування інформаційно-дорадчих систем оперативного планування поливів сільськогосподарських культур із застосуванням комп'ютерних програм. Зокрема, такі системи створювали В.П. Остапчик, Л.А. Філіпенко. Проте в даний час вони не використовуються, в зв'язку з такими причинами: відсутністю адаптації до нових економічних умов (ресурсних і фінансових можливостей фермерів, платного водокористування), оскільки системи орієнтовані на максимальне водоспоживання; відсутністю нормативів водоощадливих екологічно безпечних режимів зрошення, на які орієнтуються технології поливу. Проте в сучасних умовах управління поливами повинно передбачати при регулюванні вологості ґрунту, не тільки отримання максимальної в конкретних природних і агротехнічних умовах віддачі від зрошення, але і економічне використання його ресурсів і мінімізацію негативних впливів на родючість земель та навколишнє середовище.

Застосування зрошення за існуючих підходів, які на даний час обумовлюють значну водоемкість та енергоємність, не під силу сьогодні і в

найближчій перспективі не тільки колективним, але й невеликим фермерським господарствам, які виникають і будуть виникати в умовах переходу економіки аграрного сектору до ринкових відносин. Крім того, відсутні сучасні інформаційні системи планування поливів на засадах мінімізації впливу на навколишнє середовище. Все це вимагає розробки нових комп'ютерних технологій управління зрошенням, адаптованих перш за все до нових соціально-економічних умов господарювання на землі, на значно вищому технічному та технологічному рівнях. На відміну від існуючих комп'ютерних систем управління поливами (ІДС ОПО та інші), які розраховані на формування максимального водозабезпечення сільськогосподарських культур, пропонується розмістити підсистему ресурсно-економічних оцінок (оптимізація водокористування на основі додаткового чистого прибутку від зрошення та реалізація на різні режими зрошення), що дає змогу гнучко реагувати на економічну ситуацію в колективних чи фермерських господарствах, не допускати погіршення екологічного стану меліорованих земель. Наведено нові наукові підходи, що відповідають сучасній концепції сталого розвитку:

Сучасний технологічний підхід до вирішення питання, який полягає в тому, що запропоновано технологічне рішення - нова технологія визначення строків і норм поливу, яка базується на термодинамічних уявленнях і моделях вологоперенесення.

Соціально-економічний підхід - реалізація - дасть змогу організувати економічно та екологічно ефективно управління поливами, оскільки рекомендуються проводити поливи обґрунтованими зрошуваними нормами, в той час як існуючі і раніше впроваджені системи ввійшли в протиріччя з сучасними соціально-економічними умовами і не працюють у виробництві [4].

Соціально-екологічний підхід, який полягає в реалізації системи управління на основі використання моделі вологоперенесення та водоощадливих режимів зрошення, що суттєво зменшують або виключають повністю інфільтрацію поливної води, знижують антропогенне навантаження на ґрунти. Впровадження системи на півдні України сприятиме покращенню екологічної ситуації.

Література:

1. Природно – ресурсний потенціал сталого розвитку України / Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І. та ін. – Київ, 1999. - С.715.
2. Розенблат В. Рациональное использование воды в орошаемом земледелии. // Международный сельскохозяйственный журнал.-1988.-№6.-С.50-54.
3. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., та інші. Природно – ресурсний потенціал сталого розвитку України. // Київ – 1999. С.715.
4. Ковальчук П.І., Волошин М.М., Матяш Т.В. Оптимізація водокористування на основі аналізу додаткового чистого прибутку від зрошення. // Водне господарство України. 2003. Вип.2. – С.27-29.

Данкевич В.Є.,
д.е.н., професор кафедри міжнародних
економічних відносин та європейської інтеграції
Ліпковська К. А.,
магістр
Поліський національний університет, Житомир

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВИХОДУ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ

Питання оцінки ефективності системи менеджменту якості підприємства в умовах виходу на зовнішні ринки є досить актуальним наразі. У сучасній літературі описано кілька добре розроблених експертних методів [2], які дозволяють здійснити оцінки якості управління підприємством в умовах виходу на зовнішні ринки. Ці методи передбачають математичну обробку показників, кількість яких встановлюється виходячи з цілей оцінки, наявних ресурсів і вимог до їх точності. Таким чином, оцінки якості управління підприємством здійснюється на підставі групи загальносистемних показників. Необхідно відзначити, що якість управління не є ключовим завданням багатьох підприємств. Дана тематика розглядається як правило з позицій світового досвіду, і її оцінкою не займаються. Дослідження є актуальними для всіх підприємств так як дана задача є елементом складнішої системної проблеми.

Відповідно виникає проблема виявлення груп загальносистемних показників для здійснення оцінки якостей управління підприємством, а також безпосередньо математичних систем для здійснення розрахунків з метою отримання остаточного результату. З огляду на те, що якість управління організаційно-економічних систем може здійснюватися шляхом порівняння оцінюваної структури характеристик і показників з їх нормативною структурою значень, то згідно з цими методам, якість управління може оцінюватися кількісною характеристикою ступеня подібності нормативної і фактичної структур показників.

Важливість використання даного методу проявляється для упорядкованих структур кількісною характеристикою ступеня подібності, де існує тіснота рангової кореляції. У математичній статистиці вона визначається коефіцієнтом рангової кореляції Спірмена [1].

У сучасних умовах глобальних викликів, недостатнє знання ринкової ситуації, конкурентів, фінансові труднощі, відсутність кваліфікованих працівників на ключових постах та ін. не дозволяють підприємству розробляти чіткі стратегії розвитку [3-4]. У такому випадку підприємство є структурою, яка не має в своєму розпорядженні необхідного запасу «міцності», що дозволяє провести ефективне оновлення і реструктуризацію, що також свідчить про невисоку якість управління.

Використовуючи і аналізуючи значення коефіцієнтів кореляційного аналізу і їх зміну в часі, можна отримати інформацію про характер і якість

управління підприємством. Виявлення тенденцій в показниках, які можна розглядати стосовно якості управління, дозволяє простежити зміну характеру і ефективності прийнятих управлінських рішень щодо формування підприємства.

Нижче наведені критерії видів управління, виходячи з ресурсів компанії, які ми виділяємо в якості показників оцінки управління.

Таблиця 1

Узагальнені показники оцінки управління за видами ресурсів

Показники	Стратегічні	Тактичні	Операційні
Матеріальні	- визначення напрямку розвитку - інвестування - вкладення капіталу	- створення умов стійкості - моніторинг ліквідності	- постійний моніторинг - збалансованість грошових потоків - вибір тендерів
Трудові	- система і форма оплати праці - політика зайнятості - профорієнтації	- адаптація - умови і охорона працівників - заходи по поліпшенню	- форми і методи взаємовідносин - база співробітників - швидкість реакції на зміни
Фінансові	- система фінансової стабільності підприємства	- система фінансової забезпеченості по виконання планів	- система оперативного управління фінансовими ресурсами
Інформаційні	- система інформаційного забезпечення функціонування підприємства	- система використання інформації для тактичного планування	- система якості збору інформації

Отже, ефективність системи управління підприємством в умовах виходу на зовнішні ринки не може бути визначена якимось одним показником. Необхідно розробити цілу систему показників, оскільки економічна ефективність системи управління виробництвом проявляється, головним чином, через опосередковані, а не прямі ефекти. Вона позначається на поліпшенні результатів роботи підприємства завдяки раціональній організації виробничої діяльності [1].

Разом з тим, підвищення рівня організації системи управління створює сприятливі умови для підвищення ефективності виробництва в цілому при зниженні питомих витрат на апарат управління. Застосування математичних методів оптимізації в системі управління дозволить знизити невизначеність у прийнятті рішень. Однак таке застосування не виключає методів експертної оцінки, хоча і зводить їх використання до мінімуму. Крім того, їх застосування дозволяє знизити негативний вплив людського фактора в роботі системи управління, що підвищить її стійкість. Одночасно з підвищенням стійкості системи, необхідно зберегти її гнучкість (приспособлення до умов зовнішнього середовища), що досягається поділом процедур на операції.

Література:

1. Жура С.Є. Проблеми оцінки ефективності управління соціально-економічними системами. 2010 року. № 12 Вип. 2 (174). - с. 11-16.
2. Орлов А.І. Менеджмент. Підручник .: Видавництво «Ізумруд», 2003. 298 с.
3. Менеджмент виробничих витрат в сільському господарстві [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://library.if.ua/book/84/5945.html>.
4. Dankevych V.Y., Kamenchuk T. O., Kononova O. Y., Nadtochii I. I. and Ohor H. M., Strategic Planning for Sustainable Development of States: Administration Aspect, International Journal of Management, 11 (4), 2020, pp. 511-522.
5. Dankevych V. Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU / V. Dankevych, Y. Dankevych, P. Pyvovar // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2018. Vol. 40. No. 3: 307–319.

Коновалов О.Л.,
к.і.н., старший викладач кафедри публічного
управління та адміністрування,
Херсонський державний аграрно – економічний університет
м. Херсон

ПЛЮСИ ТА МІНУСИ «СХІДНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ» ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Державне регулювання відсоткових ставок у сучасних економіках посідає чільне місце в арсеналі центральних банків і надає змогу реалізувати заходи тактичного впливу та досягати бажаних параметрів монетарної сфери та економічної кон'юнктури. Регулювання відсоткових ставок на сучасному етапі трансформаційних процесів у світі набуває нового змісту і спроможне сприяти економічному зростанню та стабілізації цін.

Слід зауважити, що в умовах ринкової економіки кредит набуває суспільного характеру. Необхідність кредиту тісно пов'язана з особливостями кругообігу індивідуального капіталу.

Кредит у ринковій економіці необхідний для: коливання потреб в обігових коштах суб'єктів ринку; виникнення потреби у створенні і відновленні основного капіталу.

Завдяки капіталові зменшується час на задоволення господарських і особистих потреб. Кредит є опорою сучасного ринку, невід'ємним елементом ринкового розвитку.

Кредит – це позички в грошовій або натуральній формі, надані кредитором позичальникові на умовах повернення, найчастіше з виплатою відсотків за користування позичкою.

Розрізняють наступні види кредитів: короткострокові; середньострокові; довгострокові. Суб'єктами кредиту виступає кредитор і позичальник.

При проведенні ринкових реформ в українській економіці особливо гострою стала проблема регулювання монетарної сфери та створення механізмів впливу на економічні процеси. Відсоткова політика традиційно вважається найбільш ефективним важелем регулювання в арсеналі центральних банків. Однак впровадження зазначеної політики необхідно виконувати згідно міжнародного досвіду. Так, серед експертів та політиків досить часто доводиться чути ідею про те, що Україна має скопіювати модель розвитку країн Східної Азії. Оскільки цей регіон продемонстрував у 20 сторіччі настільки успішне економічне зростання, що деякі з його країн наздогнали та перегнали розвинені країни Заходу [7, с. 86].

Саме в цьому регіоні відбулося найбільше "економічне диво" сучасності – стрімкий розвиток Китаю. Очевидно, для України було б вкрай корисно повторити подібний успіх. Проте чи може бути "азіатська модель" адаптована до вітчизняних реалій?

Прискорене зростання. Використану багатьма країнами Східної Азії економічну модель називають наздоганяючою моделлю розвитку. Її суть полягає в прискореному проходженні тих етапів індустріалізації та розвитку інфраструктури, які західні країни поступово проходили в 19 та на початку 20 століть.

Для досягнення цього, держава штучно стимулює приватні та державні інвестиції для створення нових виробництв та об'єктів інфраструктури, тобто і сам уряд теж виступає у ролі потужного інвестора.

Цікаво, що східно-азіатські країни є не єдиним та не першим випадком використання такої моделі розвитку. Наприклад, вона отримала широке розповсюдження в країнах Латинської Америки в 70 роках, а її елементи взагалі використовувалися в багатьох країнах, що розвиваються.

Наздоганяюча модель розвитку не є новою і для України, адже саме СРСР, до складу якого входила тоді наша країна, у 1930-х роках виступив піонером у її використанні.

В економіці нічого не відбувається безкоштовно, й щоб стимулювати інвестиції, потрібно перерозподілити їх від якоїсь іншої активності або джерела. І єдиним джерелом такого перерозподілу є внутрішнє споживання населення.

Механізм може бути різним – в СРСР населення просто забезпечували споживчими товарами гірше, ніж це було можливо.

В країнах з більш ринковою економікою, як правило, перерозподіл відбувається за допомогою фінансової системи. *Уряд штучно встановлює занадто низькі процентні ставки як по депозитах, так і по кредитах.*

В результаті, населення отримує малий дохід на свої заощадження та вимушено заощаджувати більше, щоб накопити на одні й ті самі великі витрати в майбутньому, наприклад, на покупку машини, або оплату освіти для дитини.

Збірник тез

Інвестори ж, у свою чергу, отримують можливість кредитуватися під невеликі процентні ставки, що й стимулює їх вкладати гроші в велику кількість нових проектів.

Звичайно, постає питання того, хто ж буде споживати продукцію нових підприємств, які створюються такими швидкими темпами. Вочевидь, населення не може забезпечити попит на неї у повному обсязі, адже саме за рахунок цього населення підприємства й створюються.

Знов таки, рішення можуть бути різні. В СРСР додатковий попит забезпечувала держава – здебільшого, на військову продукцію, або продукцію подвійного використання.

Економіки ж ринкових країн автоматично починають переорієнтовуватися на експорт, тобто додатковий попит на їхню продукцію забезпечує населення інших країн [9].

Східна специфіка. Таким чином, азіатська модель економіки має деякі ключові риси, які є для неї визначальними.

По-перше, основним інструментом заощадження в ній є банківський депозит, а в фінансовій системі домінують банки. Це відрізняє її від, наприклад, англосаксонських країн, де велику роль відіграє ринок цінних паперів.

По-друге, як вже було сказано, ставки по депозитах та кредитах штучно занижені.

По-третьє, уряд обмежує вільне переміщення приватного капіталу крізь кордон. Це робиться для того, щоб населення не мало можливості вкласти свої заощадження за кордоном, а компанії-нерезиденти – залучити кредитні гроші всередині країни.

До того ж, уряд утримує курс валюти від швидкої ревальвації (підвищення курсу національної грошової одиниці), щоб підтримувати конкурентоспроможність експортерів.

Проте, саме по собі стимулювання інвестицій не гарантує їх якості. Воно може призвести, наприклад, до цінової бульбашки, коли інвестори просто будуть накручувати ціни на той чи інший актив.

Або ж інвестиції можуть просто бути нерентабельними. Щоб уникнути цього, мають виконуватися певні умови.

Запас вже накопиченого капіталу – тих самих підприємств та інфраструктури – має бути невеликим. В іншому випадку, додаткові інвестиції будуть нерентабельні, принаймні, якщо процентні ставки виростуть до ринкового рівня.

Оскільки інвестори фінансують свої проекти, у першу чергу, кредитами, в майбутньому низька рентабельність інвестицій може призвести до боргової кризи [9].

Державний апарат має працювати достатньо якісно.

По-перше, без цього неможливо буде забезпечити складний перехід до нормальної збалансованої моделі економіки в майбутньому, коли виросте запас накопиченого капіталу.

По-друге, в азіатській моделі досить активно використовується державне "ручне" управління, й воно має бути належної якості.

Економіка повинна бути конкурентоспроможною на зовнішніх ринках. Очевидно, без цього економіка не зможе скористатися іноземним попитом, і експортно-орієнтована модель не буде працювати.

Інфляційні очікування населення мають бути відносно низькими, щоб зниження процентних ставок не призвело до високої інфляції.

Якщо населення не намагається витратити гроші якомога швидше, очікуючи високої інфляції в майбутньому, зростання цін буде помірним. А низький дохід від заощаджень, який вимушує громадян заощаджувати більше, буде сам по собі знижувати інфляцію [9].

Особливості реалізації азіатської моделі в Україні. Теоретично, визначальні риси моделі можна було б імпортувати в Україну. Проте на практиці перехід до них виглядає дуже важким.

Так, наприклад, біля половини банківської системи України складають іноземні банки, які навряд чи захочуть працювати в умовах низьких процентних ставок та обмеженого руху капіталу, але існують національні приватні і державні банки, які можуть замінити перші.

Інфляційні очікування населення в Україні є, традиційно, високими, а велику частину заощаджень складає валютна готівка.

На руках у населення її, за оцінками НБУ, близько 50-70 мільярдів доларів, тобто не набагато менше, ніж депозитів. Та й трохи менше половини депозитів в країні номіновано в іноземній валюті.

Українська економіка не є конкурентоспроможною на зовнішніх ринках. Ми маємо хронічно негативний баланс торгівлі, а в структурі вітчизняного експорту домінують товари з низькою доданою вартістю. Про якість державного управління взагалі краще мовчати.

Нарешті, накопичений запас капіталу на одну людину в Україні, скоріш за все, є занадто високим. Так, за оцінками вчених Олексія Ізюмова та Джона Вахалі, в 2005 р. він складав – після перерахування з паритету купівельної спроможності до номінального курсу – приблизно 13 000 доларів. В сучасному Китаї ця цифра становить приблизно 16 000-17 000 доларів. Беручи до уваги те, що капітал в Україні, очевидно, збільшився з 2005 року, можемо вважати його приблизно рівним з китайським. Проте Китай при такому рівні накопиченого капіталу реінвестує, й необхідність переходу до збалансованої економічної моделі в ньому стала нагальною потребою [9].

Отже, запозичувати азійську модель розвитку слід дуже обережно, щоб розвиватися за цією моделлю економіки, ми мали б бути або доіндустріальною країною, як Китай та Корея на початку їхнього становлення, або мати високу якість державного управління, високу конкурентоспроможність та добре підготовану до зміни економічної моделі фінансову систему, як це було в Японії після Другої Світової Війни, але не використовувати певні надбання Східних країн, як і звертати з курсу реформ, ми не в праві.

Збірник тез

Таким чином, для України залишається відкритим більше той шлях, яким вже пройшли розвинені країни Східної Європи – підвищення конкурентоспроможності, реформування державного апарату, економічна лібералізація і подібні реформи.

Література:

1. Гальчинський А. Макроекономічні та монетарні інструменти політики зростання. - Вісник НБУ. - 2004, № 8. - С. 6-8.
2. Дзюблюк О. Проблеми забезпечення ефективності функціонування банківської системи// Вісник НБУ. - 2005, № 3. - С. 30-31.
3. Закон України "Про національний банк України" № 679-XIV від 20.05.1999/ Законодавчі і нормативні акти банківської діяльності. - 1999, вип. 7. - С. 3-23.
4. Кирипенко Н.Є. Структура процентних ставок у грошово-кредитній системі// Наук. вісник НЛТУ України. - Львів: НЛТУ України. - 2006, вип. 16.6. - С. 241-247.
5. Кирипенко Н.Є. Теоретико-методологічні підходи до визначення грошового ринку та його структури// Наук. вісник НЛТУ України. - Львів: НЛТУУ, 2006, вип. 16.2. - С. 267-272.
6. Кирипенко Н.Є., Іщук Л.І., Катаці Б.І. Докейнсіанські погляди на теорію процента // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. - Львів: ЛКА. - 2007, вип. 27.
7. Колодізев О. М. Гроші та кредит. Конспект лекцій / О. М. Колодізев, О. Р. Яременко – Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. – 114 с. (Укр. мов).
8. Криштоф Н.С. Трансформація економічної моделі розвитку як науково-практична проблема державного управління // Державне управління: теорія та практика. 2015. № 1. С. 4-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2015_1_3.
9. Кухта П. Чи може Україна стати Китаєм? // Реальна економіка. – Режим доступу. - <http://real-economy.com.ua/print/10994.html>
10. Міщук О. В. Теоретичні аспекти формування моделей економічного розвитку // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2013. Т. 18. Вип. 3/2. С. 135-138.
11. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
12. Стельмах В., Єпіфанов В. та ін. Грошово-кредитна політика в Україні. - К.: Либідь, 2000. - С. 306.
13. Штулер І. Ю. Історичне та економічне підґрунтя вибору моделі «випереджаючого розвитку» національною економічною системою. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. 2016. Вип. 1(5). С. 81-87. 31.
14. Ягельська К. Ю. Моделі економічного розвитку: загальний огляд та вітчизняний вибір. Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації: матеріали міжнародної науково-практичної

конференції. Херсон: Видавничий дім Гельветика, 2013. С. 40-42.

Корнієнко В. С.,

здобувач рівня вищої освіти другий (магістерський)

Науковий керівник: к.е.н., доц., **Антощенкова В.В.**

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка

м. Харків

СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

Кооперативний рух – це багатогранне явище, що займає важливе місце в сучасних суспільно-економічних системах. Історичний досвід свідчить про те, що успіх кооперативних організацій багато в чому пояснюється тим, що ці структури сприймаються представниками різних соціальних груп як ефективний механізм реалізації в умовах ринку своїх підприємницьких і соціальних ініціатив та прагнення самодостатнього існування.

Характеризуючи історію розвитку кооперативної ідеології в Україні, варто відзначити роботи найкращого слов'янського економіста (цитата Шумпетера Й. А.) світового масштабу – Михайла Івановича Туган-Барановського. В працях М.І. Туган-Барановського важливе місце належить дослідженню теоретичної та практичної концепції кооперації. Оцінити кооперативні погляди М.І. Туган-Барановського можна по його публікації «Соціальні основи кооперації» (1916 г.) – це фундаментальна праця, в якій проаналізовано і узагальнено досвід та ідеї світового кооперативного руху, визначені пріоритетні шляхи розвитку кооперації [1].

М.І.Туган-Барановський розглядаючи кооперацію, відзначав, що кооперативи завжди були і залишаються організаціями трудящих, тобто кооперативні організації – це одна з форм самозахисту трудящих класів від несприятливих для них соціально-економічних умов життя. Михайло Іванович прагнув знайти саме соціальну та класову характеристику кооперативів.

Михайлом Івановичем запропонована класифікаційна таблиця кооперативів, в рамках якої кооперативні організації розділені за ступенем складності виконуваних ними функцій. Науковець обґрунтував положення, які дають змогу розрізняти різні типи кооперативів. Так кредитні кооперативи – займаються розподілом грошей між членами кооперативу. У той час як продуктивна артіль – найбільш складний вид кооперативу: вона є і кооперативом з купівлі машин, інструментів, сировини і кооперативом зі збуту своїх товарів. На основі узагальнення історичного досвіду розвитку кооперації в країнах Західної Європи М.І. Туган-Барановський приходять до висновку, що відмінними рисами справжньої кооперації є самостійність і самодіяльність. І якщо дані принципи організації кооперативного підприємства в силу будь-яких причин порушуються, то вони позбавляються своєї сутності.

Іншою не менш важливою умовою успішного функціонування будь-якої форми кооперації, на думку М.І. Туган-Барановського, є особиста зацікавленість всіх членів в досягненні високих економічних результатів. Але при цьому, Михайло Іванович зазначив, що охорона особистого інтересу членів кооперативів повинна обов'язково поєднуватися зі спільними інтересами.

Дуже далекоглядними виглядають сьогодні і багато рекомендацій М.І. Туган-Барановського щодо сільської кооперації, як єдиного можливого способу переходу селян до ведення ефективного господарства. Тут і обґрунтування необхідності цілком добровільного характеру кооперації, неприпустимість нав'язування її сільському населенню, і попередження про раціональність різних «ступенів кооперування», різних сільськогосподарських процесів аж до збереження індивідуального виробництва, наприклад, в домогосподарстві для власного споживання.

М.І. Туган-Барановський брав активну участь і в практичній кооперативній роботі, наприклад, з 1908 року він керував комітетом сільських і ошадно-позичкових товариств, йому належить видатна роль в організаційному будівництві та правовому зміцненні кооперації, в 1909 році він створив і очолив журнал «Вісник кооперації». В цілому необхідно відзначити, що науково-дослідна діяльність Михайла Івановича стала найважливішою основою для подальшого розвитку вітчизняної кооперативної науки. Останніми книгами, написаними вченим і виданими в Україні українською мовою у 1919 році були «Кооперація, її природа та мета» та «Політична економія: курс популярний». М. І. Туган-Барановський – вчений світового виміру, залишив яскравий слід в історії вітчизняної та зарубіжної економічної науки і становленні кооперативного руху світового масштабу.

На сучасному етапі формування патріотичної свідомості громадян, яке повинно бути направлене в першу чергу на укріпленні найсильніших конкурентоспроможних сторін народного господарства та розвитку можливостей національної економіки, відродження славетної української кооперативної діяльності – є одним з пріоритетних завдань українського суспільства [2, с. 178; 3, с.52]. Комплексно оцінюючи соціальну основу розвитку кооперативної ідеології, та порівнюючи економічні основи діяльності кооперативних підприємств, варто відзначити, що основною метою кооперативів є не отримання прибутку, а підвищення продуктивності і прибутковості праці своїх членів і самозахист їх від експлуатації капіталу. Адже започаткування кооперативного руху пов'язують саме з потребою встановити справедливую ціну на власну сільськогосподарську продукцію самими ж виробниками. Отже, відродження кооперації в Україні неможливо реалізувати без активної позиції і розвитку вітчизняної кооперативної ідеології серед усіх верств населення, об'єднуючи бажання, потреби та національні інтереси виробників, споживачів та відповідних органів місцевої та державної влади, а також пропаганди кооперативної ідеології та її переваг серед населення.

Збірник тез

Література:

1. Туган-Барановский М.И.. Социальные основы кооперации. Москва: Экономика. 1989. 509с.
2. Кравченко Ю. М., Антощенкова В. В. Фактори сталого розвитку економіки аграрного сектору. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С.174-183.
3. Антощенкова В.В. Формування ринку молока на основі коопераційно-інтеграційних відносин / Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016 С. 48-59.

Маркова С.В.,

доцент кафедри бізнес-адміністрування та менеджменту ЗЕД, к.е.н., доцент

Головань О.О.,

доцент кафедри бізнес-адміністрування та менеджменту ЗЕД, к. фіз-мат.н., доцент
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ НА
ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ**

Розвиток сільського господарства упродовж останніх років набуває все більших обертів, що, у свою чергу, призводить до потреби формування та розвитку спеціальної техніки з метою обробки ґрунту та злагодженого її функціонування, забезпечуючи високу врожайність та підвищуючи ефективність роботи. Агропромисловий комплекс на сьогодні є однією з найважливіших ніш економіки України, адже на нього припадає третя частина основних виробничих фондів, а частина населення, зайнята у цій сфері діяльності, складає 25%. Однак, АПК України зараз знаходиться на межі між перспективою та неможливістю свого розвитку через низку певних факторів, які впливають на це, починаючи з відсутності фінансової підтримки з боку держави, та, закінчуючи внутрішніми організаційними проблемами. Ефективне та успішне функціонування підприємств, задіяних в агропромисловому секторі, можливе за умови формування та удосконалення виваженої системи управління, своєчасного прийняття рішень, а також сприяння інноваційному розвитку підприємств з боку держави. У цьому аспекті актуальним є інноваційний розвиток агропромислових підприємств з метою розширення та підкорення нових ринків збуту, забезпечення внутрішніх ринків гідним товарним асортиментом та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників у порівнянні із зарубіжними аналогами промислової техніки.

На сьогодні стратегічний розвиток машинобудування є запорукою успішного та ефективного ведення економіки для будь-якої країни.

Збірник тез

Машинобудівний комплекс України включає більше, ніж 20 галузей спеціалізованого виробництва. Виробництво високопродуктивної та високотехнологічної вітчизняної с/г техніки дозволить застосовувати в агропромисловому комплексі України сучасні агро-технології та сприятиме розвитку конкурентоспроможності українського виробника на міжнародному ринку.

За даними сайту Latifundist.com [1], український АПК формує 10% ВВП країни та експортує 40% (у грошовому еквіваленті) від загального об'єму товарів. У 2018-2019 р. р. Україна залишалась лідером з експорту соняшникової олії та зайняла перше місце з поставок соняшникового шроту на світовий ринок. Більше того країна піднялась з третьої на другу сходинку з реалізації рапсу на зовнішньому ринку та ввійшла у трійку лідерів з експорту грецьких горіхів. Виходячи з отриманої інформації [1], очевидно, що розвиток СГМБ є вітальним для економіки України. Використовуючи в роботі високотехнологічну та якісну с/г техніку, українські аграрії будуть мати можливість швидко, автоматично та вчасно виконувати с/г роботи, такі як сіяння, обробка землі, удобрення, збори врожаю та ін., тим самим підвищуючи продуктивність праці та ефективність збору врожаю, що, у свою чергу, впливає на ріст та розвиток економіки країни.

Сільськогосподарське машинобудування (СГМБ) може стати галуззю, яка забезпечить ефективний розвиток АПК України і для цього є ряд стратегічних передумов передумов:

- збережені потенціали вітчизняного СГМБ у сфері тракторо- і комбайнобудування й виробництві посівних та ґрунтобробних машин;
- провідне місце с/г ринку в Україні, яке зумовлене аграрним потенціалом та перспективою країни;
- можливий вихід на нові аграрні ринки за умови підтримки та сприяння з боку держави, що у свою чергу забезпечить закріплення позицій вітчизняного СГМБ.

З метою наповнення промислового ринку якісною та конкурентоспроможною сільськогосподарською технікою вітчизняного виробництва необхідно:

- забезпечити умови для створення підприємств з виробництва с/г техніки;
- надати гідні та високооплачувані робочі місця;
- залучити державні інвестиції;
- надати державну підтримку техніко-технологічної модернізації аграрного виробництва;
- налагодити поставки якісної сировини для виробництва техніки.

Вживання цих заходів вкрай необхідне для нарощування експортного потенціалу України, адже експорт основних видів с/г техніки значно нижче, ніж імпорт. Проте, за даними Latifundist.com, у 2019 р. об'єми зарубіжних поставок зменшились на 9,4% і склали лише \$37,9 млн. [1]. За оцінками Інституту аграрної економіки України [2], прогнозується спад експортних операцій в

Збірник тез

Україні на 15-20%, який викликаний світовою економічною кризою та пандемією COVID-19, нестабільністю земельних ресурсів та обмеженням доступу до кредитних ресурсів.

Вітчизняний ринок сільськогосподарського машинобудування в Україні має всі передумови для стратегічного розвитку, проте відсутність фінансової підтримки з боку держави та безперервний потік імпортування зарубіжних аналогів с/г техніки уповільнює процес розвитку вітчизняного виробництва с/г машин. З іншого боку, Україна показала досить високий результат у сфері експорту зернових культур на міжнародний ринок, що у свою чергу створює перспективу виробництва вітчизняної техніки та залучення її до роботи аграріями.

Література:

1. Головний сайт об агробізнесе. URL: <https://latifundist.com> (дата звернення: 14.03.2021).
2. Інститут аграрної економіки URL: <http://www.iae.org.ua> (дата звернення: 14.03.2021).

Мацибора Т.В.,

Провідний науковий співробітник,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та сільських територій необхідно створення умов для ефективного функціонування малого та середнього агробізнесу. У зв'язку з цим важливим є вивчення світового досвіду стимулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

У США для оновлення основних засобів застосовується інвестиційний податковий кредит, який передбачає зниження оподаткованого прибутку на суму вкладень, що використовуються для придбання машин і устаткування. Крім того, існує пільгове кредитування виробництва окремих видів продукції та компенсаційні платежі на підтримку методів обробки ґрунту, які менше впливають на навколишнє середовище [3].

У Канаді держава сприяє інвестиціям у розвиток окремих галузей і виробництв. Для фермерів створена спеціальна кредитна установа Farm Credit Canada. Окрім того, діють декілька провінційних та федеральних програм підтримки виробників сільськогосподарської продукції, серед яких: короткострокові кредити до 400 тис. дол. під низький відсоток із частковим

Збірник тез

покриттям процентів; державні кредитні гарантії на купівлю землі сільськогосподарського призначення; пільгове страхування врожаю від природних катаклізмів і погодних умов; фінансова підтримка просування продукції закордоном (до 50 тис. дол. на одне підприємство на рік); екстрена фінансова підтримка під час надзвичайних ситуацій; субсидування транспортування зерна через порт на півночі країни (9,2 дол./т).

В Австралії фінансова підтримка надається фермерам для компенсації збитків, спричинених природними або техногенними факторами – головним чином, це тривалі періоди посухи, повені, пожежі або деякі інші стихійні лиха. При цьому урядові дотації надаються лише у тому випадку, коли збитки у зв'язку зі стихійним лихом зазнає значна кількість господарств у регіоні. Така підтримка може мати різні форми: гранти, короткострокові кредити за низькими відсотковими ставками тощо. Також фермерам надаються податкові пільги для компенсації амортизації сільськогосподарського обладнання.

У Франції на підтримку аграрного сектора витрачається в середньому до 40 млрд євро на рік. Французькі фермери мають пільги на кредити. На закупівлю нової сільгосптехніки вони можуть залучати кошти під 3–4% річних, на придбання землі – приблизно під 7% річних. У системі кредитного забезпечення сільського господарства Франції центральне місце відіграє банк „Креді Аґріколь”. Механізм дії пільгових кредитів для сільського господарства заснований на принципі державного погашення банком різниці між договірною процентною ставкою й ставкою пільгової позики, наданої фермеру [2].

У Німеччині для підтримки сільськогосподарських товаровиробників, стимулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі та розвитку сільських територій широко застосовуються різноманітні інструменти, серед яких: державні позики на виробниче будівництво й закупівлю обладнання. Держава за згоди регіональної аграрної адміністрації надає кошти фермерам на дуже вигідних умовах – напряму з федерального або місцевого бюджетів під 1% річних на строк до 44 років. При цьому на перші чотири роки фермери одержують кредитні канікули, тобто звільняються від погашення боргу. В подальшому виплата боргу здійснюється по 2% річних з урахуванням накопичених відсотків; довгострокове кредитування за зниженою відсотковою ставкою на будівництво, купівлю землі, засобів виробництва тощо. За підтримки спеціального державного банку місцеві банки кредитують фермерів за ставкою 5–7% річних. Для депресивних територій і молодих фермерів ставка кредитування зменшується до 3–5%. Гарантом кредитів виступає спеціальний державний банк. За цією програмою фермери кредитуються строком на 10–20 років; інвестиційні субсидії. Цей вид державної підтримки передбачає надання коштів фермерам для повної або часткової компенсації витрат за визначеними цільовими програмами на безповоротній основі. Цільова програма – це не що інше, як інвестиційний проект у сільському господарстві, який може бути коротко-, середньо- або довгостроковим. Якщо протягом терміну дії проекту надані фермеру кошти використані не за призначенням, він їх повинен

Збірник тез

повернути; державні гарантії. Державний банк надає приватним фінансовим установам гарантії (до 80 %) для кредитування фермерів [1].

У Польщі держава всіляко намагається підтримувати дрібних сільськогосподарських товаровиробників. Є кілька банків, що спеціалізуються на кредитуванні сільського господарства. По довгострокових кредитах (до 10-ти років) держава може компенсувати половину відсоткової ставки. Популярним є також пільгове кредитування аграрного сектора, коли підприємець може сплатити лише 3 %, а решту суми по відсотковій ставці банку повертає держава [2].

Отже, імплементація позитивного світового досвіду інвестиційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників є важливим чинником сталого розвитку аграрного сектору та сільських територій.

Література

1. Мороз П. Підтримка агровиробника по-німецьки [Електронний ресурс]. URL: <http://www.agroprofi.com.ua/statti/1058-pidtrimka-agrovirobnika-po-nimetski>.
2. Світові моделі підтримки сільського господарства [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html>.
3. Ульянченко Ю. О. Державне регулювання аграрного ринку в країнах ЄС і США: досвід для України. *Державне будівництво*. 2007. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_2_56.

Морозов Р.В.,

професор кафедри менеджменту та інформаційних технологій,
доктор економічних наук, професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Нині одним із показників економічного добробуту суспільства є забезпечення населення країни якісними продуктами харчування. Одночасно стабільність сучасного суспільства значною мірою визначається характером аграрного виробництва, що, будучи одним з основних видів економічної діяльності, забезпечує людство продовольством. Основне завдання розвитку продовольчого ринку полягає в розв'язанні продовольчої проблеми, що розглядається як важлива умова соціальної та політичної стабільності й економічної незалежності держави. Запорука продовольчої безпеки окреслюється нарощенням якісних, збалансованих за поживними речовинами і доступних кожному жителю країни продуктів харчування.

Збірник тез

Зазначимо, що у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття в агропромисловій сфері почали наростати кризові явища, з'явилися ознаки нестійкості сільського господарства, у результаті інтенсифікації і розширення масштабів діяльності аграрний сектор став причиною прискореної деградації і виснаження природних, у першу чергу земельних ресурсів, у багатьох країнах аграрії не змогли забезпечити виробництво достатньої кількості продовольства, почали виникати соціальні і екологічні проблеми, пов'язані з неефективністю аграрного виробництва.

У зв'язку із цим у даний період економічні принципи, технології і підходи до ведення аграрної діяльності зазнають істотних змін. Нині для умов України одним з найбільш важливих напрямів перетворення аграрного виробництва вважається концепція сталого розвитку сільського господарства, відповідно до якої сільське господарство повинно одночасно задовольняти потреби суспільства в продовольстві, забезпечувати високий рівень життя населення і не завдавати шкоди навколишньому середовищу.

Поняття «сталий розвиток» виникло тоді, коли людство після довгого, в цілому безконфліктного з природою розвитку прийшло в ХХ столітті до зіткнення з біосферою, що призвело до швидких глобальних змін в усіх середовищах і практичного призупинення відновлення ресурсів (повітря, води, ґрунтів, рослинного і тваринного світу) в первинному вигляді. Став необхідним перегляд стратегії розвитку цивілізації [2, с. 29].

В контексті дослідження проблем сталого розвитку важливими є наукові розробки зарубіжних і вітчизняних учених. До питань сталого розвитку економічних систем зверталися зарубіжні дослідники Д. Медоуз [4], Г. Брундтланд [7], К. Кондратьєв [3] та ін. Вітчизняна економічна наука впродовж багатьох десятиліть збагачується новими розробками теоретичного і прикладного характеру в цій сфері: основи національної стратегії сталого розвитку досліджували В.М. Геєць [1] та ін.; концептуальні засади та економіко-екологічні принципи сталого розвитку регіональних агропромислових комплексів – В.П. Прадун [6]; В.М. Трегобчук [6]; забезпечення сталого природокористування – М.А. Хвесик [2] та ін.; теоретико-методологічні засади економічного механізму сталого розвитку національної аграрної сфери – О.Л. Попова [5].

Слід зауважити, що термін «сталий розвиток» виник у природокористуванні, де під «сталим розвитком» розумілася система експлуатації природних ресурсів, за якої вони не виснажуються і мають можливість природного відтворення. Найважливішою відправною точкою концепції сталого розвитку була доповідь Римського клубу «Межі зростання» (1972 р.), де вперше було показано, що природні ресурси майже вичерпані, екстенсивний потенціал зростання підійшов до своєї межі і потрібна нова концепція сталого розвитку економіки.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) у 1983 р. створила Всесвітню комісію з проблем навколишнього середовища і розвитку. Через чотири роки в її доповіді «Наше спільне майбутнє» пролунало попередження про те, що

Збірник тез

людство має змінити багато чого у своїй діловій активності і способі життя, інакше йому загрожують надзвичайно важкі випробування й різке погіршення навколишнього середовища. Комісія заявила, що економіка має задовольняти потреби і законні бажання людей, але її зростання повинно відповідати екологічним можливостям планети. Комісія, названа за ім'ям голови Комісії Г. Брундтланда, закликала до «нової ери економічного розвитку, безпечного для навколишнього середовища». У 1987 р. набув поширення термін «сталий розвиток» («sustainable development») – це розвиток, що забезпечує потреби нинішнього покоління, не загрожуючи можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

У 1992 р. на Міжнародній конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро була ухвалена Програма дій «Порядок денний на ХХІ століття» («Agenda ХХІ») [7], в якій були викладені узагальнюючі концептуальні засади стратегії та економічного механізму сталого розвитку.

Сталий розвиток, і в цьому погоджуємося з науковцями, які зазначають, що «...це розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби» [2, с. 29]. Вітчизняними науковцями доведено, що сталий розвиток – це ідеальна модель соціально-економічного розвитку, досягти якої дуже проблематично, але прагнути цього варто.

Сьогодні особливу актуальність проблема забезпечення сталості набула в сфері агропромислового виробництва та поєднує в собі три важливих взаємообумовлених аспекти – соціально-економічний, природничий і техніко-технологічний. Оскільки АПК є однією з найважливіших складових загальноекономічної системи, сталість його розвитку багато в чому визначає характер функціонування соціально-економічної системи в цілому.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, якщо вважати, що сталий розвиток можливий за умов гармонічного поєднання соціально-економічних та екологічних аспектів діяльності в сфері агропромислового виробництва, то основне завдання сталого розвитку АПК полягає у забезпеченні динамічного соціально-економічного зростання його складових, збереженні навколишнього природного середовища і раціональному використанні природно-ресурсного потенціалу.

Література:

1. Геєць В. М. Реструктуризація економіки в контексті переходу України на принципи сталого розвитку / В. М. Геєць // Проблеми сталого розвитку України. 1998. С. 47–56.

2. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : підручник / Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. К. : Кондор, 2010. 465 с.

3. Кондратьев К. Я. Перспективы развития цивилизации: многомерный анализ / Кондратьев К. Я., Крапивин В. Ф., Савиных В. П. М. : ЛОГОС, 2003. 576 с.

Збірник тез

4. Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя : учеб. пособ. для вузов / Медоуз Д., Рандерс Й., Медоуз Д. ; пер. с англ. Е. С. Оганесян. М. : Академкнига, 2007. 342 с.

5. Попова О. Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / Ольга Леонтіївна Попова ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. К., 2009. 352 с.

6. Прадун В. П. Сталий розвиток регіональних агропромислових комплексів / Прадун В. П. ; відп. ред. В. М. Трегобчук. К., 2005. 256 с.

7. United Nation. Agenda XXI: Programme of action for sustainable development. UN Puplication, 1992. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Prvs/2009_1/0044.pdf

Некраса Г.С.,
студентка 2 курсу
Університет ДФС України
м. Ірпінь, Україна

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Земельні ресурси посідають чільне місце в економіці будь-якої країни, тому сталий розвиток аграрного сектору України неможливий без реалізації на практиці принципів раціонального використання та охорони земель. В сучасних умовах господарювання сільське господарство України перебуває в ситуації невизначеності щодо напрямку подальшого розвитку.

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця. Український аграрний сектор має потенціал виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку. Так у 2020 році Україна експортувала 56,7 мільйона тон зернових та зернобобових культур [1].

Незважаючи на певні досягнення в розвитку аграрної сфери, в Україні ще багато питань чекають на вирішення. Для того щоб сільське господарство в нашій країні розвивалося і процвітало потрібні суттєві зміни у ціновій політиці. Сільському господарству потрібні стабільні ціни, орієнтуючись на які фермери могли б визначати оптимальний обсяг виробництва продукції. Ціновий механізм повинен стати головною ланкою постреформованого аграрного виробництва.

Розвиток аграрного сектору економіки може відбуватись на основі оптимізації виробничої і соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, покращення якості і безпеки сільськогосподарської продукції, охорони довкілля та відтворення природних ресурсів, підвищення рівня

Збірник тез

зайнятості сільського населення, створення робочих місць, що дасть змогу аграрному сектору економіки задовольнити потреби внутрішнього ринку [2].

Діюча система фінансового забезпечення підприємств аграрного комплексу не забезпечує можливості залучення необхідних коштів, що не сприяє ефективному виробництву та прибутковості агробізнесу. Як результат, економічна ефективність та фінансові результати сільськогосподарських підприємств низькі. Середня заробітна плата у сільському господарстві значно нижча від середнього рівня зарплати в економіці.

Забезпечити сталий розвиток аграрного сектору економіки можливо шляхом:

- впровадження системи моніторингу та контролю якості всіх земель сільськогосподарського призначення та агрохімічної паспортизації;

- створення умов для збереження, відтворення і підвищення родючості ґрунтів;

- впровадження у виробництво нових високопродуктивних сортів та гібридів сільськогосподарських культур і садивного матеріалу, в тому числі оновлення базового та сертифікованого насіння, забезпечення посіву насінням високих кондицій і насаджень садів, ягідників саджанцями високих селекційних категорій;

- впровадження енергоощадних технологій глибокої переробки сільськогосподарської продукції у харчовій та переробній промисловості;

- створення сприятливих умов для діяльності особистих селянських господарств, які виробляють товарну сільськогосподарську продукцію;

- створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення.

Отже, на розвиток аграрної сфери найбільше впливають природо-кліматичні, цінові ризики та ризики, пов'язані із складним доступом виробників до фінансово-кредитних ресурсів та нерозвиненістю ринкової інфраструктури. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України можливе за рахунок узгодженості економічних, екологічних і соціальних пріоритетів.

Література:

1. Петруха С. В., Стахов Б. В. Сучасні виклики сталому розвитку аграрного сектору економіки України: теоретико-концептуальні аспекти. АГРОСВІТ. 2020. № 8. С.49-71

2. Кицюк І. В., Фіщук І. О. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах поглиблення європейської інтеграції. Причорноморські економічні студії. 2017. №42. С. 41-45

Павлишин С. В.

бакалавр кафедри менеджменту
Львівський національний університет імені Івана Франка,
науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри менеджменту **Виклюк М. І.**
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Необхідність теоретичного обґрунтування та впровадження системи екологічного страхування зумовлена зростанням кількості техногенно-екологічних аварій та катастроф, ядерних інцидентів, об'єктів та видів діяльності, які є джерелами підвищеної небезпеки для навколишнього природного середовища, актуалізацією проблеми зберігання та знешкодження екологічно небезпечних відходів, а також посиленням негативних впливів господарської діяльності на стан екосистеми.

Під екологічним страхуванням розуміють вид страхування, який покликаний забезпечувати страховий захист у разі заподіяння збитків майну страхувальника, третіх осіб, або його знищення, при ушкодженнях здоров'я третіх осіб, зупинення бізнесу, накладання на винуватця штрафних санкцій, при необхідності очистки від забруднення території страхувальника та третіх осіб, а також у випадку виникнення потреби з вивезення забруднень, особам у результаті раптового, ненавмисного й несподіваного забруднення навколишнього природного середовища або стихійного лиха [3].

Сутність екологічного страхування виражається в його функціях. По-перше, у превентивній, що передбачає запобігання негативних наслідків, спричинених аварійним забрудненням навколишнього природного середовища за допомогою економічного стимулювання. По-друге, у компенсації збитків третім особам. Серед інших важливих функцій – соціальна, контрольна та інформаційна.

Екологічне страхування здійснюється в обов'язковій та добровільній формах. Обов'язковому екологічному страхуванню підлягає діяльність підприємств, установ та організацій, що є джерелом підвищеної небезпеки для навколишнього природного середовища. Переліки видів діяльності, а також конкретних підприємств, установ та організацій – джерел підвищеної небезпеки, що підлягають обов'язковому екологічному страхуванню, повинен затверджувати Кабінет Міністрів України. Добровільне екострахування здійснюється відповідно до законодавства України. Перелік видів діяльності, що підлягають добровільному екологічному страхуванню, визначається відповідним договором між страховиком та страхувальником [1].

В Україні існує ряд проблем розвитку екологічного страхування пов'язані безпосередньо з об'єктами, що підлягають страхуванню (рис. 1).

Збірник тез

<p>Фінансове становище підприємств</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Екологічне страхування не є дешевим видом страхування, деякі підприємства не можуть укласти договори у зв'язку з відсутністю коштів, а ті, хто мають їх, надають перевагу сплаті штрафних санкцій за наднормативні викиди.
<p>Необхідність дотримання певних норм</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Укладання договорів можливе за умови дотримання таких норм, як: зношеність основних фондів, стан природоохоронного обладнання, очисних споруд або їх відсутність чи недостатність, частота проведення ремонтів.
<p>Поодинокі випадки подання позовів третіми особами</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ті, хто зазнав збитків, внаслідок забруднень довкілля певними підприємствами, зазвичай ігнорують проблему або надають перевагу її локальному вирішенню.
<p>Відсутність достатніх статистичних даних щодо забруднення</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадженню та розвитку екологічного страхування перешкоджає відсутність достатніх статистичних даних щодо забруднення, збитків заподіяних довкіллю та третім особам.
<p>Складність вимірювання екологічного збитку</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Екологічний збиток містить в собі багато елементів, які не можна точно оцінити чи виміряти. Його не завжди можна підрахувати за допомогою ринкової вартості.
<p>Вартість екологічного аудиту</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Необхідність проведення екологічного аудиту, що є досить дорогим, пов'язана з оцінкою ризику при укладанні договору страхування, за чий рахунок він повинен здійснюватися?

Рис. 1. Об'єктивні проблеми розвитку екологічного страхування в Україні.
Джерело: узагальнено автором на підставі [1-4].

Отже, отримані результати дослідження дають підстави стверджувати, що система екологічного страхування в Україні перебуває на стадії формування і потребує розробки ефективних механізмів її реалізації. Для вирішення вище зазначених проблем практичного розвитку ринку екологічного страхування в Україні необхідно вжити наступних заходів: удосконалити законодавчу базу, що встановить обов'язковість екологічного страхування; покращити механізм використання екологічного аудиту; впровадити державну підтримку екострахування, оскільки сьогодні практично відсутня взаємодія між державними структурами, науковими та комерційними установами, підприємствами, організаціями з даного питання; уніфікувати збір інформації про техногенні аварії для того, щоб адекватно оцінити збитки та ризики їх настання; визначити наукову, організаційну й економічну основи аналізу й управління екологічним ризиком, що передбачає розробку концепції екологічного ризику, визначення та закріплення соціально прийнятих критеріїв екологічної безпеки країни та територій, розробити методологію аналізу

ризик, реалізації науково-технічних та інвестиційних проектів, спрямованих на пом'якшення наслідків екологічних ризиків тощо [1-4].

Література:

1. Базилевич В. Д. Страховий ринок України: монографія. Київ : Товариство «Знання», КОО, 2005. 374 с.
2. Олещенко І. В. Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні. Олещенко. *Підприємництво, господарство і право : науково-практичний господарсько-правовий журнал*. 2016/2. № 10. С. 83-86.
3. Проценко О. Л. Екологічне страхування: український аспект. *Вісник ТНЕУ*. 2012. № 3. С. 41-48.
4. Сааджан І. А., Дейнеко А. М. Екологічна безпека та «зелена економіка» у регіональному вимірі. *Економічні інновації*. 2013. Вип. 53. С. 213-220.

Радченко О.Д.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ

СТАН ФІНАНСУВАННЯ АГРОСЕКТОРУ ЗА БЮДЖЕТНОЮ ПРОГРАМОЮ КРЕДИТНОЇ КОМПЕНСАЦІЇ

Кредитна підтримка сільського господарства з боку держави через пільгове кредитування передбачає пряме надання або компенсацію банківських відсотків на більш вигідних умовах, ніж пропонує фінансовий ринок. Механізм пільгового кредитування аграрного сектору визначений Постановою КМУ «Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт» від 25.02.2000 р. №398, регулюється Постановою КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» від 29.04.2015 р. №300, зміни від 3.03.2020 р. №202 [1].

Кошти спрямовуються суб'єктам господарювання на часткову компенсацію відсоткової ставки за залученими у національній валюті банківськими кредитами через уповноважений банк. Компенсація надається позичальникам за нараховані і сплачені у поточному році відсотки за користування кредитами у розмірі 1,5 облікової ставки НБУ за: коротко-, середньо- та довгостроковими кредитами залученими на визначені цілі у розмірі: 5 млн грн позичальникам загального профілю (за пріоритетом щорічний оборот до 20 млн грн), або 15 млн грн для покриття витрат у галузі тваринництва, в тому числі «нішевих» напрямів – вівчарство, козівництво, бджільництво, звірівництво. За період 2015-2020 рр. фактична державна

Збірник тез

підтримка галузі склала 16,326 млрд грн, а фінансова підтримка заходів шляхом здешевлення кредитів - 2,145 млрд грн, або 13,1 % (табл. 1).

За даними Мінагрополітики [2], станом на 01.12.2015 кредити, надані підприємствам агропромислового комплексу склали 115,5 млрд грн. За підсумками року на компенсацію кредитів фактично використано бюджетні кошти в сумі 290,6 млн грн, які дозволили здешевити кредити загальним обсягом 7,8 млрд грн, а загальна кількість підприємств, які скористались у 2015 році програмою склала 630. Кредитні кошти були залучені підприємствами на: витрати у галузі рослинництва – понад 5,2 млрд грн, (66,9%); витрати у галузі тваринництва – майже 2,3 млрд грн, (28,9%); закупівлю молодняка сільськогосподарських тварин та птиці – 282,9 млн грн, (3,6%); інші витрати – 48,9 млн грн (0,6%).

Таблиця 1

Фінансування окремих бюджетних аграрних програм, 2015-2020 рр., млрд грн

Програми	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
						план	факт*
Фінансова підтримка заходів шляхом здешевлення кредитів	0,290	0,086	0,294	0,265	0,449	1,200	0,761
Підтримка, всього	0,376	0,203	5,080	4,233	4,488	4,267	1,946

* станом на 1.11.2020 р.

Джерело: складено автором за даними Мінагрополітики та Державного казначейства

Станом на кінець 2020 року за даними того ж джерела [3], загальний обсяг кредитів, залучених підприємствами, склав 145 млрд грн, із них пільгових (що підлягають компенсації) – 24,8 млрд грн, які залучили 4231 підприємство, у тому числі: за видами кредитів: короткострокових – 11,6 млрд грн (46,7 %); середньострокових – 6,1 млрд грн (24,7 %); довгострокових – 7,1 млрд грн (28,6 %); на галузь тваринництва – 4,5 млрд грн (18 %); інші галузі – 20,3 млрд грн (82 %). Найбільше компенсовано кредитів у Одеській (91,6 млн грн), Харківській (71 млн грн), Тернопільській (68,9 млн грн), Вінницькій (66,5 млн грн) та Черкаській (65,4 млн грн) областях. Середні процентні ставки банків, в яких суб'єкти господарювання залучили кредити, становили 18-22% річних.

Слід зазначити, що оцінка ефективності застосування механізму здешевлення кредитів має ряд недоліків, які нами розглянуті раніше [4], а саме: недосконалість вибору і відбору об'єктів часткової компенсації та порядку розрахунку розміру компенсаційної ставки, організаційна і технічна складність механізму кредитних субсидій, його поширення на різних позичальників та напрямками кредитування, незначна частка позичальників, яким передбачені особливі умови (граничний обсяг реалізації, перевага галузі тваринництва), розбіжність статистики по загальних кредитах за даними НБУ та

Збірник тез

Мінагрополітики, нестабільний характер планування і виділення коштів з держбюджету на ці цілі, щорічне уточнення Порядку надання пільгових кредитів, мізерність виділених бюджетних коштів, одnobічний показник бази розподілу ресурсів за регіонами тощо.

Разом з тим, пільгове кредитування є найбільш дієвим механізмом держпідтримки, оскільки має ефективні показники контролю і дозволяє залучати значні фінансові ресурси. Тому за цим напрямом держпідтримки найбільш перспективне майбутнє, і програма включена у середньострокове бюджетне планування на 2021-2023 рр.

Література:

1. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 300 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 202). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF#Text>

2. Стан кредитування АПК у 2015 році. URL : <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/kredituvannya/stan-kredituvannya-pidpriyemstv-apk/stan-kredituvannya-apk-u-2015-roci>

3. Стан кредитування АПК у 2020 році. URL : <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/kredituvannya/stan-kredituvannya-pidpriyemstv-apk/stan-kredituvannya-apk-u-2020-roci>

4. Радченко О.Д., Алескерова Ю.В., Тодосійчук В.Л. Кредитні аспекти державної підтримки розвитку аграрного сектору України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. №11. С.84–94.

Сергійчук О.О.,

аспірантка кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Уманський національний університет садівництва
м. Умань

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКТІВ М'ЯСОПЕРЕРОБКИ

Однією із найважливіших галузей економіки України є харчова промисловість. В ній формується основна частина продовольчих ресурсів, що є важливою умовою для покращення життєвого рівня населення, розвитку внутрішнього та зовнішнього продовольчого ринку, гарантії продовольчої безпеки держави. Від усебічного розвитку м'ясопереробної галузі значною мірою залежить як продовольча безпека, так і конкурентоспроможність економіки в цілому. Відіграючи визначальну роль для забезпечення стабільної соціально-економічної ситуації, підвищення якості життя населення,

м'ясопереробна галузь посідає провідне місце в ланцюзі руху товару продукції сільського господарства до споживача. Її основне завдання полягає в переробці продукції тваринництва з метою задоволення потреб населення у виробі з м'яса.

Головною умовою функціонування м'ясопереробної галузі України є наявність конкуренції як в аспекті продажу готової продукції, так і в постачанні на переробні підприємства сировини. Згідно з об'єктивними законами ринку, дефіцит пропозиції продукту регулюється підвищенням його ціни. Водночас збільшення витрат на закупівлю сировини з боку м'ясопереробних підприємств незмінно спричиняє зростання цін на готові м'ясні вироби. Ринок продуктів м'ясопереробки складається з таких сегментів: ринок м'яса, ринок м'ясних напівфабрикатів, ринок ковбасних виробів і ринок м'ясних консервів. За останні роки швидке зростання промисловості призвело до розширення асортименту продукції, збільшення кількості виробників. В Україні на ринку м'яса і м'ясопродуктів працює понад 150 м'ясопереробних підприємств (м'ясокомбінатів), більше 3000 приватних цехів, кілька десятків птахофабрик [1].

У середньому по Україні на рік споживається 56-58 кг м'яса на одну особу. За науково обґрунтованої норми цей показник має бути 80 кг [2]. Реально ж в Україні в 2020 р. він становив 42,6 кг, знизившись у порівнянні з минулим роком, і значно відстає від аналогічного показника країн ЄС (у середньому 65 кг на душу населення). За рахунок швидкого зростання обсягів вирощування птиці в Україні вдалося частково вирішити проблему дефіциту м'яса, хоча це призвело до порушення науково обґрунтованої структури його споживання та раціонального співвідношення між окремими видами.

Найбільш проблемним на сьогодні в Україні є ринок яловичини, який демонструє стійку тенденцію до скорочення виробництва. Це пояснюється тим, що в умовах зменшення купівельної спроможності населення українці не можуть собі дозволити в достатній кількості купувати всі види червоного м'яса. За даними Асоціації свиноводів України, вже кілька років спостерігається зменшення попиту й на свинину: він був на рівні 23–25 %, порівняно з минулим роком продовжує падати, хоча й меншими темпами [3].

У загальній структурі виробництва м'яса 48,9 % становить птиця, 31,3% – свинина та 17,9% – яловичина й телятина [4]. Найбільшими виробниками курятини є "Наша Ряба" (Миронівська й Вінницька птахофабрики) та "Агромарс", "Черобаївське" (Херсонська область) та "Агрофірма "Авіс" (Хмельницька область).

Лідерами з виробництва свинини є група з трьох компаній – "НВП Глобинський свинокомплекс" (Полтавська область), "Данюша" (Івано-Франківська область) і "Агропродсервіс" (Тернопільська область). Великими виробниками свинини також є "АК Слобожанський" (Харківська область) та Українсько-британська компанія "Нива Переяславщини" (ТМ "П'ятачок").

Збірник тез

Найбільшими виробниками яловичини залишаються "Козятинський м'ясокомбінат", "Конотопм'ясо", "М'ясокомбінат "Ятрань" (м. Кіровоград) і "Житомирський м'ясокомбінат".

Для формування конкурентоспроможних підприємницьких структур на ринку продуктів м'ясопереробки необхідно:

- оптимізувати форми і обсяги державної допомоги для підтримки виробників яловичини та свинини з метою збільшення обсягів виробництва цих видів сировини, перспективних у плані експорту;

- стимулювати залучення іноземних і внутрішніх інвестицій у м'ясну галузь, оскільки зростає зацікавленість імпортерів у нашій продукції;

- сприяти розвитку широкої збутової мережі з охопленням невеликих сільських населених пунктів, оскільки наразі саме приватні господарства є основним виробником м'яса яловичини та свинини;

- використовувати інноваційні технології виробництва продукції, що забезпечують зростання його ефективності.

Література:

1. Штимер Л. Т. Сучасні теорії конкуренції та конкурентних переваг м'ясопереробних. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія : Економічні науки. 2011. № 3. С. 175-180.

2. Брик М. М. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі тваринництва в Україні. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 331-337.

3. Аналіз ринку м'яса свіжого та субпродуктів в Україні. URL: proconsulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-myasa-svezhego-i-subproduktov-ukrainy-2020-god-1 (дата звернення: 18.02.2021).

4. Калинчик Н. Степанець А. Мясные тромбы. URL: <http://www.apkinform.com./showart.php?id=25646> (дата звернення: 15.02.2021).

Сторожук Т.М.,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, к.е.н., доцент,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У 1992р. Конференція ООН проголосила концепцію сталого розвитку, як нову модель взаємодії суспільства і природи, а перехід до сталого розвитку було оголошено основним завданням для людства на XXI століття. Аналіз сучасної ситуації свідчить, що на шляху до сталого розвитку зроблено вже багато хороших, дієвих та конкретних кроків. В суспільній свідомості людей дедалі більше утверджується думка про необхідність бережного відношення до природи, що проявляється через нові принципи поведінки. В багатьох країнах

Збірник тез

відслідковується досягнення значних успіхів з відновлення природного стану землі, води, лісів, очищення повітря через впровадження нових екологічно безпечних технологій, мінімізації відходів та викидів, зменшення використання природних ресурсів як сировини тощо. Але в глобальному масштабі ситуація у відносинах суспільства і природи продовжує ще більше загострюватися. Тому дії і кроки на кожному континенті, кожній країні та кожного суб'єкта господарювання на даному шляху мають бути швидшими, радикальнішими, масштабнішими, глобальнішими, дієвішими та ефективнішими.

Україна є стороною понад 50 двосторонніх угод і 40 глобальних та регіональних конвенцій, протоколів екологічного спрямування. Але, на жаль, у нашій країні в силу різних причин, спостерігається різне ставлення до вікової парадигми збалансованого розвитку. В той час, коли весь світ визнав відсутність альтернативи (до цього часу ніхто нічого кращого не запропонував), в нашій країні немає Концепції, Стратегії і Плану дій щодо переходу до сталого розвитку. Розроблений в 2018 р. Проект Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» [1] так і не прийнятий. Указ Президента України № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2], повторив проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 сімнадцять глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року (1. Подолання бідності. 2. Подолання голоду. 3. Міцне здоров'я і благополуччя. 4. Якісна освіта. 5. Гендерна рівність. 6. Чиста вода та належні санітарні умови. 7. Доступна та чиста енергія. 8. Гідна праця та економічне зростання. 9. Промисловість, інновації та інфраструктура. 10. Скорочення нерівності. 11. Сталий розвиток міст та спільнот. 12. Відповідальне споживання та виробництво. 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату. 14. Збереження морських систем. 15. Збереження екосистем суші. 16. Мир, справедливість та сильні інститути. 17. Партнерство заради стійкого розвитку), а задеклароване упровадження дієвої системи моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року так і залишилось без практичної реалізації. Дуже позитивним дієвим кроком в даному напрямку вважаємо прийняття в 2019 р. Закону України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [3], де визначені цілі та завдання, але відсутність механізмів та способів їх реалізації і термінів досягнення залишилися поза увагою. Але даний закон – це лише краплина в морі завдань впровадження всіх принципів сталого розвитку в практику, але без їх вирішення жодна країна не може забезпечити собі та своєму населенню майбутнє. Декларативний характер положень нормативних актів без чітких цілей, завдань, механізмів їх реалізації, можливих способів досягнення, кінцевої мети, орієнтирів та терміну досягнення конкретних кроків у напрямку сталого розвитку нам не допоможе.

В даному напрямку цінними є напрацювання установ та авторів [4,5], але робота з теоретичного обґрунтування та вироблення практичних пропозицій має бути більш активною, масштабною та організованою. Реалізація програми сталого розвитку, здійснюється на міжнародному рівні, державному

Збірник тез

(загальнонаціональному) рівні, регіональному (місцевому) рівні, та на рівні кожного суб'єкта господарювання. Тому належні інституційні умови щодо сталого (збалансованого) розвитку соціально-еколого-економічної системи має забезпечити державне управління, а кожен суб'єкта господарювання стати соціально та екологічно відповідальним. Реалізація такої відповідальності має здійснюватися через ведення обліку та складання і подання звітності за визначеними цілями сталого розвитку. В даному напрямку доцільним є введення для всіх суб'єктів незалежно від форми власності, величини, організаційно-правової форми господарювання, галузі та сфери діяльності тощо звіту зі сталого розвитку. Крім того, суб'єкти господарювання мають вести облік оприбуткування та утилізації всіх без винятку відходів та викидів, що змусить підприємства, організації, установи та фізичних-осіб-підприємців позбуватися їх законним шляхом. Облік всіх матеріальних активів слід здійснювати з врахуванням їх відповідності на екологічність. Перефразовуючи постійну представницю ПРООН в Україні Дафіну Герчеву, можна сказати, що настав час, коли бізнес має бути соціально та екологічно відповідальним і при цьому залишатися успішним.

Література:

1. Проект Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року». Ліга Закон.URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html
2. Указ Президента України No 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». / Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
3. Закон України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
4. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України Б.Є. Патона. Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 72 с.
5. Загорський В.С. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком еколого-економічних систем: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 336 с.

ДЕРЖАВНИЙ МОНІТОРИНГ ЯКІСНОГО СТАНУ МАСИВІВ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД

Вода необхідна для забезпечення достатнього продовольчого забезпечення та продуктивного середовища для людської популяції, рослин та мікробів у всьому світі. У міру зростання людського населення та економіки світовий попит на прісну воду швидко зростає. На додаток до того, що загрожує забезпеченню продовольством людини, дефіцит води суттєво зменшує біорізноманіття як у водних, так і в наземних екосистемах, тоді як забруднення води сприяє поширенню серйозних захворювань людини та зменшує якість води [1-4].

Державний моніторинг вод здійснюється з метою забезпечення збирання, обробки, збереження, узагальнення та аналізу інформації про стан водних об'єктів, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень у галузі використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Державний моніторинг вод є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля.

Об'єктами державного моніторингу вод є:

масиви поверхневих вод (поверхневі водні об'єкти або їх частини), в тому числі прибережні води та зони (території), які підлягають охороні;

масиви підземних вод (підземні водні об'єкти або їх частини), в тому числі зони (території), які підлягають охороні;

морські води в межах територіального моря та виключної морської економічної зони України, в тому числі зони (території), які підлягають охороні (далі - морські води) (рис. 1).

Люди отримують переважну більшість своїх поживних речовин із сільськогосподарських культур та худоби, і ці джерела поживних речовин потребують води, землі та енергії для виробництва. Продовольчі запаси (зернові культури) на душу населення зменшились на 17% за останні 20 років, частково через збільшення людської популяції та одночасний дефіцит прісної води та посівних площ [4-5]. Дефіцит продовольчих товарів частково сприяв глобальній проблемі, так є понад 3 мільярдів людей, які недоїдають у світі. Дві найсерйозніші проблеми з недоїданням - це дефіцит заліза, який зачіпає 2 мільярди людей, та дефіцит білка або калорій, який зачіпає майже 800 мільйонів людей. Дефіцит заліза та дефіцит білка або калорій призводять до приблизно 8 мільйонів смертей щороку [7-8].

Залежно від цілей та завдань державного моніторингу вод встановлюються такі процедури:

процедура діагностичного моніторингу масивів поверхневих та підземних вод;

процедура операційного моніторингу масивів поверхневих та підземних вод;

процедура дослідницького моніторингу масивів поверхневих вод;

процедура моніторингу морських вод.

Діагностичний, операційний та дослідницький моніторинг здійснюється за басейновим принципом.

Рис. 1. Облік поверхневих водних об'єктів

Існує потреба у розробці глобальної інформаційної системи моніторингу водних ресурсів, яка надаватиме інформацію, необхідну для управління водними ресурсами та моніторинг прогресу щодо досягнення цілей сталого природокористування. Це повинно забезпечувати широкий спектр інформації від місцевого рівня до національного та глобального (наприклад, дані моніторингу, публічні документи, всеосяжні національні плани, доступні та відповідні технології. Поступовий розвиток спроможності передавати інформацію в процес прийняття рішень - це засіб, що дозволяє людям та установам отримати доступ до нових поглядів та інновацій.

Література:

1. Водна рамкова директива 2000/60/ЄС : основні терміни та їх визначення. Київ : Державний департамент з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України, 2006. 244 с.

2. Водний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 1995. 6 черв. [№ 213/95]. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>.
3. Комплексна біоінженерна система для очищення водойм: Пат. 117067 UA, МПК CO2F 3/32 (2006.01), E02B 15/00 (2006.01), № u 201700555; заяв. 20.01.2017; опубл. 12.06.2017, Бюл. № 11, 2017 р.
4. Маджд С. М., Кулинич Я. І. Динаміка змін знаходження речовин та елементів техногенного походження у водах. Проблеми хімотології: матеріали VI Міжн. наук. техн. конф., (Львівська обл., 19–23 червня 2017). Київ Львівська обл., 2017. С. 401–404.
5. Кулинич Я. І. Оцінка екологічної ємності природних водойм в умовах надмірного антропогенного навантаження. Pure water. Fundamental, applied and industrial aspects: Proceeding of the V International Scientific and Technical Conference (Kyiv, 26–27 October 2017). К.: Видавничий дім «КИЙ», 2017. р.147–148.
6. Кулинич Я. І. Конструкція біоплато зануреного типу для очищення малих річок. Біотехнологія ХХІ століття: матеріали XII Всеукр. наук. практик. конф., присвяч. 100-річчю з дня народж. Артура Корнберга (20 квітня 2018 р). К.: 2018. С. 112.
7. Основи екології : підручник для студ. вищ. навч. закл. / [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника та канд. екон. наук, проф. М. К. Шапочки]. – Суми : Університетська книга, 2007. – 759 с.
8. Про основні напрями державної політики в галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР.

Явтушенко А.В.,
асистент кафедри публічного управління та адміністрування
Стукан Є.С.,
студентка спеціальності «Менеджмент»,
Херсонський державний аграрно-економічний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасний стан української промисловості демонструє не найкращий розвиток галузі. Не стабільний економічний розвиток, військова агресія, втрата територій призвело до глибоких стагнаційних процесів в економіці держави, що в свою чергу і в подальшому зумовлює загострення економічної кризи. Однак не лише ці умови впливають на відсутність позитивної динаміки розвитку легкої промисловості в Україні. Наслідком картини яка скалалася в державі на сьогодні, в першу чергу є неефективна державна політика, яка

порушує всі принципи ефективної економіки, і в першу чергу ґрунтується лише на інтересах певних політичних кіл [1]. .

Не дивлячись на те, що легка промисловість могла б стати осередком соціально-економічного забезпечення економіки країни, її стан на сьогодні потребує вагомих вкладень, як з економічної так і з політичної точки зору, в першу чергу це наявність державної підтримки, та інноваційної трансформації галузі. Адже розвиток легкої промисловості насамперед стимулює розвиток підприємництва країни взагалі, забезпечує зайнятість населення і насичення товарних ринків.

Основна ціль державного регулювання легкої промисловості України – забезпечення економічної могутності даної галузі, незалежності і безпеки країни на основі розвитку високотехнологічних та конкурентоспроможних виробництв. Це в першу чергу призупинення спаду виробництва, забезпечення модернізації, структурної перебудови і сталого розвитку промисловості, реалізація якої призведе до економічної незалежності держави, зростання добробуту народу та інтеграції країни у систему світових господарських зв'язків.

Однією з провідних галузей легкої промисловості є текстильна. В ній використовуються натуральні (бавовняні, вовняні, лляні і шовкові), штучні та синтетичні (віскоза, капрон, нейлон та ін.) волокна для виготовлення тканин та інших виробів [2]. Ця галузь займає важливу позицію у виробництві суспільного продукту. Розвиток текстильної промисловості має великий вплив на забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва товарів народного споживання. Адже лише на розвиток бавовняної промисловості іприходиться майже 50% усіх тканин, що виробляються. Підприємства по виробництву яких розміщені та Тернополі, Нововолинську, Полтаві, Чернівцях та ін.

Динаміка зовнішньої торгівлі легкої промисловості за 2020 рік, показує що вартість експорту товарів легкої промисловості становила 788409,9 тис. дол.США, тоді коли імпорт становив 2155330,5 тис.дол.США., тобто торгівельний баланс по даній галузі є пасивним, що значною мірою пояснює сучасне становище країни.. Частка виробництва товарів легкої промисловості в промисловому виробництві за 2015-2020 р. активно скорочується, і вже наприкінці 2020 р.. вона знизилася на 18,2% в порівнянні з минулим роком[3]. В свою чергу це спричинено світовою пандемією, яка дійсно уразила галузь не лише на державному, а й на світовому рівні, втягнувши світову економіку в рецесію, що викликало різке падіння цін на нафту, і як наслідок вплинуло на скорочення споживання виробів з поліефіру, таких як текстильні та швейні вироби. Наразі, споживання одягу та взуття у світі також скоротилося[4].

Тож на сьогодні, задля запобігання занепаду галузі легкої промисловості в Україні, вкрай гостро стоїть проблема вирішення державного впливу на неї. Можна виділити наступні завдання концепції державної програми розвитку легкої промисловості:

Збірник тез

- визначення довгострокової стратегії розвитку підприємств легкої промисловості;
- удосконалення форм і методів державного управління легкою промисловістю;
- створення умов для сталого розвитку внутрішнього ринку і експорту вітчизняних товарів;
- визначення державних і регіональних пріоритетів розвитку підгалузей легкої промисловості та їх науково-технічного забезпечення;
- створення умов для запровадження нових технологій і устаткування, максимального використання потужностей підприємства;
- формування і реалізація інноваційної моделі розвитку із зміцненням матеріально-технічної бази.

На початку 2020 року, держава все ж таки звернула увагу на стан легкої промисловості в Україні, і вже в лютому було прийнято два законопроекти «Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо стимулювання цифровізації та інвестиційної привабливості підприємств легкої промисловості», та «Про внесення змін до Митного тарифу України, затвердженого Законом України "Про Митний тариф України" щодо оптимізації ставок ввізного мита на текстильні матеріали».

На думку державних діячів саме дані законопроекти мають зробити легку промисловість більш привабливою для інвесторів, адже прийнятий законопроект спрямований на уніфікацію митних правил, що в свою чергу спрощує ввезення сировини для переробки, пришвидшує процес розмитнення, а також усуне корупційні ризики на митниці. Також в цей період часу був запропонований законопроект №2508, суть якого полягає в встановленні нульової ставки зі сплати податку на додану вартість на обладнання, що ввозиться в Україну для виробничих потреб[5]. Саме завдяки цьому, виробнику буде цікавіше привезти якісне і більш ефективне обладнання для переробки товарів легкої промисловості. В перспективі це надасть значний позитивний мультиплікативний ефект.

Література:

1. Ізовіт В.А., Замороко Т.Л. Пріоритетний розвиток легкої промисловості - майбутнє України // Вісник КНУТД. – 2019, № 6 – С.9-14.
2. Єрохін С. Структурна трансформація національної економіки // Економіка України. – 2020. – № 10, 11.
3. Михайленко О. Методологічні аспекти структурування національної економіки і національного ринку // Економіка України. – 2020. – № 5.
4. Чевганова В., Брижань І. Кластери та їх економічне значення // Економіка України. – 2019. – № 11.
5. Верховна рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. "Державна підтримка легкої промисловості в Україні" (2020 р.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/189714.html>

СЕКЦІЯ

**«ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

Єрмоленко О.А.,

доцент, к.е.н., доцент,

Єрмоленко О.О.,

доцент, к.е.н.,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця, м. Харків

**РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ
НА ПРИКЛАДІ МІСТА ХАРКОВА**

Сьогодні як в Україні, так і по всьому світі змінилося через пандемію і ті наслідки, котрі вона собою створила. Деякі звичні сфери життя за рік кардинально змінилися і вже почали приносити певні результати. Це стосується, насамперед, сфери публічних послуг. Адже саме тут відбувається чи не найбільший людський контакт. А в суворих карантинних умовах дуже складно організувати безперебійне забезпечення населення доступом до адміністративних, медичних та соціальних послуг. Сьогодні на допомогу прийшли сучасні інформаційні технології. Саме вони стають у нагоді в такій скрутній ситуації. Актуальність подальшого розвитку електронного урядування у напрямку збільшення кількості та підвищення якості надання електронних послуг споживачам є беззаперечною.

Метою дослідження є визначення ситуації з надання електронних послуг користувачам під час пандемії коронавірусу COVID-19 на прикладі м. Харкова, а також розробка шляхів щодо прискорення розвитку електронних послуг.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування надають понад 2 тисячі послуг, але 91,5% населення України не користуються публічними послугами онлайн. Водночас, надання публічних послуг супроводжується значними незручностями, часовими та фінансовими затратами [1].

Кожне місто намагається впоратися з викликами сьогодення самотужки. Наприклад, Харків ще до карантинних обмежень мав передові позиції щодо впровадження електронних сервісів. На сьогодні Департамент реєстрації Харківської міської ради на своєму сайті постійно оновлює інформацію про нові можливості отримання послуг онлайн. Так, в електронному форматі можливо отримати довідку з Реєстру територіальної громади про зареєстрованих за адресою осіб. Також у режимі онлайн можна здійснити зняття з реєстрації місця проживання за свідоцтвом про смерть та за рішенням суду. Популярною послугою у городян є електронна послуга «єМалятко». Користувачі можуть одержати довідку про реєстрацію місця проживання на електронну пошту або на пошту за адресою реєстрації новонародженого. До

цієї комплексної послуги також включена послуга надання довідки про місце проживання дитини. Її необхідно лише обрати при оформленні послуги «ЄМалятко».

Також у Харкові працює Департамент цифрової трансформації Харківської міської ради. Саме за його участі процес діджиталізації був запущений за 2 роки до карантинних обмежень. Це дозволило мешканцям без зайвих клопотів здійснювати запис на прийом до лікаря та навіть брати участь у онлайн навчанні та конкурсах, котрі проводилися за участю Харківської обласної державної адміністрації. З початку навчального року Департамент реалізує міську програму з цифрової освіти. Вже 56 шкіл міста Харкова долучилися до можливості пройти курс «ДІЯ: Цифрова освіта» [2].

Для покращення телекомунікаційної інфраструктури в Харківській області вже зроблені, вагомі кроки. У недалекому майбутньому це дасть своє позитивне зрушення у розвитку електронних послуг, попри це, ще необхідно покращити зв'язок 3G на сільських територіях, покращити рівень широкопasmового доступу [3].

За складних соціально-економічних умов, слід вирішити питання прискорення реформи електронного урядування. Неочікуваною рушійною силою впровадження електронних публічних послуг та підвищення їх якості виявилася саме пандемія коронавірусу COVID-19. Адже лише за рік карантину Україна стрімко почала впроваджувати електронні публічні послуги у повсякденне життя громадян. Застосунок «Дія» поповнився безліччю функцій та рядом послуг, швидкими темпами впроваджуються передові системи онлайн навчання на платформах Moodle, Zoom, Kahoot, Padlet, Google Classroom та ін. З технічного боку реформа електронного урядування працює. З боку громадськості – слід підготувати споживачів до суттєвих комунікаційних змін. Необхідно проводити кампанію щодо популяризації електронних послуг, їх різноманітності та інших можливостей е-демократії. Сьогодні найбільш популярними інструментами е-демократії є електронні петиції, електронні консультації, бюджети участі, електронні звернення тощо.

Отже, розвиток електронного урядування в умовах пандемії набрав досить швидких темпів. Державі у особі державних органів та органів місцевого самоврядування слід дотримуватися позиції «лицем до споживача». Це означає, що необхідно відстежувати тенденції у суспільстві щодо їх потреб, підвищувати якість надання послуг, здійснювати роз'яснювальну роботу щодо необхідності користування електронними послугами у період карантинних обмежень та впроваджувати нові види послуг, котрі мають попит у споживачів.

Література:

1. Урядовий портал. Розвиток електронних послуг. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug>.
2. Портал електронних сервісів міста Харкова. Режим доступу: <https://e-kharkiv.org/>

3. Ющенко Н. В. Електронне урядування в Україні: стан та перспективи розвитку / Н. В. Ющенко, М. В. Ковтун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Причорноморські економічні студії : економічн. наук.-практ. журн. – 2019. – № 38. – Режим доступу до журн. : http://bses.in.ua/journals/2019/38_1_2019/31.pdf

Коломенська А.Р.,
здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня освіти
Науковий керівник: д.е.н., доцент **Гурочкіна В.В.**
УДФСУ, ННІ економіки,
оподаткування та митної справи, м. Ірпінь

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні одним із пріоритетів є розвиток інформаційного суспільства, яке можна визначити як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічне суспільство, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя. Електронне урядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого і прозорого державного управління. Воно має забезпечити радикальне підвищення якості урядових рішень із одночасним різким скороченням термінів їх розробки та прийняття і є одним з визначальних факторів адміністративної реформи, трансформаційних перетворень в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування та їх взаємодії з користувачами та власними співробітниками.

Електронне урядування, як форма організації державного управління, сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на потреби громадян [2].

Впровадження електронного урядування передбачає створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та суб'єктами господарювання шляхом надання доступу до державних інформаційних ресурсів, можливості отримувати електронні адміністративні послуги, звертатися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням Інтернету. Державна політика електронного урядування сприяє формуванню

Збірник тез

таких прогресивних відносин влади, суспільства, громадянина та людини, бізнесу як партнерство та підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів електронного урядування. Електронне урядування наразі є одним з основних засобів для здійснення та досягнення вищої мети державної політики розбудови в Україні інформаційного суспільства.

На сьогоднішній день існують проблеми, пов'язані із впровадженням технологій електронного урядування у діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, мають міжвідомчий, міжрегіональний характер і не можуть бути розв'язані окремими органами виконавчої влади. Розвиток е-урядування потребує побудови гнучких систем, вимагає проведення скоординованих організаційно-технологічних заходів і погодження дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування в рамках єдиної державної політики. Внаслідок ситуації, що склалася в інформаційній сфері, неможливо підвищити рівень надання адміністративних послуг громадянам і суб'єктам господарювання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та підвищити ефективність використання бюджетних коштів, що спрямовуються на створення та розвиток державних інформаційних систем. З метою ефективного впровадження е-урядування пропонуємо використати принципи: прозорість і відкритість, конфіденційність та інформаційна безпека, єдині технічні стандарти і взаємна сумісність, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг.

З метою реалізації державної політики з питань розвитку електронного урядування необхідно забезпечити: [1]

1.Проведення узгодженої діяльності всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування із залученням інститутів громадянського суспільства та представників ділових кіл.

2.Удосконалення принципів державного управління, структури і функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

3.Визначення переліку адміністративних послуг, які надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, і переведення їх в електронну форму.

4.Удосконалення адміністративних процесів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування шляхом використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.

5.Створення інформаційної інфраструктури електронного урядування. На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що реалізація електронного урядування в Україні дасть змогу нам, простим громадянам доступ до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, буде надана можливість громадянам і громадським організаціям безпосередньо брати участь у процесах підготовки проектів рішень, що приймаються на всіх рівнях державного управління, а це, в свою чергу, дозволить зменшити рівень корупції в органах державної влади.

Отже, для реалізації державної політики з питань розвитку електронного урядування доцільним є доведення до технологічної нормальності урядування

та процеси адміністративного управління, цифрової обізнаності суспільства та цифрової свідомості.

Література:

1. Гуцалюк М. Інформаційна безпека України: нові загрози // *Бизнес и безопасность. Опорний конспект «Електронне урядування»*, 2015. № 5. 258
2. Інформаційна безпека України: проблеми та шляхи їх вирішення // *Національна безпека і оборона*. – 2016. – № 1
3. Олійник О. *Захист інформації в умовах інформаційного суспільства* // *Право України*. – К., 2014

Лобода О.М.,

доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій, к.т.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

РОЛЬ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В сучасних умовах інформаційні ресурси мають істотне значення в розвитку науки, техніки, виробництва, сфери послуг та інших галузевих складових. Виникає проблема класифікації інформаційних ресурсів, обмеження доступу до деякої частини з них, термін економічної доцільності організації захисту інформації на підприємствах, в публічному управлінні та організаціях різноманітних сфер господарської діяльності. Інформаційна безпека з точки зору економічної безпеки являють собою стан захищеності діяльності організації та її інформаційного середовища від негативного впливу дестабілізуючих факторів, що забезпечує зберігання основних властивостей інформації та досягнення соціально-економічної мети створення систем адміністрування.

Інформаційна загроза має місце тоді, коли величина та ймовірність можливого інформаційного збитку більше визначеного критичного значення, що потребує прийняття комплексу мір по його запобіганню, захисту об'єкту безпеки. Під загрозою безпеки інформації розуміються події або дії, які можуть призвести до спотворення, несанкціонованого використання або навіть до руйнування інформаційних ресурсів управляючої системи, а також програмних і апаратних засобів [1, с.23]. Загроза збереження цілісності та конфіденційності інформаційних ресурсів обмеженого доступу практично реалізується через ризик утворення каналу несанкціонованого здобуття цінної інформації та документів. Функціонування каналу несанкціонованого доступу до інформації обов'язковим тягне за собою втрату інформації, зникнення носія інформації. Забезпечення інформаційної безпеки повинна починатися з виявлення суб'єктів відносин, пов'язаних з використанням інформаційних систем. Спектр їх

інтересів може бути розподілений, на наступні категорії: доступність, цілісність та конфіденційність [2, с.103].

Тобто, в найбільш загальному вигляді інформаційна безпека може бути визначена як неможливість нанесення шкоди властивостям об'єкту безпеки, що обумовлюється інформацією та інформаційною інфраструктурою. К об'єктам інформаційної безпеки в організації відносять: інформаційні ресурси, які містять відомості, що відносяться до комерційної таємниці та конфіденційну інформацію, яка представлена у вигляді інформаційних масивів та баз даних; засоби та системи інформатизації; засоби комп'ютерної та організаційної техніки; мережі та системи; загальне системне та прикладне програмне забезпечення; автоматизовані системи управління в організаціях; системи зв'язку та передачі даних; технічні засоби збору; реєстрації, передачі, обробки та відображення інформації [3, с.61].

До причин та умов, що створюють передумови для втрати інформації, може відноситись: недостатні знання співробітників організації правил захисту конфіденційної інформації та незрозумілість необхідності їх ретельного дотримання; використання не атестованих технічних засобів обробки конфіденційної інформації; слабкий контроль за дотриманням правил захисту інформації правовими організаційними та інженерно-технічними мірами та ін. З позиції системного підходу до захисту інформації висувуються певні умови: забезпечення безпеки інформації не може бути одноразовим актом; це безперервний процес, який полягає в обґрунтуванні та реалізації найбільш раціональних методів, засобів та шляхів удосконалення та розвитку системи захисту, неперервному контролю її стану, виявлення її вузьких та слабких місць та протиправних дій; планування безпеки інформації виконується шляхом розробки кожною службою детальних планів захисту інформації у сфері її компетентності; захисту інформації потребують конкретних даних, які об'єктивно підлягають охороні, втрата яких може спричинити організації значну втрату; методи та засоби захисту повинні надійно перекривати можливі шляхи неправомірного доступу, ефективність захисту інформації означає, що затрати на її виконання не можуть бути більше можливих втрат від реалізації інформаційних загроз; чітко визначені повноваження та прав користувача на доступ до визначених видів інформації; надання користувачу мінімальних повноважень, які необхідні йому для виконання дорученої роботи; зведення до мінімуму числа загальних для декілька користувачів засобів захисту; облік випадків несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації; забезпечення ступенів конфіденційної інформації; забезпечення контролю цілісності засобів захисту та негайне реагування на їх вихід із строю.

Отже, система захисту інформації повинна мати визначені види власного забезпечення: правове забезпечення, тобто нормативні документи, положення, інструкції; організаційне забезпечення, тобто реалізація захисту інформації, що виконується визначеними структурними одиницями, тобто служба безпеки, служба режиму, служба захисту інформації, технічними засобами та ін.; апаратне забезпечення; інформаційне забезпечення; програмне забезпечення

Збірник тез

математичне забезпечення; нормативно-методичне та ергономічне забезпечення. Таким чином, зміст складових частин елементів, методи та засоби захисту інформаційних ресурсів в рамках будь-якої системи захисту повинні постійно змінюватися з метою запобігання їх розкриття зацікавленою особою.

Література:

1. Кузнецов О. О. Захист інформації в інформаційних системах: навч. посіб. Х.: ХНЕУ, 2018. 510 с.
2. Лобода О.М., Кириченко Н.В. Базові комунікаційні технології: навч. посіб. Херсон: Стар, 2018. 235 с.
3. Лобода О.М. Захист інформації в корпоративних мережах. *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ.конф., м.Херсон, 11 лист. 2020р. ХДАЕУ, 2020. С.61-63.

Остапенко В.М.,

к.е.н., доцент кафедри митної справи

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Адміністрування митних платежів в Україні у більшій мірі відбувається із використанням застарілих форм та методів оформлення, що провокує негативні тенденції розвитку митниці, серед яких скупчення черг на пунктах пропуску, підвищення корупційного рівня, відставання України від європейських рейтингів тощо. Впровадження інноваційних технологій має забезпечити автоматичне роботизоване обладнання перевірки товарів при перетині митного кордону, сприяти створенню та здійсненню сканування всіх необхідних митних документів в електронній формі, визначення митної вартості та коду товару із використанням технології штучного інтелекту тощо.

Важливою складовою інноватизації митної сфери України стало впровадження з 2018 р. обов'язкового використання системи «Єдиного вікна» при імпорті товарів, проте сама програма була запущена двома роками раніше. Система потребувала доопрацювань у контексті ліквідації затримок проходження митних процедур, що сповільнювало діяльність підприємців, тому при запровадженні роботи «Єдиного вікна» її функціями було задоволено лише 38% користувачів. Робота «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» нині на 100% забезпечує проходження імпортних операцій через дану систему. Веб-портал є ефективним у застосуванні, проте потребує доопрацювань у контексті розширення цифрових послуг, що надаються.

ІТ-фахівці Державної митної служби України нині працюють над концепцією запровадження та введення в дію Стратегії здійснення цифрового

Збірник тез

розвитку митниці України до 2022 р. для перетворення її в сучасну діджиталізовану сервісну службу європейського стандарту. ІТ-стратегія розробляється за ключовими напрямками, включеними до Угоди про асоціацію України з ЄС, серед яких основними є автоматизація процедур захисту прав інтелектуальної власності під час перетину митного кордону, приєднання до NCTS та функціонування автоматизованих операторів.

Українська митниця нині перебуває на початковому етапі інноватизації та в складному трансформаційному процесі. Міністерство фінансів України вважає, що результати реформування митниці призведуть до виконання бюджетних доходів, врегулювання економіки та фінансової стабільності держави. Питання впровадження і розвитку цифрових технологій на митниці керується чинним законодавством України (табл. 1).

Таблиця 1

Регулювання діджиталізації митниці на законодавчому рівні

Нормативно-правове забезпечення	Сутність
Постанова КМУ «Деякі питання документування управлінської діяльності» Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг»	Визначено інструкцію з документування управлінської інформації в електронній формі, встановлено принципи організації роботи з електронними документами, регламентовано засади електронного міжвідчого обміну, визначено регламент організації взаємодії з органами виконавчої влади в електронній формі. Документування в установах здійснюється в електронній формі із затвердженням у вигляді електронного цифрового підпису, електронної печатки та електронної позначки часу
Наказ Держмитслужби України від 07.05.2020р. № 167	Визначено основні аспекти запровадження рекомендаційно-технічного пілотного проекту виконання митних формальностей в автоматичному режимі
ч.3 ст. 246 Митного кодексу України	Митні формальності, що стосуються товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що декларуються в електронному вигляді, здійснюються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі згідно встановленого законодавством порядку
ч. 3 ст. 326 Митного кодексу України	Для ідентифікації товарів на експорт використовуються комерційні ідентифікаційні засоби, що накладаються у вигляді пломб на вантажні відсіки до моменту подання митної декларації

Отже, нормативно-правовою базою регламентовано деякі аспекти автоматизованої системи роботи митниці, проте на практиці автоматизація відбувається повільно та працює в проектно-пілотному режимі з наявністю технічних та бюрократичних перепон. Автоматизована система роботи митниці має включати в себе електронне митне декларування, автоматичний процес опису товару, визначення його класифікації, проведення контролю та інформатизоване управління ризиками товарів, що переміщуються через митний кордону України. Впроваджена в майбутньому ІТ-система зчинить вагомий вплив на оптимізацію митних процедур з високим рівнем клієнто-

орієнтованості. Наразі вже випущено ряд ІТ-продуктів, серед яких можна виокремити:

запуск оновленого веб-порталу Державної митної служби України, де посилено захист інформаційних даних, підвищено надійність сервісу, оптимізовано дизайн до потреб користувачів та надано можливість отримання деяких послуг дистанційно;

розробка мапи інфраструктурних об'єктів митниці, що містить повну інформацію про пункти пропуску, внутрішні місця митного оформлення та міжнародного поштового обміну;

робота BusinessIntelligence (BI), що являє собою інтерактивний аналітичний проєкт та містить доступні статистичні дані України щодо товарообігу з іншими країнами;

впровадження онлайн-калькулятора митної вартості, що на основі достовірної інформації надає дані про мінімальну, середню та максимальну вартість авто за декілька останніх років;

діяльність системи онлайн-скарг, що передбачає комунікацію в електронній формі в короткі терміни.

Нова ІТ-система митниці передбачає також розширення кількості послуг, що надаватимуться он-лайн. Продовжується робота над розробкою нейронної мережі, що дасть змогу автоматизувати процес визначення та перевірки коду класифікації товару, зможе автоматично описувати товар, що сприятиме оптимізації роботи митника та декларанта. Перспективою є створення та введення в дію аналогічної системи, яка зможе автоматично визначати країну походження товару. Іншим нововведенням ІТ-системи митниці має стати запуск автоматизованої системи з управління ризиками АСУР 2.0, яка дозволить цифровізувати та оптимізувати проведення аналізу порушення митних правил із використанням автоматизованих математичних підходів оцінки ризиків, їх ведення, обліку та моніторингу.

Чурсін М.О.,

Факультет «Публічного управління та адміністрування», магістрант
Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного
м.Мелітополь

ВПРОВАДЖЕННЯ Е-УРЯДУВАННЯ У РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Електронне урядування - форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.[5]

Інформаційне суспільство – теоретична концепція постіндустріального суспільства, історична фаза можливого еволюційного розвитку цивілізації, у якій інформація і знання продукуються в єдиному інформаційному просторі.

Метою впровадження е-урядування в Україні є розвиток електронної демократії задля досягнення європейських стандартів якості електронних державних послуг, відкритості та прозорості влади для людини та громадянина, громадських організацій, бізнесу.

Відповідно до Указу Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 “Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”, розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275 “Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік” розвиток електронного урядування визначено одним з першочергових пріоритетів реформування системи державного управління. Також у рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог. [5]

Згідно з дослідженням ООН (United Nations E-government Survey 2020) щодо розвитку електронного урядування (E-Government Development Index) Україна посіла 69 місце серед 193 країн. [6]

Проаналізувавши дані реалізація державної політики електронного урядування передбачає:

- цілеспрямовану узгоджену діяльність всіх органів державної влади;
- формування та реалізацію державної політики яке передбачає впровадження електронного урядування як невід’ємної складової державної політики;
- зміну принципів державного управління;
- підвищення ефективності інформатизації адміністративних процесів;
- створення інформаційної інфраструктури.

Механізм відповідності міжнародним стандартам у сфері національних е-комунікацій повинен проводитись з урахуванням необхідності інтеграції цієї інфраструктури в глобальну мережу. Необхідною умовою цього процесу є розроблення й впровадження національних стандартів у сфері ІКТ, гармонізованих з міжнародними та європейськими стандартами, реалізація єдиної державної технічної політики щодо стандартизації й уніфікації технічних та технологічних рішень.

Серед широко використовуваних визначень е-уряду виділяють функціональне визначення Організації економічного співробітництва та розвитку: “Електронний уряд надає можливість розвинути нові відносини між урядами, громадянами, користувачами послуг і фірмами, шляхом використання нових ІКТ, що дозволяють поширювати і збирати інформацію та послуги як всередині, так і зовні. Перший підхід до впровадження розглядає його як трансформацію надання адмінпослуг із використанням ІКТ. Другий підхід-розглядають уряд як високотехнологічну організацію, функціонування якої забезпечується сучасними

засобами ІКТ. Третій підхід розглядає е-уряд як нову модель управління, адекватну мережевій економіці та інформаційному суспільству.

Отже впровадження е-урядування в Україні повинно підвищити якісно новий рівень управління органів влади і досягне нового рівня управління державою, зміцнить довіру до держави та її політики, вдосконалив взаємодію між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадянами та державними службовцями.

Література:

1. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2010 р. № 2250-р. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nrag=2250-2010-%FO>.

2. Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України // Голос України. – 2007. – № 21. – С. 8 – 10.

3. Питання реалізації пілотного впровадження технологій електронного урядування : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 берез. 2010 р. № 360-р. – Режим доступу : <http://www.nc.gov.ua>

4. Сіленко А. Електронна Україна.- Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=17&c=151>. Рецензент: Баштанник В.В., к.держ.упр., доцент.

5. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 верес. 2017 р. № 649-р. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text>

6. UN E-Government Knowledgebase: Country Data. – Режим доступу : <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/data-center>

Шуліка А.А.,

доцент кафедри політології, доктор політичних наук, доцент
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро

МЕРЕЖЕВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ

Загальними аспектами для модернізації державної і політичної сфери стає зрушення у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, що призводить до формування нових організаційних форм та створення моделей «справжньої демократії» за допомогою мережових форм державного урядування.

Процеси глобалізації змінили інструменти, методи і часові рамки, пов'язані з політичною активністю. Глобалізація сприяє отриманню права на участь в політико-управлінському процесі всіх суб'єктів і рухів.

Забезпечення існування нової організаційної моделі політичної сфери як на національному, так й на міжнародному рівнях здійснюється за рахунок

використання нових комунікаційних технологій, які дозволяють людям обмінюватися інформацією і координувати дії не дивлячись на географічні відмінності. Проте, за оцінками британської дослідниці А. Кавади «більш важливе значення для пояснення гнучкості, різноманітності і масштабу цієї форми державно-політичної взаємодії має те, яким чином Інтернет-комунікації, які створюють інклюзивні мережі, підходять для формування різноспрямованих можливостей управління. Зв'язок у цих політико-управлінських мережах відображає децентралізовану модель» [1, р. 81] Іншими словами, Інтернет необхідно розглядати не тільки як нову форму комунікації, але і як організаційний процес, який сам по собі впливає на внутрішню структуру політичної сфери.

Розвиток мережевих форм організації досить часто можна пояснити поступовим падінням рівня суспільної довіри до державних органів влади і здатності держави приймати ефективні рішення. В деякій мірі це можна пояснити розширенням соціальної нерівності та появою політичних груп, які виключаються з політичної сфери держав. Політична повістка більше не формується безальтернативно існуючими політичними інститутами, державою, традиційними політичними партіями [2, р. 9].

Такий підхід близький до концепції «мережевого суспільства» Мануеля Кастельса який писав, що «оскільки технологія - це суспільство, то суспільство не може бути зрозуміле або подане без його технологічних інструментів» [3, р. 5]. На думку дослідника «мережі являють собою відкриті структури, які можуть необмежено розширюватися шляхом включення нових вузлів. Типовим прикладом мережевої структури в політиці є структура Європейського Союзу» [3, р. 78].

Технологія - це не тільки інструмент для зміцнення демократії, вона також забезпечує платформу для демократичного діалогу і, таким чином, є фундаментальною інфраструктурою для демократії та забезпечення участі всіх соціальних груп в політико-управлінській сфері. Доволі часто Інтернет розглядають як нову і більш вільну, доступну, суспільно-політичну сферу, що забезпечує свободу вираження поглядів та доступ до знань.

Формування мережевої форми комунікації і горизонтальна форма прийняття рішень всередині держави сприяє розширенню програм та залучення нових активних учасників. Різноманіття груп, організацій і політичних думок, які знаходять своє представництво в Інтернеті, сприяє розвитку більш широких мереж для створення глобальної структури альтернативних форм політики та нових шляхів розвитку держави. Ці політико-управлінські мережі стають основою для опосередкованої діяльності, яка спрямована на підвищення обізнаності людей, щоб дати можливість висловити свої політичні погляди, реалізувати свої політичні й соціальні права, впливати на прийняття рішень у державі, з метою впливу на процес знаходження точок дотику розрізаних думок різних соціально-політичних груп, щоб зорганізуватися в єдині формальні мережеві форми і як наслідок, щоб використовувати їх в якості інструменту для соціально-політичних змін.

Мережі - це відкриті структури, здатні розширюватися без обмежень, інтегруючи нові структури до тих пір, поки вони здатні взаємодіяти всередині мережі та поки вони спільно використовують однакові коди зв'язку. Політико-управлінські мережі є важливими учасниками демократичних процесів. Вони є вільними просторами для формулювання, просування та використання інтересів громадянського суспільства у взаємодії з елітами та владою. Виходячи з цього, соціально-політичні рухи є політичними мережами, які використовують їх в колективних діях, завдяки чому держава і громадянське суспільство складають загальний комплекс інституційної системи регулювання політичної та державної сфери.

Література

1. Kavada, A. The European Social Forum and the Internet : a case of communications networks and collective action. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements of the University of Westminster for the degree of Doctor of Philosophy. 2007. 345 p.
2. Protest, Social Movements and Global Democracy Since 2011: New Perspectives / Edited by: Thomas Davies, Holly Eva Ryan, Alejandro Milcíades Peña and others. London, 2016. 38 p.
3. Castells M. The Rise of the Network Society, 2nd Edition, with a New Preface. Wiley-Blackwell, 2009. 656 p.

Ющенко Н.В.

Аспірант кафедри ДУПАРЕ
ХНЕУ ім. С.Кузнеця
м. Харків

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ

Розвиток електронного урядування та цифрових технологій у публічному секторі потребує швидких та дійових трансформацій. Створення мобільної та практичної системи державного управління потребує застосування нових інформаційних ресурсів та технологій.

Інститути державного сектора традиційно відомі як статичні організації, де ідеї не використовуються в повній мірі, що створює менш плідний ґрунт для інновацій.

Зазвичай інновації були зосереджені в діловому світі, але інновації приносять користь не тільки бізнесу. Інновації також корисні для урядів, оскільки вони можуть підвищити їх ефективність, забезпечити задоволеність одержувачів послуг, ефективність і залученість громадян.

В останні два десятиліття відбуваються глобальні зміни, коли уряди активно застосовують інновації в своїй діяльності. Уряди в усьому світі

визнають переваги урядових інновацій. При цьому залучаються нові можливості, зумовлені використанням ІТ, для створення ефективних управлінських рішень. Проте інновації в публічному секторі вважаються складною справою.

Структура державних інститутів відрізняється від приватного сектора. Розгалужена мережа взаємозв'язків державних структур значно ускладнює впровадження інновацій. Чинниками стримування інновацій є наступні: - неефективна системи винагород. Істотна різниця між приватним і державним секторами полягає у відсутності винагороди, яка отримується при здійсненні успішних змін. Державна заробітна плата часто фіксується з обмеженими можливостями для преміювання, тому система винагороди є недосконалою;

- поведінка, що не схильна до ризику. У поєднанні з відсутністю винагород, покарання за невдачу часто більше, ніж в приватному секторі, через пильне спостереження засобів масової інформації та опозиційних партій за діяльністю уряду. Це призводить до небажання співробітників ризикувати;

- значну роль відіграє і монополія в наданні послуг. Державні установи часто мають монополію на послуги, які вони надають громадянам, що робить їх єдиним виконавцем, та не стимулює до поліпшення своїх послуг[1].

Мета українського уряду має схожість з концепцією "ощадливого уряду"[2]. Концепція ощадливого уряду спеціально орієнтована на трансформацію електронного уряду. Електронний уряд використовує його для вдосконалення державних організацій. Науковці стверджують, що ощадливий уряд - це "робити більше з меншими витратами" шляхом оптимізації організаційних процесів і в той же час стимулювання інновацій шляхом залучення зацікавлених сторін. Зацікавленими сторонами в роботі є громадяни, користувачі та розробники. Інноваційні платформи можуть використовуватися в якості засобів комунікації для залучення всіх зацікавлених сторін в концепцію ощадливого управління.

Разом з цим застосування цифрових інновацій в публічному секторі, розвиток інформаційного простору в країні стикається з перепонами. З систематичного огляду літератури, в якому аналізуються інновації в публічному секторі, можна виділити наступні бар'єри: - тиск на навколишнє середовище (увага засобів масової інформації, політичні вимоги, вимоги громадськості); - відсутність участі в мережах і між організаційних відносинах; нормативно-правові аспекти, які гальмують інноваційну діяльність; - сумісні установи/ організації, що впроваджують одні й ті ж інновації; конкуренція з іншими організаціями за аналогічні пропозиції.

Всередині публічних установ спостерігається: відсутність ресурсів для здійснення інновацій; неприйняття ризику залученими суб'єктами; відсутність стимулів чи винагород для новаторів; організаційні структури, що перешкоджають інноваціям[3].

Розвиток інформаційного суспільства в Україні передбачає цілеспрямовану узгоджену діяльність всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Стимулювання інновацій в публічному секторі

Збірник тез

вважається важливим, оскільки вигоди від успішного впровадження призводять до підвищення ефективності державного управління, задоволеності одержувачів електронних послуг, підвищення ефективності і більшому залученню громадян.

Для створення надійної, мобільної та функціональної моделі взаємодії держави та суспільства потрібно залучення усіх зацікавлених сторін. Досвід бізнес-структур, наукових організацій та державних структур дозволить виявити усі фактори впливу та створити платформу, як засіб комунікації для залучення всіх зацікавлених сторін. Мета створення платформи полягає в реалізації успішного впровадження цифрових інновацій в публічному секторі. В результаті створюється інструмент спільної творчості в проведенні експериментів, апробації та впровадженні результатів.

При створенні дієвої платформи інноваційного розвитку електронного урядування слід приділити увагу підбору партнерів, поточному керівництву проектом з урахуванням інтересів сторін та оцінці ефективності результатів.

Створення платформи розвитку електронного урядування дозволить розставити пріоритети та уточнити стратегічні плани враховуючи різні аспекти перетворення публічного сектора.

Література:

1. Borins, S. (2001). Encouraging innovation in the public sector. *Journal of intellectual capital*, 2(3), 310-319
2. Janssen, M., & Estevez, E. (2013). Lean government and platform-based governance—Doing more with less. *Government Information Quarterly*, 30, S1-S8.
3. DeVries, H., Bekkers, V., & Tummers, L. (2016). Innovation in the public sector: A systematic review and future research agenda. *Public administration*, 94(1), 146-166.

СЕКЦІЯ
«СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВНА ПОЛІТИКА У
ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»

Bolotova Olena Olehivna

Associate Professor of State Management, Public Administration and Regional
Economy Department
Simon Kuznets Kharkiv National Economic University
Kharkiv

**ANALYSIS OF PUBLIC RELATIONS IN THE CONTEXT OF PUBLIC
POLICY IMPLEMENTATION IN THE COUNTRY**

Civil society and the state are interdependent, ontologically interconnected phenomena. This implies that the state acts as an executor of the will of society and for this purpose is endowed with appropriate tools for managing public affairs. Civil society is located, figuratively speaking, above the state, which fulfills its orders and responds to its requests [1].

Political marketing is a system of tools and measures to create an image of a party or person that would meet the expectations of potential voters and emphasize the difference from competitors. The defining feature of the political market is that the goods here are the subjects of the political process (politicians, parties and others), the consumer - the electorate, and the cash flow - the votes of voters. The political research of the political field includes: analysis of the rating of political forces, programs and tools of marketing communications and the peculiarities of advertising campaigns by each political force. The complex of public relations and mass media in politics, along with "goods", has other elements of classical PR and mass media: pricing policy, relevant communications, product distribution channels.

With bundles of public favor one of the important principles of effective functioning of the democratic system in modern society. Public relations, being one of the aspects of political interaction, embodies a significant part of the cooperation of political actors with each other, as well as with those social actors on whose opinion and reaction they depend to a large extent. At the same time, they promote the organization of public participation in political processes.

Structural units for public relations in public authorities began to form in the early 90's pp. XX century as the need for social change in the direction of forming economic institutions of democracy. But since the introduction of the presidency, when the Presidential Press Service was established within the Presidential Administration, Ukraine has begun a real process of establishing public relations in public authorities and local governments. It was then that the Law of Ukraine "On Information" [2] enshrined a rule according to which the right to information is ensured by the creation of special information services or systems in state bodies that would guarantee access to information in the prescribed manner. The first stage of the

formation of the national corps of public relations services was completed in 1995. It can be characterized by the number of staff of the press and other services that perform the functions of public relations, specialists.

A key element of working with public relations is to influence the state of public opinion. Most public relations campaigns are held to: persuade people to change their minds; to form public opinion when it does not exist; to strengthen (strengthen) the existing public opinion.

PR is a system of internal government communications. The examples of many countries make it possible to argue that the establishment of information exchange in the government itself allows to increase information efficiency and avoid such unpleasant things as information inconsistencies and cluttering of information channels. This can be achieved through the effective operation of the department, department or individual who collects information from all departments, processes it and transmits it to the media in the proper form. In this way, failures are anticipated, information is disseminated within the organization, and each employee knows what is happening in a particular department or department, and can use this information on occasion.

There are three main channels of communication through which the image of any state organization is formed. The first group consists of official channels, the second - unofficial channels, and the third - semi-official channels.

Empirical and theoretical experience suggests that the information basis for the functioning of self-government bodies with the media should be direct and feedback information links.

Modern political PR -technologies allow systematic and combined use of the whole set of internal and external information links of a political organization, to implement the strengths of the organization and neutralize the weaknesses. Theoretical concepts and models create the basis for the dynamic development of strategies and methods of both external and internal PR technologies. Public relations is becoming a continuous, active, comprehensive means of solving long-term political problems, creating new principles of interaction between government and society. In particular, the acceleration of the dynamics of integration and differentiation of scientific knowledge in the post-classical era, the blurring of subject boundaries, caused by the complication of such objects of knowledge as PR, and leads to their interdisciplinary synthesis, within which its development, formation, process, self-organization remain that are outside the area of research interests and require careful study.

Referenses :

1. Slisarenko, I. Yu. Public relations in the system of communication and management [El. resourse] / I. Yu. Slisarenko. - K. : МАУП, 2001. - 104 с.
2. Law of Ukraine "On Information" as amended on 16.07.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

Баніт О.Р.,
магістрант
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Практична діяльність державного службовця тісно пов'язана із процесом комунікації в різних формах та з використанням різних засобів – як вербальних, так і невербальних. Хоча комунікативну компетентність не завжди відносять до основних видів професійних компетенцій, ефективна реалізація комунікативних актів неможлива без неї.

Під комунікативною компетентністю зазвичай розуміють сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують вдале використання інформаційних та комунікативних технологій у професійній діяльності. Рідше до цього додають медіаграмотність (вміння вирізняти правдиву інформацію від неправдивої, вміння працювати з інформацією, високий рівень інформаційної культури). Додатково зазначають про вміння до групової діяльності та співробітництва, вміння застосовувати інформаційні технології у професійних цілях та здійснювати інтерактивний діалог у єдиному інформаційному полі. [1, с.82].

За підходом, запропонованим Т.С. Недашківською, комунікативна компетентність державного службовця складається з таких компонентів: вміння сприймати та аналізувати інформацію, яка надходить різними каналами, обирати правильні способи обміну інформацією, здатність до групової діяльності та співробітництва, здійснення інтерактивного діалогу, володіння прийомами активного слухання та впливу на співрозмовника в діловому спілкуванні та зняття напруги у конфліктних ситуаціях. Уміння обирати стиль мовлення відповідно до власного статусу та статусу співрозмовника [2, с.3].

В Україні на даному етапі продовжує існувати проблема залучення до управлінської діяльності кваліфікованих службовців, які здатні швидко та ефективно долати комунікативні бар'єри та будувати відносини з представниками вищих органів державної влади та пересічними громадянами – споживачами адміністративних послуг. При цьому комунікативні навички є основним засобом здійснення професійної діяльності державного службовця. За таких умов розвиток комунікативних умінь та навичок – запорука його професійної майстерності.

Спілкування у професійній діяльності державного службовця виконує багато функцій – вирішення професійних завдань, організації взаємин з підлеглими та колегами, передачі інформації тощо.

До комунікативних умінь та навичок, які застосовуються у процесі здійснення професійної діяльності державного службовця відносять вміння: чітко визначати тему висловлювання та дотримуватися її меж, вміло

Збірник тез

використовувати факти та докази для розкриття теми, будувати висловлювання з урахуванням його мети та особливостей адресата, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між думками та робити логічні висновки, використовувати багатство мовних засобів відповідно до стилю та типу висловлювання [3, с.3].

Оскільки державний службовець у процесі професійної діяльності виступає у різних комунікативних ролях – веде ділове листування, складає проекти постанов, угоди і договори, комунікує з колегами та громадянами різного рівня комунікативної культури – недотримання мовних норм може призвести до нерозуміння його співрозмовниками, викликати в них протестну реакцію, негативно позначитися на подальшій кар'єрі [4, с.3].

А.С. Карпунець дійшов висновку, що комунікативна компетентність державного службовця перш за все пов'язана із формуванням та розвитком таких компетентностей, як ведення ефективного діалогу з громадськістю, налагодженню вертикальної, горизонтальної та реординаційної комунікації в управлінській ієрархії, використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій, налагодження дистанційних форм комунікації та управління перешкодами. На переконання дослідника, це сприятиме наданню якісних публічних послуг населенню, підвищенню рівня довіри до державних службовців, отриманню зворотного зв'язку, побудові ефективної системи внутрішніх комунікацій [5, с.149].

Література:

1. Богатырёва Е.А. Лидерство государства в современном мире: формула «мягкой власти». – М.: Проспект, 2007. – 106 с.
2. Недашківська Т.С. Комунікативна компетенція державного службовця. Демократичні стандарти врядування й публічного врядування: матеріали наук.-практ. конференції за міжн. участю (Львів, 4 квітня, 2008 року) – Л.:ЛРІДУ НАДУ, 2008. – С. 200-203.
3. Малик Ю.І. Розвиток комунікативних навичок як важливий чинник успішної діяльності державних службовців. Державне управління: теорія і практика: електронне наукове фахове видання. 2009. Вип. 2. С. 1-6.
4. Козієвська О. І. Особливості формування культури мовлення у професійній діяльності державних службовців. - Дис. ... кандидата наук з державного управління. - К., 2003.
5. Карпунець А.С. Розвиток комунікативної компетентності державних службовців як складова підвищення ефективності функціонування державної служби України. Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 1–2 листоп. 2018 р.) – Київ : НАДУ, 2018. – Т. 1. – 456 с.

Варнавська І.В.,
доцент кафедри професійної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент
ХДАЕУ
м.Херсон

КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Проблема аналізу комунікативних здібностей підлітків перебуває у центрі уваги науковців. І пояснити це не складно, адже цьому сприяють такі причини, як загальний зростаючий інтерес до категорії спілкування, що здійснює великий вплив, зокрема, на зацікавленість проблемою комунікативних здібностей та тривалий час, коли шкільна освіта основну увагу приділяла розвитку здібностей предметно-пізнавального характеру, не здійснювався акцент на важливості міжособистісної взаємодії.

Під час професійного вибору перед старшокласниками виникають безліч проблемних питань. Найчастіше їх хвилюють такі аспекти: «Чи може людина виявляти цікавість до того напрямку діяльності, до якого вона не здатна?», «Як можна визначити здібності до тієї або тієї діяльності?», «Чи можна опанувати престижну професію не маючи певних умінь?» Подібні питання свідчать про те, що в старшому шкільному віці учні, намагаються робити свій вибір і не враховують власні безпосередньо інтереси, а прагнуть вирішити проблему вибору, зважаючи на усі фактори. Вони розглядають вибір професії як свого роду висновок із аналізу потреб та наявних схильностей і здібностей, із зіставленням своїх особливостей із вимогами, що вимагає від людини професія, особливо, якщо вона пов'язана із сферою управління та адміністрування.

Варто наголосити на тому, що провідною діяльністю у старшому підлітковому віці є комунікативна діяльність. Під час спілкування майбутні фахівці із публічного управління та адміністрування отримують необхідні знання про життя, активно засвоюють норми, визначають цілі і засоби соціальної поведінки, виробляють критерії оцінки себе та інших. Міжособистісна комунікація виступає однією із найважливіших умов оптимальної реалізації будь-якого виду й професійної діяльності. Без комунікативної діяльності нездійсненними є інші види людської праці, так як вона виступає не тільки як своєрідна інфраструктура, але і як умова реалізації соціальних зв'язків у процесі спілкування між суб'єктами.

Із врахуванням цих складових логічним є те, що успішність реалізації комунікативної діяльності майбутніх фахівців у процесі міжособистісної комунікації обумовлюється комунікативними здібностями суб'єкта. У загальному вигляді структура комунікативних здібностей повинна складатися із взаємодії стратегічного і тактичного блоку. Разом із тим структура комунікативних здібностей формується в комунікативній діяльності особистості. Метою міжособистісної комунікації є актуалізація функцій впливу

і взаємовпливу. Адже комунікативні здібності визначають її ефективність й при цьому самі удосконалюються.

Можна стверджувати, що комунікативні здібності майбутніх фахівців є психологічними механізмами, які необхідними для успіху в певному виді діяльності, тим самим виступаючи одним із факторів впливу на вибір професії управлінця, керівника.

Отже, провідною діяльністю фахівців із публічного управління та адміністрування є комунікативна діяльність. У структурі особистості важливе місце посідають комунікативні здібності. Поняття «комунікативні здібності» включає в себе здібності, що містять знання, уміння й навички, пов'язані з процесами спілкування і взаємодії з оточенням, міжособистісним оцінюванням і сприйняттям, встановленням контактів, налагодженням зв'язків, знаходженням спільної мови, прихильністю до себе та впливом на людей.

Теоретичне дослідження психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що, незважаючи на численні дослідження, подальшого розв'язання потребує проблема впливу комунікативних здібностей на процес самовизначення особистості. Вивчення комунікативних здібностей є важливим кроком полікомпонентного підходу в подальшому дослідженні їх впливу на професійний вибір, що пов'язаний із сферою управління та адміністрування. Для цього варто застосовувати методики:

Тому перспективним аспектом наступного дослідження вважаємо вивчення комунікативних здібностей майбутніх фахівців юридичного напрямку в контексті їх професійного самовизначення.

Література:

1. Варнавська І.В. Труднощі професійного самовизначення підлітків // Лютневі наукові читання, LX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Київ, 1 лютого 2021 року. С.33-39.
2. Котик І. О. Роль рефлексії у формуванні готовності до вибору професії // Практична психологія та соціальна робота. 2006. № 3. С. 67-71.

Євченко О.В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
журналістики та дидактичної філології

Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир

РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Діяльність органів місцевого самоврядування тісно пов'язана з комунікаційною роботою. Комунікація з громадою повинна вибудовуватися правильно, своєчасно та систематично, посадові особи органу місцевого самоврядування повинні діяти оперативно, щоб розібратися з ситуацією, яка створила кризу, реагувати об'єктивно і законно. А ще більш важливо будувати комунікацію так, аби не допустити проблемних ситуацій.

Цілі комунікації зумовлені потребою підвищення репутації органів місцевого самоврядування через чітку репрезентацію власної діяльності для надання якісних послуг мешканцям громади різного віку, статі, інших соціально-демографічних характеристик. У сучасних умовах, пов'язаних із подальшим розгортанням реформи децентралізації, розроблення комунікаційної стратегії для громади стає нагальною необхідністю.

У цілому комунікаційна стратегія – це «розроблені відповідно до цілі взаємодії правила, оргресурси і послідовність комунікативних дій, яких дотримується учасник комунікації» [1, с. 177]. Вона репрезентує чіткий алгоритм комунікативних дій на певний відрізок часу, яким має керуватися громада під час взаємодії з різними цільовими аудиторіями й завжди націлена на формування бажаного сприйняття, створення певного іміджу, підтримку та посилення лояльності аудиторій до діяльності органу місцевого самоврядування й позиціонування громади для зовнішніх реципієнтів. Отже, комунікаційна стратегія передбачає «планування на перспективу, яке вказує на напрям дій для забезпечення реалізації місії організації» [2, с. 10].

Основним прогностичним документом для розвитку територіальних громад є їхня Стратегія розвитку. Тому комунікаційна стратегія стає допоміжною для реалізації Стратегії розвитку громади і формується на основі візії, цілей та завдань, визначених у стратегічному документі. Комунікаційна стратегія покликана сприяти результативній діяльності органу місцевого самоврядування та мешканців громади для досягнення цілей і завдань, які реалізуються в рамках Стратегії розвитку територіальної громади, програми соціально-економічного розвитку, місцевих програм та проєктів, що впроваджуються на її території.

Комунікаційна стратегія повинна стати гідом для будь-якої діяльності у сфері зв'язків з громадськістю, бути гнучким інструментом, який за потреби можна змінювати, доповнювати, адаптуючи до змін та нагальних викликів. Її розробка й реалізація сприяє «впровадженню практик та поведінки

Збірник тез

представників цільових аудиторій, що є пріоритетними», забезпечує «вчасне розповсюдження доступної та достовірної інформації щодо відповідної тематики», «ефективну комунікацію з усіма пріоритетними цільовими аудиторіями», дозволяє задіяти «для ефектної комунікації весь наявний потенціал», а також «якнайширше використати в комунікаційній роботі методи двосторонньої комунікації» [3, с. 49].

Слід наголосити, що комунікаційну стратегію важливо розробляти на основі принципів партисипації, залучаючи усі зацікавлені сторони (представників виконавчих органів місцевої ради, депутатського корпусу, представників громадських організацій, місцевого бізнесу, активних громадян, експертів, інших), адже залучення формує як почуття причетності до процесу управління, так і відчуття власної відповідальності за життя громади.

Під час проєктування та реалізації комунікаційної стратегії необхідно спиратися на законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування, зокрема Конституцію України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про інформацію», Закон України «Про доступ до публічної інформації». На місцевому рівні інформаційна політика може регулюватися Статутом територіальної громади, регламентом місцевої ради, її виконавчого комітету, іншими нормативно-правовими документами місцевої ради.

Завдання комунікаційної стратегії полягають у тому, щоб виробити спільне бачення: погодити, як саме комунікація сприятиме досягненню цілей розвитку громади, визначити спільні цілі, інтереси, потреби та проблеми, що стосуються комунікацій; провести діагностику, тобто систематизувати наявні ресурси, заходи тощо; окреслити пріоритети; визначити, які підходи та діяльність необхідно змінити або припинити; спланувати ресурси та заходи для досягнення стратегічних цілей; встановити реалістичні очікування та критерії оцінки; налагодити зворотний зв'язок (взаємодію) між органом місцевого самоврядування та цільовими групами; залучити мешканців до процесу прийняття рішень у громаді; налагодити / посилити внутрішню та зовнішню промоцію органу місцевого самоврядування та громади.

Комунікація – важлива складова життя територіальної громади, тому вона не вичерпується інформуванням громадськості про рішення, прийняті органом місцевого самоврядування, або проєкти, реалізовані на території громади. Це ефективний управлінський інструмент досягнення цілей та завдань задля розвитку громади. Відповідно, комунікативна діяльність повинна бути продуманою, регулярною, а також контролюватися належним чином. За таких умов комунікація стає інструментом досягнення мети та реалізації завдань для налагодження конструктивного діалогу й партнерства між владою, громадою та бізнесом. Тому важливою частиною стратегічної комунікації є вивчення громадської думки (один із методів залучення громадськості до процесу прийняття рішень), що одночасно може допомогти здійснити моніторинг настроїв у громаді. Адже сутність стратегічної комунікації – у зв'язку

ключового повідомлення з відповідною цільовою аудиторією або пріоритетною групою впливу найприйнятнішим та найдієвішим способом.

Для обрання релевантних інструментів та каналів комунікації важливо здійснити аналіз цільової аудиторії, що дозволяє краще реалізовувати інформаційний вплив. Для створення портрету цільової аудиторії слід визначити її характеристики, як-то: стать, вік, рівень доходу, сімейний стан, професію, зайнятість, інші соціальні та демографічні ознаки. Для повнішого бачення потреб цільових аудиторій слід розуміти, як і де цільова аудиторія проводить час, які проблеми може вирішити шляхом звернення до органу місцевого самоврядування. Це означає, що доводить до населення питання та проблеми різних сфер життєдіяльності громади і способи їх вирішення, популяризувати ініціативи, показувати переваги від активної участі громадськості, інформувати про наявні послуги, звертатися до громадськості за підтримкою необхідно через різні канали комунікації, адже кожна цільова аудиторія потребує своєї форми донесення інформації (певне ключове повідомлення – меседж – повинно бути оформленим по-різному, залежно від каналу донесення до цільової аудиторії). Меседж – це письмове або усне повідомлення, «ідея, думка, яку хто-небудь хоче донести до когось» [4]. Отже, меседжем може вважатися висновок, який зробить цільова аудиторія, тому він повинен максимально відповідати її потребам, переконанням і має враховувати особливості ментальності та культури.

Здійснюючи вибір каналів комунікації, слід брати до уваги не лише медійні (газети, журнали, телебачення, радіо, інтернет-видання), а й основні засоби міжособистісної комунікації (групові обговорення, громадські слухання, зустрічі, консультації, неформальні зустрічі з керівниками органу місцевого самоврядування, депутатським корпусом тощо) та соціальні мережі. Важливо з'ясувати, які канали комунікації є доступними й які з них пріоритетні та користуються довірою у цільових аудиторій. Прикладами каналів комунікації в громаді можуть бути чати у вайбері, інших соціальних мережах. Налагоджуючи комунікативний контакт через соцмережі, слід чітко визначити правила спілкування, аби зосередитись лише на інформаційних питаннях, а не особистому спілкуванні.

Окрім того, вся комунікаційна робота органу місцевого самоврядування має бути гендерночутливою, адже «кожна жінка та чоловік, що проживають в Україні, користуються рівними правами та можливостями, які необхідні для повноцінної участі в усіх сферах суспільного життя, без дискримінації, насильства та експлуатації» [5], що, у свою чергу, потребує розуміння становища жінок і чоловіків у певному соціокультурному середовищі, відмову від упереджень та гендерних стереотипів. Під час проведення інформаційно-роз'яснювальної діяльності серед цільових груп слід послідовно та широко використовувати методи двосторонньої комунікації, відстежуючи реагування цільових аудиторій на рішення, інформацію, події для врахування їхньої думки при розробленні й ухваленні ефективних управлінських рішень. Усі означені аспекти важливо врахувати в комунікаційній стратегії.

Збірник тез

Слід наголосити, що органи місцевого самоврядування мають бути готовими також до управління кризовими комунікаціями. Поширення інфекційної хвороби COVID-19 довело важливість такої готовності, адже існує високий ризик шкоди репутації від непередбачуваних обставин. Означений аспект бажано відобразити у комунікаційній стратегії громади, при цьому ключовими етапами в управлінні кризовими ситуаціями має бути попередження та профілактика, готовність до швидкого й адекватного реагування, а також відновлення. Необхідно бути готовими якомога ефективніше комунікувати щодо будь-якої проблеми.

Загалом комплексна комунікаційна стратегія має включати наступні напрями: зовнішні комунікації (зв'язки органу місцевого самоврядування за межами установи: різноманітними цільовими групами, мешканцями, партнерами, бенефіціарами, лідерами думок, благодійниками, засобами масової інформації, представниками інших територіальних громад тощо); внутрішні комунікації (ключова частина планування та налагодження комунікацій). Комунікаційна стратегія, крім зовнішніх аспектів, завжди передбачає вдосконалення внутрішніх комунікаційних процесів, оскільки зовнішні і внутрішні комунікації повинні доповнювати й посилювати одна одну. Наприклад, створення єдиного інформаційного простору для інформування працівників про діяльність і зміни, забезпечення зворотного зв'язку всередині органу місцевого самоврядування, підтримка та розвиток вертикальних і горизонтальних комунікацій.

Отже, ефективна комунікаційна стратегія має включати питання щодо аналізу ситуації та оцінки потреб громади, мету, цілі (завдання), шляхи і способи розв'язання проблеми; аналіз цільових аудиторій та окремих підгруп; визначення позиції (що маємо, до чого прагнемо); визначення основних меседжів для різних цільових аудиторій; аналіз і розвиток каналів комунікації; визначення ризиків та шляхів їхнього подолання; оцінку ключових показників ефективності; терміни реалізації.

Не менш важливо визначити, хто забезпечуватиме відносини з медіа та управління комунікаційними заходами (спілкування з журналістами, написання текстів, повідомлень, контентна підтримка сайту, наповнення сторінки у соціальних мережах та управління інформаційною політикою громади загалом).

Розроблення комунікаційної стратегії громади – це усвідомлений компонент роботи органу місцевого самоврядування, який, передусім, має бути спрямований на підвищення рівня довіри до органу місцевого самоврядування. Стратегія передбачає вирішення основних завдань: покращення іміджу органу місцевого самоврядування; підвищення обізнаності громадян щодо діяльності органу місцевого самоврядування; проведення інформаційно-роз'яснювальної діяльності серед цільових груп; забезпечення активної участі громадськості у процесі прийняття рішень та налагодження зворотного зв'язку; удосконалення співпраці із ЗМК; оптимізацію внутрішніх комунікацій та обмін інформацією всередині органу місцевого самоврядування.

Література:

1. Менделєва О. Комунікативна стратегія. Соціологічна енциклопедія / укл. В.Г. Городяненко. Київ, 2008. 456 с.
2. Основні засади діяльності прес-служб органів державної влади та місцевого самоврядування: стратегічний аспект. Основні засади діяльності прес-служб органів державної влади та місцевого самоврядування: світовий та український досвід / під ред. О.С. Поважного. Донецьк, 2011. С. 8 – 25.
3. Коник Д. Розробка комунікаційної стратегії. Стратегічні комунікації : посібник для державних службовців. Київ, 2016. С. 47 – 84.
4. Словник української мови ONLINE. Томи 1-11, с. 1605 <https://sum20ua.com/?page=1604&wordid=199459> (18.02.2021).
5. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: Розпорядження КМУ від 16 вересня 2020р. № 1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.02.2021).

Лупандіна Г. М.,

здобувач вищої освіти бакалавр, Публічне управління і адміністрування,
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

ПУБЛІЧНА КОМУНІКАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Взаємозв'язок державної влади з громадянською є важливою умовою демократизації країни, становлення громадянського суспільства, основою затвердження демократичних норм і правил у відносинах органів влади та суспільства. Необхідно звернути увагу, що даний аспект комунікативного взаємодії влади та суспільства, спрямований на формування постійного конструктивного діалогу з метою забезпечення легітимності існуючого порядку і надання йому стабільності, практично не досліджений.

Проблеми комунікації не тільки з кожним роком викликають все більший інтерес у людей різного віку, різних професій і освіти, але, перш за все, є необхідною складовою професійних компетенцій фахівців у всіх областях їх діяльності. В свою чергу органам державної влади необхідні знання в області публічних комунікацій для вміння розбиратися в партнерах по комунікації, встановлювати з ними контакти, вести ділові бесіди, переговори, а також вміти майстерно використовувати основи публічної промови тощо.

В свою чергу, у державному управлінні термін «комунікація» визначається як динаміка інформації; складова процесу взаємодії громадянського суспільства та влади; інструмент діалогу між учасниками управлінського процесу. Комунікація передбачає не менше двох суб'єктів, які

постійно або тимчасово взаємодіють. Взаємодія державних органів з цільовими аудиторіями – це безперервний обмін соціальною інформацією, який здійснюється завдяки наявності комунікативного ланцюга [1].

Як відомо, інформація є важливою складовою комунікації суспільства. Тому, управління та інформація повинні бути тісно пов'язані між собою. Інформація є інтерпретацією даних, основою діяльності кожної організації. Інформаційні потоки є важливим фактором еволюції світоглядних процесів. Звідси, в процесі генезису комунікативних теорій можна простежити три стадії розвитку комунікацій: міжособистісного спілкування (розмова, листи, телефон), засоби масової інформації (телебачення, радіо, газета), інтернет-комунікація. Наприклад, найпоширенішим методом в державному управлінні є листування як офіційна форма комунікації. Оптимальним став цей метод з введенням цифрового підпису.[3]

Метою комунікації державних установ є інформування, вплив, переконання об'єкта комунікації або опис поточної ситуації. Вихідною причиною, через яку люди потребують комунікації, служать потреби суспільства. Комунікаційні цілі обслуговують наприклад, такі громадські потреби як: індивідуальні, виживання, співпраця з іншими людьми, підтримка відносин з іншими людьми, здійснення влади над іншими людьми, об'єднання організацій й товариств в одне ціле, отримання та поширення інформації тощо. [4]

Процес державної комунікації, на думку Г. Почепцова, можна розбити на три основні складові: комунікативну, семіотичну та символічну. У процесі комунікації основна увага приділяється передачі змісту, у випадку семіотичного – до змісту додається і форма, в який він уособлюється, причому і зміст, і форма стають однаково важливими. У символічному процесі роль зосереджуються на формі та змісті, а також на одержувачі або відправнику [2].

Разом з тим публічна комунікація покликана виконувати такий ряд функцій: координаційна (покликана забезпечувати координацію владних впливів суб'єкта управління відповідно до параметрів об'єкта управління, і їх можливими змінами); соціальна (суспільство пов'язане із засвоєнням соціальних та політичних норм, цінностей та національних традицій в обміні інформацією); інтегруюча (пов'язана із здійсненням такої державної політики, яка б враховувала інтереси всіх елементів суспільної системи, сприяла вироблення та прийняття узгоджених управлінських рішень); консервативна (спрямована на збереження статус-кво державної системи, що сприяє стабільному існуванню соціального організму); мобілізаційна (спрямована на забезпечення легітимності існуючого громадського порядку, отримання підтримки і схвалення суспільства з приводу прийнятих управлінських рішень).

Аналіз матеріалу щодо комунікацій державних органів влади з громадкістю, дає змогу дійти висновку, що перш за все, державні органи потребують стратегічного планування своєї комунікації. Найбільш затребуваними функціями їх профільних підрозділів є оперативне інформування: висвітлення подій за участю керівництва відомства на

Збірник тез

офіційному сайті, організація інтерв'ю, прес-конференцій, брифінгів та інших форм комунікації посадових осіб із засобами масової інформації, а також обробка журналістських запитів.

Отже, комунікація державних органів з громадкістю є не тільки процесом обміну інформацією, завданнями, а й є своєрідним відображенням того, що відбувається в державі.[5] Управляючи комунікацією та активно впливаючи на компоненти комунікації, країна може використати свої сильні сторони та усунути слабкі місця. Тільки своєчасне спілкування може дозволити вам орієнтуватися в процесі статусу та впливати на них.

Література:

1. Комунікативна політика в органах державної влади (Опорний конспект до дистанційного курсу): Навчальний посібник. – К.: Секретаріат КМУ, 2007. – 116 с.
2. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. / В. М. Дрешпак. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2015. – 167 с.
3. Олексенко Р. І. Вплив комунікацій на ціннісні орієнтири особистості //Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2015. – №. 62. – С. 65-73.
4. Voronkova V., Oleksenko R. Філософія державного управління: синергетична методологія дослідження //Humanities Studies. – 2020. – №. 5 (82).
5. Олексенко Р. Засоби комунікації як фактор розвитку інформаційного простору сучасного українського суспільства в контексті цивілізаційної динаміки. Міжнародна науково-практична конференція: «Теоретичні і практичні засади еволюції від інформаційного суспільства до «суспільства знань» і до smart-суспільства: виклики і можливості четвертої промислової революції». 2018. С. 70-71.

Макухіна С.В.,

ст. викладач кафедри готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу й іноземних мов

Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон

СТАНОВЛЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На сучасному етапі розвитку міжкультурної інтеграції надзвичайно важливою є продуктивність процесів зближення етнічних культур внаслідок взаємодії мовних індивідів. Культура, будучи багатоаспектною складовою буття етносу, формує усвідомлення ним своєї внутрішньої єдності, а мова як один із основних інститутів культури визначає характер мисленнєвої діяльності та моделей поведінки індивіда не лише у межах його соціуму, але й також під

час встановлення процесу комунікації на рівні взаємодії різних культур. Мовні структури, залучені до процесу такої взаємодії, впливають на сприйняття людиною зовнішнього світу, а також визначають характер взаємодії людини із зовнішнім світом. Відповідно, на етапі становлення, а також реалізації діалогу культур необхідним є визначення характеристик основних гравців міжкультурної комунікації – мовних особистостей, які володіють вербально-понятійним кодом нерідної мови, тобто фактично володіють іншою мовною картиною світу. Саме таких мовних особистостей у сучасному науковому дискурсі визначають за допомогою поняття вторинна мовна особистість. Вторинна мовна особистість – це особистість, яка формується при вивченні іноземної мови, культури і характеру його носіїв, яка також відбивається в стилі вживання мови.

Слід відмітити, що одним із першочергових завдань вищої освіти вважається підготовка фахівців, здатних гнучко і креативно реагувати і діяти в обраній професійній діяльності. Задля того, аби фахівець був адаптований не тільки до вітчизняного, але й до міжнародного ринку праці, він має бути здатним взаємодіяти і розв'язувати поставлені задачі в полікультурній професійній спільноті. Поняття мовної особистості напряму пов'язано з інтелектуальним розвитком особистості в когнітивному і емоційному аспекті, інакше кажучи охоплює культуру і духовність у широкому розумінні, питання міжособистісної комунікації з огляду саме міжкультурного спілкування.

У рамках даного дослідження було проведено опитування серед здобувачів вищої освіти. Метою опитування було виявлення впливу іноземної мови на мовну особистість, в тому числі на впевненість в собі, в своїх силах, сприйняття навколишнього світу, емоційне ставлення до мови. Завдяки отриманим відповідям можна зробити наступні висновки.

По-перше, ступінь впевненості в своїх силах при використанні мови залежить від рівня володіння іноземною мовою. Люди, у яких він досить високий (не нижче B2) говорять, що відчувають себе більш впевненими, розмовляючи на іноземній мові з носіями мови, або використовуючи іноземну мову в різних комунікативних ситуаціях (наприклад, в ресторані або в клубі).

У той же час люди, у яких рівень володіння іноземною мовою невисокий, відповідають, що більш впевненими відчувають себе, користуючись рідною мовою. По-друге, спілкуючись іноземною мовою, вони відчувають себе в ролі спостерігача, рідна мова майже всіма опитаними сприймається більш емоційно, в необхідних випадках вони також значно частіше використовують емоційно забарвлену лексику рідної мови.

На питання, чи змінюється ваша мова і як (якщо змінюється), коли ви починаєте говорити іншою мовою, респонденти помітили, що змінюється манера мови, тембр голосу, інтонація, частіше використовується невербальний супровід – міміка і жести. Але найважливіше, мова стає менш спонтанною, вимагає обмірковування змісту висловлювання, а також вибору необхідних

лексичних одиниць. Респонденти також звернули увагу на те, що при переході на іншу мову у них змінюється мовна і комунікативна поведінка.

Незалежно від того, якою мовою ми говоримо, ми починаємо сприймати світ через призму даної культури. За кожною мовою стоїть культура, традиції, і це, безумовно, впливає на мовну особистість, як і індивідуальне мислення, яке стає компонентом суспільного мислення, а суспільне мислення, в свою чергу, стає компонентом національного мислення. Кожна мовна особистість формується на основі присвоєння конкретною людиною всього мовного багатства, і то, в якій мірі ми здобудемо дане багатство, залежить від нас.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативно лінгвістики. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с
2. Сотников А. В. Складові компоненти мовної особистості в контексті міжкультурної мовної комунікації. [Електронний ресурс] / Сотников А. В. – Режим доступу: <http://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202012/Sotnikov%20267-271.pdf>
3. Шелехова Г.Т. Формування мовної особистості як умова мовленнєвого розвитку учнів основної школи на уроках української мови. [Електронний ресурс] / Г. Шелехова // [Рідне слово в етнокультурному вимірі](http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2013_2013_72). – 2013. – С. 543-552. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2013_2013_72

Танасова Н.С.,
студентка 3 курсу спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Таврійського державного агротехнологічного
університету ім. Д. Моторного,
м. Мелітополь

ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Наймасовіший вид людського спілкування у соціумі (суспільстві) - ділове спілкування. Без нього важко обійтися у сфері економічних, правових, дипломатичних, комерційних, адміністративних відносин. Уміння успішно вести ділові переговори, грамотно й правильно скласти діловий папір і багато чого іншого в цей час стало невід'ємною частиною професійної культури людини: менеджера, керівника будь-якого рівня, референта, службовця. Для досягнення високої результативності практично в будь-якому виді комерційної діяльності необхідно володіти певним набором відомостей, знань, подань про правила, форми й методи ведення підприємницької справи, про принципи ділового спілкування.

Культура ділового спілкування сприяє встановленню й розвитку відносин співробітництва й партнерства між колегами, керівниками й підлеглими, партнерами й конкурентами, багато в чому визначаючи їх (відносин) ефективність: чи будуть ці відносини успішно реалізовуватися в інтересах партнерів або ж стануть малозмістовними, неефективними, а те й зовсім припиняться, якщо партнери не знайдуть взаєморозуміння [1].

Що ж таке культура ділового спілкування?

"Бізнес - це вміння спілкуватися з людьми", "єдиний спосіб набудувати людей на енергійну діяльність - це спілкування з ними", - вважають щирі керівники, підприємці.[6] Сучасна людина повинна у цьому зв'язку володіти наукою ділових відносин, уміти встановлювати й підтримувати цивілізовані відносини з людьми, переборювати протиріччя, дозволяти конфлікти, брати на себе якщо буде потреба роль посередника, повинен уміти обертати свою діяльність у благо інших людей, а також своєї роботи, своєї справи.[7]

Специфічною особливістю ділового спілкування є його регламентованість, тобто підпорядкованість установленим правилам і обмеженням[2]. Ці правила визначаються типом ділового спілкування, формою, ступенем офіційності, конкретними цілями й завданнями, які коштують перед що спілкуються, а також національно-культурними традиціями й нормами поведіння.

Вони фіксуються, оформлюються у вигляді протоколу (ділового, дипломатичного), існують у вигляді загальноприйнятих норм соціального поведіння, у вигляді етикетних вимог, обмежень тимчасових рамок спілкування.

Залежно від різних ознак ділове спілкування ділиться на:

- усне \ письмове (з погляду форми мови);
- діалогічне \ монологічне
- міжособистісне \ публічне (з погляду кількості учасників);
- безпосереднє \ опосередковане (з погляду відсутності чи наявності апарата, що опосередковує);
- контактне \ дистанційне (з погляду положення комунікантів у просторі).

Всі перераховані фактори ділового спілкування формують характерні риси ділової мови.

Монолог у діловому спілкуванні являє собою тривале висловлення однієї особи. Він відносно безперервний, послідовний і логічний, володіє відносною завершеністю, складний за структурою, а діалог призначений для взаємодії між двома або декількома співрозмовниками, причому в обміні інформацією мовні партнери можуть мінятися ролями. Діалог спонтанний (як правило, не може бути задалегідь спланований), еліптичний (фрази більше згорнуті, короткі, чим у монологі), експресивний.

Дистантне, опосередковане спілкування (телефонна розмова, поштове й факсове відправлення і т.п.) відрізняється від контактного, безпосереднього підвищеною увагою до інтонаційного малюнка мови (усне спілкування),

стислістю й регламентованістю, неможливістю використання жестикуляції й наочних предметів як носії інформації [3].

Ділове спілкування являє собою широкий діапазон жанрових різновидів письмового й усного спілкування.

Письмова ділова мова, у якій реалізуються діалогічні відносини, представлена всіма видами ділових листів, документами, що фіксують соціально-правові відносини - контрактами (договорами), угодами й всіма типами супутніх документів.

Усна ділова мова, у якій реалізується діалогічні відносини, представлена жанрами ділових переговорів, зустрічей, консультацій і т.п.

Наради, збори являють собою особливий тип протокольного спілкування, у якому, як правило, представлена монологічна ділова мова, що не тільки має письмову природу, але й існуюча відразу у двох формах - усної й письмової. Тому, крім монологічної мови, що читається, у практику ділового спілкування усе активніше входить підготовлена, але монологічна мова, що не читається, (презентаційна мова, урочиста мова, вступне слово на різних зустрічах), вітальні листи, етикетні тости.

Володіння всіма перерахованими жанрами ділового спілкування входить у професійну компетенцію сучасного керівника, менеджера.

Якщо в письмовій діловій мові строгий лексичний вибір забезпечується завдяки специфіці письмових стандартних мовних засобів, то в усній діловій мові такого строгого лексичного відбору немає, бо снову усної ділової мови становить нейтральна міжстильова лексика [4].

Всі ці шари лексики становлять сублексикон усної ділової мови, але повинні використовуватися у зв'язку з особливостями ситуації. Ситуація ділового спілкування може бути:

- строго офіційної (протокольні види ділового спілкування),
- офіційної (ділове спілкування контрагентів у робочій обстановці, що не протоколюється),
- неофіційної (ділове спілкування в робочій і в неробочій обстановці).

Перший і другий тип офіційного спілкування припускає підвищену строгість у виборі лексики. В офіційному спілкуванні зовсім недоречно вживання жаргонно-професійної лексики. Неприпустимо в офіційній обстановці використовувати так звані слова-дифузи, адже сферою активного використання слів-дифузів є розмовно-побутова мова. Вони доречні при спілкуванні із близькими людьми в домашній обстановці, але не відповідають комунікативним запитам офіційного ділового спілкування.

І у висновку: діловий стиль – це сукупність мовних засобів, функція яких – обслуговування сфери офіційно-ділових відносин, що виникають між органами держави, між організаціями або усередині них, між організаціями й приватними особами в процесі їх виробничої, господарської, юридичної діяльності [5]. Таким чином, сфера застосування ділової мови може бути в

Збірник тез

принципі представлена як широка мережа актуальних офіційно-ділових ситуацій і як набір відповідних жанрів документів.

Сучасна людина повинна володіти наукою ділових відносин, уміти встановлювати й підтримувати цивілізовані відносини з людьми, переборювати протиріччя, дозволяти конфлікти, брати на себе якщо буде потреба роль посередника, повинен уміти обертати свою діяльність у благо інших людей, а також своєї роботи, своєї справи.

Література:

1. Бронікова С.А., Кудрявцева, З.Ф., Плотницька І.М. Ділове спілкування: риторика та ораторське мистецтво в державному управлінні. - К., 2014.
2. Гудков Д.Г. Алгоритм сприйняття тексту та культурна комунікація. К, 2011.
3. Кеннеди Гэвин. Переговоры. Полный курс / Г. Кеннеди. - М. : “Альпина Паблишер”, 2013. - 392 с.
4. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.essuir.sumdu.edu.ua>
5. Колотілова Н.А., Сагач Г.М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації. - К., 2014.
6. Олексенко Р. І., Кондрашов О. М., Шишкін В. О., Ортіна, Г. В, Застрожніков А. Г. (2010) Економіка підприємства / Економіка підприємства: навчальний посібник. Люкс, Мелітополь. ISBN 978-966-8428- 49-4
7. Щєбликіна І.О., Олексенко Р.І. (2012) Управління персоналом: навч. посібн. Сімферополь: ДІАЙП, 2012. 272 с. ISBN 978-966- 491-306-2

Збірник тез

СЕКЦІЯ
«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА»

Колесник К.О.

студентка 1 курсу

факультету Фінансів і обліку

науковий керівник: **Болотова О.О.**,

к.е.н., доц.

Харківський національний економічний університет імені

Семена Кузнеця, м. Харків

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ
ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Проблема трудової міграції в Україні стає все більш популярною. Протягом багатьох років міграція робітників відігравала важливу роль у соціальному розвитку. Однак сьогодні вона вийшла на новий етап свого становлення. Згідно з даними лютого 2019 року, від 150 до 175 мільйонів людей (тобто понад 3% світового населення), що проживає за межами країни, на Україну припадає понад 10% всього іноземного населення у світі, тобто понад 20 мільйонів українців постійно мешкають за межами країни і вже є іноземними громадянами. За прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України, до 2031 року населення України зменшиться до 39, 5 млн осіб.

Такі вчені як – Гриневич С.С., Реліна І.Є., Гнибіденко І.М., Малиновська О.А., Кравченко А.Л., Заклекта О.В., зробили великий внесок у вивчення нормативно-правових аспектів регулювання міграції та теорії і практики трудової міграції.

Основною причиною трудової міграції в Україні є низька заробітна плата, яка становить приблизно 320 доларів на місяць. Для порівняння, ця кількість майже у 4 рази вища ніж в сусідніх країнах. Однак невисока заробітна плата в Україні є не єдиним фактором, через який народ залишає межі нашої країни. Загалом низька заробітна плата є відображенням глузливого ставлення до праці в національній економіці. Однак, відкривши світовий ринок праці для українців, тобто власними руками відправивши людей з країни, українська вітчизняна економіка просто не змогла конкурувати з іншими країнами. Зокрема, такі країни, як Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина та навіть Німеччина змагаються за українських трудових мігрантів. Адже вони самі бачать великий дефіцит як кваліфікованої, так і некваліфікованої робочої сили.

У багатьох випадках метою переїзду за кордон є вирішення житлових проблем, підвищення добробуту, фінансування освіти, відкриття власної справи

Збірник тез

та вдосконалення знань іноземної мови. Для успішної міграції необхідно саме вивчення мови потрібної країни, це є обов'язковою умовою.

Основними сферами найму робітників-мігрантів є будівництво, сільське господарство (збирання врожаю), сім'я (прибирання будинків, приготування їжі, догляд за дітьми та людьми похилого віку), торгівля та послуги (включаючи готельний бізнес). Але вчені, викладачі, медичні та високотехнологічні експерти, програмісти (проблема "відтоку мізків") також виїхали за кордон. Як результат, наукові втрати в 2019 році перевищують 1 мільярд доларів США на рік.

Україні потрібно почати з більш прагматичних способів поживлення економіки. По-перше, варто запозичити досвід сусідніх країн - якщо ви не можете догодити своїм громадянам, запрошуйте інших тих, які хочуть працювати на заробітну плату, запропоновану нашою економікою.

По-друге, країна повною мірою повинна використовувати свій внутрішній потенціал. Багато громадян, як на підвладній території України, так і в тимчасово окупованому Криму та Донбасі, спочатку шукають роботу на внутрішньому ринку, а потім виїжджають за кордон. Часто причиною відмови від роботи в Україні є суто технічний аспект, який потенційні роботодавці не можуть покращити на своєму рівні, але держава може допомогти у вирішенні. А саме – надання певної суми грошей за оренду квартири на іншій території або підготовку квартири до тимчасового користування за певних обставин.

По-третє, зменшення податків для бізнесу та покращення стану адміністрування бізнесу.

Крім того, країна може зосередитись на створенні сприятливих умов для виробництва певних видів товарів і послуг. Саме вони зможуть підняти економіку на достатній рівень. Ці напрямки та заходи можна визначити та розпочати негайно. У той же час надання додаткових переваг домашнім працівникам є важливим для створення робочих місць.

Отже, основними шляхами вирішення цієї проблеми є створення можливості для працевлаштування у таких галузях, як сільське господарство, легка промисловість, текстильна та хімічна промисловість, де в Європі зараз використовується робоча сила іммігрантів. Внутрішній механізм заробітної плати слід принципово переглянути.

Важливо пам'ятати, що чим стабільнішим є ділове середовище в країні та чим активнішим є ринок, тим сильнішою є мотивація для іммігрантів повернутися додому.

Тому міграція робочої сили в Україні - це складне і масштабне явище, яке поширилося на всі куточки світу і дало різні результати: усунувши дефіцит робочої сили в певних регіонах, це посилює конкуренцію на ринку праці.

Література:

1. Гнибіденко І. Проблеми трудової міграції в Україні та їх вирішення / І. Гнибіденко // Економіка України. – 2001. – № 4. – С. 19–22.

2. Гринкевич С.С. Міжнародна міграція робочої сили та її розвиток в Україні // Вісник ХНТУ – 2009. – №1. – с.12–14.

3. Заклекта О.А. Трудова міграція як умова розвитку міжнародного ринку праці // Вісник КНТЕУ – 2008. – № 4. – С. 9 –13.

4. Реліна І.Є. Масштаби, форми та напрямки сучасних міграційних процесів // Науковий вісник. – 2009. – №2. – с. 14–17.

Константинова А. Ю.

бакалавр кафедри менеджменту

Львівський національний університет ім. Івана Франка

науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри менеджменту **Виклюк М.І.**

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів, Україна

ВАЖЛИВІСТЬ РЕЗЮМЕ В РОЗРІЗІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КАНДИДАТА НА ВАКАНТНУ ПОСАДУ

Актуальною і сьогодні залишається проблема вперше влаштуватися на роботу для молоді, яка отримала освіту та яка б відповідала отриманій професії або спеціальності. Також з кожним роком на ринку праці вимоги до робітників зростають і тим самим стає ще важче влаштуватися.

Переважний пошук роботи здійснюється за допомогою двох способів:

- спілкування при здійсненні особистісних контактів (друзі, колишні товариші по роботі, родичі, знайомі), при зверненні на підприємства, організації, установи (зі спеціалістами по підбору персоналу, роботодавцями, працівниками);
- підготовка та розсилка резюме, рекомендаційних листів з пропозиціями щодо власних трудових послуг підприємствам, організаціям та установам.

Останній спосіб ефективний з декількох причин. По-перше, 99,9% роботодавців і кадрових агентств на сьогоднішній момент бажають від здобувача наявності резюме, яке ще має бути написане за певними правилами. По-друге, процес написання резюме – це гарна можливість привести до ладу мутний потік свідомості, що людина приймає за "бажання знайти хорошу та високооплачувану роботу". [1]

Мета резюме полягає у максимально вигідній подачі себе, щоб роботодавці призначили співбесіду та не забули кандидата одразу після неї.

Коли повідомляють вакансію на більш-менш серйозне робоче місце, роботодавцеві надходить велика кількість резюме. При цьому велика ймовірність того, що на резюме просто не звернуть увагу, навіть якщо кандидат повністю відповідає даній посаді. Резюме розглядають живі люди. Кандидатура може виявитися десь наприкінці другої сотні розглянутих. На той час менеджери персоналу вже не стільки шукають потрібних кандидатів,

Збірник тез

скільки прагнуть якомога більше паперів відправити в кошик – особливо, якщо список "перспективних" уже досить великий. Тому в першу чергу потрібно домогтися того, щоб кандидата виділили з маси аналогічних. Крім бездоганного змісту, резюме повинно мати зовнішній вигляд, "відмінний від інших".

Спеціальні дослідження показали, що в першу чергу роботодавці звертають увагу на попереднє місце роботи кандидата, у другу – на його практичний досвід (виробничий стаж), у третю – на його кваліфікацію. З надання цих даних і повинно починатися резюме. [3]

Також резюме має бути стислим, правдивим та показувати якості, які будуть допомагати на бажаній посаді. Мета – це створити приємні враження про себе, та показати що саме Ви зможете прекрасно справлятися з обов'язками роботи, на яку претендуєте.

Задача – отримати роботу та оплату, яка варта отриманих знань, навичок і вмій.

Існують наступні види резюме:

1. Хронологічне. Складається за принципом "Про все за порядком". В цьому випадку перераховуються місця роботи та обов'язки, які виконували. Цей тип доречно використовувати коли є бажання отримати посаду у сфері, де спостерігається стійкий та дивовижний прогрес або останнє місце роботи – це сильна сторона та в перспективі продовжувати таку діяльність.

2. Функціональне. Демонструє професійні уміння, досвід та досягнення. Інформація про попередню роботу замовчується, або описується в загальних рисах. Рекомендується писати такого виду резюме коли немає що розказати про період, який працювали раніше; повернення у сферу після тривалої паузи; робота була у різних місцях та не показує зростання. Тобто концентрує увагу на трудових досягненнях.

3. Комбіноване. Дозволяє отримати виразне уявлення про хронологію трудової діяльності, а також, звісно, демонструє кваліфікацію та досягнення. Таке резюме підходить коли прагнуть змінити професію і тим самим підкреслити загальну підготовку та кваліфікацію; не вдається пройти через етап початкового відбору, використовуючи хронологічне резюме. Допоможе з самого початку привернути увагу читача на реальні досягнення. [3]

Таким чином, вирішивши скласти резюме і дотримуючись зазначених порад, можна з більшою ефективністю показати себе. І мета кандидата у виборі гідної роботи обов'язково буде досягнута.

Література:

1. Правила написання резюме. *Правила оформлення супровідної документації при пошуку роботи.* : веб сайт. URL: http://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B4%D1%96%D0%B9%D1%87%D1%96%D1%83%D0%BA%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9/page13.html (дата звернення 22.03.2021)

2. Резюме. *Відділ сприяння працевлаштуванню та практичної підготовки*: веб сайт. URL: <http://bliznuki-rda.kh.gov.ua/news/34/71055> (дата звернення 22.03.2021)

3. Види резюме. *Близнюківська районна державна адміністрація Харківської області*: веб сайт. URL: <http://bliznuki-rda.kh.gov.ua/news/34/71055> (дата звернення 22.03.2021)

Кузьменко Л. Г.

Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри інтелектуальної власності і цивільно-правових
дисциплін, к.е.н., с.н.с, доцент, Заслужений економіст України

ДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

За останні десятиліття посилення конкуренції відбувається практично у всьому світі. Реалізація конкурентної політики призводить до створення умов для добросовісної конкуренції, ефективного захисту інтересів всіх учасників ринку. Конкурентна політика є однією зі складових економічної політики держави. Відповідно до статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» економічна конкуренція (конкуренція) - змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [1]. Тобто добросовісна конкуренція передбачає поведінку суб'єктів господарювання на основі довіри один до одного, з дотриманням принципу сумлінності, за умов недопущення діяльності, пов'язаної зі зловживанням монополічним (домінуючим) становищем, недобросовісною конкуренцією, обмеженням конкуренції. Добросовісна конкуренція - це конкурентна боротьба за ринки і за споживачів, що здійснюється законними і чесними методами, які не порушують загальноприйняті норми бізнесу і моралі.

Окремі проблеми конкуренції розглядали класики: А. Сміт, Д. Рікардо, а також відомі вчені-економісти такі як Дж. С. Мілль, А. Курно, Л. Вальрас, А. Маршалл, Дж. М. Кейнс, П. Сраффа, Дж. М. Кларк, Й. Шумпетер, Е. Чемберлін, Дж. Робінсон, Ф. І. Еджуорт, Ф. Хайек, А. П. Лернер, Ф. Найт, П. Самуельсон, М. Портер, П. Друкер, Ф. Котлер, та ін. Однак сучасні проблеми запровадження конкуренції потребують додаткових досліджень.

Завдання держави і антимонопольних органів полягають в тому, щоб ввести конкуренцію в цивілізовані рамки, припинити небезпечні для суспільства прояви монополізму, виключити недобросовісні методи

Збірник тез

конкурентної боротьби, визначити ті сфери, де необхідне державне регулювання. Конкурентні переваги виникають в результаті суперництва при проектуванні, виробництві, реалізації та експлуатації продукції. Суб'єкти ринку, взаємодія яких викликає суперництво, а також відносини між ними утворюють конкурентне середовище. Добросовісна конкуренція є одним з ключових двигунів економіки, здатним ефективно працювати як на локальному ринку, так і в глобальному плані. Значною мірою саме завдяки їй забезпечується постійне підвищення якості товарів, послуг і обслуговування а також застосування і розробка інноваційних технологій і наукових праць і відбувається зростання національної економіки. При цьому споживачі отримують більш різноманітну продукцію кращої якості за нижчими цінами. При досконалій конкуренції ні чисельність продавців, ні покупців не впливають на суб'єкти ринку і ринкову ситуацію внаслідок чисельності всіх суб'єктів ринку. Впливати на загальну ситуацію ринкові суб'єкти в умовах досконалої конкуренції можуть тільки тоді, коли відбуваються антиконкурентні узгоджені дії або коли ринок перетворюється з потенційно конкурентного на монополізований і окремі суб'єкти господарювання починають займати монополіне становище і зловживають ним. В Україні з кожним роком посилюється боротьба за ринок шляхом порушень конкурентного законодавства. Все це часто призводить до зловживання монополіним становищем на ринку, антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, недобросовісної конкуренції. Таких порушень в Україні стає все більше і Антимонопольний комітет України вживає заходів для припинення таких порушень. Так, якщо у 2019 році Антимонопольним комітетом України припинено 2071 порушення конкурентного законодавства і розмір накладених у 2019 році штрафів склав 8,7 млрд грн. [2], то для порівняння тільки у листопаді 2020 року Антимонопольний комітет України општрафував провідного міжнародного виробника лікарських засобів Ново Нордіск та його дистриб'юторів в Україні на загальну суму близько 190 млн. грн. та звинуватив виробника та його дистриб'юторів у тому, що останні, на його думку, узгодили свою поведінку з метою необґрунтованого завищення відпускних цін на лікарські засоби виробництва групи Ново Нордіск. У липні 2020 року Антимонопольний комітет України звинуватив компанію корпорації «УКРБУД» - ТОВ «БК «Укрбудмонтаж» та іншу будівельну компанію - ПрАТ «Укренергомонтаж» у змові на торгах, наклавши штраф у загальному розмірі близько 117 млн. грн. [3].

Для припинення і запобігання в подальшому аналогічних порушень необхідно поставити діяльність монополій на державний контроль та виключити можливість зловживання монополіним становищем. Головна мета цього втручання полягає в захисті і збереженні вільної конкуренції, якій загрожують монополіні тенденції. Необхідно також розширити адвокатування конкурентної політики в Україні.

Література:

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001р. № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 12 – Ст. 64. Редакція від 13.02.2020.
2. Зростання активності Антимонопольного комітету України: нова реальність? URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/201058_zrostannya-aktivnost-antimonopolnogo-komtetu-ukrani-nova-realnst
3. Огляд гучних антимонопольних справ 2020 року від Arzinger. https://biz.ligazakon.net/analytics/201058_zrostannya-aktivnost-antimonopolnogo-komtetu-ukrani-nova-realnst

Морозов І.Р.,

магістр

Херсонський державний аграрно-економічний університет

м. Херсон

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день процес глобалізації є однією з найактуальніших проблем оскільки характеризує стан і розвиток сучасної економічної системи. В сучасних умовах спостерігається все більша залежність національної економіки від дії зовнішніх факторів особливо в умовах зменшення торгівельних бар'єрів і зростання доступу до світових ринків капіталу. Всі ці фактори впливають на формування глобальних підходів до ведення будь-якої економічної діяльності. Процес глобалізації створив умови до переорієнтації потенціалу національних компаній від внутрішніх та регіональних до світових ринків.

Зазначимо, що у високорозвинених країнах процес глобалізації активно підтримується в силу безперечного прогресу економіки, а в країнах, що розвиваються – викликає побоювання, тому що в них вбачають серйозну загрозу світовій економічній системі. Вчені-економісти зазначають, що «більшість розвинутих країн і провідних корпорацій на світовому ринку прагнуть захистити власні комерційні інтереси, збільшити вплив на світову економічну кон'юнктуру, що з одного боку, передбачає необхідність кооперації у сфері світової політики, економіки та бізнесу, а з іншого – врахування інтересів менш розвинутих країн для подолання нерівності розвитку окремих країн, оскільки така асиметрія взаємно впливає і на економічні можливості провідних економік світу» [1]. Усі вищезгадані аспекти позитивно впливають на розвиток технологій та технічного прогресу. Нині в Україні процеси глобалізації торкнулись майже всіх її економічних сфер. Глобалізація сприяє посиленню конкуренції між вітчизняними і зарубіжними виробниками. Об'єктивно це є позитивним фактором, тому що сприяє підвищенню продуктивності праці в країні, стимулює розвиток нових вітчизняних інноваційних технологій і розповсюдження їх серед країн світу і це є її великою перевагою.

Збірник тез

Варто зазначити, що взаємозалежність національних економік крім позитивних наслідків має і значні ризики, адже економічна нестійкість, кризові явища в одних країнах світу можуть мати негативні глобальні впливи і збільшувати рівень нестабільності багатьох національних економік.

Нині Україна активно долучається до світових міжнародних відносин і проектів, що слугуватиме зростанню її інвестиційної привабливості для іноземних організацій і приватних інвесторів. Прискоренню цих процесів має сприяти ефективна державна макроекономічна політика, направлена на створення сприятливого інвестиційного клімату для ведення бізнесу. Сьогодні конкурентною сферою на світовому ринку, за визначенням науковців є «харчова промисловість України, яка робить вагомий внесок у вирішення глобальної продовольчої проблеми. Україна є одною з країн світу, яка забезпечує власні потреби у багатьох видах продовольства та експортує майже 30% обсягу виробленої в АПК продукції» [2].

Підсумовуюче можна зробити висновок, що діяльність економічних суб'єктів набуває динамічного характеру, для якого властиві конкуренція, відповідальність за свої результати, ініціатива, ризик. За таких умов підприємства вдосконалюють свою діяльність у різних напрямках. Значних змін зазнає діяльність не тільки підприємств виробничого сектору, а й велика кількість закладів соціальної сфери.

Література:

1. Морозова О.Г. Глобалізація міжнародного інформаційно-інтелектуального бізнесу та його вплив на міжнародні відносини та світову політику / О.Г. Морозова // Вісник ХНТУ. 2020. № 3 (74). С. 177–183.

2. Сучасні проблеми економічного розвитку України: монографія/ за ред. О.В. Ольшанської, А.О. Мельник, Т.Є.Воронкової. К. : ТОВ «ДКС центр», 2018. 184 с.

Стратічук О.В.

здобувач вищої освіти першого(бакалаврського)рівня

Рудік Н.М.

доцент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон

КООПЕРАЦІЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИРОБНИКІВ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва призводить до негативного впливу на навколишнє середовище, виснаження природних ресурсів і як наслідок, виникнення соціально-економічних та екологічних проблем. З огляду на це, органічне сільське господарство має великий потенціал для зміни таких негативних тенденцій.

Світовий досвід кооперації переконливо показує, що кооперація як не лише вид діяльності чи форма економічної діяльності, але й економічно зумовлена ідеологія виживання виробника в сучасних жорстких конкурентних умовах, у тому числі конкуренції з агрохолдингами.

В кооперативах є більше передумов для випуску органічної продукції рослинництва й тваринництва попит на яку зростає на вітчизняному та світовому ринках, при оптимальному їх поєднанні у збалансованій системі сільськогосподарського виробництва[1].

Розвиток кооперативів є актуальним для органічного виробництва, оскільки в останні роки все більше і більше дрібних виробників, як правило, не експортують свою продукцію, а продають її на внутрішньому ринку, задовольняючи попит населення. В Україні недостатня увага приділяється можливостям впливу кооперативного руху на розвиток органічного сільського господарства.

Кооперативи виникли під впливом соціально-етичних ідей і були новою формою організації виробництва та соціального захисту своїх членів. Українська співпраця має 155-річну історію. Перше кооперативне товариство було створене в 1866 р. у Харкові.

У світовій практиці широко поширена співпраця у сферах надання послуг сільськогосподарському товаровиробнику в організації таких процесів, як продаж та переробка виробленої продукції, логістика та інші види виробничих послуг шляхом створення сільськогосподарських кооперативів. Соціальною перевагою органічного сільського господарства, є те, що воно має високий потенціал для забезпечення життєдіяльності сільського населення і поживлення роботи дрібних фермерських господарств [2]

Від 40 % до 90 % сільськогосподарської продукції реалізується через систему кооперативів, що належать безпосередньо сільгоспвиробникам. Так, у західних країнах кооперативи забезпечують до 50 % обсягу виробництва харчової промисловості, а також комбікормів. Кооперативи постачають значну частину паливно-мастильних матеріалів (44 % у США та 40 % у Фінляндії). Понад 60 % товарної продукції аграрного сектору продається через кооперативи в ЄС, 80 % у скандинавських країнах, 90 % у Японії та Китаї[3].

Незважаючи на низький рівень розвитку сільськогосподарської кооперації на ринку органічної продукції, вона має значні перспективи. Співпраця надає можливість дрібним виробникам конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках завдяки створенню належної закупівельної та збутової матеріальної бази, послідовності у виробництві однорідних продуктів, формуванні партій продукції, систематичному постачанні продукції протягом року, розвитку та поглибленій переробці сільськогосподарської продукції. Ці переваги кооперативу впливають на доходи виробників органічної продукції - членів кооперативу - та сприяють збільшенню місцевих бюджетів.

Органічний ринок України постійно розвивається. Завдяки розміру країни (у тому числі 42,7 млн. га с.-г. угідь), географічному розташуванню, близькості

до потенційних міжнародних покупців та великим родючим чорноземам, Україна має сприятливі умови для розвитку органічного сільського господарства.

У 2019 році до початку пандемії органічним виробництвом займались 597 сертифікованих органічних підприємств (у тому числі 294 с.-г. підприємства), найбільшу частку з яких становили малі підприємства загальною площею понад 300 тис. га, що складає 0,7% від загальної площі сільськогосподарських угідь. За останні роки площа органічного виробництва в Україні суттєво зросла, що дозволило увійти до 20 країн світу за площею у світі, а також посісти 11 місце в Європі. При цьому майже половина органічних земель України знаходиться під зерновими (48,1 %), олійними (16 %), бобовими (4,6 %) культурами, овочами (2 %), фруктами (0,6 %) та виноградом (0,1 %). Отже, основною органічною продукцією, що експортується, є зернові, олійні та бобові культури, лісові ягоди, гриби, горіхи та лікарські рослини [4].

Основними країнами, що імпортують українську органічну продукцію, є Нідерланди, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія, Польща, Австрія, Румунія, Литва, Данія, Швейцарія та США. При цьому споживання органічних продуктів в Україні набагато нижче, ніж у європейських країнах та США, воно складає 0,5 євро на людину, тоді як в ЄС воно становить 40 євро.

Завдяки створенню багатофункціональних кооперативів сільськогосподарські виробники можуть значно покращити свої ринкові позиції, отримати прямий доступ до споживачів та виробників матеріально-технічних засобів, що дозволить їм ефективніше боротися за свої інтереси з різними комерційними фірмами та переробних підприємств.

Співпраця та інтеграція в аграрному секторі економіки створюють вигоди від таких форм економічної діяльності, порівняно з іншими, завдяки накопиченню трудових, фінансових та інших ресурсів; економії завдяки масштабу; можливості доступу до інноваційних технологій (виробництва, первинної обробки, зберігання); більш широке поширення знань та інформації; більші можливості для соціального розвитку регіону; створення нових робочих місць; забезпечення кращих умов для поєднання особистих інтересів своїх членів з інтересами всіх учасників виробничого процесу.

На наш погляд, для поглиблення аналізу та уможливлення тенденцій розвитку органічного сільського господарства в Україні доцільно запроваджувати досвід та практику країн ЄС. Державна підтримка може надаватися у формі обміну інформацією щодо внутрішнього та зовнішнього ринків та полегшення доступу до необхідних сільськогосподарських ресурсів, у тому числі за допомогою фіскальних механізмів, таких як гранти та позики кооперативам органічних фермерів.

У різних країнах кооперативні структури мають різну частку в агробізнесі, але, безумовно, це потужна економічна сила, спрямована на розвиток агропромислового комплексу. У економічно розвинених країнах кооперативи, що діють у сфері збуту, набули найбільшого поширення, що є актуальним для органічного виробництва. Кооперативи з органічного

землеробства можуть успішно функціонувати на місцевих та експортних ринках, стимулювати ефективність виробництва та сприяти розвитку сільських територій.

Література

1. Рудік Н. М. Потенціал кооперації як системи соціально-економічних відносин та шляхи його реалізації. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 55–62. URL:<http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3142&i=6>
2. Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. *Ефективна економіка*. № 10, 2013 / [Електронний ресурс] – URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2525>
3. Дорадча кооперативна школа/ [Електронний ресурс] – URL: https://www.dorada.org.ua/Корінець_Франківськ_світовий.pdf
4. Органічний ринок в Україні — аналітика/ [Електронний ресурс] – URL:<https://agropolit.com/spetsproekty/415-organichniy-rinok-v-ukrayini--analitika>

Черненко Н.І.

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри професійної освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Українське суспільство не може обійтися без змін, які охоплюють усі підсистеми, сфери життєдіяльності, вони є передумовою соціального розвитку тому, сучасне суспільство надзвичайно динамічне. Однак, рушієм соціальних змін є саме особистість, оскільки зміни відбуваються у першу чергу саме у мисленні індивіда, його культурі і соціальній поведінці.

На різних вікових етапах та у різних життєвих ситуаціях такі фактори, як засоби масової інформації, спілкування з ровесниками, колегами, справляють різні й часто протилежні впливи на формування особистості. Її становлення – закономірний і цілком природний результат життєдіяльності, що є своєрідним дзеркалом об'єктивних тенденцій та суперечностей і визначає пріоритети існування. Активною детермінантою особистості на цьому рівні є соціальне життя тією мірою, якою воно звернене до конкретної особистості, сприймається нею, впливає на неї та взаємодіє з нею. Особистість доволі чутливо реагує на зміни в цьому житті, наслідком чого є зміна власних індивідуальних характеристик – морально-етичних потреб та здібностей, а іноді навіть зміна ціннісних орієнтацій [1].

Людина дуже суперечлива істота і її розвиток та еволюція на пряму пов'язані з задоволенням потреб та одночасним розв'язанням супутніх проблем. Тобто, еволюція це двосторонній вектор, що одночасно впливає на

людину і суспільство: у міру еволюціонування особистості — розвивається і саме суспільство.

Усю практичну діяльність людей можна розглядати як форму задоволення потреб, що виникли як відбиття об'єктивних умов і усвідомлення реальних можливостей їх задоволення. Потреби виражають об'єктивну залежність людини від зовнішнього світу. Розрізняють природні потреби та соціальні, тобто створені суспільством. Під природними потребами розуміють звичайні потреби людини в їжі, одязі, житлі. До соціальних потреб належать потреби людини в духовній культурі, у спілкуванні, у трудовій діяльності. Існує також значення соціальної потреби у вузькому розумінні, що ґрунтується на уявленні про неї як про особливий вид суспільної потреби, яка існує поряд з економічними, моральними та іншими потребами. Однак у будь-якому разі соціальна потреба — це одвічний імпульс до діяльності за відсутності будь-яких умов життєдіяльності соціального суб'єкта, форма вираження його потреб у чомусь. Американський соціолог А. Маслоу запропонував ієрархію людських потреб, яка складається з п'ятих рівнів: 1) фізіологічні (потреби в їжі, повітрі, русі тощо); 2) екзистенціальні (потреби у самозбереженні, впевненості у майбутньому); 3) соціальні (потреби у спілкуванні, належності до колективу); 4) потреби престижу (потреба в повазі, визнанні, службовому просуванні); 5) духовні (самовиявлення через творчість). Найвищий рівень потреб становлять усвідомлення і засвоєння цінностей. Ціннісна орієнтація формує настанову діяльності, яка значною мірою визначає спрямованість соціальної поведінки особистості [2, с. 121].

Система мотивів, які виконують функцію спонукання, спрямування і регулювання діяльності, утворює мотиваційно-потребнісну сферу особистості, яка є основною складовою розвитку особистості.

А. Маслоу будував „піраміду” потреб, які є підґрунтям мотивів. Він вважав, якщо люди мотивовані для пошуку особистих цілей, то це робить їхнє життя значимим й осмисленим. Мотиваційні процеси є основою теорії особистості. Ключовим моментом у концепції його ієрархії потреб є те, що потреби ніколи не бувають задоволені. Якщо одна потреба задоволена, з'являється інша й націлює увагу, зусилля людини на її задоволення [3].

Вчений дійшов висновку про те, що чим вищий рівень особистісного розвитку людини, тим вища його готовність до зростання своєї майстерності, до опанування новими знаннями, до зміни поведінки, до готовності виконувати завдання, до відмови від стереотипів [4, с. 322-328].

Отже, для гармонійного розвитку українського суспільства і розв'язання певних проблем щодо соціальних змін, необхідний гармонійний розвиток особистості. Це багаторівневий складний процес направлений на формування особистості, її мотиваційно-потребнісної сфери, з метою підготовки до участі у громадському та культурному житті відповідно до соціокультурних нормативних моделей і має слугувати: безпосередньому збереженню індивіда; розумінню цінності життя і самозбереженню; вихованню майбутнього

покоління; підтримці соціальних відносин; активізації різних видів діяльності, які наповнюють дозвілля і присвячені удосконаленню смаків та почуттів.

Література:

1. Гарасимів, Т.; Мартинюк, Н. Концепція особистісного становлення індивіда у філософських-правових поглядах нового часу. Юридичні науки. 2016. № 855 [84]. Вісник Національного університету "Львівська політехніка. URI: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/37473>
2. Соціологія : підручник / М. П. Требін, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін. ; за ред. М. П. Требіна. — Х. : Право, 2010. — 224 с.
3. Маслоу А. Мотивация и личность. СПб.: Евразия, 1999. 251с.
4. Хьюелл Л. Теория личности. Основные положения, исследования и применение/ Л. Хьюелл, Д. Зиглер. – СПб.: Питер Пресс, 1997. 404 с.

Чурсін М.О.,

Факультет «Публічного управління та адміністрування»

магістрант

Таврійського державного агротехнологічного

університету імені Дмитра Моторного

м.Мелітополь

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Суспільство є буденним поняттям, зміст якого більшість людей ніколи і не намагається сформулювати. Суспільство оточує нас постійно. Тому для того щоб кожен почував себе комфортно і захищено, потрібно розвивати не тільки свій мир, але і той що оточує тебе. Для цього в державній системі мають розвивати і укріплювати напрями соціального захисту і забезпечення надання якісних соціальних послуг громадянам.

Поряд з управлінням економічними системами і явищами, нормальне функціонування та розвиток суспільства вимагає управління соціальними системами і процесами, що протікають в одній з основних його сфер – соціальній. Характер і напрямок відповідної діяльності задаються соціальною політикою держави, а інструментом реалізації цієї політики виступає такий різновид управлінської діяльності, як соціальний. Практичне втілення соціальної політики здійснюється через соціальну роботу професіоналів, громадських та соціальних інститутів. При цьому, коли мова йде про забезпечення життєвих потреб людей у рамках здійснення соціальної політики, мається на увазі їхнє задоволення не шляхом власних зусиль членів суспільства.

Під час дослідження сучасних тенденцій формування, реалізації та розвитку соціальної політики в Україні необхідно акцентувати, що сутність поняття «соціальна політика» характеризується доволі широким діапазоном трактувань

яка охоплює багато галузей. Усе залежить від того, в якій галузі наук розглядається ця проблема. Так, у науці державного управління регіональна соціальна політика розглядається як комплекс заходів вищих органів державної влади, що характеризуються соціально-економічними, правовими, організаційними та культурно-моральними характеристиками. Ці заходи спрямовані на соціальний розвиток регіонів з урахуванням існуючих ресурсних обмежень і можливостей.

Прогресивні зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві, сприяють саморозкриттю, самовизначенню й розвитку людини, але також виявляють дефіцит ресурсів для реалізації. Прийняття Конституції України стало важливим етапом становлення та розвитку України як правової соціальної держави. Основний Закон України визнав людину найвищою соціальною цінністю, а обов'язком держави – утвердження і забезпечення її прав та свобод.[3]

Аналіз нормативно-правового забезпечення засад реалізації регіональної соціальної політики показує, що її правовий базис формувався відповідно до внутрішніх та зовнішніх викликів. За період 1991 – 2019 рр. база в сукупності налічує 4 742 документи. Головними суб'єктами прийняття державно-розпорядчих рішень, які змістовно стосуються актуальних проблем регіональної соціальної політики, є: – Кабінет Міністрів України – 1 805 (38 %) документів; – міністерства (43 суб'єкта) – 1 563 (33 %), у тому числі профільне міністерство (Мінсоцполітики, Мінсоцпраці, Мінсоцзабезпечення) – 372 (24 %); – Верховна Рада України – 856 (18 %); – президент України – 385 (8 %), у тому числі Рада національної безпеки і оборони України – 2 документи; – судова влада – 133 (3 %).[1]

Важливо зазначити, що на сьогодні в Україні на місцевому рівні реалізується близько 80 видів послуг із соціальної підтримки населення, перелік яких затверджений Міністерством соціальної політики України.

Науковий інтерес до аналізу сучасних тенденцій розвитку соціальної політики передбачає вивчення та порівняння досвіду зарубіжних країн. Упродовж останніх кількох років соціальна політика країн Європейського Союзу стає більш залежною від Public administration mechanisms Public Administration and Local Government 2020, розвитку галузі транспорту та телекомунікацій; від науково-дослідної та інноваційної політики; екологічної політики; політики у сфері зайнятості та підвищення кваліфікації трудових ресурсів. Такий перехід країн Єврозони від постіндустріальної економіки до інтелектуальної економіки з високою часткою послуг та високотехнологічних видів виробництва формує новий фокус орієнтації соціальної політики, виділяючи молодь як суб'єкт особливої уваги органів місцевої влади. Адже саме ця вікова група є найбільш мобільною в плані трудової міграції та найбільш здатною до розвитку в умовах ІТ-суспільства. Основними інструментами реалізації соціальної політики стосовно молоді є програми розширення академічних контактів, організація неформального навчання, мобільність молодих випускників у межах Європейського Союзу і питання працевлаштування молоді.

Збірник тез

Проведене дослідження виявляє основні тенденції розвитку соціального суспільства, реалізації та розвитку соціальної політики в умовах сучасних реформаций українського суспільства. Серед головних висновків дослідження слід назвати такі: розвиток соціальної політики періоду незалежності української держави; з прийняттям курсу на європейську інтеграцію пріоритетним напрямом розвитку соціального суспільства визначається напрям соціального захисту населення; департамент соціального захисту населення обласної державної адміністрації є ключовим суб'єктом, через який держава реалізовує соціальну функцію.

Література:

1. Інформаційно-пошукової системи Національної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського
2. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF).
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Відом. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Кудлаєнко С. В. Державна соціальна політика у сфері економічних відносин: концептуальні засади. Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. Економічні науки. 2017. № 2(1). С. 206 – 209. URL: [http:// nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_2\(1\)__40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_2(1)__40).
5. Кришень О. В. Сфера соціального забезпечення як соціальний пріоритет: порівняльний аналіз регіональних Стратегій-2020. Публічне адміністрування та національна безпека. 2019. № 6. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-6-5527>.
6. Куценко В. І., Остайфічук Я. В. Трансформація соціальної сфери України: регіональний аспект: монографія / за ред. С. І. Дорогунцова. Київ: Оріяни, 2005. 400 с.

Яцула Т.В.,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри професійної освіти
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Херсон

**ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ
СУЧАСНОСТІ.**

Процес соціалізації особистості відбувається в конкретній соціокультурній реальності. На основі освоєння людиною поля соціокультурних норм і правил відбувається формування її ціннісно-орієнтаційної системи. У складному, багатоаспектному процесі соціалізації, як

відзначають Е.Б.Белінська й О.А.Тихомадрицька [3, с.27], можна виділити як мінімум дві грані:

– по-перше, процес соціалізації передбачає орієнтацію людини в суспільстві, що можливо завдяки розширенню соціальних зв'язків, а також через становлення системи особистісних змістів;

– по-друге, соціальний розвиток як формування певних структур індивідуальної самосвідомості, пов'язаних з процесом самовизначення, передумовою якого є активне включення молоді в різні соціальні спільноти.

У роботах Р.М.Азарової, О.С.Батнасунова, А.О.Басилая, Н.В.Рибакової, В.Я. Суртаєва та інших увага приділяється особливостям проведення часу дозвілля молоддю в сучасних соціокультурних умовах.

На основі структурно-функціональних характеристик О.С.Батнасунов виділяє типи дозвіллевої діяльності, що властиві молоді: розвивальний, розважальний, домашній, суспільно-політичний, руйнівний. Автор констатує, що між ними існує тісне взаємопроникнення, що дозволяє реалізуватися основним соціальним функціям дозвілля: компенсаторній, що соціалізує; гедоністичній функції спілкування, творчої самореалізації, розвитку особистісних якостей. Реалізація цих функцій має першорядне значення в процесі створення умов, необхідних для розвитку і самореалізації особистості.

Особливості соціокультурного середовища молоді переносяться у сферу її дозвілля, що, порівняно з дозвіллям інших вікових груп, відрізняється розмаїтістю і перевагою активних й розважальних форм. На думку О.С.Батнасунова, у ставленні до власного дозвілля в сучасній молоді відбулися суттєві зміни: якщо попереднє покоління (60–80 роки ХХ ст.) ставилися до праці як цінності, що надає можливість відпочити і підготуватись до наступної праці, то зараз цінності дозвілля в багатьох випадках спрямовують вибір праці. Отже, можна зробити висновок, що саме дозвілля, його зміст, форми спрямовує самовизначення особистості в різних сферах життєдіяльності. Для дозвілля молоді в сучасному соціумі характерний процес формування субкультур, що обумовлений як диференціацією й автоматизацією соціальних інститутів, так і залученням особистості до різних соціальних груп. Спільна діяльність у молодіжних групах сприймається насамперед як дозвіллева. Унаслідок цього явища можна говорити про формування молодіжних субкультур, що носять дозвіллевий характер [2, с.13]. Дозвілля сприймається молоддю як основна сфера життєдіяльності, і від задоволеності їм (дозвіллям) залежить загальна задоволеність життям молодої людини.

На основі дослідження, О.С.Батнасунов доходить важливого для нашого наукового пошуку висновку: на сучасному етапі регулювання дозвілля молоді можливо шляхом спрямування її на такий тип дозвіллевої поведінки, що, з одного боку, відповідає б потребам суспільства в організації культурного дозвілля, розвитку особистості молодої людини, а з іншого – соціокультурним потребам самої молоді [2, с.14].

Збірник тез

Формування субкультур у молодіжному дозвіллі призводить до стереотипізації як способу життя, так і мислення підростаючого покоління, що, на нашу думку, має достатньо негативних якостей. Так, наприклад, відпочинок у колі друзів за пляшкою пива (на що спрямовує реклама) формує ставлення до змісту дозвілля як безтурботного, безвідповідального проведення часу.

О.А.Басиляя, досліджуючи дозвіллеві стереотипи, виділяє такі їх характеристики: перша – це відтворення насамперед того, що забезпечує прийняття індивіда однолітками. Тому так широко серед молоді поширене наслідування, швидке поширення новинок моди. Це яскраво виявляється в зміні кумирів серед музичних виконавців. Таке становище, з одного боку, призводить до зміни змісту стереотипу, з іншого – до збереження стереотипу та прагнення бути завжди в курсі моди і на цій підставі бути прийнятим «власною групою» [1].

Друга – орієнтація на колективне проведення дозвілля з метою забезпечення неформального міжособистісного спілкування.

Третя – постійне перетинання видів діяльності, у яких превалює власне фізичне і духовне відтворення. Це пов'язано з тим, що в молодіжному віці продовжує здійснюватись активна пізнавальна діяльність, яка спрямована на пізнання нових людей, незвичних стосунків, нових почуттів і т. д.

Четверта – великий вибір способів поведіння, оскільки значна частина молоді ще не обтяжена родиною, дітьми і знаходиться в стані пошуку роботи, місця проживання.

Дозвілля молоді є динамічною системою задоволення потреб особистості, що знаходиться під впливом соціокультурних умов життя. Комерціалізація суспільства негативно впливає на особистісний розвиток людини під час дозвілля, спрямовує її на стереотипи у використанні часу дозвілля, на розваги замість духовного розвитку.

З вищезазначеного випливає, що дозвілля молоді характеризується особливостями, які є результатом соціокультурних змін суспільства. Ці особливості визначають типологію дозвіллевої діяльності молоді, її функціональні, змістові характеристики.

Література

1. Басиляя А.А. Стереотипы досуговой деятельности учащейся молодежи : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. социол. наук: : спец. 22.00.06 “Социология культуры, духовной жизни “/ А.А. Басиляя. – Екатеринбург, 2000. – 22 с.

2. Батнасунов А.С. Досуг как сфера жизнедеятельности современной российской молодежи: автореферат. дис. на соискание учен. степени канд. социологических наук : спец. 22.00.06 “Социология культуры, духовной жизни “/ А.С. Батнасунов – Ставрополь, 2004. – 24 с.

3. Белинская Е.П., Тихомадрицкая О.А. Социальная психология личности: Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 301 с.

Збірник тез
Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Публічне управління та адміністрування
у процесах економічних реформ»
з дистанційною участю

24 березня 2021 року
(м. Херсон)

*Матеріали збірника подаються в авторській редакції
та друкуються мовою оригіналу*

**Відповідальність за достовірність змісту, фактів, графічних матеріалів
покладається на авторів.**

Наукова редакція – Потравка Л.О., Карташова О.Г.
Відповідальні за випуск – Карташова О.Г.
Технічний редактор – Карташова О.Г.

Умов. друк. арк. 16,36

73006, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування
Сайт: www.ksau.kherson.ua
E-mail: office@ksau.kherson.ua